

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Autentiškas vertimas
Vyriausybės kanceliarijos
Vyriausybės posėdžių skyrius
2025 12 16*

Praktinis priimtumo kriterijų vadovas

Paskutinį kartą atnaujintas 2025 m. vasario 28 d.

Parengė Kanceliarija. Teismui nėra teisiškai privalomas.

TURINYS

	2
Pastaba skaitytojams	8
Įvadas.....	9
A. Individuali peticija	11
1. Nuostatos paskirtis	11
2. Pareiškėjų kategorijos	11
a. Fiziniai asmenys	11
b. Juridiniai asmenys.....	11
c. Asmenų grupė	12
3. Aukos statusas	13
a. Aukos sąvoka	13
b. Tiesioginė auka.....	13
c. Netiesioginė auka.....	14
d. Potencialios aukos ir <i>actio popularis</i>	17
e. Aukos statuso praradimas	18
f. Pareiškėjo mirtis.....	22
4. Atstovavimas	22
B. Laisvė pasinaudoti individualios peticijos teise	26
1. Principai ir pavyzdžiai.....	26
2. Valstybės atsakovės įsipareigojimai.....	28
a. Teismo reglamento 39 taisyklė	28
b. Faktų nustatymas	29
c. Tyrimai.....	30
I. Procesiniai nepriimtino pagrindai	30
A. Vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimas	30
1. Taisyklės paskirtis.....	31
2. Taisyklės taikymas.....	31
a. Lankstumas	31
b. Nacionalinių taisyklių ir apribojimų laikymasis	32
c. Kelių teisinės gynybos priemonių egzistavimas	33
d. Iš esmės pateiktas skundas.....	33
e. Egzistavimas ir tinkamumas.....	34
f. Prieinamumas ir veiksmingumas	35
3. Taisyklės taikymo apribojimai	38

4.	Įrodinėjimo naštos paskirstymas	39
5.	Procesiniai aspektai	41
6.	Naujų teisinės gynybos priemonių sukūrimas.....	43
B.	Keturių mėnesių termino nesilaikymas	45
1.	Taisyklės paskirtis.....	45
2.	Keturių mėnesių termino pradžia	46
a.	Galutinis sprendimas.....	46
b.	Skaičiavimo pradžios momentas.....	47
i.	Žinojimas apie sprendimą.....	48
ii.	Sprendimo įteikimas.....	48
iii.	Sprendimo neįteikimas	48
iv.	Teisinės gynybos priemonių nebuvimas.....	48
v.	Besitęsianti situacija	49
3.	Keturių mėnesių termino pabaiga	49
4.	Peticijos pateikimo data	50
a.	Užpildytas peticijos formuliaras.....	50
b.	Išsiuntimo data.....	50
c.	Išsiuntimas faksu	51
d.	Skundo apibūdinimas	51
e.	Vėlesni skundai	52
5.	Ypatingos situacijos.....	52
a.	Laiko apribojimų taikymas besitęsiančioms situacijoms, susijusioms su teise į gyvybę, būstą ir nuosavybę.....	52
b.	Laiko apribojimas, taikomas veiksmingo mirties ir netinkamo elgesio tyrimo nebuvimo atveju.....	53
c.	Keturių mėnesių taisyklės taikymas skundžiantis dėl kalinimo sąlygų.....	54
d.	Keturių mėnesių taisyklė, taikoma daugkartinio kalinimo atveju pagal Konvencijos 5 straipsnio 3 dalį.....	55
C.	Anoniminė peticija.....	55
1.	Anoniminė peticija	55
2.	Neanoniminė peticija	56
D.	Pagal savo esmę tokia pat.....	56
1.	Pagal savo esmę tokia pat, kokią Teismas jau svarstė.....	56
2.	Pagal savo esmę tokia pat, kokia jau buvo perduota kitai tarptautinei tyrimo ar ginčo sprendimo institucijai	57
a.	Bylų panašumo vertinimas	58
b.	Sąvoka „kita tarptautinė tyrimo ar ginčo sprendimo institucija“	58

E. Piktnaudžiavimas peticijos teise	59
1. Bendrasis apibrėžimas	59
2. Teismo klaidinimas.....	60
3. Įžeidžiama kalba.....	61
4. Taikaus susitarimo konfidencialumo principo pažeidimas	61
5. Aiškiai nepagrįsta arba realaus tikslo neturinti peticija	62
6. Piktnaudžiavimas šalies vidaus teisinės gynybos priemonėmis arba kiti netinkami veiksmai nacionaliniu lygmeniu	63
7. Pozicija, kurios turėtų laikytis vyriausybė atsakovė.....	64
II. Nepriimtino pagrindai, susiję su Teismo jurisdikcija.....	64
A. <i>Ratione personae</i> nesuderinamumas.....	64
1. Principai.....	64
2. Jurisdikcija	65
3. Atsakomybė ir jos priskyrimas.....	68
4. Klausimai dėl galimos Valstybių, šios Konvencijos Šalių, atsakomybės už veiksmus arba neveikimą, susijusius su jų naryste tarptautinėje organizacijoje	69
B. <i>Ratione loci</i> nesuderinamumas.....	70
1. Principai.....	70
2. Konkretūs atvejai	71
C. <i>Ratione temporis</i> nesuderinamumas	72
1. Bendrieji principai	72
2. Šių principų taikymas	72
a. Konvencijos ratifikavimui arba Konvencijos institucijų jurisdikcijos pripažinimui reikšminga data	72
b. Momentiniai faktai, įvykę prieš įsigaliojimą ar pranešimą arba po jo.....	73
3. Specifinės situacijos	74
a. Tęstiniai pažeidimai.....	74
b. Besitęsianti procesinė pareiga ištirti iki jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos įvykusius dingimus	75
c. Procesinė pareiga pagal 2 straipsnį ištirti mirtį: procesas, susijęs su faktais, kurie nepriklauso Teismo jurisdikcijai laiko atžvilgiu.....	75
d. Atsižvelgimas į ankstesnius faktus	76
e. Tebevykstantis procesas arba kalinimas	76
f. Teisė į kompensaciją už neteisingą nuteisimą	77
g. Teisė nebūti teisiamam ar nubaustam du kartus.....	77
D. <i>Ratione materiae</i> nesuderinamumas.....	77

III. Nepriimtumas dėl bylos esmės.....	80
A. Aiškiai nepagrįsta peticija	80
1. Bendrasis įvadas	80
2. „Ketvirtoji instancija“	81
3. Aiškus arba akivaizdus pažeidimo nebuvimas.....	82
a. Nėra savavališkumo arba neteisingumo.....	82
b. Išlaikytas tikslų ir priemonių proporcingumas.....	83
c. Kiti palyginti paprasti materialiniai klausimai	84
4. Nepagrįsti skundai: įrodymų trūkumas.....	84
5. Painūs arba nerealiūs skundai	85
B. Didelės žalos nebuvimas	86
1. Naujojo kriterijaus nustatymo prielaidos.....	86
2. Taikymo sritis.....	86
3. Nustatymas, ar pareiškėjas patyrė didelę žalą.....	88
a. Didelės turtinės žalos nebuvimas.....	88
b. Didelė turtinė žala.....	90
c. Didelės neturtinės žalos nebuvimas.....	90
d. Didelė neturtinė žala	92
4. Apsaugos sąlyga: ar pagarba žmogaus teisėms reikalauja bylos nagrinėjimo iš esmės	94
Cituojamų bylų sąrašas.....	96
—A—	96
—B—.....	98
—C—.....	99
—E—.....	101
—F—.....	102
—G—.....	102
—H—.....	103
—J—.....	105
—K—.....	105
—L—.....	107
—M—.....	108
—O—.....	110
—P—.....	111
—Q—.....	112
—R—.....	112

—S—	113
—T—	115
—U—	116
—V—	116
—W—	117
—X—	117
—Y—	117
—Z—	118

Pastaba skaitytojams

Šis praktinis vadovas – Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – Teismas, Europos Teismas arba Strasbūro Teismas) leidžiamų Konvencijos taikymo vadovų serijos dalis. Jame pateikiama informacija praktikuojantiems teisininkams ir ypač advokatams, kuriems gali tekti atstovauti pareiškėjams Teisme, apie individualių peticijų priimtumo sąlygas. Vadovas parengtas taip, kad priimtumo sąlygos būtų apibūdintos kuo aiškiau ir detaliau, siekiant, pirma, kiek įmanoma sumažinti peticijų, kurių nagrinėjimas neturi perspektyvų baigtis sprendimu dėl esmės, skaičių ir, antra, užtikrinti, kad peticijos, kurias reikia nagrinėti iš esmės, atitiktų priimtumo reikalavimus.

Taigi šis vadovas nėra išsamus, jame aptariami dažniausiai pasitaikantys atvejai. Cituojama Teismo praktika atrinkta iš pagrindinių, svarbiausių ir (arba) naujausių sprendimų ir nutarimų.*

Teismo sprendimais ne tik išsprendžiamos jam pateiktos bylos, bet ir apskritai aiškinamos, užtikrinamos ir plėtojamos Konvencijoje nustatytos taisyklės, taip padedant valstybėms laikytis įsipareigojimų, kuriuos jos prisiėmė kaip Susitariančiosios Šalys (*Airija prieš Jungtinę Karalystę*, 1978, § 154, 1978 m. sausio 18 d., A serija, Nr. 25, ir neseniai *Jeronovičs prieš Latviją* [DK], Nr. 44898/10, § 109, 2016 m. liepos 5 d.).

Taigi Konvencijoje nustatyta sistema siekiama spręsti su viešąja tvarka susijusius viešojo intereso klausimus, taip visoje Valstybių, šios Konvencijos Šalių, bendruomenėje stiprinant žmogaus teisių apsaugos standartus ir plečiant žmogaus teisių jurisprudenciją (*Konstantin Markin prieš Rusiją* [DK], § 89, Nr. 30078/06, ECHR 2012). Teismas išties yra pabrėžęs Konvencijos kaip „konstitucinės Europos viešosios tvarkos priemonės“ vaidmenį žmogaus teisių srityje (*Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi prieš Airiją* [DK], Nr. 45036/98, § 156, ECHR 2005–VI, ir neseniai *N.D. ir N.T. prieš Ispaniją* [DK], Nr. 8675/15 ir 8697/15, § 110, 2020 m. vasario 13 d.).

Konvencijos Protokolu Nr. 15 į Konvencijos preambulę neseniai buvo įtrauktas subsidiarumo principas. Šiuo principu „nustatoma bendra Valstybių, šios Konvencijos Šalių, ir Teismo atsakomybė“ žmogaus teisių apsaugos srityje, todėl nacionalinės valdžios institucijos ir teismai turi aiškinti nacionalinę teisę ir ją taikyti taip, kad būtų visiškai įgyvendintos Konvencijoje ir jos protokoluose apibrėžtos teisės ir laisvės (*Grzęda prieš Lenkiją* [DK], § 324).

Šiame vadove pateikiamos nuorodos į kiekvieno cituojamo Konvencijos ir jos papildomų protokolų straipsnio raktinius žodžius. Kiekvienoje byloje nagrinėjami teisiniai klausimai apibendrinti [Raktažodžių sąrašė](#), sudarytame iš sąvokų, paimtų (daugeliu atvejų) tiesiogiai iš Konvencijos ir jos protokolų teksto, žodynėlio.

Pagal raktažodžius galima atlikti paiešką Teismo praktikos [duomenų bazėje HUDOC](#). Atliekant paiešką pagal raktažodžius, galima rasti panašaus teisinio turinio dokumentų grupę (pagal raktažodžius kiekvienoje byloje apibendrinami Teismo argumentai ir išvados). Atskirų bylų raktažodžius galima rasti HUDOC duomenų bazėje spustelėjus bylos duomenų (angl. *Case Details*) žymą. Daugiau informacijos apie HUDOC duomenų bazę ir raktažodžius rasite [HUDOC vartotojo vadove](#).

Cituojama Teismo praktika pateikta viena arba abiem oficialiomis Teismo ir Europos žmogaus teisių komisijos kalbomis (anglų ir prancūzų). Jei nenurodyta kitaip, visos nuorodos yra į Teismo kolegijos priimtą sprendimą dėl bylos esmės. Santrumpa „(nut.)“ reiškia, kad cituojamas Teismo nutarimas, o „[DK]“ – kad byla nagrinėjo Didžioji kolegija. Kolegijos sprendimai, kurie šio atnaujinto vadovo paskelbimo metu nebuvo įsiteisėję, pažymėti žvaigždute ().

Ivadas

1. Europos žmogaus teisių konvencijoje (toliau – Konvencija) nustatyta pagrindinių teisių ir laisvių apsaugos sistema pagrįsta subsidiarumo principu. Šio principo svarba dar kartą patvirtinta priėmus Konvencijos [Protokolą Nr. 15](#), kuriam įsigaliojus į Konvencijos preambulę įtraukta aiški nuoroda į šį principą. Užtikrinti Konvencijos taikymą pirmiausia privalo Valstybės, šios Konvencijos Šalys, o Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – Teismas) turėtų įsikišti tik tuo atveju, kai valstybės nevykdo savo įsipareigojimų.

2. Strasbūro priežiūra daugiausia vykdoma remiantis individualiomis peticijomis, kurias Teismui gali pateikti bet kuris Valstybės, šios Konvencijos Šalies, jurisdikcijai priklausantis fizinis asmuo arba nevyriausybinė organizacija. Taigi potencialių pareiškėjų grupė yra didžiulė: be aštuonių šimtų milijonų didžiosios Europos gyventojų ir joje gyvenančių arba per ją tranzitu keliaujančių trečiųjų šalių piliečių, yra milijonai asociacijų, fondų, politinių partijų, bendrovių ir t. t. (nekalbant apie asmenis, kurie dėl Valstybių, šios Konvencijos Šalių, ekstrateritorinių veiksmų, atliktų už savo atitinkamų teritorijų ribų, patenka į jų jurisdikciją).

3. Jau keletą metų Teismas dėl įvairiausių aplinkybių yra užverstas individualiomis peticijomis (2021 m. sausio 31 d. nagrinėjamos 64 100 peticijų). Vis dėlto dauguma peticijų atmetamos nenagrinėjant jų iš esmės, nes jos neatitinka kurio nors Konvencijoje nustatyto priimtumo kriterijaus. Pavyzdžiui, 2020 m. iš 39 190 Teismui pateiktų peticijų 37 289 buvo pripažintos nepriimtomis arba išbrauktos iš bylų sąrašo. Ši situacija kelia nusivylimą dviem atžvilgiais. Pirma, kadangi Teismas privalo atsakyti į kiekvieną peticiją, jam užkertamas kelias per pagrįstą terminą išspręsti bylas, kurias reikia nagrinėti iš esmės, ir dėl to visuomenė negauna jokios realios naudos. Antra, dešimčių tūkstančių pareiškėjų skundai neišvengiamai yra atmetami.

4. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, taip pat Teismas ir jo kanceliarija nuolat ieškojo būdų šiai problemai išspręsti ir veiksmingam teisingumo vykdymui užtikrinti. Viena akivaizdžiausių priemonių – Konvencijos [Protokolo Nr. 14](#) priėmimas. Be kita ko, jame numatyta, kad peticijas, kurios yra aiškiai nepriimtinos, nagrinės ne trijų teisėjų komitetas, o vienas teisėjas, kuriam padės pranešėjai – ne teisėjai. 2010 m. birželio 1 d. įsigaliojusiame Protokole Nr. 14 taip pat numatytas naujas priimtumo kriterijus, susijęs su pareiškėjo patirtos žalos mastu, kuriuo siekiama neskatinti didelės žalos nepatyrusių asmenų teikti peticijas.

5. 2010 m. vasario 19 d. keturiasdešimt septynių Europos Tarybos valstybių narių, kurioms ši Konvencija yra privaloma, atstovai susitiko Interlakene, Šveicarijoje, aptarti Teismo ateities ir, pirmiausia, neišnagrinėtų bylų, susikaupusių dėl didelio nepriimtinių peticijų skaičiaus. [Iškilmingoje deklaracijoje](#) jie dar kartą patvirtino itin svarbų Teismo vaidmenį Europos pagrindinių teisių ir laisvių apsaugos sistemoje ir įsipareigojo padidinti jo veiksmingumą, kartu išsaugant individualios peticijos principą.

6. Būtinybė užtikrinti Konvencijos mechanizmo gyvybingumą trumpuoju, vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu buvo pabrėžta ir deklaracijose, priimtose [Izmire](#), [Braitone](#), [Briuselyje](#) ir [Kopenhagoje](#) 2011 m., 2012 m., 2015 m ir atitinkamai 2018 m. vykusiose vėlesnėse konferencijose. Braitono konferencijoje buvo priimtas Konvencijos [Protokolas Nr. 15](#), kuriuo ne tik į Konvencijos preambulę įtraukta nuoroda į subsidiarumo principą ir vertinimo laisvės doktriną, bet ir nuo šešių iki keturių mėnesių sutrumpintas terminas, per kurį po galutinio nacionalinio teismo sprendimo turi būti pateikta peticija Teismui.

7. Siekis potencialiems pareiškėjams pateikti išsamią ir objektyvią informaciją apie peticijų pateikimo tvarką ir priimtumo kriterijus yra aiškiai suformuluotas [Interlakeno deklaracijos](#) C–6 punkto a ir b papunkčiuose. To paties siekiama ir šiuo praktiniu individualių peticijų priimtumo sąlygų vadovu. Jis parengtas taip, kad priimtumo sąlygos būtų apibūdintos kuo aiškiau ir detaliau, siekiant, pirma, kiek įmanoma sumažinti peticijų, kurių nagrinėjimas neturi

perspektyvų baigtis sprendimu dėl esmės, skaičių ir, antra, užtikrinti, kad peticijos, kurias reikia nagrinėti iš esmės, atitiktų priimtino reikalavimus. Šiuo metu daugumos minėtus reikalavimus atitinkančių bylų priimtumas ir esmė nagrinėjami kartu, todėl procesas tampa paprastesnis ir spartesnis.

8. Šis dokumentas skirtas daugiausia teisės praktikams, ypač advokatams, kuriems gali tekti atstovauti pareiškėjams Teisme.

9. Visi priimtino kriterijai, išdėstyti Konvencijos 34 straipsnyje (Individualios peticijos) ir 35 straipsnyje (Priimtino kriterijai), išnagrinėti atsižvelgiant į Teismo praktiką. Žinoma, kai kurias sąvokas, pavyzdžiui, keturių mėnesių terminą ir vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimą (tam tikra apimtimi), apibrėžti lengviau negu kitas, pavyzdžiui, sąvoką „aiškiai nepagrįsta [peticija]“, kurią galima gvildinti beveik *ad infinitum*, arba Teismo jurisdikciją *ratione materiae* ar *ratione personae*. Be to, vienais straipsniais pareiškėjai remiasi kur kas dažniau negu kitais, kai kurios valstybės nėra ratifikavusios visų papildomų Konvencijos protokolų, o kitos yra padariusios išlygas dėl tam tikrų nuostatų taikymo srities. Taigi šis vadovas nėra išsamus ir jame aptariami dažniausiai pasitaikantys atvejai. Nors jame daugiausia dėmesio skiriama byloms, pradėtoms pagal individualias peticijas (pateiktas pagal Konvencijos 34 straipsnį), tam tikrais tarpvalstybinėse bylose (kai kreipiamasi pagal Konvencijos 33 straipsnį¹) priimtais sprendimais ir nutarimais bus remiamasi tiek, kiek jie svarbūs individualioms peticijoms.

10. Šį vadovą parengė Teismo Juridinis direktoratas; jo pateiktas priimtino kriterijų aiškinimas nėra privalomas Teismui. Vadovas bus nuolat atnaujinamas. Jis parengtas prancūzų ir anglų kalbomis ir bus išverstas į keletą kitų kalbų, pirmenybę teikiant šalių, kurioms tenka didelis bylų skaičius, oficialioms kalboms.

11. Apibrėžus sąvokas „individuali peticija“ ir „aukos statusas“, šiame vadove nagrinėjami procesiniai nepriimtino pagrindai (I dalis), pagrindai, susiję su Teismo jurisdikcija (II dalis) ir bylos esmė (III dalis)².

¹ Ne visi Konvencijos 35 straipsnyje nustatyti priimtino kriterijai taikomi tarpvalstybinėms peticijoms, pateiktoms pagal Konvencijos 33 straipsnį (žr. *Slovėnija prieš Kroatiją* [DK] (nut.), §§ 40–44). Tarpvalstybinių peticijų priimtumas vertinamas kitokia tvarka.

² Daugiau informacijos apie skirtingus peticijos nagrinėjimo Teisme procesinius etapus pateikta Teismo interneto svetainės (www.echr.coe.int – Teismas – Kaip veikia Teismas) skiltyje „Bylų nagrinėjimas“, ypač proceso schemoje [Peticijos nagrinėjimo eiga](#).

A. Individuali peticija

Konvencijos 34 straipsnis – Individualios peticijos

„Kiekvienas fizinis asmuo, nevyriausybinė organizacija ar asmenų grupė, teigiantys, kad jie yra vienos iš Aukštųjų Susitariančiųjų Šalių padaryto Konvencijoje ir jos protokoluose įtvirtintų teisių pažeidimo auka, Teismui gali pateikti individualią peticiją. ...“

HUDOC reikšminiai žodžiai

Peticija (34) – Valstybė, šios Konvencijos Šalis, atsakovė (34) – Fizinis asmuo (34) – Nevyriausybinė organizacija (34) – Asmenų grupė (34) – Auka (34) – *Actio popularis* (34) – *Locus standi* (34)

1. Nuostatos paskirtis

12. Individualios peticijos teisę užtikrinančiu 34 straipsniu asmenims suteikiama reali teisė pateikti skundą tarptautiniu lygmeniu. Taip pat tai yra viena pagrindinių Konvencijos sistemos veiksmingumo garantijų – viena svarbiausių žmogaus teisių apsaugai skirta „mechanizmo sudedamųjų dalių“ (*Mamatkulov ir Askarov prieš Turkiją* [DK], 2005, §§ 100 ir 122; *Loizidou prieš Turkiją* (pirminiai prieštaravimai), 1995, § 70).

13. Kadangi Konvencija yra „gyvas“ instrumentas, ji turi būti aiškinama atsižvelgiant į šių dienų sąlygas. Taigi nusistovėjusi Teismo praktika taikoma ir procesinėms nuostatoms, tokioms kaip 34 straipsnis (*Loizidou prieš Turkiją* (pirminiai prieštaravimai), 1995, § 71).

14. Kad galėtų remtis Konvencijos 34 straipsniu, pareiškėjas turi atitikti dvi sąlygas: jis (ji) turi pateikti į vieną iš 34 straipsnyje nurodytų pareiškėjų kategorijų ir turi sugebėti įrodyti, kad yra Konvencijos pažeidimo auka (*Vallianatos ir kiti prieš Graikiją* [DK], 2013, § 47).

2. Pareiškėjų kategorijos

a. Fiziniai asmenys

15. Pagal Konvencijos 1 straipsnį Konvencijos apsauga prieš Susitariančiąją Valstybę, jei tariamas pažeidimas padarytas tos valstybės jurisdikcijoje, gali remtis kiekvienas fizinis asmuo (*Van der Tang prieš Ispaniją*, 1995, § 53), nepriklausomai nuo pilietybės, gyvenamosios vietos, užimamų pareigų ar veiksmo. Dėl motinos valdžios apribojimo, žr. *Scozzari ir Giunta prieš Italiją* [DK], 2000, § 138; dėl nepilnamečio žr. *A. prieš Jungtinę Karalystę*, 1998; dėl asmens, neturinčio veiksmo be globėjo sutikimo žr. *Zehentner prieš Austriją*, 2009, §§ 39 ir kt.

16. Peticijas pateikti gali tik gyvi asmenys arba jos gali būti pateiktos jų vardu; miręs asmuo peticijos pateikti negali (*Aizpurua Ortiz ir kiti prieš Ispaniją*, 2010, § 30; *Dvořáček ir Dvořáčková prieš Slovakiją*, 2009, § 41).

b. Juridiniai asmenys

17. Juridinis asmuo, teigiantis, kad yra Susitariančiosios Valstybės padaryto Konvencijoje ir protokoluose nustatytų teisių pažeidimo auka, turi teisę kreiptis į Teismą tik tuo atveju, jei jis yra „nevyriausybinė organizacija“, kaip apibrėžta Konvencijos 34 straipsnyje.

18. Sąvoka „vyriausybės organizacijos“, kuri skiriasi nuo Konvencijos 34 straipsnyje nurodytos „nevyriausybės organizacijos“, taikoma ne tik centriniam valstybės organams, bet ir decentralizuotoms „viešąsias funkcijas“ vykdančioms institucijoms, neatsižvelgiant į jų savarankiškumą centrinių organų atžvilgiu; ji taip pat taikoma ir vietos bei regioninėms valdžios institucijoms (*Radio France ir kiti prieš Prancūziją* (nut.), 2003, § 26), savivaldybėms (*Ayuntamiento de Mula prieš Ispaniją* (nut.), 2001) arba savivaldybės daliai, kuri dalyvauja įgyvendinant viešąją valdžią (*Antilly savivaldybės skyrius prieš Prancūziją* (nut.), 1999). Nė viena iš

jų neturi teisės pateikti peticiją remdamasi 34 straipsniu (taip pat žr. *Döşemealti Belediyesi prieš Turkiją* (nut.), 2010). Valstybė, kuri nėra šios Konvencijos Šalis, negali būti laikoma „nevyriausybine organizacija“, todėl ji neturi teisės pateikti Teismui peticijos pagal 34 straipsnį (*Kongo Demokratinė Respublika prieš Belgiją* (nut.), 2020, §§ 13–21).

19. „Vyriausybės organizacijos“ kategorijai priskiriami juridiniai asmenys, kurie dalyvauja įgyvendinant valdžios įgaliojimus arba, prižiūrint valdžios institucijoms, teikia viešąsias paslaugas (dėl savivaldybės įsteigtos vandentiekio ir nuotėkų įmonės žr. *JKP Vodovod Kraljevo prieš Serbiją* (nut.), 2018, §§ 23–28; dėl fondo įsteigto universiteto: *İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi prieš Turkiją* (nut.), 2020, §§ 35–47). Šiuo atžvilgiu skundžiamo veiksmo privatus pobūdis nėra svarbus (§ 38).

20. Siekiant nustatyti, ar į šią kategoriją patenka konkretus juridinis asmuo, kuris nėra teritorinė valdžios institucija, atsižvelgtina į jo teisinį statusą ir atitinkamais atvejais į šio statuso suteikiamas teises, į jo vykdomos veiklos pobūdį ir aplinkybes, taip pat į jo nepriklausomumo nuo politinės valdžios laipsnį (*Radio France ir kiti prieš Prancūziją* (nut.), 2003, § 26; *Kotov prieš Rusiją* [DK], 2012, § 93; *Slovėnija prieš Kroatiją* [DK] (nut.), 2020, § 61). Dėl valdžios įgaliojimų neturinčių viešųjų juridinių asmenų arba visuomeninių transliuotojų žr. *The Holy Monasteries prieš Graikiją*, 1994, § 49; *Radio France ir kiti prieš Prancūziją* (nut.), 2003, §§ 24–26; *Österreichischer Rundfunk prieš Austriją*, 2004, §§ 46–53; *Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft ir publisuisse SA prieš Šveicariją*, 2020, §§ 46–48; *Croatian Radio-Television prieš Kroatiją*, 2023, §§ 98–121. Dėl valdžios įmonių, turinčių pakankamą institucinę ir veiklos nepriklausomybę nuo valdžios žr. *Islamic Republic of Iran Shipping Lines prieš Turkiją*, 2007, §§ 80–81; *Ukraine-Tyumen prieš Ukrainą*, 2007, §§ 25–28; *Unédic prieš Prancūziją*, 2008, §§ 48–59; ir plg. *Zastava It Turs prieš Serbiją* (nut.), 2013; *State Holding Company Luganskvugillya prieš Ukrainą* (nut.), 2009; taip pat žr. *Transpetrol, a.s. prieš Slovakiją* (nut.), 2011. Bendrovių atveju Teismas bendrovę pagal 34 straipsnį yra pripažinęs „nevyriausybine“, kai ją iš esmės reglamentavo įmonių teisė, ji neturėjo jokių valdžios ar kitokių įgaliojimų, išskyrus įprastinės privatinės teisės suteikiamus veiklos vykdymo įgaliojimus, ir jai buvo taikoma ne administracinių, o bendrosios kompetencijos teismų jurisdikcija. Teismas taip pat atsižvelgė į tai, kad bendrovė pareiškėja vykdė komercinę veiklą ir konkurencijos sektoriuje neteikė nei viešųjų paslaugų, nei turėjo monopolijos (*Slovėnija prieš Kroatiją* [DK] (nut.), 2020, §§ 62–63, ir ten pateiktos nuorodos).

21. Teismas yra išaiškinęs, kad pagal Konvencijos 33 straipsnį (Tarpvalstybinės bylos) vyriausybė pareiškėja negali ginti juridinio asmens, kuris nebūtų laikomas „nevyriausybine organizacija“ ir todėl neturėtų teisės pateikti individualios peticijos pagal 34 straipsnį, teisių (dėl valstybei pareiškėjai priklausančio banko žr. *Slovėnija prieš Kroatiją* [DK] (nut.), 2020, §§ 60–70 ir 76–79). Atsižvelgdamas į Konvencijos, kaip žmogaus teisių sutarties, specifinį pobūdį ir primindamas, kad net ir tarpvalstybinėse bylose dėl Konvencijos pažeidimo pirmiausia nukentčia asmuo, Teismas patvirtino, kad Konvencijoje numatytas teises gali turėti tik pavieniai asmenys, asmenų grupės ir juridiniai asmenys, kurie laikomi „nevyriausybėmis organizacijomis“, bet ne Susitariančioji Valstybė ar jai priklausantis juridinis asmuo (*ibid.*, § 66).

22. Religinė organizacija, neturinti pagal nacionalinę teisę oficialiai pripažinto juridinio asmens statuso, kurios teisė pateikti skundą ir įsigyti nekilnojamąjį turtą niekada nebuvo kvestionuota šalies vidaus administracinių institucijų ar teismų, gali pateikti peticiją pagal 34 straipsnį (*Izmiro vyriausiojo rabinato žydų bendruomenė prieš Turkiją*, 2023, §§ 43–46).

c. Asmenų grupė

23. Peticiją gali pateikti asmenų grupė. Tačiau vietos valdžios institucijos arba bet kurios kitos valdžios institucijos negali per savo steigėjus ar atstovus (fizinius asmenis) teikti peticijų dėl valstybėje, su kuria jie susiję ir kurios vardu įgyvendina viešąją valdžią, baudžiamų veikų (*Demirbaş ir kiti prieš Turkiją* (nut.), 2010). Regioninio parlamento narių grupė, priešingai, gali būti laikoma „asmenų grupe“ (o ne vyriausybine organizacija), jei skundžiasi dėl autonominės bendruomenės

parlamento plenarinio posėdžio sustabdymo. Tokiu atveju pareiškėjų nurodomos teisės ir laisvės yra susijusios su jais individualiai ir nėra priskirtinos parlamentui kaip institucijai (*Forcadell i Lluís ir kiti prieš Ispaniją* (nut.), 2019).

3. Aukos statusas

24. Teismas laikosi nuoseklios nuomonės, kad Konvencija nenumato *actio popularis* skundo ir Teismo užduotis paprastai nėra peržiūrėti atitinkamus įstatymus ir praktiką *in abstracto*, o nustatyti, ar taikant juos pareiškėjui ar jį paveikiant nebuvo pažeista Konvencija (pavyzdžiui, *Roman Zakharov prieš Rusiją* [DK], 2015, § 164).

a. Aukos sąvoka

25. Žodis „auka“ pagal Konvencijos 34 straipsnį reiškia asmenį ar asmenis, tiesiogiai ar netiesiogiai paveiktus tariamo pažeidimo. Taigi 34 straipsnis taikomas ne tik tariamo pažeidimo tiesioginei aukai ar aukoms, bet ir netiesioginėms aukoms, kurioms pažeidimas padarytų žalos arba kurios turėtų pagrįstą asmeninį interesą, kad pažeidimas būtų nutrauktas (*Vallianatos ir kiti prieš Graikiją* [DK], 2013, § 47). Aukos sąvoka aiškinama savarankiškai ir nepriklausomai nuo šalies vidaus taisyklių, susijusių su, pavyzdžiui, suinteresuotumu ar galėjimu pateikti skundą (*Gorraiz Lizarraga ir kiti prieš Ispaniją*, 2004, § 35), nors Teismas turėtų atsižvelgti į tai, kad pareiškėjas buvo nacionalinio teismo proceso šalis (*Aksu prieš Turkiją* [DK], 2012, § 52; *Micallef prieš Maltą* [DK], 2009, § 48; *Bursa Barosu Başkanlığı ir kiti prieš Turkiją*, 2018, §§ 109–117). Tai nereiškia, kad egzistuoja išankstinis nusistatymas (*Brumărescu prieš Rumuniją* [DK], 1999, § 50), ir gali pakakti veiksmo, kurio teisinės pasekmės yra laikinos (*Monnat prieš Šveicariją*, 2006, § 33).

26. Sąvokos „auka“ aiškinimas gali keistis atsižvelgiant į šiuolaikinės visuomenės sąlygas, todėl ji turi būti taikoma be perdėto formalizmo (*Monnat prieš Šveicariją*, 2006, §§ 30–33; *Gorraiz Lizarraga ir kiti prieš Ispaniją*, 2004, § 38; *Stukus ir kiti prieš Lenkiją*, 2008, § 35; *Ziętal prieš Lenkiją*, 2009, §§ 54–59). Teismas yra konstatavęs, kad aukos statuso klausimas gali būti susijęs su bylos esme (*Siliadin prieš Prancūziją*, 2005, § 63; *Hirsi Jamaa ir kiti prieš Italiją* [DK], 2012, § 111). Teismas gali *ex officio* nagrinėti aukos statuso ir *locus standi* klausimą, nes jis susijęs su Teismo jurisdikcijai priskiriamu klausimu (*Buzadji prieš Moldovos Respubliką* [DK], 2016, § 70; *Satakunnan Markkinapörssi Oy ir Satamedia Oy prieš Suomiją* [DK], 2017, § 93; *Unifaun Theatre Productions Limited ir kiti prieš Maltą*, 2018, §§ 63–66; *Jakovljević prieš Serbiją* (nut.), 2020, § 29).

27. Įrodinėjimo naštos paskirstymas yra neatsiejamai susijęs su aplinkybių specifiškumu, pateikto kaltinimo pobūdžiu ir Konvencijoje įtvirtinta teise (*N.D. ir N.T. prieš Ispaniją* [DK], 2020, §§ 83–88).

b. Tiesioginė auka

28. Kad galėtų pateikti peticiją pagal 34 straipsnį, pareiškėjas turi sugebėti įrodyti, kad buvo „tiesiogiai paveiktas“ priemonės, dėl kurios skundžiasi (*Tănase prieš Moldovą* [DK], 2010, § 104; *Burden prieš Jungtinę Karalystę* [DK], 2008, § 33; *Lambert ir kiti prieš Prancūziją* [DK], 2015, § 89; *Communauté genevoise d'action syndicale (CGAS) prieš Šveicariją* [DK], 2023, §§ 115, 125). Tai būtina, kad būtų pradėtas taikyti Konvencijoje numatytas apsaugos mechanizmas (*Hristozov ir kiti prieš Bulgariją*, 2012, § 73), nors šis kriterijus neturi per visą procesą būti taikomas griežtai, mechanškai ir nelanksčiai (*Micallef prieš Maltą* [DK], 2009, § 45; *Karner prieš Austriją*, 2003, § 25; *Aksu prieš Turkiją* [DK], 2012, § 51). Pavyzdžiui, asmuo negali skųstis dėl savo teisių pažeidimo procese, kuriame jis nebuvo šalis (*Centro Europa 7 S.r.l. ir Di Stefano prieš Italiją* [DK], 2012, § 92). Tačiau 2019 m. sprendime *Margulev prieš Rusiją* Teismas šmeižto byloje pripažino pareiškėją tiesiogine auka, nors jis procese dalyvavo tik trečiuoju asmeniu. Kadangi pagal vidaus teisę trečiojo asmens procesinis statusas buvo suteikiamas tais atvejais, kai „sprendimas gali turėti įtakos trečiojo asmens teisėms ir pareigoms ieškovo ar atsakovo atžvilgiu“, Teismas manė, kad nacionaliniai teismai numanomai pripažino, jog šmeižto bylos baigtis galėjo turėti įtakos

pareiškėjo teisėms (§ 36; taip pat žr. *Khural ir Zeynalov prieš Azerbaidžaną (Nr. 2)*, 2023, §§ 31–32). 2021 m. byloje *Mukhin prieš Rusiją* Teismas pripažino, kad laikraščio vyriausiasis redaktorius turėjo teisę teigti, jog yra nukentėjęs nuo nacionalinių teismų sprendimų, kuriais šiam laikraščiui buvo atimtas žiniasklaidos priemonės statusas ir panaikintas jo registraciją patvirtinantis dokumentas (§§ 158–160). Be to, kai kuriomis konkrečiomis aplinkybėmis tiesioginės aukos, kurios nedalyvavo nacionaliniame teismo procese, buvo pripažintos pareiškėjais Teisme (*Beizaras ir Levickas prieš Lietuvą*, 2020, §§ 78–81). Todėl dalyvavimas nacionaliniame teismo procese nėra lemiamas, nes Konvencijos sistemoje aukos sąvoka aiškinama savarankiškai (žr., pavyzdžiui, *Kalfagiannis ir Pospert prieš Graikiją* (nut.), 2020, §§ 44–48, dėl visuomeninio transliuotojo finansų administratoriaus, kurio aukos statusą pripažino nacionaliniai teismai, bet ne Teismas).

29. Konkrečiai dėl skundų, susijusių su žala ar žalos rizika valstybei tariamai nesimant kovos su klimato kaita veiksmy, atsižvelgdamas į klimato kaitos ypatumus ir Konvencijoje numatytą *actio popularis* pašalinimo principą, Teismas nusprendė, kad pareiškėjai turi įrodyti, kad ginčijamas neveikimas jiems turėjo asmeninio ir tiesioginio poveikio. Tai siejama su dviem pagrindiniais itin griežtais kriterijais. Pirma, neigiami klimato kaitos padariniai pareiškėjui turi būti labai intensyvūs, t. y. pareiškėją veikiančių vyriausybės veiksmy ar neveikimo neigiamų padarinių (rizikos) lygis ir sunkumas turi būti reikšmingas. Antra, turi būti neatidėliotina būtinybė užtikrinti pareiškėjo individualią apsaugą, nes nėra deramų priemonių žalai sumažinti arba jos yra nepakankamos (*Verein KlimaSeniorinnen Schweiz ir kiti prieš Šveicariją* [DK], 2024, §§ 487–488). Šiuo atveju atidžiai išnagrinėjęs, be kita ko, individualių pareiškėjų skundų pobūdį ir apimtį bei jų pateiktą medžiagą, neigiamo klimato kaitos poveikio bėgant laikui tikimybę ir (arba) tikėtinumą, konkretų poveikį kiekvieno atskiro pareiškėjo gyvenimui, sveikatai ar gerovei, žalingo poveikio mastą ir trukmę, rizikos apimtį (vietinę ar bendrą) ir pareiškėjų pažeidžiamumo pobūdį, Teismas konstatavo, kad keturi individualūs pareiškėjai neatitiko atitinkamų kriterijų, kad būtų laikomi aukomis pagal 34 straipsnį (§§ 527–536). Taikydamas tuos pačius kriterijus, Teismas atsisakė pripažinti buvusio Prancūzijos savivaldybės mero, kuris tvirtino, kad atitinkama teritorija ateityje gali būti užtvindyta dėl klimato kaitos, aukos statusą, nes jis buvo išvykęs iš tos savivaldybės ir joje neturėjo jokio turto ar kitų ryšių su ja (*Carême prieš Prancūziją* (nut.) [DK], 2024, § 83).

30. Be to, remiantis Teismo praktika ir Konvencijos 34 straipsniu, peticijas gali pateikti tik gyvi asmenys arba jos gali būti pateiktos tik jų vardu (*Teisinių resursų centras veikiantis Valentin Câmpeanu vardu prieš Rumuniją* [DK], 2014, § 96). Tačiau ypatingos aplinkybės gali susidaryti tariamų nacionalinių institucijų padarytų 2, 3 ir 8 straipsnių pažeidimų aukoms. Peticijos, aukos (-ų) vardu asmenų ar asociacijų pateiktos net nepateikus galiojančio įgaliojimo, buvo paskelbtos priimtinomis (§§ 103–114)³.

c. Netiesioginė auka

31. Jei tariama pažeidimo auka prieš pateikdama peticiją mirė, reikiamą teisinį interesą turinčiam asmeniui, pavyzdžiui, artimam giminaičiui, gali būti įmanoma pateikti peticiją, keliant su giminaičio mirtimi arba dingimu susijusius skundus (*Varnava ir kiti prieš Turkiją* [DK], 2009, § 112). Tai lemia dėl tariamo pažeidimo pobūdžio susidariusi ypatinga situacija ir būtinybė veiksmingai įgyvendinti vieną iš svarbiausių Konvencijos sistemos nuostatų (*Fairfield prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2005).

32. Tokiais atvejais Teismas yra pripažinęs, kad asmens, dėl kurio mirties ar dingimo galimai kyla valstybės atsakomybė, artimieji šeimos nariai, pavyzdžiui, tėvai, gali teigti, kad yra netiesioginės 2 straipsnio tariamo pažeidimo aukos, ir nėra svarbu, ar jie buvo mirusiojo įpėdiniai (*Van Colle prieš Jungtinę Karalystę*, 2012, § 86; *Tsalikidis ir kiti prieš Graikiją*, 2017, § 64; *Kotilainen ir kiti prieš Suomiją*, 2020, §§ 51–52).

³ Žr. dalį „Atstovavimas“.

33. Artimieji giminaičiai mirusių ar dingusių giminaičių vardu gali pateikti ir kitus skundus, pavyzdžiui, pagal Konvencijos 3 ir 5 straipsnius, jei tariamas pažeidimas yra glaudžiai susijęs su atitinkama mirtimi arba dingimu, dėl kurio kyla klausimų pagal 2 straipsnį. Pavyzdžiui, dėl artimųjų giminaičių teisės pateikti skundą pagal 5 straipsnio 1 dalį ir 5 straipsnio 5 dalį žr. *Khayrullina prieš Rusiją*, 2017, §§ 91–92 ir §§ 100–107. Ta pati logika galėtų būti taikoma ir skundai pagal 6 straipsnį, jei asmuo mirė prieš jį pradėto baudžiamojo proceso metu ir jei mirtis įvyko esant aplinkybėms, dėl kurių kyla valstybės atsakomybė (*Magnitskiy ir kiti prieš Rusiją*, 2019, §§ 278–279).

34. Dėl susituokusių partnerių žr. *McCann ir kiti prieš Jungtinę Karalystę*, 1995; *Salman prieš Turkiją* [DK], 2000; dėl nesusituokusių partnerių žr. *Velikova prieš Bulgariją* (nut.), 1999; dėl tėvų žr. *Ramsahai ir kiti prieš Nyderlandus* [DK], 2007; *Giuliani ir Gaggio prieš Italiją* [DK], 2011; dėl brolių ir seserų žr. *Andronicou ir Constantinou prieš Kiprą*, 1997; dėl vaikų žr. *McKerr prieš Jungtinę Karalystę*, 2001; dėl sūnėnų žr. *Yaşa prieš Turkiją*, 1998; dėl priešingo atvejo dėl išsiskyrusios partnerės, kuri nebuvo laikoma turinčia pakankamą ryšį su mirusiu buvusiu vyru, žr. *Trivkanovic prieš Kroatiją*, 2017, §§ 49–50; dėl dėdės ir pirmos eilės pusbrolio žr. *Fabris ir Parziale prieš Italiją*, 2020, §§ 37–41 ir teismų praktikos apibendrinimą. Dėl dingusių be žinios asmenų, kurių kūnai nebuvo rasti po laivo avarijos, Teismas pripažino, kad artimieji giminaičiai gali pateikti peticiją pagal 2 straipsnį, ypač tais atvejais, kai valstybė nerado visų nukentėjusiųjų ir net nesugebėjo nustatyti visų rastų nukentėjusiųjų tapatybių (*Ranđelović ir kiti prieš Juodkalniją*, 2017, § 85).

35. Bylose, kuriose tariamas Konvencijos pažeidimas nebuvo glaudžiai susijęs su tiesioginės aukos mirtimi ar dingimu, Teismo požiūris buvo griežtesnis (*Karpylenko prieš Ukrainą*, 2016, § 104, *A ir B prieš Kroatiją*, 2019, §§ 88–91). Teismas paprastai atsisakydavo šią teisę suteikti bet kuriam kitam asmeniui, nebent šis asmuo išimties tvarka galėtų įrodyti savo interesą (*Nassau Verzekering Maatschappij N.V. prieš Nyderlandus* (nut.), 2011, § 20). Žr., pavyzdžiui, 2000 m. nutarimą *Sanles Sanles prieš Ispaniją* (nut.), kuris buvo susijęs su draudimu atlikti eutanaziją, galimai pažeidžiant 2, 3, 5, 8, 9 ir 14 straipsnius, ir kuriame Teismas nusprendė, kad pareiškėjos, kuri buvo mirusiojo svainė ir įpėdinė, reikalaujamos teisės priklauso neperleidžiamų teisių kategorijai, todėl ji negalėjo mirusio svainio vardu teigti, kad yra pažeidimo auka; pagal 8 straipsnį žr. 2019 m. nutarimą *Petithory Lanzmann prieš Prancūziją* (nut.), 2019, § 16, kuriame Teismas konstatavo, kad asmens deponuotų lytinių ląstelių likimas ir jo pageidavimas, kad jos būtų panaudotos po jo mirties, yra susijęs su asmens teise nuspręsti, kaip ir kada jis nori tapti tėvu, ir kad ši teisė patenka į neperleidžiamų teisių kategoriją; taip pat žr. *Biç ir kiti prieš Turkiją* (nut.), 2006, (dėl skundų pagal 5 ir 6 straipsnius); *Fairfield prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2005, (skundai pagal 9 ir 10 straipsnius); *Röigas prieš Estiją*, 2017, § 127, ir *Jakovljević prieš Serbiją* (nut.), 2020, §§ 29–30, (dėl skundų pagal 8 straipsnį).

36. Pagal Konvencijos 3 straipsnį pateiktų skundų dėl netinkamo elgesio su mirusiais artimaisiais atveju Teismas yra pripažinęs pareiškėjų *locus standi* tais atvejais, kai netinkamas elgesys buvo glaudžiai susijęs su jų artimųjų mirtimi ar dingimu (*Karpylenko prieš Ukrainą*, 2016, § 105; *Dzidzava prieš Rusiją*, 2016, § 46). Teismas taip pat patvirtino, kad pareiškėjų, kurie skundžiasi dėl netinkamo elgesio su jų mirusiu giminaičiu, teisę pateikti peticiją jis gali pripažinti tuo atveju, jei pareiškėjai įrodo ne tik turtinį, bet ir didelį moralinį suinteresuotumą nacionalinio teismo proceso baigtimi arba kitas įtikinamas priežastis, pavyzdžiui, svarbų bendrąjį interesą, dėl kurio jų byla turi būti išnagrinėta (*Boacá ir kiti prieš Rumuniją*, 2016, § 46; *Karpylenko prieš Ukrainą*, 2016, § 106; taip pat žr. *Stepanian prieš Rumuniją*, 2016, §§ 40–41; *Selami ir kiti prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją*, 2018, §§ 58–65).

37. Tais atvejais, kai artimiems giminaičiams buvo suteiktas aukos statusas ir teisė pateikti peticiją dėl skundų, pavyzdžiui, pagal 5, 6 ar 8 straipsnius, Teismas atsižvelgė į tai, ar jie įrodė moralinį interesą į tai, kad mirusi auka būtų išteisinta (*Nölkenbockhoff prieš Vokietiją*, 1987, § 33; *Grădinar prieš Moldovą*, 2008, §§ 95 ir 97–98; *Akbay ir kiti prieš Vokietiją*, 2020, §§ 73, 80–

82), kad būtų apsaugota jų arba jų šeimos reputacija (*Brudnicka ir kiti prieš Lenkiją*, 2005, §§ 27–31; *Armonienė prieš Lietuvą*, 2008, § 29; *Polanco Torres ir Movilla Polanco prieš Ispaniją*, 2010, §§ 31–33), arba vertino, ar jie įrodė materialinį interesą dėl tiesioginio poveikio jų turtinėms teisėms (*Nölkenbockhoff prieš Vokietiją*, 1987, § 33; *Grădinar prieš Moldovą*, 2008, § 97; *Micallef prieš Maltą* [DK], 2009, § 48; *Akbay ir kiti prieš Vokietiją*, 2020, §§ 74, 83–85). Taip pat buvo atsižvelgta į bendrąjį interesą išnagrinėti skundus (*Micallef prieš Maltą* [DK], 2009, §§ 46 ir 50; taip pat žr. *Bię ir kiti prieš Turkiją* (nut.), 2006, §§ 22–23; *Akbay ir kiti prieš Vokietiją*, 2020, §§ 76, 86–88).

38. Pareiškėjo dalyvavimas nacionaliniame teismo procese pripažintas tik vienu iš kelių svarbių kriterijų (*Nölkenbockhoff prieš Vokietiją*, 1987, § 33; *Micallef prieš Maltą* [DK], 2009, §§ 48–49; *Polanco Torres ir Movilla Polanco prieš Ispaniją*, 2010, § 31; *Grădinar prieš Moldovą*, 2008, §§ 98–99; taip pat žr. *Kaburov prieš Bulgariją* (nut.), 2012, §§ 57–58, kur Teismas nusprendė, kad byloje dėl Konvencijos 3 straipsnyje numatytos teisės perleidžiamumo pareiškėjas, nesant moralinio suinteresuotumo bylos baigtimi ar kitos įtikinamos priežasties, negali būti laikomas auka vien dėl to, kad pagal vidaus teisę byloje dėl teisės pažeidimo galėjo dalyvauti kaip velionio Kaburov įpėdinis; taip pat žr. *Nassau Verzekering Maatschappij N.V. prieš Nyderlandus* (nut.), 2011, kur Teismas atmetė bendrovės pareiškėjos reikalavimą suteikti jai aukos statusą remiantis tuo, kad reikalavimo teisę pagal Konvenciją ji įgijo perleidimo aktu).

39. Teismas minėtus kriterijus paprastai vertina kaip visumą ir tai, ar artimieji giminaičiai turi teisę pateikti peticiją, nustato atsižvelgdamas į visas bylos aplinkybes (*Akbay ir kiti prieš Vokietiją*, 2020, §§ 77 ir 89).

40. Šeimos nariams gali būti suteiktas ne tik netiesioginių aukų statusas; Konvencijos 3 straipsnio pažeidimų tiesioginėmis aukomis jie gali būti pripažįstami tais atvejais, kai dėl sunkių su jų giminaičiais susijusių žmogaus teisių pažeidimų jie patiria kančių (žr. atitinkamus kriterijus, suformuluotus *Janowiec ir kiti prieš Rusiją* [DK], 2013, §§ 177–181, ir 2018, §§ 54–56).

41. Tam tikromis aplinkybėmis artimi giminaičiai gali teigti esantys pažeidimo, kuris padarė tiesioginės žalos jų gyvam giminaičiui, netiesioginės aukos. Pavyzdžiui, motina gali reikalauti netiesioginės aukos statuso dėl jos neįgalios dukros tariamos diskriminacijos, jeigu ji, kaip globėja, savo neįgalia dukra ne tik rūpinosi, bet ir buvo iškėlusį bylą nacionaliniame teisme, kuri to negalėjo padaryti (*Belli ir Arquier-Martinez prieš Šveicariją*, 2018, § 97).

42. Skundų, susijusių su bendrovėmis, atvejais (*Agrotexim ir kiti prieš Graikiją*, 1995, §§ 64–71) Teismas yra pripažinęs, kad asmuo negali skųstis dėl savo teisių pažeidimo procese, kuriame jis nebuvo šalis, net jei ir buvo bendrovės, kuri buvo proceso šalimi, akcininkas ir (arba) direktorius (*Centro Europa 7 S.r.l. ir Di Stefano prieš Italiją* [DK], 2012, §§ 92–93). Tas pats principas taikomas ir patikėtiniams patikos fonde (*The J. Paul Getty Trust ir kiti prieš Italiją*, 2024, §§ 204–208).

43. Bendrovės akcininkų iškeltose bylose (ypač pagal Protokolo Nr. 1 1 straipsnį) Teismas yra pripažinęs, jog labai svarbu skirti skundus, kuriuos akcininkai pateikia dėl jų, kaip akcininkų, teisėms įtakos turinčių priemonių, ir įtakos bendrovėms, kuriose jie turi akcijų, turinčių veiksmų (*Agrotexim ir kiti prieš Graikiją*, 1995, §§ 65–66; *Albert ir kiti prieš Vengriją* [DK], 2020, § 122). Pirmoje grupėje aukomis pagal Konvencijos 34 straipsnį gali būti laikomi patys akcininkai (žr. *Olczak prieš Lenkiją* (nut.) 2022, §§ 57–62; *Albert ir kiti prieš Vengriją* [DK], 2020, §§ 126–134, ir ten pateiktas nuorodas; *Project-Trade d.o.o. prieš Kroatiją*, 2020, §§ 44–47; *Papachela ir Amazon S.A. prieš Graikiją*, 2020, §§ 37–41). Antrajai grupei taikomas bendrasis principas, kad bendrovių akcininkai pagal Konvencijos 34 straipsnį negali būti laikomi veiksmų ir priemonių, turinčių įtakos jų bendrovėms, aukomis. Teismas yra pripažinęs, kad šis principas gali būti pagrįstai taikomas dviejų rūšių situacijose: pirma, jei bendrovė ir jos akcininkai taip glaudžiai tapatinami tarpusavyje, kad jų atskyrimas būtų nenatūralus (žr., pavyzdžiui, *Ankarcrona prieš Švediją* (nut.), 2000, ir *Rustamkhanli prieš Azerbaidžaną*, 2024, § 30), ir, antra, jei tai pateisinama „išimtinėmis

aplinkybėmis“ (*Albert ir kiti prieš Vengriją* [DK], 2020, §§ 124, 135–145). Dėl to bendrovės teisinio subjektiškumo nepaisymas gali būti pateisinamas tik „išimtinėmis aplinkybėmis“, visų pirma, kai yra aiškiai nustatyta, kad bendrovė neturi teisės kreiptis į Teismą savo vardu. Kad pareiškėjai įtikintų Teismą, jog jų, kaip akcininkų, teikiama peticija dėl su bendrove susijusio klausimo yra pateisinama, jie turėtų nurodyti svarius ir įtikinamus motyvus, įrodančius, kad bendrovei praktiškai ar veiksmingai neįmanoma kreiptis į Teismą per jos įstatais įsteigtus organus ir dėl to jiems turėtų būti leista pateikti skundą bendrovės vardu (*ibid.*, §§ 138–145, ir ten pateiktos nuorodos; dėl šių principų taikymo žr. §§ 159–165).

44. Dėl bendrovių pareiškėjų ir (arba) jų vadovų aukos statuso, vertinant leidimus slapto sekimo priemonėms, kurie šių bendrovių atžvilgiu nebuvo išduoti oficialiai, žr. *Liblik ir kiti prieš Estiją*, 2019, §§ 111–112.

45. Kalbant apie nevyriausybinės organizacijos, Teismas nesuteikia aukos statuso asociacijoms, kurių interesams pavojus negresia, net jei gali kilti grėsmė jų narių ar kai kurių iš narių interesams. Be to, aukos statusas nevyriausybiniams organizacijoms nesuteikiamas net ir tuo atveju, jei jos įsteigtos vieninteliu tikslu – ginti tariamų aukų teises (*Nencheva ir kiti prieš Bulgariją*, 2013, § 90 ir § 93 ir ten pateiktos nuorodos; taip pat dėl žiniasklaidos darbuotojams atstovaujančios profesinių sąjungų federacijos žr. *Kalfagiannis ir Pospert prieš Graikiją* (nut.), 2020, §§ 49–51; dėl nevyriausybinių organizacijos, įsteigtos siekiant apginti vietovės, kurioje statoma užtvanka, gyventojus žr. *Yusufeli İlçesini Güzelleştirme Yaşam Kültür Varlıklarını Koruma Derneği prieš Turkiją* (nut.), 2021, §§ 42–44; dėl LGBT asmenų interesams atstovaujančios nevyriausybinių organizacijos žr. *Genderdoc-M ir M.D. prieš Moldovos Respubliką*, 2021, §§ 25–26. Žr. priešingus Teismo sprendimus *AsDAC prieš Moldovos Respubliką*, §§ 21–37, dėl nevyriausybinių organizacijos, įsteigtos kolektyviniam jos narių intelektinės nuosavybės teisių valdymui, ir jos aukos statuso dėl skundo pagal Protokolo Nr. 1 1 straipsnį; ir *Hoppen ir AB „Amber Grid“ darbuotojų profesinė sąjunga prieš Lietuvą*, 2023, § 153, dėl profesinės sąjungos, kuri skundėsi, kad vieno iš jos narių atleidimas iš darbo neigiamai paveikė jos pačios asociacijos laisvę).

46. Vis tik pažymėtina, kad tam tikromis aplinkybėmis nevyriausybinių organizacijos gali (vietoj pareiškėjų) dalyvauti nacionaliniuose teismų procesuose, gindamos pareiškėjų interesus. Tai neatima iš pareiškėjų, nedalyvavusių nacionaliniame teismo procese, aukos statuso (*Gorraiz Lizarraga ir kiti prieš Ispaniją*, 2004, §§ 37–39; *Krišnos sąmonės bendrijų Rusijoje centras ir Frolov prieš Rusiją*, 2021, § 30; dėl aukos statuso pagal 34 straipsnį ir vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo pagal 35 straipsnio 1 dalį sąveikos žr. *Beizaras ir Levickas prieš Lietuvą*, 2020, §§ 78–81; *Thibaut prieš Prancūziją* (nut.), 2022, §§ 26–31).

d. Potencialios aukos ir *actio popularis*

47. Pagal Konvencijos 34 straipsnį negalima teikti skundų dėl Konvencijos pažeidimo *in abstracto* (*Teisinių resursų centras veikiantis Valentin Câmpeanu vardu prieš Rumuniją* [DK], 2014, § 101 ir ten pateiktos nuorodos). Vis dėlto tam tikrose konkrečiose situacijose Teismas yra pripažinęs, kad pareiškėjas gali būti potenciali auka. Tai pripažinta, pavyzdžiui, tuo atveju, kai nebuvo įmanoma nustatyti, ar teisės aktai, dėl kurių pareiškėjas skundėsi, jam iš tikrųjų buvo taikomi, nes juose numatytos priemonės buvo slaptos (*Klass ir kiti prieš Vokietiją*, 1978), arba kai buvo priimtas, tačiau neįvykdytas sprendimas dėl užsieniečio išsiuntimo iš šalies, ir kai, sprendimą įvykdžius, priimančiojoje šalyje jam būtų grėsęs Konvencijos 3 straipsniui prieštaraujantis elgesys arba būtų buvę pažeistos jo teisės pagal Konvencijos 8 straipsnį (*Soering prieš Jungtinę Karalystę*, 1989), arba kai įstatymas, kuriame buvo numatytos bausmės už homoseksualius veiksmus, galėjo būti taikomas tam tikrai gyventojų kategorijai, kuriai priklausė pareiškėjas (*Dudgeon prieš Jungtinę Karalystę*, 1981). Teismas taip pat yra konstatavęs, kad pareiškėjas gali teigti esąs Konvencijos pažeidimo auka, jei jis patenka į teisės aktų, leidžiančių taikyti slapto sekimo priemones, taikymo sritį ir jei pareiškėjas neturi jokių teisinės gynybos priemonių slaptam sekimui užginčyti (*Roman Zakharov prieš Rusiją* [DK], 2015, §§ 173–78). Tuo atveju, kai asmenys buvo suimti ir jiems buvo

pareikšti kaltinimai vienoje valstybėje remiantis kitoje valstybėje gautais ryšių tinklo duomenimis, kurie į kitą valstybę buvo perduoti pagal Europos tyrimo orderį, Teismas nusprendė, kad pareiškėjai gali teigti, kad yra pastarosios valstybės tariamo Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo aukos, ir jiems nereikia įrodyti, kad jie patys naudojosi tuo tinklu (*A.L. ir E.J. prieš Prancūziją* (nut.), 2024, §§ 113–14).

48. Kad galėtų teigti, jog tokioje situacijoje yra auka, pareiškėjas turi pateikti pagrįstų ir įtikinamų įrodymų, patvirtinančių, kad yra tikimybė, jog bus padarytas asmeniškai jam įtakos turintis pažeidimas; vien įtarimų ar spėjimų nepakanka (*Senator Lines GmbH prieš penkiolika Europos Sąjungos valstybių narių* (nut.) [DK], 2004; *Shortall ir kiti prieš Airiją* (nut.), 2021). Dėl oficialaus išsiuntimo įsakymo nebuvimo žr. *Vijayanathan ir Pusparajah prieš Prancūziją*, 1992, § 46; dėl tariamų parlamento ataskaitos padarinių žr. *Kriščioniškoji Jehovos liudytojų Prancūzijoje federacija prieš Prancūziją* (nut.), 2001; dėl tariamų teismo sprendimo dėl komoje esančios trečiosios šalies pasekmių žr. *Rossi ir kiti prieš Italiją* (nut.), 2008; dėl tariamų antidopingo priemonių pasekmių sporto asociacijoms ir atskiriems profesionaliems sportininkams žr. *Nacionalinė sportininkų asociacijų ir sąjungų Federacija (FNASS) ir kiti prieš Prancūziją*, 2018, §§ 91–103; dėl pataisų, draudžiančių galimybę atlikti legalų abortą dėl vaisiaus apsigimimų tariamų pasekmių žr. *A.M. ir kiti prieš Lenkiją* (nut.), 2023, §§ 75–87; dėl atsisakymo atleisti pareiškėją, jai neatlikus medicininės apžiūros, kad įrodytų, jog nėra nėščia, nuo 300 dienų laukimo laikotarpio, nustatyto naują santuoką sudaryti norinčioms išsiskyrusioms moterims, nesant jokių realių ketinimų tai padaryti, žr. *Nurcan Bayraktar prieš Turkiją*, 2023, §§ 27–29.

49. Pareiškėjas negali teigti esąs auka byloje, jeigu jis pats iš dalies atsakingas už tariamą pažeidimą (*Paşa ir Erkan Erol prieš Turkiją*, 2001).

50. Teismas taip pat pabrėžė, kad Konvencijoje nenumatyta galimybė pareikšti *actio popularis* dėl joje įtvirtintų teisių išaiškinimo, ir asmenims nesuteikiama teisė skųstis dėl nacionalinės teisės nuostatos vien todėl, kad, jų manymu, ji gali prieštarauti Konvencijai, nors jų tiesiogiai ir nepaveikė (*Aksu prieš Turkiją* [DK], 2012, § 50; *Burden prieš Jungtinę Karalystę* [DK], 2008, § 33; *Dimitras ir kiti prieš Graikiją* (nut.), 2017, §§ 28–32; *Cordella ir kiti prieš Italiją*, 2019, § 100; *Kalfagiannis ir Pospert prieš Graikiją* (nut.), 2020, § 46). Pavyzdžiui, gyventojai, nedalyvavę nacionaliniame teismo procese dėl administracinių sprendimų panaikinimo, arba asociacijos, kurioms nacionaliniai teismai nesuteikė *locus standi*, pagal 6 straipsnio 1 dalį negali teigti, kad yra tariamo teisės į teismo sprendimų vykdymą pažeidimo aukos (dėl aplinkosaugos bylos žr. *Bursa Barosu Başkanlığı ir kiti prieš Turkiją*, 2018, §§ 114–116; plg. *Beizaras ir Levickas prieš Lietuvą*, 2020, § 80). Jei pareiškėjas tvirtina, kad dėl teisės aktais nustatytų pasimatymų su šeimos nariais ar kitais asmenimis apribojimų buvo pažeista teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, kad galėtų būti laikomas tariamo pažeidimo auka, jis turėtų įrodyti bent tai, kad: a) turi giminaičių ar kitų asmenų, su kuriais tikrai nori ir bando palaikyti ryšį būdamas laivės atėmimo vietoje; ir b) kad teise į pasimatymus jis naudojosi taip dažnai, kaip buvo leidžiama pagal vidaus teisę (*Chernenko ir kiti prieš Rusiją* (nut.), 2019, § 45). Konvencijos 10 straipsnio kontekste, vien to, kad pareiškėjas nebegalėjo žiūrėti ar klausytis vyriausybės uždaryto visuomeninio transliuotojo anksčiau transliuotų laidų, nepakanka, kad būtų nustatytas jo aukos statusas teisės gauti informaciją atžvilgiu (*Kalfagiannis ir Pospert prieš Graikiją* (nut.), 2020, §§ 46–47).

51. Vis dėlto asmuo gali tvirtinti, kad įstatymu yra pažeidžiamos jo teisės, kai nėra individualios įgyvendinimo priemonės, jeigu jis privalo pakeisti savo elgesį arba gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, arba jei priklauso grupei asmenų, kuriems tie teisės aktai gali turėti tiesioginį poveikį (*Tănase prieš Moldovą* [DK], 2010, § 104; *Michaud prieš Prancūziją*, 2012, §§ 51–52; *Sejdić ir Finci prieš Bosniją ir Hercegoviną* [DK], 2009, § 28).

e. Aukos statuso praradimas

52. Atitaisyti tariamą Konvencijos pažeidimą pirmiausia privalo nacionalinės valdžios institucijos. Taigi klausimas, ar pareiškėjas gali teigti esąs tariamo pažeidimo auka, yra svarbus

visose bylose nagrinėjimo Teisme stadijose (*Scordino prieš Italiją (Nr. 1)* [DK], 2006, § 179; *Rooman prieš Belgiją* [DK], 2019, §§ 128–133). Dėl to pareiškėjas turi gebėti pagrįsti savo, kaip aukos, statusą viso bylos nagrinėjimo metu (*Burdov prieš Rusiją*, 2002, § 30; *Centro Europa 7 S.r.l. ir Di Stefano prieš Italiją* [DK], 2012, § 80).

53. Atsakydamas, ar asmuo vis dar gali tvirtinti esąs tariamo Konvencijos pažeidimo auka, Teismas iš esmės turi *ex post facto* išnagrinėti jo padėtį (*Centro Europa 7 S.r.l. ir Di Stefano prieš Italiją* [DK], 2012, § 82).

54. Iš esmės pareiškėjui palankaus sprendimo ar priemonės nepakanka, kad jis netektų „aukos“ statuso Konvencijos 34 straipsnio požiūriu, išskyrus atvejus, kai nacionalinės valdžios institucijos yra tiesiogiai ar iš esmės pripažinusios Konvencijos pažeidimą ir atlygino žalą (*Scordino prieš Italiją (Nr. 1)* [DK], 2006, § 180; *Gäfgen prieš Vokietiją* [DK], 2010, § 115; *Nada prieš Šveicariją* [DK], 2012, § 128; *Blyudik prieš Rusiją*, 2019, §§ 49–50; *Dimo Dimov ir kiti prieš Bulgariją*, 2020, §§ 51–56; *Roth prieš Vokietiją*, 2020, §§ 75–81; *Kurkut ir kiti prieš Turkiją*, 2024, § 86). Dėl Konvencijos apsaugos mechanizmo subsidiaraus pobūdžio peticija negali būti nagrinėjama tik tuo atveju, jei šios sąlygos tenkinamos (*Jensen ir Rasmussen prieš Daniją* (nut.), 2003; *Albayrak prieš Turkiją*, 2008, § 32; *Selahattin Demirtaş prieš Turkiją (Nr. 2)* [DK], 2020, §§ 217–223).

55. Pareiškėjas auka būtų laikomas ir toliau, jei valdžios institucijos tiesiogiai ar iš esmės nepripažintų, kad buvo pažeistos pareiškėjo teisės (*Albayrak prieš Turkiją*, 2008, § 33; *Jensen prieš Daniją* (nut.), 2001) net ir jam gavus kompensaciją (*Centro Europa 7 S.r.l. ir Di Stefano prieš Italiją* [DK], 2012, § 88; *Bryan ir kiti prieš Rusiją*, 2023, § 45).

56. Be to, žalos atlyginimas turi būti tinkamas ir pakankamas. Tai priklausys nuo visų bylos aplinkybių, ypač nuo nagrinėjamo Konvencijos pažeidimo pobūdžio (*Gäfgen prieš Vokietiją* [DK], 2010, § 116; *Bivolaru prieš Rumuniją (Nr. 2)*, 2018, § 170; *Romanov ir kiti prieš Rusiją*, 2023, § 86; *Tamazount ir kiti prieš Prancūziją*, 2024, §§ 155–162). Tačiau jei pareiškėjas sutiko su taikaus susitarimo nacionaliniu lygmeniu sąlygomis, jis negali skųstis, kad pagal tą susitarimą gauta piniginė kompensacija nebuvo pakankama (*Chennouf ir kiti prieš Prancūziją* (nut.), 2023, § 39).

57. Pavyzdžiui, bylose dėl tyčinio netinkamo valstybės atstovų elgesio, kuriuo pažeidžiamas 3 straipsnis, Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad pakankamam žalos atlyginimui būtinos dvi priemonės. Pirmą, valstybės institucijos turi būti atlikusios išsamų ir veiksmingą tyrimą, galintį padėti nustatyti ir nubausti atsakingus asmenis. Antra, prireikus pareiškėjui turi būti priteista kompensacija arba bent jau suteikta galimybė reikalauti ir gauti kompensaciją už žalą, kurią dėl netinkamo elgesio jis patyrė (*Gäfgen prieš Vokietiją* [DK], 2010, §§ 116–118). Kita vertus, jeigu valstybė atliko veiksmingą tyrimą (įskaitant baudžiamojoje byloje priimtą nuosprendį, kurio pareiškėjas neapskundė, tuo numanomai sutikdamas, kad nacionalinis teismas atidžiai išnagrinėjo bylą ir nepaskyrė pernelyg švelnios baudmės) ir jeigu pareiškėjas, nors ir turėdamas tokią teisę, neprašo kompensacijos civilinio proceso tvarka, jis nebegali teigti, kad yra tariamo pažeidimo auka (*K.P. prieš Lenkiją*, 2023, §§ 108–112).

58. Tyčinio netinkamo valstybės pareigūnų elgesio atvejais 3 straipsnio pažeidimas negali būti ištaisytas tik priteisiant aukai kompensaciją (*Gäfgen prieš Vokietiją* [DK], 2010, § 119; *Shmorgunov ir kiti prieš Ukrainą*, 2021, §§ 397–401). Šie principai taikytini ne tik valstybės atstovų, bet ir privačių asmenų netinkamo elgesio atvejais (*Beganović prieš Kroatiją*, 2009, § 56; *Škorjanec prieš Kroatiją*, 2017, § 47). Ypač smurto šeimoje ir (arba) smurto dėl lyties atvejais pažeidimo pripažinimas gali reikšti būtinybę, atsižvelgiant į aukos skundus, atlikti išsamų tyrimą dėl teisėsaugos institucijų reakcijos ir jų neveikimo, kuris galėjo būti motyvuotas diskriminacija dėl lyties (*A. ir B. prieš Sakartvelą*, 2022, § 44).

59. Jeigu vidaus teismai į laisvę iš laisvės atėmimo vietų paleistiems pareiškėjams dėl tariamo 3 straipsnio pažeidimo (kalinimo sąlygų) suteikia tinkamą ir pakankamą žalos atlyginimą, šie pareiškėjai netenka aukos statuso. Tai taikytina, pavyzdžiui, tais atvejais, kai nacionalinės valdžios institucijos už prastas pareiškėjų kalinimo sąlygas kompensavo konkrečiai ir pakankamai

reikšmingai sutrumpindamos jų bausmes, paleisdamos juos į laisvę anksčiau laiko (*Dîrjan ir Štefan prieš Rumuniją* (nut.), 2020, §§ 23–34).

60. Jei vidaus teismai priteisia kompensaciją vis dar laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims, šie asmenys, gavę kompensaciją, pagal 3 straipsnį negali kaip tiesioginio ir tinkamo žalos atlyginimo reikalauti būti paleisti iš laisvės atėmimo vietos arba reikalauti geresnių kalinimo sąlygų (*J.M.B. ir kiti prieš Prancūziją*, 2020, §§ 167–169).

61. Jeigu nacionaliniu lygmeniu buvo aiškiai pripažintas 5 straipsnio 1 dalies pažeidimas ir dėl to pareiškėjui buvo sudaryta galimybė atskirame procese reikalauti kompensacijos ir gauti pakankamo dydžio kompensaciją, pagrįstai galima tikėtis, kad pareiškėjas dėl kompensacijos kreipsis į nacionalinius teismus, o ne į Teismą, prašydamas patvirtinti jo laisvės atėmimo neteisėtumą, kuris jau buvo pripažintas (*Al Husin prieš Bosniją ir Hercegoviną (Nr. 2)*, 2019, §§ 89–90; dėl suėmimo neteisėtumo pripažinimo iškelus drausminę bylą teisėjams, kurie skyrė pareiškėjui suėmimą, ir dėl atskiroje civilinėje byloje priteistos kompensacijos išmokėjimo žr. *Dubovtsev ir kiti prieš Ukrainą*, 2021, §§ 57–66). Pareiškėjas gali prarasti aukos statusą pagal 5 straipsnio 5 dalį, jei nacionalinės valdžios institucijos žalą atlygina konkrečiai ir reikšmingai sumažindamos pareiškėjui skirtą bausmę, o ne skirdamos pareiškėjui finansinę išmoką (*Porchet prieš Šveicariją* (nut.), 2019, §§ 14–26). Bausmės sušvelninimas taip pat gali būti svarbus aukos statuso praradimui skundžiantis dėl kardomojo kalinimo trukmės pagal 5 straipsnio 3 dalį (*ibid.*, § 20; *Ščensnovičius prieš Lietuvą*, 2018, §§ 88–93; plg. *Malkov prieš Estiją*, 2010, §§ 40–41).

62. Be to, asmuo negali teigti esąs Konvencijos 6 straipsnyje numatytos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimo auka, kuris padarytas, pasak jo, nagrinėjant bylą, kurioje jis buvo išteisintas arba kuri buvo nutraukta (*Sakhnovskiy prieš Rusiją* [DK], 2011, § 77; *Oleksy prieš Lenkiją* (nut.), 2009; *Koç ir Tambaş prieš Turkiją* (nut.), 2005; *Bouglame prieš Belgiją* (nut.), 2010), išskyrus skundą dėl atitinkamo proceso trukmės (*Osmanov ir Husseinov prieš Bulgariją* (nut.), 2003). Ir priešingai, skundų pagal 10 straipsnį atveju išteisinamasis nuosprendis nėra svarbus aukos statuso praradimui (*Döner ir kiti prieš Turkiją*, 2017, § 89).

63. Jei pareiškėjas galutinai nuteisiamas teismo procese, kuriuo pažeistas 6 straipsnis, ir dėl to įgyja aukos statusą, būtent valstybė laiku privalo dėl šio skundo užtikrinti jam tinkamą ir pakankamą žalos atlyginimą. Tuomet Teismas vertins, ar pareiškėjas vélesniame procese aukos statusą prarado todėl, kad jam buvo užtikrintas pakankamas žalos atlyginimas (*Webster prieš Jungtinę Karalystę* (nut.) ir ten pateiktos nuorodos).

64. Švelnesnė bausmė, nacionalinio baudžiamąją bylą nagrinėjusio teismo paskirta dėl pernelyg ilgos proceso trukmės, gali būti laikoma tinkamu pripažinimu, kad šis procesas buvo vilkinamas, ir pakankamu žalos atlyginimu (6 straipsnio 1 dalis), jeigu bausmės sutrumpinimas yra atliekamas greitai ir yra pakankamas (*Chiarello prieš Vokietiją*, 2019, §§ 54–59). Aukos statusas dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą negali būti prarastas, jeigu kitoje byloje buvo priimtas tam asmeniui palankus sprendimas kitu klausimu nei tas, kuriuo jis skundžiasi (*Sine Tsaggarakis A.E.E. prieš Graikiją*, 2019, §§ 27–31).

65. Kai kuriais kitais atvejais tai, ar asmuo ir toliau laikomas auka, taip pat gali lemti nacionalinių teismų priteistos kompensacijos dydis arba bent jau galimybė reikalauti ir gauti kompensaciją už patirtą žalą. Tokiu atveju atsižvelgiama į aplinkybes, dėl kurių jis skundžiasi Teismui, ir į gynybos priemonės, kuria suteikiamas žalos atlyginimas, veiksmingumą (taip pat spartumą) (*Normann prieš Daniją* (nut.), 2001; *Scordino prieš Italiją (Nr. 1)* [DK], 2006, § 202; taip pat žr. *Jensen ir Rasmussen prieš Daniją* (nut.), 2003; *Kurić ir kiti prieš Slovėniją* [DK], 2012, § 262; *J.B. ir kiti prieš Vengriją* (nut.), 2018, § 59). Dėl keliems asmenims atstovaujanti asociacijai priteistos kompensacijos pakankamumo žr. *Društvo za varstvo upnikov prieš Slovėniją* (nut.), 2017, §§ 48–64. Nacionaliniu lygmeniu konkrečiai pripažinus pareiškėjo teisės į teisingą baudžiamosios bylos nagrinėjimą per kuo trumpiausią laiką pažeidimą, to gali nepakakti, kad pareiškėjas prarastų aukos statusą, jeigu nėra priteista kompensacija arba sumažinta bausmė (*Tempel prieš Čekijos*

Respubliką, 2021, §§ 77–83). Ir atvirkščiai, advokato, kurio santykių su klientu konfidencialumas buvo pažeistas pasiklausant jo telefoninių pokalbių ir priverčiant jį dalyvauti kaip liudytoją savo kliento procese, atveju netiesioginis pažeidimo pripažinimas (atitinkamų įrodymų nelaikant priimtinais) ir galimybės šiam advokatui sudarymas reikalauti kompensacijos pareiškiant civilinį ieškinį, buvo laikomi pakankamais, kad jis netektų aukos statuso Konvencijos 8 straipsnio atžvilgiu (*Mateut prieš Rumuniją* (nut.), 2022, §§ 33–39).

66. Pareiškėjas, kuris dėl nepalankių aplinkos sąlygų buvo priverstas palikti savo namus ir vėliau už savo lėšas įsigyti kitą namą, ir toliau laikomas auka skundžiantis dėl tariamo jo teisės į privataus gyvenimo ir būsto gerbimą pažeidimo pagal Konvencijos 8 straipsnį (*Yevgeniy Dmitriyev prieš Rusiją*, 2020, §§ 37–38). Kita vertus, pareiškėjas, kuris (arba kurio miręs giminaitis) negyvena ir negyveno taršos paveiktoje teritorijoje, negali teigti esąs tariamo su atitinkamu užterštumu susijusio 8 straipsnio pažeidimo auka (*Cannavacciuolo ir kiti prieš Italiją*, 2025, § 246–249).

67. Dėl kitų konkrečių situacijų žr., pavyzdžiui, *Tamazount ir kiti prieš Prancūziją*, 2024, §§ 155–162 (3, 8 straipsniai ir Protokolo Nr. 1 1 straipsnis); *Marshall ir kiti prieš Maltą*, 2020, §§ 33–34, 46–47 (6 straipsnis); *Arat prieš Turkiją*, 2009, § 47 (6 straipsnis); *Constantinescu prieš Rumuniją*, 2000, §§ 40–44 (6 ir 10 straipsniai); *Guisset prieš Prancūziją*, 2000, §§ 66–70 (6 straipsnis); *Chevol prieš Prancūziją*, 2003, §§ 30 ir kt. (6 straipsnis); *Kerman prieš Turkiją*, 2016, § 106 (6 straipsnis); *Sorbalo prieš Moldovą* (nut.), 2023, §§ 39–62 (6 straipsnis); *Moskovets prieš Rusiją*, 2009, § 50 (5 straipsnis); *Bivolaru prieš Rumuniją (Nr. 2)*, 2018, §§ 168–175; *Y.Y. ir Y.Y. prieš Rusiją*, 2022, § 51, (8 straipsnis); *X ir Y prieš Rumuniją*, §§ 109–114 (8 straipsnis); *Wikimedia Foundation, Inc. prieš Turkiją* (nut.), 2022, §§ 47–51, (10 straipsnis); *Kemal Çetin prieš Turkiją*, 2020, § 33 (11 straipsnis); *Moon prieš Prancūziją*, 2009, §§ 29 ir kt. (Protokolo Nr. 1 1 straipsnis); *d.J. ir A.-K.R. prieš Rumuniją* (nut.), 2009, §§ 77 ir kt. (Protokolo Nr. 4 2 straipsnis); ir *Sergey Zolotukhin prieš Rusiją* [DK], 2009, § 115 (Protokolo Nr. 7 4 straipsnis); *Dalban prieš Rumuniją* [DK], 1999, § 44 (10 straipsnis); *Güneş prieš Turkiją* (nut.) (10 straipsnis), 2004; *Çölgeçen ir kiti prieš Turkiją*, 2017, §§ 39–40, (Protokolo Nr. 1 2 straipsnis).

68. Dėl to, kad nagrinėjant peticiją pagal Konvenciją juridiniam asmeniui paskelbiamas bankrotas, jis nebūtinai netenka aukos statuso (*Satakunnan Markkinapörssi Oy ir Satamedia Oy prieš Suomiją* [DK], 2017, § 94). Tai taikytina ir bendrovei, kuri nustojo egzistuoti ir kurios vieninteliai akcininkai nurodė esantys suinteresuoti jos vardu tęsti peticijos nagrinėjimą (*Euromak Metal Doo prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją*, 2018, §§ 32–33, dėl mokestinio ginčo pagal Protokolo Nr. 1 1 straipsnį; taip pat žr. *Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft ir publisuisse SA prieš Šveicariją*, 2020, § 43, dėl bendrovės, kuri, pateikusi peticiją Teismui, nutraukė veiklą ir kurios veiklą perėmė kita firma, pageidavusi tęsti bylos nagrinėjimą).

69. Byla gali būti išbraukta iš sąrašo dėl to, kad pareiškėjas praranda aukos statusą (*locus standi*). Dėl bylos išsprendimo nacionaliniu lygmeniu po sprendimo dėl priimtino žr. *Ohlen prieš Daniją* (išbraukimas), 2005; dėl susitarimo, kuriuo perleidžiamos teisės, kurios buvo Teismo nagrinėjamos peticijos dalykas, žr. *Dimitrescu prieš Rumuniją*, 2008, §§ 33–34.

70. Teismas taip pat nagrinėja, ar dėl pateikus peticiją įvykusių įvykių byla turėtų būti išbraukta iš jo sąrašo remiantis vienu arba daugiau Konvencijos 37 straipsnyje numatytų pagrindų nepaisant to, kad pareiškėjas vis dar gali tvirtinti esąs „auka“ (*Pisano prieš Italiją* (išbraukimas) [DK], 2022, § 39, palyginimui, *Hasanov ir kiti prieš Azerbaidžaną* (nut.), §§ 38–44), arba netgi neatsižvelgiant į tai, ar jis gali toliau reikalauti pripažinti jam aukos statusą. Dėl aplinkybių pasikeitimo priėmus sprendimą perduoti bylą nagrinėti Didžiajai kolegijai žr. *El Majjaoui ir Stichting Touba Moskee prieš Nyderlandus* (išbraukimas) [DK], 2007, §§ 28–35; pripažinus peticiją nepriimtina, žr. *Shevanova prieš Latviją* (išbraukimas) [DK], 2007, §§ 44 ir kt.; ir po kolegijos sprendimo, žr. *Sisojeva ir kiti prieš Latviją* (išbraukimas) [DK], 2007, § 96.

f. Pareiškėjo mirtis

71. Iš esmės pirminio pareiškėjo iki jo mirties pateiktą peticiją gali tęsti norą tęsti procesą pareiškę įpėdiniai arba artimieji šeimos nariai, jeigu jie turi pakankamą (teisėtą) interesą byloje (*Lopez Ribalda ir kiti prieš Ispaniją* [DK], §§ 71–73; *Malhous prieš Čekijos Respubliką* (nut.) [DK], 2000; *Tagiyev ir Huseynov prieš Azerbaidžaną*, 2019, §§ 23–24 ir ten pateiktos nuorodos; *Hristozov ir kiti prieš Bulgariją*, 2012, § 71; *Ergezen prieš Turkiją*, 2014, § 30; *Pais Pires de Lima prieš Portugaliją*, 2019, §§ 36–40; *Karastelev ir kiti prieš Rusiją*, 2020, § 51; *Mile Novaković prieš Kroatiją*, 2020, §§ 33–34, ir atskirame procese dėl teisingo atlyginimo pagal Konvencijos 41 straipsnį, *Alasgarov ir kiti prieš Azerbaidžaną* (teisingas atlyginimas), 2005, §§ 7–9).

72. Tačiau jeigu pareiškėjas bylos nagrinėjimo metu mirė ir niekas nepareiškė noro tęsti peticijos nagrinėjimą arba tokį norą pareiškę asmenys nėra pareiškėjo įpėdiniai ar pakankamai artimi giminaičiai ir negali įrodyti, kad turi kokį nors kitą teisėtą interesą tęsti peticijos nagrinėjimą, Teismas išbrauks peticiją iš savo sąrašo (*Léger prieš Prancūziją* (išbraukimas) [DK], 2009, § 50; *Hirsi Jamaa ir kiti prieš Italiją* [DK], 2012, § 57; *Burlyna ir kiti prieš Ukrainą*, 2018, §§ 70–75), išskyrus labai išimtinus atvejus, kai Teismas nustato, kad iš pagarbos Konvencijoje ir jos protokoluose įtvirtintos žmogaus teisės bylos nagrinėjimą būtina tęsti (*Paposhvili prieš Belgiją* [DK], §§ 129–133; *Delecolle prieš Prancūziją*, 2018, § 39; *Karner prieš Austriją*, 2003, §§ 25 ir kt.).

73. Žr., pavyzdžiui, *Raimondo prieš Italiją*, 1994, § 2, ir *Stojkovic prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją*, 2007, § 25 (našlė ir vaikai); *X prieš Prancūziją*, 1992, § 26 (tėvai); *Malhous prieš Čekijos Respubliką* (nut.) [DK], 2000 (sūnėnas ir potencialus paveldėtojas); *Velikova prieš Bulgariją* (nut.), 1999, *Ivko prieš Rusiją*, 2015, §§ 64–70, ir *Delecolle prieš Prancūziją*, 2018, §§ 39–44 (nesusituokęs arba *de facto* partneris); *Kaganovskyy prieš Ukrainą*, 2022, §§ 67–72 (Ukrainos Helsinkio žmogaus teisių sąjunga byloje dėl pažeidžiamo asmens, kuris buvo uždarytas į psichiatrijos įstaigą ir kurio atžvilgiu nė vienas giminaitis nenorėjo tęsti peticijos nagrinėjimo); žr. priešingas Teismo išvadas *Thévenon prieš Prancūziją* (nut), 2006 (paveldėtojas, kuris nėra susijęs su mirusiu asmeniu); *Léger prieš Prancūziją* (išbraukimas) [DK], 2009, §§ 50–51 (dukterėčia); *Savenko ir kiti prieš Rusiją*, 2021, § 53 (buvusi sutuoktinė, kuri, likus dvylikai metų iki pareiškėjo mirties, su juo išsiskyrė ir po to nepalaikė su juo jokių artimų ryšių).

4. Atstovavimas

74. Jeigu pareiškėjai pagal Teismo reglamento 36 straipsnio 1 dalį nusprendžia būti atstovaujami, o ne patys pateikia peticiją, pagal 45 taisyklės 3 dalį reikalaujama, kad jie pateiktų tinkamai pasirašytą rašytinį įgaliojimą. Labai svarbu, kad atstovai įrodytų, jog jie gavo konkrečius ir aiškius tariamos aukos pagal 34 straipsnį, kurios vardu jie ketina veikti Teisme, nurodymus (*Post prieš Nyderlandus* (nut.), 2009; *Teisinių resursų centras veikiantis Valentin Câmpeanu vardu prieš Rumuniją* [DK], 2014, § 102; taip pat žr. bylą *Oliyevskyy prieš Ukrainą* (nut.), 2020, §§ 16–22, ir *V.M. ir kiti prieš Belgiją* (išbraukimas) [DK], §§ 32–41, kuriose pareiškėjai nepalaikė ryšio su savo atstovu; ir priešingai, žr. bylą, kurioje atstovas su abiem pareiškėjais palaikė ryšį telefonu ir „WhatsApp“ programa, ir kurioje dėl ypatingų su pagarba Konvencijoje ir jos protokoluose įtvirtintoms žmogaus teisėms susijusių aplinkybių Teismas privalėjo tęsti peticijos nagrinėjimą (37 straipsnio 1 dalis *in fine*) (*N.D. ir N.T. prieš Ispaniją* [DK] 2020, §§ 69–79, ir ten pateiktos nuorodos). Dėl įgaliojimo atstovauti teisėtumo žr. *Aliiev prieš Sakartvelą*, 2009, §§ 44–49; dėl peticijos autentiškumo žr. *Velikova prieš Bulgariją*, 2000, §§ 48–52 ir dėl pažeidžiamo pareiškėjo, žr. *E.T. prieš Moldovos Respubliką*, 2024, §§ 31–33).

75. Paprastai nepilnamečiams vaikams Teisme atstovauja jų tėvai. Biologinio tėvo ar motinos statuso pakanka, kad motina arba tėvas vaiko vardu galėtų kreiptis į Teismą vaiko interesams apsaugoti net (o gal net ypač) tuo atveju, jei tėvas arba motina prieštarauja valdžios institucijomis ir kritikuoja jų sprendimus bei elgesį kaip neatitinkančius Konvencijos garantuojamų teisių (*Iosub Caras prieš Rumuniją*, 2006, § 21). Bet kuriuo atveju pagrindinis kriterijus, susijęs su

locus standi klausimais, yra rizika, kad j vaikų interesus nebus atkreiptas dėmesys ir jiems nebus užtikrinta veiksminga Konvencijoje numatytų teisių apsauga (*Strand Lobben ir kiti prieš Norvegiją* [DK], 2019, § 157). Bylose, kylančiose iš tėvų ginčų, teisę veikti vaiko vardu iš principo turi tas iš tėvų, kuris turi globos teises ir kuriam atitinkamai patikėta užtikrinti vaiko interesus (*Hromadka ir Hromadkova prieš Rusiją*, 2014, § 119; *Y.Y. ir Y.Y. prieš Rusiją*, 2022, § 43). Tačiau situacija gali būti kitokia, jei Teismas jam pateiktoje byloje nustato priešingus vieno iš tėvų ir vaiko interesus, pavyzdžiui, sunkios vaiko nepriežiūros atveju (*Strand Lobben ir kiti prieš Norvegiją* [DK], 2019, § 158, ir *E.M. ir kiti prieš Norvegiją*, 2022, §§ 64–65; plg. *Pedersen ir kiti prieš Norvegiją*, 2020, § 45).

76. Nacionalinių valdžios institucijų tariamai padarytų Konvencijos 2, 3 ir 8 straipsnių pažeidimų atvejais aplinkybės vertinamos atsižvelgiant į aukų pažeidžiamumą dėl amžiaus, lyties ar negalios, dėl kurių jie negali pateikti skundo Teismui, taip pat tinkamai atsižvelgiant į peticiją pateikusių asmenų ir aukos ryšius. Tokiais atvejais aukos (-ų) vardu pateiktos asmenų peticijos net nepateikus galiojančio įgaliojimo buvo pripažintos priimtiniomis (*Teisinių resursų centras veikiantis Valentin Câmpeanu vardu prieš Rumuniją* [DK], 2014, § 103; plg. *Lambert ir kiti prieš Prancūziją* [DK], 2015, §§ 96–106). Žr., pavyzdžiui, bylą *ilhan prieš Turkiją* [DK], 2000, § 55, kurioje skundus pareiškėjas pateikė savo brolio, su kuriuo buvo netinkamai elgiamasi, vardu; bylą *Y.F. prieš Turkiją*, 2003, § 29, kurioje vyras skundėsi, jog jo sutuoktinė buvo priversta atlikti ginekologinį patikrinimą; žr. 1996 m. Komisijos sprendimą byloje *S.P., D.P. ir A.T. prieš Jungtinę Karalystę*, kurioje advokatas pateikė skundą vaikų, kuriems atstovavo nacionalinio teismo procese ir kuriame jį paskyrė *ad litem* globėjas, vardu; žr. bylą *C.N. prieš Liuksemburgą*, 2021, § 28–33, kurioje įgaliojimą išdavė tėvai, kurių tėvų valdžia vėliau buvo panaikinta; žr. bylą *V.D. ir kiti prieš Rusiją*, 2019, §§ 80–84, kurioje peticiją pateikė globėjas, veikiantis nepilnamečių vardu. Taip pat žr. priešingą Teismo sprendimą *Lambert ir kiti prieš Prancūziją* [DK], 2015, § 105, kuriame Teismas nusprendė, kad tiesioginės aukos, kuri negalėjo išreikšti savo valios dėl sprendimo nutraukti gyvybę dirbtinai palaikantį maitinimą ir aprūpinimą skysčiais, tėvai neturėjo teisės jos vardu pateikti skundų pagal Konvencijos 2, 3 ir 8 straipsnius; ir nutarimą *Gard ir kiti prieš Jungtinę Karalystę*, 2017, § 63–70, kuris skyrėsi nuo *Lambert ir kiti*, nes tiesioginė auka buvo nepilnametis, kuris niekada negalėjo išreikšti savo nuomonės ar gyventi savarankiško gyvenimo, ir kur Teismas nagrinėjo, ar tiesioginės aukos tėvai turėjo teisę jos vardu pateikti skundus pagal 2 ir 5 straipsnius, tačiau galutinės išvados šiuo klausimu nepriėmė, nes pareiškėjai klausimus kėlė ir savo vardu.

77. Byloje *Blyudik prieš Rusiją*, 2019, §§ 41–44, susijusioje su patalpinimo uždaroje nepilnamečių ugdymo įstaigoje teisėtumu, Teismas konstatavo, kad pareiškėjas turėjo teisę kreiptis į Teismą, siekdamas pagal 5 ir 8 straipsnius apsaugoti nepilnametės interesus dėl jos patalpinimo įstaigoje: nagrinėjamų įvykių ir peticijos pateikimo metu dukra buvo nepilnametė. Sulaukusi pilnametystės, pareiškėjo dukra patvirtino savo interesą peticijoje ir išdavė įgaliojimą advokatui, kuris jau atstovavo pareiškėjai Teismo nagrinėjamoje byloje. Byloje *Calvi ir C.G. prieš Italiją*, 2023, §§ 68–70, Teismas pripažino, kad pareiškėjas galėjo pateikti peticiją už vyresnio amžiaus pusbrolių, kuriam buvo taikoma teisinės apsaugos priemonė ir kuris trejus metus buvo laikomas socialinėje izoliacijoje slaugos namuose ir pats negalėjo kreiptis į Teismą. Byloje *M.T.S. ir M.J.S. prieš Portugaliją*, 2024, §§ 49–55, Teismas pripažino dukros, kuri savo pagyvenusios motinos vardu skundėsi dėl nacionalinių valdžios institucijų sprendimo paskirti jos brolių, o ne ją motinos globėju, *locus standi*.

78. Byloje *H.F. ir kiti prieš Prancūziją* [DK], 2022, §§ 148–152, pareiškėjai skundėsi dėl valstybės atsakovės atsisakymo repatrijuoti jų dukteris ir vaikaičius, kurie buvo laikomi stovyklose šiaurės rytų Sirijoje: jie rėmėsi Konvencijos 3 ir 8 straipsniais bei Protokolo Nr. 4 3 straipsnio 2 dalimi. Teismas pripažino, kad pareiškėjų dukros ir vaikaičiai buvo tokioje padėtyje, dėl kurios patys tiesiogiai negalėjo pateikti peticijų Teismui ir dėl kurios jiems grėsė pavojus, kad jų teisės pagal Konvenciją ir jos protokolus nebus veiksmingai apsaugotos. Be to, tarp pareiškėjų ir tiesioginių aukų nebuvo jokio interesų konflikto: juos ne tik siejo artimi šeiminiai ryšiai, bet ir tas

pats tikslas, t. y. repatriacija į Prancūziją. Taigi aplinkybės buvo ypatingos, leidžiančios Teismui konstatuoti, kad pareiškėjai turėjo *locus standi* pateikti skundus kaip savo dukterų ir vaikaičių atstovai.

79. Byloje *Ghazaryan ir Bayramyan prieš Azerbaidžaną*, 2023, Teismas leido pareiškėjams be raštiško įgaliojimo pateikti peticiją savo sūnaus, psichikos sveikatos problemų turėjusio Armėnijos piliečio, kuris buvo sulaikytas Azerbaidžane, nuteistas dvidešimties metų laisvės atėmimo bausme ir nuolat laikomas izoliatoriuje, vardu. Tomis aplinkybėmis tiesioginė auka dėl sunkių psichikos sveikatos problemų ir savo padėties sulaikymo ir kalinimo metu buvo pažeidžiama ir dėl to negalėjo pateikti skundo Teismui (§§ 73–82). Ir priešingai, byloje *Asgarova ir Veselova prieš Armėniją* (nut.), 2023, Teismas nepripažino dviejų moterų, kurios skundą pateikė savo partnerių, nuteistų ir laikomų Armėnijos faktiškai kontroliuojamos nepripažintos Kalnų Karabacho Respublikos kalėjime, vardu, *locus standi*. Kadangi pareiškėjų partneriai turėjo ne vieną galimybę pabendrauti su savo šeimomis Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto pagalba ir juos lankė Tarptautinė dingusių asmenų ir įkaitų paieškos darbo grupė, nebuvo įrodymų, kad jie negalėjo paskirti atstovo ir (arba) pasirašyti įgaliojimo formos. Dėl to nebuvo išimtinių aplinkybių, suteikiančių pareiškėjoms teisę veikti savo partnerių vardu be tinkamai pasirašyto raštiško įgaliojimo (§§ 47–55).

80. Teismas nustatė, kad išimtinėmis aplinkybėmis asociacija, kaip aukos atstovė, gali veikti nesant įgaliojimo ir neatsižvelgiant į tai, kad auka mirė prieš pateikiant peticiją pagal Konvenciją (*Teisinių resursų centras veikiantis Valentin Câmpeanu vardu prieš Rumuniją* [DK], 2014, § 112). Teismo nuomone, priešinga išvada reikštų, jog būtų užkirstas kelias rimto tariamo Konvencijos pažeidimo nagrinėjimui tarptautiniu lygmeniu, o tai keltų pavojų, kad valstybė atsakovė gali išvengti atsakomybės pagal Konvenciją (*Žmogaus teisių gynbos Rumunijoje asociacija – Helsinkio komitetas Ionel Garcea vardu prieš Rumuniją*, 2015, § 42; *Kondrulin prieš Rusiją*, 2016, § 31). Byloje *Teisinių resursų centras veikiantis Valentin Câmpeanu vardu prieš Rumuniją* [DK], 2014, kuri buvo susijusi su valstybės neužtikrinta tinkama ŽIV infekuoto psichikos ligonio priežiūra, Teismas asociacijos pareiškėjos teisę pateikti skundą be įgaliojimo pripažino atsižvelgdamas į šias aplinkybes: Valentin Campeanu, kuris sirgo sunkia psichikos negalia, pažeidžiamumą; tariamų pažeidimų pagal Konvencijos 2 ir 3 straipsnius rimtumą; įpėdinių ar teisinių atstovų, galinčių jo vardu pradėti procesą pagal Konvenciją, nebuvimą; pareiškėjos ryšius su Valentinu Campeanu ir jos dalyvavimą po jo mirties vykusiame nacionaliniame teismo procese, kuriame jos teisę veikti jo vardu nebuvo ginčijama (§§ 104–111).

81. Byloje *L.R. prieš Šiaurės Makedoniją*, 2000 (nagrinėtoje pagal 3 straipsnį) pareiškėjas turėjo globėją, kuris galėjo suteikti asociacijai reikiamus įgaliojimus atstovauti pareiškėjui Teisme. Tačiau pareiškėjo globėjas buvo kaltinamas nevykdęs savo pareigos ginti pareiškėjo interesus tiek nacionalinėse valdžios institucijose, tiek Teisme. Atitinkamai nebuvo galima tikėtis, kad asmuo, įtariamas prisidėjęs prie tariamos bendros pareiškėjo nepriežiūros, pažeidžiant jo teises pagal 3 straipsnį, dėl to pateiks skundą Teismui (§ 50). Kita vertus, pareiškėjui atstovaujanti asociacija aplankė pareiškėją netrukus po to, kai jo byla buvo paviešinta, susisiekė su įvairiomis valdžios institucijomis dėl jo padėties, nedelsdama pateikė skundą prokurorui dėl nusikalstamos veikos ir toliau rūpinosi šiuo klausimu, keldama jį net aukščiausiose baudžiamojo persekiojimo institucijose. Todėl Teismas išimties tvarka pripažino asociacijos teisę veikti pareiškėjo vardu (§§ 51–53). Panašiai ir byloje „*Validity Foundation*“ *T.J. vardu prieš Vengriją*, 2024, Teismas pripažino nevyriausybinių organizacijų teisę pateikti peticiją vietoj sunkių intelekto negalią turinčios pareiškėjos, kuri valstybiniuose socialinės globos namuose mirė, nes valstybės paskirtas globėjas nesiėmė jokių galimų gynbos priemonių tiesioginės aukos interesams apsaugoti nacionalinėse valdžios institucijose ir pagal įstatymą neturėjo teisės pateikti peticijos Teismui po jos mirties (§§ 43–51).

82. Byloje *Association Innocence en Danger ir Association Enfance et Partage prieš Prancūziją*, 2020, (nagrinėtoje pagal 3 straipsnį ir 13 straipsnį kartu su 3 straipsniu) Teismas

pripažino dviejų vaikų apsaugos asociacijų teisę veikti vaiko, kuris mirė dėl netinkamo tėvų elgesio, vardu (§§ 119–131). Tai, kad buvo žinomi vaiko įpėdiniai ar teisėti atstovai (smurtavę nuteisti tėvai, trys broliai ir sesuo bei teta), netrukdė Teismui, atsižvelgiant į išimtines bylos aplinkybes, suteikti teisę pateikti peticiją asociacijoms pareiškėjoms.

83. Byloje *Kaganovskyy prieš Ukrainą*, 2022, §§ 67–72, pareiškėjas, remdamasis 3 ir 5 straipsniais, skundėsi dėl to, kad 2017 metais dešimt dienų buvo laikomas psichoneurologinės įstaigos „sustiprinto (intensyvaus) stebėjimo skyriuje“. Pareiškėjui mirus, procesą dėl peticijos jo vardu tęsė Ukrainos Helsinkio žmogaus teisių sąjunga (nors jis turėjo brolių, kuris buvo jo globėjas ir kuris nepareiškė noro palaikyti peticijos). Remdamasis Konvencijos 37 straipsnio 1 dalimi *in fine*, Teismas nusprendė, kad byloje buvo keliamas svarbaus pobūdžio visuotinio intereso klausimas, suteikiantis galimybę patikslinti Konvencijos pažeidžiamų asmenų apsaugos standartus. Dėl šios priežasties iš pagarbos žmogaus teisėms Teismas turėjo tęsti peticijos nagrinėjimą.

84. Ir priešingai, byloje *Bulgarijos Helsinkio komitetas prieš Bulgariją* (nut.), 2016, Teismas nepripažino pareiškėjos asociacijos, veikusios sutrikusios psichikos vaikų namuose mirusių nepilnamečių vardu, aukos statuso, nes pareiškėja iki nepilnamečių mirties niekada su jais nebendravo ir neturėjo oficialaus procesinio statuso nacionaliniame teismo procese (§ 59); taip pat žr. bylą *Nencheva ir kiti prieš Bulgariją*, 2013, § 93, kurioje Teismas nepripažino tiesioginių aukų vardu veikusios pareiškėjos asociacijos aukos statuso, pažymėdamas, kad ji nesikreipė į nacionalinius teismus, be to, aplinkybės, dėl kurių buvo skundžiamasi, neturėjo jokios įtakos jos veiklai, nes asociacija galėjo toliau dirbti siekdama savo tikslų.

85. Teismas pripažino, jog specifinėmis klimato kaitos aplinkybėmis galimybę kreiptis į Teismą svarbu suteikti ne vien tik kiekvienam savo vardu veikiančiam asmeniui, bet ir asociacijoms, siekiančioms apsaugoti žmogaus teises tų asmenų, kurie nukentėjo ar gali nukentėti nuo neigiamų šio reiškinio padarinių. Tam, kad asociacija turėtų teisę veikti asmenų vardu ir pateikti peticiją dėl tariamo Susitariančiosios Valstybės neveikimo imantis tinkamų priemonių juos apsaugoti nuo neigiamo klimato kaitos poveikio, Teismo nuomone, ji turi atitikti tris kriterijus: a) ji turi būti teisėtai įsteigta atitinkamoje jurisdikcijoje arba turėti teisę joje veikti; b) ji turi įrodyti, kad siekia konkretaus tikslo, atitinkančio teisės aktuose nustatytus jos tikslus atitinkamoje jurisdikcijoje ginti savo narių ar kitų paveiktų asmenų žmogaus teises, dėl šių teisių apsaugos nuo klimato kaitos keliamų grėsmių reiškiant kolektyvinius ieškinius arba ir kitomis priemonėmis; c) ji turi įrodyti, kad iš tiesų gali būti laikoma turinčia teisę atitinkamoje jurisdikcijoje kaip atstovė veikti savo narių ar kitų paveiktų asmenų vardu, jei Konvencijos saugomai jų gyvybei, sveikatai ar gerovei kilo konkrečios grėsmės ar neigiami klimato kaitos padariniai. Šiuo atžvilgiu Teismas atsižvelgė į tokius veiksmus kaip asociacijos įsteigimo tikslas, jos ne pelno pobūdis, veiklos pobūdis ir apimtis atitinkamoje jurisdikcijoje, jos nariai ir atstovaujumas, valdymo principai ir skaidrumas, taip pat tai, ar konkrečiomis bylos aplinkybėmis tokios teisės suteikimas tarnauja tinkamo teisingumo vykdymo interesams. Asociacijos teisei atitinkamoje jurisdikcijoje veikti narių ar kitų paveiktų asmenų vardu netaikomas atskiras reikalavimas, kad asmenys, kurių vardu iškelta byla, skundų dėl klimato kaitos atveju patys atitiktų asmenims taikomus reikalavimus dėl aukos statuso (*Verein KlimaSeniorinnen Schweiz ir kiti prieš Šveicariją* [DK], 2024, § 502). Teismas vėliau patikslino, kad šių principų taikymas ribojamas tik labai konkrečiomis klimato kaitos aplinkybėmis, ir jie netaikomi kitose su aplinka susijusiose bylose (*Cannavacciuolo ir kiti prieš Italiją*, 2025, §§ 215–222).

86. Jokia Konvencijos nuostata neleidžia į bylą įstojusiai trečiajai šaliai Teisme atstovauti kitam asmeniui (*Lambert ir kiti prieš Prancūziją* [DK], 2015, § 110).

B. Laisvė pasinaudoti individualios peticijos teise

Konvencijos 34 straipsnis – Individualios peticijos

„... Aukštosios Susitariančiosios Šalys įsipareigoja niekaip netrukdyti veiksmingai pasinaudoti šia teise.“

HUDOC reikšminiai žodžiai

Trukdyti pasinaudoti peticijos teise (34)

1. Principai ir pavyzdžiai

87. Teisė kreiptis į Teismą yra absoliuti ir negalima trukdyti ją įgyvendinti. Šis principas reiškia laisvę bendrauti su Konvencijos institucijomis (dėl įkalintų asmenų susirašinėjimo žr. *Peers prieš Graikiją*, 2001, § 84; *Kornakovs prieš Latviją*, 2006, §§ 157 ir kt.). Taip pat šiuo atžvilgiu žr. 1996 m. Europos susitarimą dėl asmenų, dalyvaujančių Europos Žmogaus Teisių Teismo procese (*CETS Nr. 161*).

88. Nacionalinės institucijos privalo susilaikyti nuo bet kokio spaudimo, kad pareiškėjai atsiimtų ar pakeistų savo skundus. Anot Teismo, toks spaudimas gali pasireikšti tiesiogine prievarta ir akivaizdžiu pareiškėjų, potencialių pareiškėjų, jų šeimos narių ar teisėtų atstovų bauginimu ir netinkamais netiesioginiais veiksmais ar kontaktais, kuriais siekiama atkalbėti ar atgrasyti pareiškėjus nuo Konvencijoje numatytos teisinės gynybos priemonės taikymo (*Mamatkulov ir Askarov prieš Turkiją* [DK], 2005, § 102). Teismas vertina atgrasomąjį poveikį individualios peticijos teisės įgyvendinimui (*Colibaba prieš Moldovą*, 2007, § 68). Tai, ar valdžios institucijų ir pareiškėjo bendravimas prilygsta nepriimtinei praktikai 34 straipsnio požiūriu, turi būti vertinama atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes (*Boškočević prieš Serbiją*, 2024, § 65). Kad vyriausybė atsakovė būtų pripažinta nevykdžiusia savo procesinės pareigos pagal 34 straipsnį, nėra būtina, kad tariamas įsikišimas būtų iš tikrųjų apribojęs individualios peticijos teisės įgyvendinimą arba turėjęs tam reikšmingos įtakos. Procesinės pareigos pagal Konvencijos 34 ir 38 straipsnius turi būti vykdomos nepaisant galutinės proceso baigties ir taip, kad būtų išvengta faktinio ar potencialaus neigiamo poveikio pareiškėjams arba jų atstovams (*Mehmet Ali Ayhan ir kiti prieš Turkiją*, 2019, § 41).

89. Tam tikromis aplinkybėmis Teismas gali savo iniciatyva iškelti klausimą, ar pareiškėjas buvo bauginamas, o tai prilygsta trukdymui veiksmingai pasinaudoti individualios peticijos teise (*Lopata prieš Rusiją*, 2010, § 147).

90. Būtina atsižvelgti į pareiškėjo pažeidžiamumą ir riziką, kad valdžios institucijos gali daryti jam įtaką (*Iambor prieš Rumuniją (Nr. 1)*, 2008, § 212). Pareiškėjai gali būti ypač pažeidžiami, kai jie laikomi suimti ir ribojamas jų bendravimas su šeima arba išoriniu pasauliu (*Cotlet prieš Rumuniją*, 2003, § 71).

91. Keletas reikšmingų pavyzdžių:

- valdžios institucijų atlikta apklausa dėl peticijos: *Akdivar ir kiti prieš Turkiją*, 1996, § 105; *Tanrikulu prieš Turkiją* [DK], 1999, § 131;
- grasinimai baudžiamuoju procesu pareiškėjo advokatui: *Kurt prieš Turkiją*, 1998, §§ 159–165; valdžios institucijų skundas dėl advokato nacionaliniame teismo procese: *McShane prieš Jungtinę Karalystę*, 2002, § 151; drausminių ir kitų priemonių taikymas pareiškėjo advokatams: *Khodorkovskiy ir Lebedev prieš Rusiją*, 2013, §§ 929–933;
- policijos atlikta pareiškėjų advokato apklausa dėl įgaliojimo pasirašymo (*M.H. ir kiti prieš Kroatiją*, 2021, §§ 62, 64, ir §§ 325–336); policijos atlikta pareiškėjo advokato ir vertėjo apklausa, susijusi su teisingo žalos atlyginimo reikalavimu: *Fedotova prieš Rusiją*, 2006, §§ 49–51; vyriausybės atstovo nurodymu atlikta apklausa: *Ryabov prieš*

Rusiją, 2008, §§ 53–65;

- pareiškėjo advokato ir gydytojo negalėjimas susitikti: *Boicenco prieš Moldovą*, 2006, §§ 158–159;
- priemonės, ribojančios pareiškėjo ryšius su jo atstovu: žr. bylą *Shtukaturov prieš Rusiją*, 2008, § 140, kurioje draudimas pasimatyti su advokatu kartu su draudimu skambinti telefonu ir susirašinėti buvo pripažintas nesuderinamu su valstybės atsakovės įsipareigojimais pagal 34 straipsnį; ir bylą *Zakharkin prieš Rusiją*, 2010, §§ 157–160, kurioje pareiškėjo bendravimas su jo atstovu Teisme buvo apriboti dėl to, kad atstovas nebuvo profesionalus advokatas ir nepriklausė jokiai advokatų asociacijai;
- kaliniams pareiškėjams jų teisinių atstovų siųstų laiškų su įgaliojimų formomis, kurias buvo būtina užpildyti, kad būtų galima pateikti ir vėliau užbaigti pildyti peticiją Teismui, perėmimas: *Mehmet Ali Ayhan ir kiti prieš Turkiją*, 2019, §§ 39–45 ir ten pateiktos nuorodos;
- konfidencialumo nepaisymas advokato ir pareiškėjo susitikimų patalpoje: *Oferta Plus SRL prieš Moldovą*, 2006, § 156;
- kalėjimo administracijos grasinimai: *Petra prieš Rumuniją*, 1998, § 44;
- kalėjimo administracijos atsisakymas perduoti peticiją Teismui remiantis tuo, kad nebuvo panaudotos vidaus teisinės gynybos priemonės: *Nurmagomedov prieš Rusiją*, 2007, § 61;
- spaudimas liudytojui Teisme nagrinėjamoje byloje dėl kalinimo sąlygų: *Novinskiy prieš Rusiją*, 2009, §§ 119 ir kt.;
- kalėjimo administracijos atgrasančios pastabos, nepagrįstas neveikimas ir delsimas aprūpinti kalinį susirašinėjimui su Teismu būtinomis rašymo priemonėmis ir teikiant peticiją būtiniais dokumentais: *Gagiu prieš Rumuniją*, 2009, §§ 94 ir kt.;
- valdžios institucijų atsisakymas padaryti kalinamam pareiškėjui dokumentų, reikalingų teikiant peticiją Teismui, kopijas: *Naydyon prieš Ukrainą*, 2010, § 68; *Vasilij Ivashchenko prieš Ukrainą*, 2012, §§ 107–110;
- kalėjimo administracijos prarasti nepakeičiami dokumentai, susiję su kalinio peticija Teismui: *Buldakov prieš Rusiją*, 2011, §§ 48–50;
- valdžios institucijų gąsdinimas ir spaudimas pareiškėjui dėl Teisme nagrinėjamos bylos: *Lopata prieš Rusiją*, 2010, §§ 154–160.
- grasinimai dėl kreipimosi į Teismą atleisti iš darbo valstybinėje įmonėje, kuri pagal Konvencijos 34 straipsnį negali būti laikoma „nevyriausybine“, ir spaudimas pareiškėjui pateikti darbdaviui viso atitinkamo susirašinėjimo su Teismu kopijas (*Boškočević prieš Serbiją*, 2024, §§ 58–62, 65–67).

92. Dėl bylos aplinkybių tariamas įsikišimas į individualios peticijos teisę gali būti ne toks sunkus (*Sisojeva ir kiti prieš Latviją* (išbraukimas) [DK], 2007, §§ 118 ir kt.). Taip pat žr. bylą *Holland prieš Švediją* (nut.), 2010, kurioje Teismas nustatė, kad pagal Švedijos teisę atliktas teismo posėdžio įrašo juostų sunaikinimas prieš pasibaigiant peticijos pateikimo Teismui šešių mėnesių terminui nesutrukdė pareiškėjui veiksmingai pasinaudoti peticijos teise; bylą *Farcaș prieš Rumuniją* (nut.), 2010, kurioje Teismas laikėsi nuomonės, kad tariamas fizinę negalią turinčio pareiškėjo negalėjimas panaudoti vidaus teisinės gynybos priemonių dėl to, kad nebuvo specialios įrangos, suteikiančios prieigą prie viešųjų paslaugų, nesutrukdė jam veiksmingai pasinaudoti peticijos teise; bylą *Yepishin prieš Rusiją*, 2013, §§ 73–77, kurioje Teismas nusprendė, kad kalėjimo administracijos atsisakymas apmokėti pašto išlaidas už kalinio laiškų išsiuntimą Teismui nesutrukdė pareiškėjui veiksmingai pasinaudoti peticijos teise; bylą *Yam prieš Jungtinę Karalystę*, 2020, §§ 79–83, kurioje Teismas nusprendė, kad nacionalinių valdžios institucijų sprendimas neatskleisti teismo uždaro posėdžio medžiagos nesant Teismo prašymo nesutrukdė pareiškėjui veiksmingai pasinaudoti peticijos teise, nes buvo atliktas išsamus nepriklausomas būtinybės ir

toliau saugoti konfidencialumą patikrinimas.

2. Valstybės atsakovės įsipareigojimai

a. Teismo reglamento 39 taisyklė

93. Pagal Teismo reglamento 39 taisyklę Teismas gali nustatyti laikinas apsaugos priemones (*Mamatkulov ir Askarov prieš Turkiją* [DK], 2005, §§ 99–129). 34 straipsnis pažeidžiamas, jeigu Susitariančiosios Šalies valdžios institucijos nesiima visų priemonių, kurių pagrįstai buvo galima imtis tam, kad būtų laikomasi Teismo nurodytos apsaugos priemonės (*Paladi prieš Moldovą* [DK], 2009, §§ 87–92).

94. Vertindama, ar buvo pagrindas taikyti laikiną apsaugos priemonę, Susitariančioji Valstybė negali pakeisti Teismo sprendimo savo sprendimu (*Paladi prieš Moldovą* [DK], 2009, § 90). Vyriausybė turi įrodyti Teismui, kad laikinosios apsaugos priemonės buvo laikomasi arba išimtinu atveju buvo objektyvi kliūtis, dėl kurios jos laikytis buvo neįmanoma, ir kad vyriausybė ėmėsi visų pagrįstų priemonių šiai kliūčiai pašalinti ir Teismą informuoti apie padėtį (žr., pavyzdžiui, *A.N.H. prieš Suomiją* (nut.), 2013, § 27). Visų pirma, jos privalo įrodyti savo teiginį, kad laikytis laikinosios apsaugos priemonės objektyviai labai trukdė paties pareiškėjo elgesys, ir apie galimas kliūtis laiku informuoti Teismą (*Eldar Hasanov prieš Azerbaidžaną*, 2024, § 177).

95. Keletas pavyzdžių:

- nesugebėjimas laiku užtikrinti sulaikyto prieglobsčio prašytojo susitikimo su advokatu, nepaisant šiuo atžvilgiu pagal 39 taisyklę paskirtos laikinosios apsaugos priemonės: *D.B. prieš Turkiją*, 2010, § 67;
- pažeidžiant laikiną apsaugos priemonę atliktas sulaikytųjų perdavimas Irako valdžios institucijoms: *Al-Saadoon ir Mufdhi prieš Jungtinę Karalystę*, 2010, §§ 162–165;
- pažeidžiant laikiną apsaugos priemonę atliktas pirmojo pareiškėjo išsiuntimas: *Kamaliyevy prieš Rusiją*, 2010, §§ 75–79;
- netyčinis, bet ne nepataisomas laikinosios apsaugos priemonės dėl 8 straipsnio nevykdymas: *Hamidovic prieš Italiją* (nut.), 2011;
- laikinosios apsaugos priemonės, pagal kurią kalinys turėjo būti patalpintas specializuotoje medicinos įstaigoje, nevykdymas: *Makharadze ir Sikharulidze prieš Sakartvelą*, 2011, §§ 100–105, arba nepateisinamas šios priemonės vykdymo vilkinimas: *Sy prieš Italiją*, 2022, §§ 167–174;
- nevykdytos pradinės laikinosios apsaugos priemonės, Teismo nustatytos siekiant užtikrinti pareiškėjo perkėlimą į kalėjimo medicinos įstaigą išsamiam medicininiam tyrimui ir, jei būtina, skubioms intervencijoms atlikti, bei pernelyg vilkintas vėlesnių priemonių taikymas (*Eldar Hasanov prieš Azerbaidžaną*, 2024, § 183);
- dėl realios kankinimo rizikos ekstradicijos atveju Teismo skirtos laikinosios apsaugos priemonės nevykdymas: *Mannai prieš Italiją*, 2012, §§ 54–57; *Labsi prieš Slovakiją*, 2012, §§ 149–151;
- slaptas asmens, kuriam grėsė netinkamas elgesys Uzbekistane ir kurio atžvilgiu galiojo laikinoji apsaugos priemonė, perdavimas: *Abdulkhakov prieš Rusiją*, 2012, §§ 226–231;
- prievartinis asmens perdavimas į Tadžikistaną, esant realiai netinkamo elgesio rizikai, ir laikinųjų apsaugos priemonių vengimas: *Savridin Dzhurayev prieš Rusiją*, 2013, §§ 218–219; taip pat žr. bylą, kurioje Rusijos valdžios institucijos, pažeisdamos laikiną apsaugos priemonę, neužtikrino suimto Tadžikistano piliečio apsaugos nuo priverstinės repatriacijos į Tadžikistaną: *Nizomkhon Dzhurayev prieš Rusiją*, 2013, §§ 157–159;

- išsiuntimo parengimas taip, kad sąmoningai sukurta situacija, dėl kurios pareiškėjui būtų labai sunku pateikti prašymą dėl laikinosios apsaugos priemonės Teismui: *M.A. prieš Prancūziją*, 2018, § 70.

96. Reikšmingas valdžios institucijų vėlavimas pritaikyti laikinąją apsaugos priemonę ir dėl to pareiškėjui kylanti elgesio, nuo kurio ta priemone buvo siekiama jį apsaugoti, rizika reiškia valstybės įsipareigojimų pagal Konvencijos 34 straipsnį nevykdymą (*Eldar Hasanov prieš Azerbaidžaną*, 2024, § 171 ir ten pateiktos nuorodos, ir §§ 179–183).

97. Ar laikomasi laikinosios apsaugos priemonės, tikrina Teismas, o valstybė, mananti, kad turi medžiagos, galinčios įtikinti Teismą laikinąją apsaugos priemonę panaikinti, turėtų atitinkamai informuoti Teismą (*Paladi prieš Moldovą* [DK], 2009, §§ 90–92; *Olaechea Cahuas prieš Ispaniją*, 2006, § 70; *Groni prieš Albaniją*, 2009, §§ 181 ir kt.).

98. Vien to, kad buvo pateiktas prašymas taikyti 39 taisyklę, nepakanka, norint įpareigoti valstybę atidėti ekstradicijos sprendimo vykdymą (*Al-Moayad prieš Vokietiją* (nut.), 2007, §§ 122 ir kt.; taip pat žr. dėl valstybės atsakovės pareigos sąžiningai bendradarbiauti su Teismu).

99. Nors skundams pagal 34 straipsnį netaikomas reikalavimas panaudoti vidaus teisinės gynybos priemones ir Teismas yra vienintelė institucija, galinti patikrinti, kaip laikomasi laikinosios apsaugos priemonės, Teismas gali pripažinti, kad skundas pagal 34 straipsnį yra pateiktas per anksti, jei jis glaudžiai susijęs su skundu dėl valdžios institucijų nesugebėjimo apsaugoti teisę į gyvybę ir jei tas skundas vis dar nagrinėjamas nacionaliniuose teismuose (*Ahmet Tunç ir kiti prieš Turkiją* (nut.), 2019, §§ 141–145).

b. Faktų nustatymas

100. Nors už faktų nustatymą yra atsakingas Teismas, šalys turi aktyviai teikti pagalbą, pateikdamos jam visą svarbią informaciją. Į jų elgesį gali būti atsižvelgiama reikalaujant pateikti įrodymus (*Airija prieš Jungtinę Karalystę*, § 161).

101. Teismas yra pripažinęs, kad, nagrinėjant tam tikrų rūšių peticijas, ne visais atvejais galima griežtai taikyti principą, pagal kurį asmuo, kuris ką nors teigia, turi tai įrodyti, ir kad Konvencijos 34 straipsnyje įtvirtintos individualios peticijos sistemos veiksmingam veikimui itin svarbu, kad valstybės sudarytų visas tinkamam ir veiksmingam peticijų nagrinėjimui būtinas sąlygas (*Bazorkina prieš Rusiją*, 2006, § 170; *Tahsin Acar prieš Turkiją* [DK], 2004, § 253). Ši pareiga reikalauja, kad Susitariančiosios Valstybės sudarytų Teismui visas galimybes tiek išsiaiškinti faktus, tiek vykdyti bendrąsias su peticijų nagrinėjimu susijusias pareigas. Jeigu vyriausybė be tinkamo paaiškinimo nepateikia turimos informacijos, tai gali lemti išvadą ne tik dėl pareiškėjo teiginių pagrįstumo, bet ir neigiamą nuomonę dėl valstybės atsakovės įsipareigojimų pagal Konvencijos 38 straipsnį laikymosi (*ibid.*, § 254; *Imakayeva prieš Rusiją*, 2006, § 200; *Janowiec ir kiti prieš Rusiją* [DK], 2013, § 202).

102. Pareiga pateikti Teismo prašomus įrodymus vyriausybei atsakovei yra privaloma nuo tokio prašymo pateikimo momento – tiek vyriausybei pirmą kartą pranešus apie peticiją, tiek vėlesniame proceso etape (*Janowiec ir kiti prieš Rusiją* [DK], 2013, § 203; *Enukidze ir Girgvliani prieš Sakartvelą*, 2011, § 295; *Bekirski prieš Bulgariją*, 2010, §§ 111–113). Svarbiausia, kad būtų pateikta visa prašoma medžiaga, jei Teismas taip nurodė, o dėl trūkstamų dalių būtų pateiktas tinkamas paaiškinimas (*Janowiec ir kiti prieš Rusiją* [DK], 2013, § 203). Be to, prašoma medžiaga turi būti pateikta nedelsiant ir bet koku atveju per Teismo nustatytą terminą, nes stipriai vėluojant ir vėlavimo nepaaiškinus, Teismas valstybės atsakovės paaiškinimus gali pripažinti neįtikinamais (*ibid.*).

103. Teismas yra konstatavęs, kad vyriausybė atsakovė nesilaikė 38 straipsnio reikalavimų tais atvejais, kai ji dėl atsisakymo pateikti prašomus dokumentus nepateikė jokio paaiškinimo, (žr., pavyzdžiui, *Maslova ir Nalbandov prieš Rusiją*, 2008, §§ 128–129) arba,

atsisakydama pateikti dokumento originalą Teismui susipažinti, pateikė neišsamią ar iškraipytą kopiją (žr., pavyzdžiui, *Trubnikov prieš Rusiją*, 2005, §§ 50–57).

104. Jei vyriausybė kaip priežastį, dėl kurios nepateikia prašomos medžiagos, nurodo konfidencialumo ar saugumo sumetimus, Teismas turi įsitikinti, kad egzistuoja pagrįsti ir tvirti pagrindai atitinkamus dokumentus laikyti slaptais ar konfidencialiais (*Janowiec ir kiti prieš Rusiją* [DK], 2013, § 205). Dėl įslaptintos ataskaitos nepateikimo Teismui: *ibid.*, §§ 207 ir kt.; *Nolan ir K. prieš Rusiją*, 2009, §§ 56 ir kt.

105. Dėl 34 ir 38 straipsnių santykio žr. *Bazorkina prieš Rusiją*, 2006, §§ 170 ir kt. ir 175. 34 straipsnis, skirtas veiksmingam naudojimuisi individualios peticijos teise užtikrinti, yra tam tikras *lex generalis*, o 38 straipsnyje valstybės aiškiai įpareigojamos bendradarbiauti su Teismu.

c. Tyrimai

106. Iš valstybės atsakovės taip pat tikimasi, kad ji padės atlikti tyrimus (38 straipsnis), nes valstybė privalo sudaryti visas reikiamas sąlygas peticijoms veiksmingai nagrinėti (*Çakıcı prieš Turkiją* [DK], 1999, § 76). Trukdymas faktų nustatymo vizitui yra 38 straipsnio pažeidimas (*Shamayev ir kiti prieš Sakartvelą ir Rusiją*, 2005, § 504).

I. Procesiniai nepriimtimumo pagrindai

107. Pagal Teismo reglamento 55 taisyklę prieštaravimus dėl nepriimtimumo, jei dėl prieštaravimo pobūdžio ir pagal aplinkybes įmanoma, Susitariančioji Šalis turi pareikšti rašytinėse arba žodinėse pastabose dėl peticijos priimtimumo. Vyriausybei prieštaravimų nepareiškus savo pirminėse pastabose dėl bylos priimtimumo, Teismas gali nuspręsti, kad ji neturi teisės šių prieštaravimų pateikti vėlesnėje proceso stadijoje (*Khlaifia ir kiti prieš Italiją* [DK], 2016, §§ 51–54 ir tolesni punktai).

A. Vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimas

Konvencijos 35 straipsnio 1 dalis – Priimtimumo sąlygos

„1. Teismas gali priimti bylą nagrinėti tik po to, kai pagal visuotinai pripažintus tarptautinės teisės principus buvo panaudotos visos valstybės vidaus teisinės gynybos priemonės...“

HUDOC reikšminiai žodžiai

Vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimas (35-1) – Atleidimas nuo vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo (35-1) – Veiksminga vidaus teisinės gynybos priemonė (35-1)

108. Kaip nurodyta 35 straipsnio tekste, šis reikalavimas pagrįstas visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais. Pareiga panaudoti vidaus teisinės gynybos priemones yra tarptautinės paprotinės teisės dalis, pripažįstama Tarptautinio Teisingumo Teismo praktikoje (pavyzdžiui, žr. 1959 m. kovo 21 d. sprendimą byloje *Interhandel* (Šveicarija prieš Jungtines Amerikos Valstijas)). Ši pareiga įtvirtinta ir kitose tarptautinėse žmogaus teisių sutartyse: Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte (41 straipsnio 1 dalies c punktas) ir jo fakultatyviame protokole (2 straipsnis ir 5 straipsnio 2 dalies b punktas), Amerikos žmogaus teisių konvencijoje (46 straipsnis), Afrikos žmogaus ir tautų teisių chartijoje (50 straipsnis ir 56 straipsnio 5 dalis). Kaip Europos Žmogaus Teisių Teismas pažymėjo byloje *De Wilde, Ooms ir Versyp prieš Belgiją*, 1971, valstybė gali atsisakyti taikyti vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo taisyklę, šiuo klausimu yra nusistovėjusi tarptautinė praktika (§ 55).

109. Teismas turėtų būti subsidiari sistema nacionalinių žmogaus teisių apsaugos sistemų atžvilgiu; galimybę spręsti nacionalinės teisės atitikties Konvencijai klausimus pirmiausia

turėtų turėti nacionaliniai teismai (*A, B ir C prieš Airiją* [DK], 2010, § 142). Jeigu vėliau peticija vis tiek teikiama Strasbūriui, Teismas turėtų pasinaudoti nacionalinių teismų nuomone, kadangi jie palaiko tiesioginį ir nuolatinį ryšį su svarbiausiomis jėgomis savo šalyse (*Burden prieš Jungtinę Karalystę* [DK], 2008, § 42).

110. 35 straipsnio 1 dalis susijusi tik su vidaus teisinės gynybos priemonėmis; joje nereikalaujama panaudoti teisinės gynybos priemones tarptautinėse organizacijose. Priešingai, jei pareiškėjas pateikia bylą kitai tarptautinei tyrimo ar ginčo sprendimo institucijai, peticija gali būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 2 dalies b punktą (žr. I.E dalį). Tačiau subsidiarumo principas gali reikšti reikalavimą panaudoti vidaus teisinės gynybos priemones, kurių kontekste į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą (ESTT) kreipiamasi dėl prejudicinio sprendimo (žr. *Laurus Invest Hungary KFT ir kiti prieš Vengriją* (nut.), 2015, § 42: ESTT prejudiciniame sprendime nacionaliniams teismams pateiktos gairės dėl kriterijų, taikytinų nagrinėjant bylą dėl tariamo Protokolo Nr. 1 1 straipsnyje numatytų teisių pažeidimo). Ar konkreti institucija yra nacionalinio, ar tarptautinio pobūdžio, sprendžia Teismas, atsižvelgdamas į visus reikšmingus veiksnius, įskaitant jos teisinį pobūdį, steigimo dokumentus, kompetenciją, padėtį (jeigu tokia yra) egzistuojančioje teisinėje sistemoje ir finansavimą (*Jeličić prieš Bosniją ir Hercegoviną* (nut.), 2005; *Peraldi prieš Prancūziją* (nut.), 2009) (žr. dalį „Piktnaudžiavimas peticijos teise“).

1. Taisyklės paskirtis

111. Pagrindinis vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo taisyklės tikslas – suteikti nacionalinėms valdžios institucijoms, pirmiausia teismams, galimybę išvengti tariamų Konvencijos pažeidimų arba juos ištaisyti (žr. principų santrauką *Gherghina prieš Rumuniją* (nut.) [DK], 2015, §§ 84–89; *Mocanu ir kiti prieš Rumuniją* [DK], 2014, §§ 221 ir kt.; *Vučkovic ir kiti prieš Serbiją* (pirminis prieštaravimas) [DK], 2014, §§ 69–77, ir kitas ten pateiktas nuorodas). Ši taisyklė grindžiama iš 13 straipsnio išplaukiančia prielaida, kad valstybės vidaus teisės sistemoje Konvencijoje įtvirtintų teisių pažeidimams bus numatyta veiksminga teisinės gynybos priemonė. Tai yra svarbus Konvencijos mechanizmo subsidiaraus pobūdžio aspektas (*Selmouni prieš Prancūziją* [DK], 1999, § 74; *Kudła prieš Lenkiją* [DK], 2000, § 152; *Andrášik ir kiti prieš Slovakiją* (nut.), 2002). Jis taikomas nepaisant to, ar Konvencijos nuostatos įtrauktos į nacionalinę teisę (*Eberhard ir M. prieš Slovėniją*, 2009). Vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo taisyklė yra neatsiejama Konvencijos apsaugos sistemos funkcionavimo dalis ir pagrindinis principas (*Demopoulos ir kiti prieš Turkiją* (nut.) [DK], 2010, §§ 69 ir 97; *Vučkovic ir kiti prieš Serbiją* (pirminis prieštaravimas) [DK], 2014, §§ 69–77 ir ten pateiktos nuorodos, ypač *Akdivar ir kiti prieš Turkiją*, 1996).

112. Tai, ar nacionalinis procesas yra veiksminga teisinės gynybos priemonė pagal 35 straipsnio 1 dalį, kurią pareiškėjas turi panaudoti ir į kurią atitinkamai turėtų būti atsižvelgiama taikant keturių mėnesių terminą, lemia daugelis veiksnių, visų pirma pareiškėjo skundas, valstybės įsipareigojimų pagal tą konkrečią Konvencijos nuostatą apimtis, valstybėje atsakovėje prieinamos teisinės gynybos priemonės ir konkrečios bylos aplinkybės (*Lopes de Sousa Fernandes prieš Portugaliją* [DK], 2017, § 134; taip pat žr. *Kozacioğlu prieš Turkiją* [DK], 2009, § 40; ir *D.H. ir kiti prieš Čekijos Respubliką* [DK], 2007, § 116; *Secară prieš Rumuniją* (nut.), 2025, §§ 30–38).

2. Taisyklės taikymas

a. Lankstumas

113. Vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo taisyklę galima apibūdinti kaip „auksinę taisyklę“, o ne nepajudinamą reikalavimą. Komisija ir Teismas ne kartą pabrėžė, kad minėta taisyklė turi būti taikoma laikantis tam tikro lankstumo ir be perdėto formalizmo, taip pat atsižvelgiant į žmogaus teisių apsaugos kontekstą (*Ringeisen prieš Austriją*, 1971, § 89; *Lehtinen prieš Suomiją* (nut.), 1999; *Gherghina prieš Rumuniją* (nut.) [DK], 2015, § 87). Pavyzdžiui, Teismas

sutinka, kad paskutinis vidaus teisinės gynybos priemonių etapas gali vykti jau pateikus peticiją, bet iki sprendimo dėl peticijos priimtino (*Molla Sali prieš Graikiją* [DK], § 90). Konkrečiomis COVID-19 pandemijos protrūkio aplinkybėmis Teismas pripažino, kad pareiškėjo sprendimas pateikti peticiją Teismui, kol byla dar buvo nagrinėjama kompetentingame priežiūrą vykdančiame teisme, buvo pagrįstas, nes buvo neaišku, ar dėl įtakos bylos nagrinėjimui šiomis išimtinėmis aplinkybėmis turinčių atidėjimų ir vėlavimų jo byla bus galima operatyviai išnagrinėti (*S.M. prieš Italiją*, 2024, §§ 43–48).

114. Vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo taisyklė nėra nei absoliuti, nei taikytina automatiškai (*Kozacioğlu prieš Turkiją* [DK], 2009, § 40). Pavyzdžiui, Teismas nusprendė, kad būtų pernelyg formalu reikalauti, kad pareiškėjai panaudotų teisinės gynybos priemonę, kurios neįpareigojo panaudoti net jų šalies aukščiausiasis teismas (*D.H. ir kiti prieš Čekijos Respubliką* [DK], 2007, §§ 116–118). Vienoje byloje Teismas atsižvelgė į trumpus terminus pareiškėjų atsakymui pateikti, pabrėždamas, kad savo poziciją jiems teko pateikti skubotai (*Financial Times Ltd ir kiti prieš Jungtinę Karalystę*, 2009, §§ 43–44). Tačiau esamų teisinės gynybos priemonių panaudojimas vadovaujantis nacionaliniu procesu ir nacionalinėje teisėje įtvirtintų formalumų laikymasis yra ypač svarbūs, kai kyla klausimas dėl teisinio aiškumo ir tikrumo (*Saghinadze ir kiti prieš Sakartvelą*, 2010, §§ 83–84).

115. Nors iš esmės NVO inicijuotą viešojo intereso gynimo bylą (aiškiai numatytą nacionalinėje teisėje kaip didesnės žmonių grupės interesų gynimo priemonę) būtų galima pripažinti tam tikra vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo forma, viešojo intereso gynimo byla negali individualaus pareiškėjo atleisti nuo pareigos pačiam iškelti bylą nacionaliniame teisme, jei ši viešojo intereso gynimo byla nevisiškai atitiko jo individualią situaciją ir konkrečius skundus (*Kósa prieš Vengriją* (nut.), 2017, §§ 55–63, dėl tariamos Romų vaikų diskriminacijos). Byloje *Beizaras ir Levickas prieš Lietuvą*, 2020, §§ 78–81, Teismas nusprendė, kad nevyriausybinė organizacija, nors ir nebūdama pareiškėja Strasbūro Teisme, galėjo veikti kaip pareiškėjų interesų atstovė nacionaliniame baudžiamajame procese, nes ta NVO buvo įsteigta nuo diskriminacijos nukentėjusių asmenų gynybai, taip pat ir teisme. Teismas taip pat atsižvelgė į tai, kad NVO vykdytas pareiškėjų interesų atstovavimas prokuratūroje ir nacionaliniuose teismuose (dviejose instancijose) niekada nebuvo kvestionuojamas ar ginčijamas (taip pat žr. *Gorraiz Lizarraga ir kiti prieš Ispaniją*, 2004, §§ 37–39).

b. Nacionalinių taisyklių ir apribojimų laikymasis

116. Pareiškėjai privalo laikytis galiojančių valstybės vidaus teisės taisyklių ir procedūrų, kurių nesilaikant jų peticija gali neatitikti 35 straipsnyje numatytos sąlygos (*Ben Salah Adraqui ir Dhaima prieš Ispaniją* (nut.), 2000; *Merger ir Cros prieš Prancūziją* (nut.), 2004; *MPP Golub prieš Ukrainą* (nut.), 2005; *Agbovi prieš Vokietiją* (nut.), 2006; *Vučkovic ir kiti prieš Serbiją* (pirminis prieštaravimas) [DK], 2014, §§ 72 ir 80). 35 straipsnio 1 dalies reikalavimams neatitiktą, jei skundas nepriimamas nagrinėti dėl pareiškėjo padarytos procesinės klaidos (*Gäffgen prieš Vokietiją* [DK], 2010, § 143). Jei vyriausybė teigia, kad pareiškėjas nesilaikė nacionalinių taisyklių (pavyzdžiui, taisyklių dėl įprastinių teisių gynimo priemonių panaudojimo prieš kreipiantis konstitucinės gynybos), Teismas turi patikrinti, ar tos taisyklės kaip imperatyvūs teisiniai reikalavimai buvo įtvirtintos įstatyme ar nusistovėjusioje teismų praktikoje (*Brincat ir kiti prieš Maltą*, 2014, § 69; *Pop-Ilić ir kiti prieš Serbiją*, 2014, § 42).

117. Tačiau pažymėtina, kad tais atvejais, kai apeliacinis teismas išnagrinėja skundą iš esmės, net jeigu pripažįsta jį nepriimtinu, bus laikomasi 35 straipsnio 1 dalies (*Voggenreiter prieš Vokietiją*, 2004). Teismas taip pat teisinės gynybos priemonę laiko panaudota, jei, pareiškėjui iš esmės pateikus skundą dėl tariamo Konvencijos teisių pažeidimo, konstitucinis teismas pripažįsta skundą nepriimtinu (*Magyar Kétfarkú Kutya Párt prieš Vengriją* [DK], 2020, §§ 53, 56–57 ir ten pateiktos nuorodos). Tai taikoma ir pareiškėjams, kurie nesilaiko valstybės vidaus teisėje nustatytos tvarkos, jeigu į tai neatsižvelgdama kompetentinga institucija išnagrinėja skundo esmę

(*Vladimir Romanov prieš Rusiją*, 2008, § 52). Taip pat – labai neišsamiai suformuluotiems skundams, vos atitinkantiems teisinius reikalavimus, jeigu teismas sprendime nors trumpai nusprendžia dėl bylos esmės (*Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) prieš Šveicariją (Nr. 2)* [DK], 2009, §§ 43–45).

c. Kelių teisinės gynybos priemonių egzistavimas

118. Jeigu yra daugiau kaip viena potencialiai veiksminga teisinės gynybos priemonė, pareiškėjas privalo panaudoti tik vieną iš jų (*Moreira Barbosa prieš Portugaliją* (nut.), 2004; *Jeličić prieš Bosniją ir Hercegoviną* (nut.), 2005; *Karakó prieš Vengriją*, 2009, § 14; *Aquilina prieš Maltą* [DK], 1999, § 39). Jeigu bandyta panaudoti vieną teisinės gynybos priemonę, nereikalaujama panaudoti kitą iš esmės tokios pačios paskirties teisinės gynybos priemonę (*Riad ir Idiab prieš Belgiją*, 2008, § 84; *Kozacioğlu prieš Turkiją* [DK], 2009, §§ 40 ir kt.; *Micallef prieš Maltą* [DK], 2009, § 58; *Lagutin ir kiti prieš Rusiją*, 2014, § 75; *Nicolae Virgiliu Tănase prieš Rumuniją* [DK], 2019, § 177). Pats pareiškėjas turi pasirinkti jo atveju tinkamiausią teisinės gynybos priemonę (žr. bylą *Fabris ir Parziale prieš Italiją*, 2020, kurioje pareiškėjas negalėjo pareikšti civilinio ieškinio, nes buvo nutrauktas septynerius metus trukęs baudžiamasis procesas, kuriame jis dalyvavo kaip civilinis ieškovas, §§ 49–59; *O'Keeffe prieš Airiją* [DK], 2014, §§ 110–111; dėl pareiškėjo sprendimo dalyvauti baudžiamojoje byloje civiliniu ieškovu ir nereikšti atskiro civilinio ieškinio žr. *Nicolae Virgiliu Tănase prieš Rumuniją* [DK], 2019, § 176). Taigi, jeigu vidaus teisės numatytos kelios analogiškos teisinės gynybos priemonės skirtingose teisės srityse, pareiškėjas, viena iš tų teisinės gynybos priemonių siekęs žalos atlyginimo dėl tariamo Konvencijos pažeidimo, nebūtinai privalo panaudoti kitas tos pačios paskirties priemones (*Jasinskis prieš Latviją*, 2010, §§ 50 ir 53–54). Dėl priešingo pavyzdžio (skirtingas skundų federaliniam konstituciniam teismui ir federalinio subjekto konstituciniam teismui veiksmingumo lygis) žr. *Köhler prieš Vokietiją* (nut.), 2021, §§ 67–74.

d. Iš esmės pateiktas skundas

119. Nėra reikalaujama, kad nacionaliniame teismo procese būtų konkrečiai keliamas Konvencijoje įtvirtintos teisės klausimas, jei skunde jis keliamas „bent iš esmės“ (*Castells prieš Ispaniją*, 1992, § 32; *Ahmet Sadik prieš Graikiją*, 1996, § 33; *Fressoz ir Roire prieš Prancūziją* [DK], 1999, § 38; *Azinas prieš Kiprą* [DK], 2004, §§ 40–41; *Vučkovič ir kiti prieš Serbiją* (pirminis prieštaravimas) [DK], 2014, §§ 72, 79 ir 81–82; *Platini prieš Šveicariją* (nut.), 2020, § 51; *Kemal Çetin prieš Turkiją*, 2020, §§ 28–30). Tai reiškia, kad, jeigu pareiškėjas nesirėmė Konvencijos nuostatomis, jis turėjo kelti tokio paties ar panašaus pobūdžio argumentus pagal vidaus teisę, kad pirmiausia galimybę atlyginti žalą dėl tariamo pažeidimo būtų turėję nacionaliniai teismai (*Gäfgen prieš Vokietiją* [DK], 2010, §§ 142, 144 ir 146; *Radomilja ir kiti prieš Kroatiją* [DK], 2018, § 117; *Karapanagiotou ir kiti prieš Graikiją*, 2010, § 29; *Marić prieš Kroatiją*, 2014, § 53; *Portu Juanenea ir Sarasola Yarzabal prieš Ispaniją*, 2018, §§ 62–63; *Rodina prieš Latviją*, 2020, §§ 81–83; ir dėl skundo, kuris net ir netiesiogiai nebuvo pateiktas paskutinėje instancijoje, žr. *Association Les témoins de Jéhovah prieš Prancūziją* (nut.), 2010; *Nicklinson ir Lamb prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2015, §§ 89–94; *Peacock prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2016, §§ 32–41). To, kad pareiškėjas galėjo panaudoti teisinės gynybos priemonę ir panaikinti ginčijamą priemonę kitais pagrindais, nesusijusiais su skundu dėl Konvencijos teisės pažeidimo, nepakanka. Kad būtų panaudotos „veiksmingos teisinės gynybos priemonės“, nacionaliniu lygmeniu turi būti išnagrinėtas būtent skundas dėl Konvencijos pažeidimo (*Vučkovič ir kiti prieš Serbiją* (pirminis prieštaravimas) [DK], 2014, § 75; *Nicklinson ir Lamb prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2015, § 90).

120. Apibendrinant galima teigti, jog vien tai, kad pareiškėjas pateikė skundą atitinkamam teismui, savaime nereiškia, kad įvykdyti 35 straipsnio 1 dalies reikalavimai. Net ir tose jurisdikcijose, kuriose nacionaliniai teismai gali arba net privalo nagrinėti bylą savo iniciatyva (t. y. taikyti *jura novit curia* principą), pareiškėjai nėra atleidžiami nuo pareigos pateikti jiems skundą, kurį vėliau ketina pateikti Teismui (žr., be kita ko, *Kandarakis prieš Graikiją*, 2020, § 77); tam, kad

būtų panaudotos vidaus teisinės gynybos priemonės, Teismas turi atsižvelgti ne tik į faktus, bet ir į nacionaliniame teismo procese pateiktus teisinius argumentus (žr. *Radomilja ir kiti prieš Kroatiją* [DK], 2018, § 117; *Fu Quan, s.r.o. prieš Čekijos Respubliką* [DK], 2023, § 171). Reikėtų nepamiršti, jog Teismas neturi teisės veikti vietoj pareiškėjo ir, remdamasis pateiktais argumentais ir faktais, formuluoti naujus skundus (*Grosam prieš Čekijos Respubliką* [DK], 2023, § 91). Taigi tam, kad būtų tinkamai panaudotos vidaus teisinės gynybos priemonės, nepakanka, kad Konvencijos pažeidimas būtų „akivaizdus“ iš bylos aplinkybių ar pareiškėjo argumentų. Pareiškėjas dėl to turi būti skundžiamas (tiesiogiai ar iš esmės) tokiu būdu, kad nekiltų abejonių, jog tas pats skundas, kuris vėliau buvo pateiktas Teismui, iš tikrųjų buvo pateiktas nacionaliniu lygmeniu (*Peacock prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2016, § 38; *Farzaliyev prieš Azerbaidžaną*, 2020, § 55; *Grosam prieš Čekijos Respubliką* [DK], 2023, § 90; *Fu Quan, s.r.o. prieš Čekijos Respubliką* [DK], 2023, § 145 ir 172).

121. Pavyzdžiui, jei pareiškėjas skundžiasi dėl nepakankamai veiksmingo tyrimo baudžiamojoje byloje Konvencijos 2 ar 3 straipsnio procesinių aspektų požiūriu, tam, kad būtų įvykdyti Konvencijos 35 straipsnio 1 dalies reikalavimai, taip pat ir dėl teisinių argumentų, kurie nebuvo konkrečiai keliami nacionaliniu lygmeniu, pakanka, kad pareiškėjas to tyrimo veiksmingumą būtų ginčijęs kompetentingame nacionaliniame teisme ir, išsamiai apibūdinamas tyrimo ir paskesnio teismo proceso eigą ir trukmę, būtų nurodęs atitinkamas faktines aplinkybes, kad teismas galėtų įvertinti tyrimo veiksmingumą (*Hanan prieš Vokietiją* [DK], 2021, §§ 149–151).

122. Kita vertus, tinkama galimybė nagrinėti su Konvencija susijusių skundų esmę teismams turi būti numatyta vidaus teisėje, nes priešingu atveju teisinės gynybos priemonė negali būti laikoma veiksminga (*P.C. prieš Airiją*, 2022, § 107).

e. Egzistavimas ir tinkamumas

123. Pareiškėjai privalo panaudoti tik tas vidaus teisinės gynybos priemones, kurias teoriškai ir praktiškai įmanoma panaudoti reikšmingu laiku ir kurių jie patys gali imtis, tai yra teisinės gynybos priemonės, kurios yra prieinamos, suteikia galimybę gauti žalos atlyginimą pagal jų skundus ir pagrįstai gali būti sėkmingos (*Sejdovic prieš Italiją* [DK], 2006, § 46; *Paksas prieš Lietuvą* [DK], 2011, § 75; taip pat žr. papildomą Teismo argumentą byloje *S.A.S. prieš Prancūziją* [DK], 2014, § 61, dėl pagrįstos kasacinio skundo remiantis Konvencijos 9 straipsniu sėkmės tikimybės; dėl kasacinio skundo, grindžiamo Konvencijos 6 straipsniu, pagrįstumo, *Secarā prieš Rumuniją* (nut.), 2025, § 35).

124. Nereikia naudoti diskrecinių arba ypatingų teisinės gynybos priemonių, pavyzdžiui, prašyti teismo peržiūrėti jo sprendimą (*Çinar prieš Turkiją* (nut.), 2003; *Prystavska prieš Ukrainą* (nut.), 2002) arba prašyti atnaujinti procesą, išskyrus atvejus ypatingomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, kai pagal vidaus teisę toks prašymas iš tiesų laikomas veiksminga teisinės gynybos priemone (*K.S. ir K.S. AG prieš Šveicariją*, Komisijos nutarimas, 1994; *Shibendra Dev prieš Švediją* (nut.), 2014, §§ 41–43, 45 ir 48), arba kai įsiteisėjusio teismo sprendimo panaikinimas yra vienintelė priemonė, kuria valstybė atsakovė gali išspręsti klausimus savo teisinėje sistemoje (*Kiiskinen ir Kovalainen prieš Suomiją* (nut.), 1999; *Nikula prieš Suomiją* (nut.), 2000; *Dinchev prieš Bulgariją* (nut.), 2017, §§ 27–29). Kita vertus, tai, kad vidaus teisinėje sistemoje teisinės gynybos priemonė apibūdinama kaip išimtinė, nebūtinai reiškia, kad ji yra neveiksminga, nes jos tinkamumą pagal 35 straipsnio 1 dalį lemia konkrečios bylos aplinkybės (*Secarā prieš Rumuniją* (nut.), 2025, §§ 31–36).

Panašiai ir aukštesnei institucijai pateiktas skundas nėra veiksminga teisinės gynybos priemonė (*Horvat prieš Kroatiją*, 2001, § 47; *Hartman prieš Čekijos Respubliką*, 2003, § 66); tokia nėra ir priemonė, kuri pareiškėjui neprieinama tiesiogiai, o priklauso nuo tarpininko nuožiūros (*Tănase prieš Moldovą* [DK], 2010, § 122). Baudžiamosiose bylose aukštesniajam prokurorui pateiktas skundas yra veiksminga teisinės gynybos priemonė tik tuo atveju, jei tai nėra paprasčiausiai skundas pagal pavaldumą aukštesnei institucijai ir jei skundą pateikęs asmuo turi asmeninę teisę į jo nagrinėjimą (*Aspiotis prieš Graikiją* (nut.), 2022, § 52, ir, a contrario, *Belevitskiy*

prieš Rusiją, 2007, §§ 59–60). Skundas ministerijai prilygsta skundui pagal pavaldumą aukštesnei institucijai ir nėra laikomas veiksminga teisinės gynybos priemone (*Polyakh ir kiti prieš Ukrainą*, 2019, § 135; *Milovanović prieš Serbiją*, 2019, § 104). Dėl skundo, kuris iš esmės nėra privalomas (ombudsmenui), veiksmingumo nagrinėjamoje byloje žr. sprendimo byloje *Egmez prieš Kiprą* motyvuojamąją dalį, 2020, §§ 66–73. Galiausiai vidaus teisinės gynybos priemonė, kuriai netaikomi jokie aiškūs terminai ir dėl to kyla neaiškumas, taip pat negali būti laikoma veiksminga (*Williams prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2009, ir ten pateiktos nuorodos; *Nicholas prieš Kiprą*, 2018, §§ 38–39).

125. Tai, ar pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 dalį būtina pateikti individualų skundą konstituciniam teismui, didele dalimi lemia konkretūs valstybės atsakovės teisinės sistemos ypatumai ir jos konstitucinio teismo jurisdikcijos apimtis (*Uzun prieš Turkiją* (nut.), 2013, §§ 42–71 ir ten pateiktos nuorodos). Taigi valstybėje, kurioje ši jurisdikcija apsiriboja teisės nuostatų konstitucingumo ir jų atitikties aukštesnės teisinės galios nuostatomis peržiūra, pareiškėjai skundą konstituciniam teismui turės pateikti tik tuo atveju, jei ginčys įstatymo ar kito teisės akto nuostatą kaip savaimę prieštaraujančią Konvencijai (*Grišankova ir Grišankovs prieš Latviją* (nut.), 2003; *Liepājnīeks prieš Latviją* (nut.), 2010). Tačiau tai nebus veiksminga teisinės gynybos priemonė, jei pareiškėjas tik skundžiasi dėl klaidingo įstatymų ar kitų teisės aktų, kurie *per se* neprieštaruja konstitucijai, taikymo ar aiškinimo (*Smirnov prieš Rusiją* (nut.), 2006; *Szott-Medyńska ir kiti prieš Lenkiją* (nut.), 2003; *Petrova prieš Latviją*, 2014, §§ 69–70). Federalinėje valstybėje Teismas gali padaryti skirtingas išvadas dėl atitinkamo skundų federaliniam konstituciniam teismui ir federalinio subjekto konstituciniam teismui veiksmingumo (*Köhler prieš Vokietiją* (nut.), 2021, §§ 67–74). Vidaus teisinėje sistemoje, kurioje konstitucingumo kontrolė ir teisminė suderinamumo su Konvencija peržiūra yra dvi skirtingos procedūros, tai, kad ginčijamos teisės aktų nuostatos buvo pripažintos suderinamomis su nacionaline konstitucija, nebūtinai atleidžia pareiškėją nuo pareigos panaudoti pastarąjį mechanizmą (*Association confraternelle de la Presse Judiciaire ir kiti prieš Prancūziją* (nut.), 2024, § 123–125).

125bis. Teismas vertino ir tai, ar individualus skundas konstituciniam teismui laikui bėgant pasikeitė ir tam tikro skundo atžvilgiu gali būti laikomas užtikrinančiu tinkamą žalos atlyginimą (*Ridić ir kiti prieš Serbiją*, 2014, §§ 68–74, dėl sprendimų, priimtų socialinių (valstybinių) įmonių atžvilgiu, nevykdymo) ir ar dėl proceso trukmės tokia iš esmės veiksminga teisinės gynybos priemonė taip pat būtų veiksminga praktikoje (*Story ir kiti prieš Maltą*, 2015, §§ 82–85, dėl skundų pagal Konvencijos 3 straipsnį dėl kalinimo sąlygų). Pavyzdžiui, Teismas konstitucinį skundą laikė veiksminga teisinės gynybos priemone tuo atveju, kai konstitucinis teismas neseniai išnagrinėtose bylose atliktų tyrimų veiksmingumą pagal 2 ir 3 straipsnius peržiūrėjo remdamasis Teismo praktika (*Kušić ir kiti prieš Kroatiją* (nut.), 2019, §§ 104–105). Be to, Teismas sąvoką „teisinės gynybos priemonė“ aiškina plačiai, todėl turėtų būti panaudotos ir taisomosios priemonės, kurios nėra teisinės gynybos priemonės griežtąja prasme (dėl Konstitucinio Teismo trijų teisėjų komitetui pateikto prieštaravimo dėl suminio ginčijamo sprendimo žr. *Dos Santos Calado ir kiti prieš Portugaliją*, 2020, § 91).

126. Jeigu pareiškėjas bandė panaudoti teisinės gynybos priemonę, kurią Teismas laiko netinkama, tam skirtas laikas nesustabdo keturių mėnesių termino eigos, ir tai gali lemti peticijos atmetimą dėl jos nepateikimo laiku (*Rezgui prieš Prancūziją* (nut.), 2000; *Prystavska prieš Ukrainą* (nut.), 2002).

f. Prieinamumas ir veiksmingumas

127. Teisinės gynybos priemonių egzistavimas turi būti pakankamai aiškus ne tik teoriškai, bet ir praktiškai. Nustatant, ar tam tikra teisinės gynybos priemonė atitinka prieinamumo ir veiksmingumo kriterijus, reikia atsižvelgti į konkrečias tam tikros bylos aplinkybes (žr. šios dalies 4 skirsnį toliau). Nacionalinių teismų pozicija turi būti tinkamai įtvirtinta nacionalinėje teisės sistemoje. Atitinkamai Teismas yra nusprendęs, kad kreipimasis į

aukštesniosios instancijos teismą nebelaikomas veiksminga priemone, jeigu to teismo praktika yra nenuosekli, ir tol, kol praktikos nenuoseklumas egzistuoja (*Ferreira Alves prieš Portugaliją* (Nr. 6), 2010, §§ 27–29).

128. Kad teisminė teisinės gynybos priemonė būtų veiksminga, nacionaliniai teismai turi turėti galimybę tinkamai išnagrinėti pareiškėjo su Konvencija susijusio skundo esmę (*P.C. prieš Airiją*, 2022, § 107).

129. Pavyzdžiui, Teismas yra nusprendęs, kad tais atvejais, kai pareiškėjas dėl kalinimo sąlygų skundžiasi jau pasibaigus laisvės atėmimui, pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 dalį taikytina kompensacinė teisinės gynybos priemonė, kuri yra prieinama ir pakankama, t. y. pagrįstai gali būti sėkminga (*Lienhardt prieš Prancūziją* (nut.), 2011; *Rhazali ir kiti prieš Prancūziją* (nut.), 2012; *Ignats prieš Latviją* (nut.), 2013; *J.M.B. ir kiti prieš Prancūziją*, 2020, § 163; *Leroy ir kiti prieš Prancūziją*, 2024, § 59). Jei peticijos pateikimo metu pareiškėjas vis dar įkalintas, kad teisinės gynybos priemonė būtų veiksminga, ja turi būti įmanoma užkirsti kelią tariamai besitęsiančiai situacijai (*Torreggiani ir kiti prieš Italiją*, 2013, § 50; *Neshkov ir kiti prieš Bulgariją*, 2015, §§ 181 ir 192–193; *Vasilescu prieš Belgiją*, 2014, §§ 70 ir 128). Paprastai reikalaujama, kad prieš pateikdami skundus dėl kalinimo sąlygų Teismui, pareiškėjai pirmiausia tinkamai pasinaudotų prieinamomis ir veiksmingomis prevencinėmis teisinės gynybos priemonėmis, o vėliau, jei būtina, atitinkamomis kompensacinėmis teisinės gynybos priemonėmis. Vis dėlto Teismas pripažino, kad gali būti atveju, kai įprastai veiksminga prevencinė teisinės gynybos priemonė būtų beprasmiška dėl pareiškėjo laikymo netinkamomis kalinimo sąlygomis trumpalaikiškumo, todėl vienintelė reali galimybė būtų kompensacinė teisinės gynybos priemonė, sudaranti galimybę gauti žalos atlyginimą už laikymą tokiomis sąlygomis. Šis laikotarpis gali priklausyti nuo daugelio veiksnių, susijusių su vidaus teisinės gynybos priemonių sistemos taikymo tvarka (*Ulemek prieš Kroatiją*, 2019, §§ 84–88). Teismas yra išnagrinėjęs įvairias šiame kontekste taikomas teisinės gynybos priemones, pavyzdžiui: *Petrescu prieš Portugaliją*, 2019, §§ 81–84; *Shmelev ir kiti prieš Rusiją* (nut.), 2020, §§ 123–131; *J.M.B. ir kiti prieš Prancūziją*, 2020, §§ 212–221; palyginimui byla *Leroy ir kiti prieš Prancūziją*, 2024, §§ 60–67)⁴.

130. Jeigu pareiškėjas siekia, kad nebūtų iš Susitariančiosios Valstybės išsiųstas dėl tariamos 2 ar 3 straipsnių pažeidimo rizikos trečiojoje valstybėje pavojaus, teisinės gynybos priemonė bus veiksminga tik tuo atveju, jei ji turės stabdomąjį poveikį (dėl skundų pagal Protokolo Nr. 4 3 ir 4 straipsnius žr. *M.K. ir kiti prieš Lenkiją*, 2020, §§ 142–148, ir ten pateiktas nuorodas). Ir atvirkščiai, jeigu teisinės gynybos priemonė turi stabdomąjį poveikį, paprastai reikalaujama, kad pareiškėjas tą priemonę panaudotų. Teisminė peržiūra, jei ji įmanoma ir jei prašymo dėl teisminės peržiūros pateikimas neleis asmens išsiųsti, turi būti laikoma veiksminga teisinės gynybos priemone, kurią pareiškėjai iš esmės turės panaudoti prieš pateikdami peticiją Teismui arba prieš pateikdami prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones pagal Teismo reglamento 39 taisyklę, kad išsiuntimas būtų atidėtas (*NA prieš Jungtinę Karalystę*, 2008, § 90; *A.M. prieš Prancūziją*, 2019, §§ 64 ir 79).

131. Dėl tariamo valstybės pareigų (materialinių ir procesinių) apsaugoti pažeidžiamą asmenį nuo sunkių Konvencijos 3, 4 ir 8 straipsnių pažeidimų nevykdymo (intelektu negali turinti moteris iš valstybės globos buvo perkelta į šeimos ūkį, kuriame buvo priversta dirbti be atlyginimo ir patyrė išžaginimą, seksualinį smurtą ir prievartą), atsižvelgdamas į tai, kad procesinė pareiga buvo susijusi su valdžios institucijų pareiga praktiškai taikyti atitinkamus baudžiamosios teisės mechanizmus, Teismas nusprendė, kad tokiomis aplinkybėmis civilinis ieškinys negali būti laikomas veiksminga teisinės gynybos priemone (*I.C. prieš Moldovos Respubliką**, 2025, § 89).

132. Atsižvelgiant į Konvencijos 5 straipsnį, prevencinės ir kompensacinės teisinės gynybos priemonės viena kitą papildo. Teisinės gynybos priemonė, nesuteikianti galimybės būti paleistam į laisvę, negali būti laikoma veiksminga tol, kol laisvės atėmimas tęsiasi. Tačiau jei

⁴ Žr. *Vadovą dėl kalinių teisių*.

pareiškėjas skundžiasi, kad buvo kalinamas pažeidžiant vidaus teisę ir laisvės atėmimas jau baigėsi, reikalavimas dėl kompensacijos, kurį nagrinėjant gali būti pripažinta, kad tariamas pažeidimas padarytas ir priteista kompensacija, iš esmės yra veiksminga siektina teisinės gynybos priemonė, jei jos veiksmingumas praktikoje yra įtikinamai įrodytas (žr. sprendimą *Selahattin Demirtaş prieš Turkiją (Nr. 2)* [DK], 2020, §§ 205–214, kuriame reikalavimas dėl kompensacijos nebuvo laikomas veiksminga teisinės gynybos priemone, nes baudžiamąją bylą nagrinėję teismai ar Konstitucinis Teismas nebuvo pripažinę, kad pareiškėjo suėmimas buvo neteisėtas; taip pat žr. sprendimą *Dubovtsev ir kiti prieš Ukrainą*, 2021, §§ 67–71, kuriame civilinėje byloje pareikštas reikalavimas dėl kompensacijos nebuvo laikomas veiksminga teisinės gynybos priemone, galinčia tinkamai išspręsti konkrečius pagal 5 straipsnį pateiktus skundus).

133. Teismas yra pripažinęs, kad veiksminga teisinės gynybos priemonė turi būti taikoma nedelsiant pernellyg ilgai (*Story ir kiti prieš Maltą*, 2015, § 80). Bylose dėl proceso trukmės veiksmingiausia laikoma procesui paspartinti skirta teisinės gynybos priemonė, kad procesas netaptų pernellyg ilgas. Tačiau valstybės taip pat gali nuspręsti taikyti tik kompensacinę teisinės gynybos priemonę ir ši priemonė nelaikoma neveiksminga (*Scordino prieš Italiją (Nr. 1)* [DK], 2006, § 183 ir kt.; *Marshall ir kiti prieš Maltą*, 2020, §§ 82). Kad atitiktų kuo trumpiausio laiko principą, teisinės gynybos priemonė dėl proceso trukmės iš esmės ir nesant išimtinių aplinkybių neturėtų būti ilgesnė nei dveji su puse metų dviejose instancijose, įskaitant vykdymo stadiją (*ibid.*, § 88).

134. Teismo sprendimų nevykdymo klausimu Teismas byloje *Solonskiy ir Petrova prieš Rusiją* (nut.), 2020, yra konstatavęs, kad galimybė pateikti ieškinį dėl netiesioginės atsakomybės valdžios institucijoms, kurios nesumokėjo pareiškėjams priteistų sumų, buvo veiksminga teisinės gynybos priemonė, nes pareiškėjų bylose pagrįstai galėjo būti sėkminga (§§ 34–40).

135. Nekaltumo prezumpcijos (6 straipsnio 2 dalis) tariamų pažeidimų atveju veiksminga iš esmės gali būti laikoma teisinės gynybos priemonė pagal civilinę teisę. Keliose bylose veiksmingomis pagal Konvenciją Teismas yra pripažinęs teisinės gynybos priemones pagal civilinę teisę, suteikiančias galimybę gauti piniginę kompensaciją kartu su įvairiomis kitomis nekaltumo prezumpcijos pažeidimo pripažinimo ar nutraukimo procedūromis (žr. *Januškevičienė prieš Lietuvą*, 2019, §§ 58–62, ir ten pateiktas nuorodas, taip pat *Narbutas prieš Lietuvą*, 2023, §§ 214–217, kur pareiškėjai galėjo pateikti civilinį ieškinį dėl piniginės kompensacijos už garbės ir orumo pažeidimą).

136. Besitęsiančių 8 straipsnyje numatytų su globa ir (arba) bendravimu susijusių teisių neįgyvendinimo atveju pareiškėjas negali dėl kiekvienos pagrindinėje byloje priimtose nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių, kurių gali būti daug, teikti atskiro skundo konstituciniam teismui arba šiam Teismui. Todėl Teismas, vertindamas nacionalinio teismo procesą, laikosi bendro požiūrio ir atsižvelgia į visas faktines aplinkybes, kurios gali būti svarbios pagrindinės bylos kontekstui ir esmei (*Milovanović prieš Serbiją*, 2019, § 106).

137. Byloje dėl šmeižto Teismas pripažino, kad teisinės gynybos priemonė, pagal kurią nebuvo galima pareikšti ieškinio dėl neturtinės žalos, yra neveiksminga bylose dėl privatumo pagal 8 straipsnį (*Lewit prieš Austriją*, 2019, §§ 66–67). Byloje dėl tariamo teisės į reputacijos apsaugą pažeidimo Teismas, pritardamas valstybės atsakovės Konstitucinio Teismo pateiktam išaiškinimui, konstatavo, kad ne pagreitinta paneigimo procedūra, o civilinė byla dėl žalos atlyginimo (užtikrinanti abiem šalims visas procesines garantijas ir tinkamą įvairių ginčo interesų pusiausvyrą) yra tinkama teisinės gynybos priemonė (*Gülen prieš Turkiją* (nut.), 2008, §§ 58–69).

138. Ar slapto sekimo klausimo iškėlimas baudžiamajame procese gali būti laikomas veiksminga teisinės gynybos priemone pateikus skundą pagal 8 straipsnį, priklausys nuo bylos aplinkybių. Nors baudžiamąją bylą nagrinėję teismai galėjo svarstyti įrodymų priimtumo baudžiamajame procese teisingumo klausimus, Teismas nustatė, kad jie neužtikrino veiksmingos teisinės gynybos, jei negalėjo nagrinėti pagal 8 straipsnį pateikto skundo, kad įsikišimas nebuvo „įstatymo nustatytas“ arba nebuvo „būtinasis demokratinėje visuomenėje“, esmės, ar jei negalėjo

skirti tinkamo su skundu susijusio žalos atlyginimo (*Hambardzumyan prieš Armėniją*, 2019, §§ 40–44 ir ten pateiktos nuorodos; *Zubkov ir kiti prieš Rusiją*, 2017, § 88). Dėl skundų, kuriuos pagal 8 straipsnį pareiškė leidėjai žurnalo, kurio žurnalistų telefonu perduodama informacija buvo slapta pasiklausoma vykdant baudžiamąjį tyrimą trečiojo asmens atžvilgiu, Teismas nusprendė, kad kompensacijos iš valstybės reikalavimas už „netinkamą teismų sistemos veikimą“ būtų prieinama ir veiksminga teisinės gynybos priemonė, kurią būtina panaudoti (*Gernelle ir S.A. Société d’Exploitation de l’Hebdomadaire Le Point prieš Prancūziją* (nut.), §§ 50–54, 2024).

139. Byloje dėl tariamo piktnaudžiavimo valdžia pažeidžiant Protokolo Nr. 1 1 straipsnio reikalavimus (priverstinis savivaldybės institucijų atliktas pastato nugriovimas) Teismas nusprendė, kad baudžiamoji byla, kurioje buvo pareiškėtas piniginis reikalavimas, buvo veiksminga teisinės gynybos priemonė, nes ji buvo tiesiogiai susijusi su nagrinėjamo pastato nugriovimo teisėtumo klausimu ir galimybe pareiškėjams už tariamą jų nuosavybės teisių pažeidimą gauti piniginę kompensaciją (*FINE DOO ir kiti prieš Šiaurės Makedoniją* (nut.), 2022, § 35).

140. Teismas privalo realiai vertinti ne tik valstybės vidaus teisės sistemoje numatytas formalias teisinės gynybos priemones, bet ir bendrą teisinį ir politinį kontekstą, kuriame jos įgyvendinamos, taip pat pareiškėjo asmenines aplinkybes (*Akdivar ir kiti prieš Turkiją*, 1996, §§ 68–69; *Khassiyev ir Akayeva prieš Rusiją*, 2005, §§ 116–117; *Chiragov ir kiti prieš Armėniją* [DK], 2015, § 119; *Sargsyan prieš Azerbaidžaną* [DK], 2015, §§ 117–119; *Communauté genevoise d’action syndicale (CGAS) prieš Šveicariją*, 2022, §§ 162–163). Teismas privalo išnagrinėti, ar, atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes, pareiškėjas padarė viską, ko pagrįstai buvo galima iš jo tikėtis, kad būtų panaudotos vidaus teisinės gynybos priemonės (*D.H. ir kiti prieš Čekijos Respubliką* [DK], 2007, §§ 116–122). Pavyzdžiui, pareiškėjas, nepasinaudojęs nacionalinio teismo pasiūlyta priemone, kuri negalėjo būti laikoma akivaizdžiai beprasmiška ir kurioje buvo pateikti nurodymai dėl tolesnių konkrečių veiksmų, vidaus teisinės gynybos priemonės nepanaudojo (*P. prieš Ukrainą* (nut.), 2019, §§ 52–55). Byloje, kurioje teismo sprendimo, įpareigojančio skubiai perkelti į kitą gyvenamąją vietą, vykdymas buvo užvilktas ir įvykdytas praėjus nustatytam terminui, ieškiny s valstybei atlyginti žalą dėl ilgo teismo sprendimo nevykdymo gali būti laikomas veiksminga teisinės gynybos priemone, net jei sprendimas įvykdytas jau pateikus peticiją Teismui (*Bouhamla prieš Prancūziją* (nut.), 2019, §§ 35–44).

141. Pažymėtina, kad faktinės ar teisinės valstybių sienos *per se* nėra kliūtis vidaus teisinės gynybos priemonėms panaudoti; paprastai už Susitariančiosios Valstybės jurisdikcijos ribų gyvenantys pareiškėjai, nepaisant praktinių nepatogumų ar suprantamo asmeninio nenoro, neatleidžiami nuo vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo toje valstybėje (dėl pareiškėjų, kurie savanoriškai nepakluso valstybės atsakovės jurisdikcijai žr. *Demopoulos ir kiti prieš Turkiją* (nut.) [DK], 2010, §§ 98 ir 101, taip pat *A.L. ir E.J. prieš Prancūziją* (nut.), 2024, §§ 131–145, kur teisinės gynybos priemonė buvo numatyta vidaus teisėje, perkeliant Europos Sąjungos direktyvą, kurioje buvo reikalaujama numatyti tokią teisinės gynybos priemonę).

3. Taisyklės taikymo apribojimai

142. Pagal „visuotinai pripažintus tarptautinės teisės principus“ pareiškėjas nuo pareigos panaudoti prieinamas vidaus teisinės gynybos priemones gali būti atleistas dėl ypatingų aplinkybių (*Sejdovic prieš Italiją* [DK], 2006, § 55) (taip pat žr. šios dalies 4 skirsnį toliau).

143. Taisyklė taip pat netaikoma tais atvejais, kai įrodoma, kad egzistuoja „administracinė praktika“, pasireiškianti kaip su Konvencija nesuderinamų veiksmų pasikartojimas ir oficialus valstybės valdžios institucijų tų veiksmų toleravimas, be to, ji yra tokio pobūdžio, kad procesas būtų beprasmiškas arba neveiksmingas (*Aksoy prieš Turkiją*, 1996, § 52; *Sakartvelas prieš Rusiją (I)* [DK], 2014, §§ 125–159; *Ukraina prieš Rusiją (dėl Krymo)* (nut.) [DK], 2020, §§ 260–263, 363–368; *Sakartvelas prieš Rusiją (II)* [DK], 2021, §§ 98–99 ir 220–221). Tačiau Konvencijos 35 straipsnio 1 dalyje nustatyta vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo taisyklė netaikoma tik tuo atveju, jei *prima facie* įrodymais pakankamai įrodomi abu tariamos

„administracinės praktikos“ elementai („veiksmų pasikartojimas“ ir „oficialus toleravimas“) (*Ukraina prieš Rusiją (dėl Krymo)* (nut.) [DK], 2020, § 366).

144. Tais atvejais, kai reikalavimas, kad pareiškėjas panaudotų konkrečią teisinės gynybos priemonę, būtų praktiškai nepagrįstas ir taptų neproporcinga kliūtimi veiksmingai pasinaudoti individualios peticijos teise pagal Konvencijos 34 straipsnį, Teismas konstatuoja, kad pareiškėjas nuo šio reikalavimo yra atleidžiamas (*Veriter prieš Prancūziją*, 2010, § 27; *Gaglione ir kiti prieš Italiją*, 2010, § 22; *M. S. prieš Kroatiją (Nr. 2)*, 2015, §§ 123–125).

145. Jei išnagrinėjus apeliacinį skundą, kuriame nebuvo skundžiamasi dėl piktnaudžiavimo procesu, yra paskiriama bauda, tai nėra viena iš privalomų panaudoti teisinės gynybos priemonių (*Prencipe prieš Monaką*, 2009, §§ 95–97).

146. Tais atvejais, kai kyla pagrįstų abejonių dėl teisėjo nešališkumo pagal Konvencijos 6 straipsnį, pareiškėjui gali būti nebūtina siekti teisėjo nušalinimo, o teisėjas gali būti nušalintas nuo bylos nagrinėjimo, kai to reikalauja nacionalinė teisė (*Škrly prieš Kroatiją*, 2019, §§ 43–45 ir ten pateiktos nuorodos). Jeigu nėra jokios kitos teisinės gynybos priemonės, nes pareiškėjas teigia, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis pažeista dėl vidaus teisinės sistemos paskutinės instancijos teisminės institucijos šališkumo, dėl subsidiarumo principo pareiškėjams gali tekti ypač apdairiai įvykdyti pareigą panaudoti vidaus teisinės gynybos priemones (pavyzdžiui, siekiant atitinkamo teisėjo nušalinimo). Suprantama, kad šie argumentai taikomi tik tuo atveju, jei pareiškėjas žinojo arba galėjo žinoti apie atitinkamo teismo sudėtį (*Kroatian Golf Federation prieš Kroatiją*, 2020, §§ 110–120, ir ten pateiktos nuorodos).

147. Paprastai reikalavimas panaudoti vidaus teisinės gynybos priemones, įskaitant galimybę atnaujinti procesą, netaikomas teisingo atlyginimo reikalavimams, pateiktiems pagal Konvencijos 41 straipsnį (*Jalloh prieš Vokietiją* [DK], 2006, § 129; *S.L. ir J.L. prieš Kroatiją* (teisingas atlyginimas), 2016, § 15).

4. Įrodinėjimo naštos paskirstymas

148. Jeigu vyriausybė tvirtina, kad nebuvo panaudotos vidaus teisinės gynybos priemonės, jai tenka pareiga įrodyti, kad pareiškėjas nepanaudojo veiksmingos ir prieinamos teisinės gynybos priemonės (*Molla Sali prieš Graikiją* [DK], § 89; *Mocanu ir kiti prieš Rumuniją* [DK], 2014, § 225; *Dalia prieš Prancūziją*, 1998, § 38; *McFarlane prieš Airiją* [DK], 2010, § 107; *Vučković ir kiti prieš Serbiją* (pirminis prieštaravimas) [DK], 2014, § 77). Tokios teisinės gynybos priemonės prieinamumas turi būti pakankamai aiškus ir teisėje, ir praktikoje (*Vernillo prieš Prancūziją*, 1991). Taigi teisinės gynybos priemonės pagrindas vidaus teisėje turi būti aiškus (*Scavuzzo-Hager ir kiti prieš Šveicariją* (nut.), 2004; *Norbert Sikorski prieš Lenkiją*, 2009, § 117; *Sürmeli prieš Vokietiją* [DK], 2006, §§ 110–112). Teisinės gynybos priemone turi būti užtikrinama galimybė gauti žalos atlyginimą pagal pareiškėjo skundus ir pagrįsta sėkmės tikimybė (*Scoppola prieš Italiją (Nr. 2)* [DK], 2009, § 71; *Magyar Keresztény Mennonita Egyház ir kiti prieš Vengriją*, 2014, § 50; *Karácsony ir kiti prieš Vengriją* [DK], 2016, §§ 75–82; *Selahattin Demirtaş prieš Turkiją (Nr. 2)* [DK], 2020, § 205). Pavyzdžiui, neteisėto valstybės pareigūnų jėgos panaudojimo atveju galimybė pareikšti ieškinį ir prisiteisti tik žalą nėra veiksminga teisinės gynybos priemonė skundams, grindžiamiems Konvencijos 2 ir 3 straipsnių materialiniu ar procesiniu aspektu (*Mocanu ir kiti prieš Rumuniją* [DK], 2014, §§ 227 ir 234; *Jørgensen ir kiti prieš Daniją* (nut.), 2016, §§ 52–53; ir priešingai, žr. bylas dėl aplaidumo medicinos srityje, kuriose Teismas pripažino arba pareikalavo, kad pareiškėjai, siekdami žalos atlyginimo, pasinaudotų civilinėmis ar administracinėmis teisinės gynybos priemonėmis (*Lopes de Sousa Fernandes prieš Portugaliją* [DK], 2017, §§ 137–138; *V.P. prieš Estiją* (nut.), 2017, §§ 52–61; *Dumpe prieš Latviją* (nut.), 2018, §§ 55–76; taip pat žr. priešingas bylas dėl valstybės tariamai neužtikrintos nuosavybės apsaugos pavojingos pramoninės veiklos sąlygomis, pavyzdžiui, bylą dėl žalą turtui sukėlusio sprogimo naftos perdėbimo gamykloje: *Kurşun prieš Turkiją*, 2018, §§ 118–132). Tariamai egzistuojančios teisinės gynybos priemonės vystymasis ir prieinamumas, įskaitant jos apimtį ir taikymą, turi būti aiškiai išdėstytas ir patvirtintas arba

papildytas praktika ar teismų praktika (*Mikolajová prieš Slovakiją*, 2011, § 34). Tai taikoma netgi bendrosios teisės inspiruotai teisės sistemai, kurios rašytinėje konstitucijoje netiesiogiai įtvirtinta teisė, kuria remiasi pareiškėjas (*McFarlane prieš Airiją* [DK], 2010, § 117, dėl teisinės gynybos priemonės, kuri teoriškai egzistavo beveik dvidešimt penkerius metus, tačiau niekada nebuvo panaudota).

149. Vyriausybės argumentai neabejotinai bus svaresni, jeigu bus pateikti nacionalinių teismų praktikos pavyzdžiai (*Andrášik ir kiti prieš Slovakiją* (nut.), 2002; *Di Sante prieš Italiją* (nut.), 2004; *Giummarra ir kiti prieš Prancūziją* (nut.), 2001; *Paulino Tomás prieš Portugaliją* (nut.), 2003; *Johtti Sappmelaccat Ry ir kiti prieš Suomiją* (nut.), 2005; *Parrillo prieš Italiją* [DK], 2015, §§ 87–105; *P. prieš Ukrainą* (nut.), 2019, § 53; *Chokov prieš Bulgariją* (nut.), 2024, §§ 35–38). Nors paprastai vyriausybė turėtų sugebėti iliustruoti praktinį teisinės gynybos priemonės veiksmingumą nacionalinių teismų praktikos pavyzdžiais, Teismas pripažįsta, kad tai gali būti sunkiau mažesnėse jurisdikcijose, kur konkrečios rūšies bylų skaičius gali būti mažesnis nei didesnėse jurisdikcijose (*Aden Ahmed prieš Maltą*, 2013, § 63; *M.N. ir kiti prieš San Mariną*, 2015, § 81): tokiais atvejais vyriausybė turėtų galėti pateikti pagrįstą paaiškinimą, kodėl nėra atitinkamos teismų praktikos (*Guðmundur Gunnarsson ir Magnús Davíð Norðdahl prieš Islandiją*, 2024, § 48).

150. Cituojami sprendimai faktiškai turėtų būti priimti iki peticijos pateikimo (*Norbert Sikorski prieš Lenkiją*, 2009, § 115; *Dimitar Yanakiev prieš Bulgariją (Nr. 2)*, 2016, §§ 53 ir 61) ir būti reikšmingi nagrinėjama bylai (*Sakhnovskiy prieš Rusiją* [DK], 2011, §§ 43–44); tačiau žr. principus (nurodytus toliau), susijusius su naujos teisinės gynybos priemonės sukūrimu tuo metu, kai byla nagrinėjama Teisme.

151. Jeigu vyriausybė tvirtina, kad pareiškėjas galėjo tiesiogiai remtis Konvencija nacionaliniuose teismuose, tokios teisinės gynybos priemonės aiškumas turi būti įrodytas konkrečiais pavyzdžiais (*Slavgorodski prieš Estiją* (nut.), 1999). Tas pats pasakytina ir apie galimą teisinės gynybos priemonę, kuri yra tiesiogiai grindžiama tam tikromis bendrosiomis nacionalinės konstitucijos nuostatomis (*Kornakovs prieš Latviją*, 2006, § 84).

152. Teismas labiau linkęs atsižvelgti į šiuos argumentus, jeigu nacionalinės teisės aktuose yra numatyta konkreti teisinės gynybos priemonė, skirta pernelyg ilgoms teismo procesų trukmės problemai spręsti (*Brusco prieš Italiją* (nut.), 2001; *Slaviček prieš Kroatiją* (nut.), 2002). Taip pat žr. *Scordino prieš Italiją (Nr. 1)* [DK], 2006, §§ 136–148. Plg. *Merit prieš Ukrainą*, 2004, § 65.

153. Kai vyriausybė įvykdo savo pareigą įrodyti, kad pareiškėjui buvo prieinama tinkama ir veiksminga teisinės gynybos priemonė, pastarasis turi įrodyti, kad:

- ši teisinės gynybos priemonė buvo iš tikrųjų panaudota (*Grässer prieš Vokietiją* (nut.), 2004); arba
- dėl kokios nors priežasties ji buvo netinkama ir neveiksminga konkrečiomis bylos aplinkybėmis (*Selmouni prieš Prancūziją* [DK], 1999, § 76; *Vučkovic ir kiti prieš Serbiją* (pirminis prieštaravimas) [DK], 2014, § 77; *Gherghina prieš Rumuniją* (nut.) [DK], 2015, § 89; *Joannou prieš Turkiją*, 2017, §§ 86–87 ir §§ 94–106), pavyzdžiui, kai pernelyg vilkintas apklausos atlikimas (*Radio France ir kiti prieš Prancūziją* (nut.), 2003, § 34) arba kai teisinės gynybos priemonė, pavyzdžiui, kasacinis skundas, paprastai yra prieinama, tačiau, atsižvelgiant į panašiose bylose taikytą požiūrį, bylos aplinkybėmis buvo neveiksminga (*Scordino prieš Italiją* (nut.), 2003; *Pressos Compania Naviera S.A. ir kiti prieš Belgiją*, 1995, §§ 26–27), net jeigu atitinkami sprendimai buvo neseniai priimti (*Gas ir Dubois prieš Prancūziją* (nut.), 2010). Taip yra ir tais atvejais, kai pareiškėjas negalėjo tiesiogiai kreiptis į atitinkamą teismą (*Tănase prieš Moldovą* [DK], 2010, § 122). Tam tikromis konkrečiomis aplinkybėmis gali būti panašiose situacijose atsidūrusių pareiškėjų: dalis jų gali būti nesikreipę į vyriausybės nurodytą teismą, bet yra atleisti nuo tokios pareigos, nes kitų pareiškėjų panaudota vidaus teisinės gynybos

priemonė pasirodė esanti praktiškai neveiksminga ir tokia būtų ir jų atveju (*Vasilkoski ir kiti prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją*, 2010, §§ 45–46; *Laska ir Lika prieš Albaniją*, 2010, §§ 45–48). Tačiau tai taikoma tik labai specifinėse bylose (plg. *Saghinadze ir kiti prieš Sakartvelą*, 2010, §§ 81–83); arba

- buvo ypatingos aplinkybės, dėl kurių pareiškėjas neprivalėjo vykdyti šio reikalavimo (*Akdivar ir kiti prieš Turkiją*, 1996, §§ 68–75; *Sejdovic prieš Italiją* [DK], 2006, § 55; *Veriter prieš Prancūziją*, 2010, § 60).

154. Viena iš tokių priežasčių gali būti visiškas nacionalinių valdžios institucijų pasyvumas esant rimtų įtarimų dėl valstybės pareigūnų netinkamo elgesio ar padarytos žalos, pavyzdžiui, jeigu jos neatliko tyrimo ar nesuteikė pagalbos. Tokiomis aplinkybėmis galima teigti, kad įrodinėjimo našta ir vėl perkeliama, taigi vyriausybei atsakovei tenka įrodyti, ką ji padarė reaguodama į skundžiamų klausimų mastą ir rimtumą (*Demopoulos ir kiti prieš Turkiją* (nut.) [DK], 2010, § 70).

155. Vien tik pareiškėjo abejonių dėl konkrečios teisinės gynybos priemonės veiksmingumo nepakanka, kad jis būtų atleistas nuo pareigos ją išbandyti (*Epözdemir prieš Turkiją* (nut.), 2002; *Milošević prieš Nyderlandus* (nut.), 2002; *Pellegriti prieš Italiją* (nut.), 2005; *MPP Golub prieš Ukrainą* (nut.), 2005; *Vučkovič ir kiti prieš Serbiją* (pirminis prieštaravimas) [DK], 2014, §§ 74 ir 84; *Zihni prieš Turkiją* (nut.), 2016, §§ 23 ir 29–30, dėl pareiškėjo nuogąstavimų dėl Konstitucinio Teismo teisėjų nešališkumo). Priešingai, kreiptis į tinkamą teismą, kad šis turėtų galimybę išaiškinti esamas teises pagal savo įgaliojimus, yra pareiškėjo interesas (*Ciupercescu prieš Rumuniją*, 2010, § 169). Teisės sistemoje, kurioje numatyta konstitucinė pagrindinių teisių apsauga, reikalaujama, kad nukentėjusysis patikrintų tos apsaugos apimtį ir leistų nacionaliniams teismams išplėtoti tas teises jas aiškinant (*A, B ir C prieš Airiją* [DK], 2010, § 142; *Vučkovič ir kiti prieš Serbiją* (pirminis prieštaravimas) [DK], 2014, § 84). Tai juo labiau pasakytina, jei valstybės atsakovės aukščiausias teismas yra nurodęs, kad pareiškėjas turėjo išbandyti atitinkamą teisinės gynybos priemonę (*B & B Property Development Co Ltd prieš Maltą* (nut.), 2025, § 67). Tačiau jeigu iš tiesų nėra tikimybės, kad pasiūlyta teisinės gynybos priemonė bus sėkminga, pavyzdžiui, atsižvelgiant į nusistovėjusią nacionalinių teismų praktiką, tai, kad pareiškėjas jos nepanaudojo, nėra kliūtis priimti peticiją (*Pressos Compania Naviera S.A. ir kiti prieš Belgiją*, 1995, § 27; *Carson ir kiti prieš Jungtinę Karalystę* [DK], 2010, § 58).

155bis. Teisinėje sistemoje, kurioje patariamąsias funkcijas (pavyzdžiui, *Avocat à la Cour de Cassation* Belgijoje) atliekantys teismo pareigūnai gali pateikti išvadą dėl kasacinio skundo sėkmės tikimybės, neigiama išvada nėra teismo sprendimas ir dėl jos skundas automatiškai netampa „akivaizdžiai beprasmišku“: tai priklauso nuo bylos aplinkybių ir išvados turinio. Visų pirma, nesant atitinkamos teismų praktikos ir esant skirtingiems žemesniosios instancijos teismų sprendimams, negalima teigti, kad kasacinis skundas nebūtų buvęs patenkintas ir neturėjo būti bandoma jį pateikti (*Missaoui ir Akhandaf prieš Belgiją* (nut.), 2024, §§ 53–56).

5. Procesiniai aspektai

156. Reikalavimas pareiškėjui panaudoti vidaus teisinės gynybos priemones paprastai nustatomas atsižvelgiant į peticijos pateikimo Teismui datą (*Baumann prieš Prancūziją*, 2001, § 47), taikant išimtis, kurios gali būti pagrįstos konkrečiomis bylos aplinkybėmis (žr. šios dalies 6 skirsnį toliau). Tai iš esmės taikoma ir prašymui dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagal Teismo reglamento 39 taisyklę; šis prašymas Teismui gali būti pateiktas prieš pateikiant oficialią peticiją (*A.M. prieš Prancūziją*, 2019, §§ 65 ir 68). Vis dėlto Teismas sutinka, kad paskutinė tokių teisinės gynybos priemonių stadija gali būti pasiekta netrukus po peticijos pateikimo, bet iki jam nusprendžiant dėl priimtino (*Molla Sali prieš Graikiją* [DK], § 90; *Karoussiotis prieš Portugaliją*, 2011, § 57; *Cestaro prieš Italiją*, 2015, §§ 147–148, kur pareiškėjas peticiją Teismui dėl Konvencijos 3 straipsnio pateikė nelaukdamas kasacinio teismo sprendimo, kuris buvo priimtas po metų ir aštuonių mėnesių; *A.M. prieš Prancūziją*, 2019, §§ 66 ir 80, kur vienintelė stadija, kurioje buvo

galima užtikrinti sustabdomąjį poveikį turinčią priemonę – prieglobsčio prašymą – buvo pasiekta po peticijos pateikimo Teismui; *Selahattin Demirtaş prieš Turkiją (Nr. 2)* [DK], 2020, §§ 193–194).

157. Jei vyriausybė ketina pateikti pareiškimą dėl teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo, ji privalo šį pareiškimą pateikti, kiek tai įmanoma pagal pareiškimo pobūdį ir aplinkybes, savo rašytinėse ar žodinėse pastabose dėl peticijos priimtino, nors dėl išimtinių aplinkybių ji nuo šios pareigos gali būti atleista (*Lopez Ribalda ir kiti prieš Ispaniją* [DK], § 83; *Mooren prieš Vokietiją* [DK], 2009, § 57–59 ir ten pateiktos nuorodos; *Svinarenko ir Slyadnev prieš Rusiją* [DK], 2014, §§ 79–83; *Blokhin prieš Rusiją* [DK], 2016, §§ 96–98; taip pat žr. Teismo reglamento 55 taisyklę). Šioje stadijoje, jei apie peticiją pranešus vyriausybei atsakovei, ji nekėlė vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo klausimo, Teismas negali to nagrinėti savo iniciatyva (*M.C. prieš Turkiją*, 2024, § 44 ir ten pateiktos nuorodos). Byloje *Strezovski ir kiti prieš Šiaurės Makedoniją*, 2020, Teismas pripažino, kad vyriausybei galėjo pareikšti prieštaravimą dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo, nors ji pirmą kartą tai padarė savo papildomose pastabose, atsižvelgiant į ypatingas bylos aplinkybes (aukščiausiajam teismui paskelbus teisinę išvadą po vyriausybės pirminių pastabų dėl priimtino ir esmės, §§ 33, 35; ir, priešingai, žr. *Khlaifia ir kiti prieš Italiją* [DK], 2016, §§ 52–53; *Varyan prieš Armėniją*, §§ 73–75).

158. Vyriausybė turi pateikti aiškius argumentus dėl nepriimtino nepanaudojus vidaus teisinės gynybos priemonių (žr. bylą *Navalnyy prieš Rusiją* [DK], 2018, §§ 60–61, kurioje vyriausybė atsakovė, pasisakydama dėl skundo iš esmės, tik trupai užsiminė, kad pareiškėjas ginčijamų priemonių nacionaliniame teismo procese neginčijo; taip pat žr. bylą *Liblik ir kiti prieš Estiją*, 2019, § 114, kurioje vyriausybė nurodė kitas pareiškėjams prieinamas teisinės gynybos priemones, tačiau nepateikė prieštaravimo dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo).

159. Teismas, vadovaudamasis Teismo reglamento 55 taisykle, sprendimą paskelbti peticiją priimtina gali pakeisti net ir bylos nagrinėjimo iš esmės stadijoje (*O’Keeffe prieš Airiją* [DK], 2014, § 108; *Muršić prieš Kroatiją* [DK], 2016, § 69; *Merabishvili prieš Sakartvelą* [DK], 2017, § 214).

160. Neretai prieštaravimas dėl teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo prijungiamas prie bylos esmės, ypač bylose dėl procesinių pareigų ar garantijų (*Nicolae Virgiliu Tănase prieš Rumuniją* [DK], 2019, § 103), pavyzdžiui, peticijose, susijusiose su:

- 2 straipsnio procesiniu aspektu (*Dink prieš Turkiją*, 2010, §§ 56–58; *Oruk prieš Turkiją*, 2014, § 35; *Nicolae Virgiliu Tănase prieš Rumuniją* [DK], 2019, §§ 103–104; *Vovk ir Bogdanov prieš Rusiją*, 2020, § 58);
- 3 straipsnio procesiniu aspektu (*Husayn (Abu Zubaydah) prieš Lenkiją*, 2014, § 337; *Al Nashiri prieš Lenkiją*, 2014, § 343);
- 5 straipsniu (*Margaretić prieš Kroatiją*, 2014, § 83);
- 6 straipsniu (*Scoppola prieš Italiją (Nr. 2)* [DK], 2009, § 126);
- 8 straipsniu (*A, B ir C prieš Airiją* [DK], 2010, § 155; *Konstantinidis prieš Graikiją*, 2014, § 31);
- 13 straipsniu (*Sürmeli prieš Vokietiją* [DK], 2006, § 78; *M.S.S. prieš Belgiją ir Graikiją* [DK], 2011, § 336; *J.M.B. ir kiti prieš Prancūziją*, 2020, § 176);
- Protokolo Nr. 1 1 straipsniu (*S.L. ir J.L. prieš Kroatiją*, 2015, § 53; *Joannou prieš Turkiją*, 2017, § 63).

6. Naujų teisinės gynybos priemonių sukūrimas

161. Ar buvo panaudotos vidaus teisinės gynybos priemonės, paprastai vertinama atsižvelgiant į bylos nagrinėjimo stadiją peticijos pateikimo Teismui dieną. Tačiau šiai taisyklei taikomos išimtys, jeigu sukuriama nauja teisinės gynybos priemonė (*İçyer prieš Turkiją* (nut.), 2006, §§ 72 ir kt.). Teismas nuo šios taisyklės nukrypo bylose, susijusiose su proceso trukme (*Predil Anstalt prieš Italiją* (nut.), 2002; *Bottaro prieš Italiją* (nut.), 2002; *Andrášik ir kiti prieš Slovakiją* (nut.), 2002; *Nogolica prieš Kroatiją* (nut.), 2002; *Brusco prieš Italiją* (nut.), 2001; *Korenjak prieš Slovėniją* (nut.), 2007, §§ 66–71; *Techniki Olympiaki A.E. prieš Graikiją* (nut.), 2013; *Szaxon prieš Vengriją* (nut.), 2023, §§ 42–48), bylose, susijusiose su nauja kompensacine teisinės gynybos priemone, taikoma dėl įsikišimų į nuosavybės teises (*Charzyński prieš Lenkiją* (nut.), 2005; *Michalak prieš Lenkiją* (nut.), 2005; *Demopoulos ir kiti prieš Turkiją* (nut.) [DK], 2010; *Beshiri ir kiti prieš Albaniją* (nut.), § 177 ir §§ 216–218; *Olkhovik ir kiti prieš Rusiją* (nut.), 2022, §§ 34–41); bylose dėl neįvykdytų nacionalinių teismų sprendimų (*Nagovitsyn ir Nalgiyev prieš Rusiją* (nut.), 2010, §§ 36–40; *Balan prieš Moldovą* (nut.), 2012); arba bylose dėl kalėjimų perpildymo (*Łatak prieš Lenkiją* (nut.), 2010; *Stella ir kiti prieš Italiją* (nut.), 2014, §§ 42–45); arba bylose dėl netinkamų kalinimo sąlygų (*Shmelev ir kiti prieš Rusiją* (nut.), 2020, §§ 123–131).

162. Teismas atsižvelgia į vėliau atsiradusių teisinės gynybos priemonių veiksmingumą ir prieinamumą (*Demopoulos ir kiti prieš Turkiją* (nut.) [DK], 2010, § 88). Dėl bylos, kurioje nagrinėjama atveju nauja teisinės gynybos priemonė nėra veiksminga, žr. *Parizov prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją*, 2008, §§ 41–47; dėl bylos, kurioje nauja konstitucinė teisinės gynybos priemonė yra veiksminga, žr. *Cvetković prieš Serbiją*, 2008, § 41.

163. Dėl datos, nuo kurios teisinga reikalauti, kad pareiškėjas panaudotų, pasikeitus teismų praktikai, valstybės teisminėje sistemoje numatytą naują teisinės gynybos priemonę, Teismas yra pripažinęs, kad, nesuteikus asmenims pagrįsto termino susipažinti su teismo sprendimu, reikalauti panaudoti tokią naują teisinės gynybos priemonę nebūtų teisinga (*Broca ir Texier-Micault prieš Prancūziją*, 2003, § 20). „Pagrįsto termino“ trukmė priklauso nuo kiekvienos bylos aplinkybių, tačiau paprastai Teismas pripažįsta, kad tai yra maždaug šeši mėnesiai (*ibid.*; *Depauw prieš Belgiją* (nut.), 2007; *Yavuz Selim Güler prieš Turkiją*, 2015, § 26). Pavyzdžiui, byloje *Leandro Da Silva prieš Liuksemburgą*, 2010, § 50, šis laikotarpis buvo aštuoni mėnesiai nuo atitinkamo nacionalinio teismo sprendimo priėmimo ir trys su puse mėnesio nuo jo paskelbimo. Taip pat žr. *McFarlane prieš Airiją* [DK], 2010, § 117; dėl po pilotinio sprendimo įtvirtintos naujos teisinės gynybos priemonės žr. *Fakhretdinov ir kiti prieš Rusiją* (nut.), 2010, §§ 36–44; dėl nukrypimo nuo nacionalinių teismų praktikos žr. *Scordino prieš Italiją (Nr. 1)* [DK], 2006, § 147.

164. Byloje *Scordino prieš Italiją (Nr. 1)* [DK], 2006, ir *Cocchiarella prieš Italiją* [DK], 2006, Teismas pateikė nuorodas dėl požymių, kuriuos turėtų turėti vidaus teisinės gynybos priemonės, kad būtų veiksmingos bylose dėl proceso trukmės (taip pat žr. *Vassilios Athanasiou ir kiti prieš Graikiją*, 2010, §§ 54–56). Paprastai teisinės gynybos priemonės, neturinčios prevencinio ar kompensacinio poveikio proceso trukmei, panaudoti nebūtina (*Puchstein prieš Austriją*, 2010, § 31). Teisinės gynybos priemonė dėl proceso trukmės pirmiausia privalo veikti nedelsiant pernelyg ilgai ir užtikrinti tinkamo lygio žalos atlyginimą (*Scordino prieš Italiją (Nr. 1)* [DK], 2006, § 195 ir §§ 204–207).

165. Nustatęs struktūrinius arba bendrojo pobūdžio trūkumus vidaus teisėje ar praktikoje, Teismas gali paprašyti valstybės išnagrinėti situaciją ir prireikus imtis veiksmingų priemonių, kad būtų išvengta tokio paties pobūdžio bylų iškėlimo Teisme (*Lukenda prieš Slovėniją*, 2005, § 98). Teismas gali nuspręsti, kad valstybė turėtų pakeisti galiojančių teisinės gynybos priemonių veikimo ribas arba įtvirtinti naujas, kad dėl Konvencijoje numatytų teisių pažeidimų būtų užtikrintas tikrai veiksmingas žalos atlyginimas (žr., pavyzdžiui, pilotinius sprendimus *Xenides-Arestis prieš Turkiją*, 2005, § 40; ir *Burdov prieš Rusiją (Nr. 2)*, 2009, §§ 42, 129 ir kt. ir 140). Būtinybei užtikrinti veiksmingas vidaus teisinės gynybos priemones turėtų būti skiriamas

ypatingas dėmesys (žr. pilotinį sprendimą *Vassilios Athanasiou ir kiti prieš Graikiją*, 2010, § 41).

166. Valstybei atsakovei įtvirtinus naują teisinės gynybos priemonę, Teismas išsiaiškina, ar ji yra veiksminga (žr., pavyzdžiui, *Robert Lesjak prieš Slovėniją*, 2009, §§ 34–55; *Demopoulos ir kiti prieš Turkiją* (nut.) [DK], 2010, § 87; *Xynos prieš Graikiją*, 2014, §§ 37 ir 40–51; *Preda ir kiti prieš Rumuniją*, 2014, §§ 118–133). Dėl to Teismas išnagrinėja kiekvienos bylos aplinkybes; jo išvada, ar naujoji įstatyminė sistema yra veiksminga, turi būti pagrįsta jos praktiniu taikymu (*Nogolica prieš Kroatiją* (nut.), 2002; *Rutkowski ir kiti prieš Lenkiją*, 2015, §§ 176–186). Tačiau tai, kad dėl tos teisinės sistemos taikymo dar nėra susiformavusios teisminės ar administracinės praktikos, ar rizika, jog procesas gali ilgai trukti, nedaro naujos teisinės gynybos priemonės neveiksmingos (*Nagovitsyn ir Nalgiyev prieš Rusiją* (nut.), 2010, § 30).

167. Teismui nustačius, kad nauja teisinės gynybos priemonė yra veiksminga, tai reiškia, kad kiti pareiškėjai panašiose bylose privalo naująją priemonę panaudoti, jeigu senaties terminai nesuėję. Tokios peticijos buvo pripažintos nepriimtinomis pagal 35 straipsnio 1 dalį, net jas pateikus iki naujos teisinės gynybos priemonės sukūrimo (*Grzinčić prieš Slovėniją*, 2007, §§ 102–110; *İçyer prieš Turkiją* (nut.), 2006, §§ 74 ir kt.; *Stella ir kiti prieš Italiją* (nut.), 2014, §§ 65–68; *Preda ir kiti prieš Rumuniją*, 2014, §§ 134–142; *Muratovic prieš Serbiją* (nut.), 2017, §§ 17–20; *Beshiri ir kiti prieš Albaniją* (nut.), §§ 177 ir 216–218).

168. Tai taikytina vidaus teisinės gynybos priemonėms, kurios tapo prieinamos jau pateikus peticijas. Vertinant, ar buvo išimtinių aplinkybių, dėl kurių pareiškėjai privalėjo pasinaudoti tokia priemone, bus ypač atsižvelgiama į naujų nacionalinės teisės nuostatų pobūdį ir kontekstą, kuriame jos buvo sukurtos (*Fakhretdinov ir kiti prieš Rusiją* (nut.), 2010, § 30). Šioje byloje Teismas nusprendė, kad veiksminga teisinės gynybos priemonė, nustatyta po pilotinio sprendimo, kuriame Teismas pavedė tokią priemonę įtvirtinti, turėjo būti panaudota prieš pareiškėjams kreipiantis į Teismą.

169. Teismas taip pat atsižvelgė į tai, kad valstybė susidūrė su itin sunkia ir sudėtinga situacija, kurioje reikėjo pasirinkti, kurias turtines ir moralines prievoles vykdyti, ir atkreipė dėmesį į plačią valdžios institucijų vertinimo laisvę situacijose, susijusiose su plataus masto, bet prieštaringai vertinama teisės aktų sistema, turinčia didelį ekonominį poveikį visai šaliai (*Beshiri ir kiti prieš Albaniją* (nut.), § 194, dėl naujos po pilotinio sprendimo įtvirtintos teisinės gynybos priemonės, susijusios su ilgą laiką nevykdytais galutiniais sprendimais, kuriais buvo priteista kompensacija už komunistinio režimo metu nusavintą turtą).

170. Teismas pažymėjo, kad jis yra pasirengęs pakeisti savo požiūrį į galimą po pilotinio sprendimo priimtą teisinės gynybos priemonės veiksmingumą, jei nacionalinių valdžios institucijų praktika ilgainiui parodytų, kad naujųjų teisės aktų taikymas nesuderinamas su pilotiniu sprendimu ir apskritai su Konvencijos standartais (*Muratovic prieš Serbiją* (nut.), 2017, §§ 17–20; *Beshiri ir kiti prieš Albaniją* (nut.), § 222).

171. Taip pat, atsižvelgdamas į peticijos pateikimo datą, Teismas patikslino 35 straipsnio 1 dalies taikymo sąlygas (*Fakhretdinov ir kiti prieš Rusiją* (nut.), 2010, §§ 31–33; *Nagovitsyn ir Nalgiyev prieš Rusiją* (nut.), 2010, §§ 29 ir kt. ir 40–41).

B. Keturių mėnesių termino nesilaikymas

Konvencijos 35 straipsnio 1 dalis – Priimtino sąlygos

„1. Teismas gali priimti bylą nagrinėti ... ne vėliau kaip per keturis mėnesius nuo tos dienos, kai buvo priimtas galutinis sprendimas.“

HUDOC reikšminiai žodžiai

Keturių mėnesių terminas (35-1) – Galutinis vidaus sprendimas (35-1) – Besitęsianti situacija (35-1)

1. Taisyklės paskirtis

172. Keturių mėnesių taisyklės pagrindinė paskirtis – užtikrinti teisinį tikrumą, kad bylos, kuriose keliama Konvencijos klausimai, būtų išnagrinėtos per kuo trumpiausią laiką, ir apsaugoti valdžios institucijas bei kitus susijusius asmenis nuo ilgo buvimo nežinioje (*Mocanu ir kiti prieš Rumuniją* [DK], 2014, § 258; *Lopes de Sousa Fernandes prieš Portugaliją* [DK], 2017, § 129). Be to, būsimam pareiškėjui suteikiama laiko apsvastyti, ar pateikti peticiją, ir, jei taip, priimti sprendimą dėl konkrečių skundų ir argumentų. Ja taip pat palengvinamas faktų nustatymas byloje, nes, praėjus laikui, teisingas iškeltų klausimų nagrinėjimas tampa problemiškas (*Ramos Nunes de Carvalho e Sá prieš Portugaliją* [DK], 2018, §§ 99–101; *Sabri Güneş prieš Turkiją* [DK], 2012, § 39).

173. Taisyklėje apibrėžtos Teismo vykdomos priežiūros laiko ribos ir terminas asmenims bei valstybės valdžios institucijoms, kuriam pasibaigus minėta priežiūra tampa nebeįmanoma (*Radomilja ir kiti prieš Kroatiją* [DK], 2018, § 138). Tai atspindi Aukštųjų Susitariančiųjų Šalių norą užkirsti kelią nuolatiniam ankstesnių sprendimų kvestionavimui ir sudaro teisėtą rūpinimąsi tvarka, stabilumu ir taika (*Idalov prieš Rusiją* [DK], 2012, § 128; *Sabri Güneş prieš Turkiją* [DK], 2012, § 40; *Lopes de Sousa Fernandes prieš Portugaliją* [DK], 2017, § 129).

174. Keturių mėnesių taisyklė yra viešosios tvarkos taisyklė, ir Teismas kompetentingas ją taikyti savo iniciatyva, net jei vyriausybė nepateikia tokio prieštaravimo (*Sabri Güneş prieš Turkiją* [DK], § 29; *Svinarenko ir Slydanev prieš Rusiją* [DK], 2014, § 85; *Blokhin prieš Rusiją* [DK], 2016, § 102; *Merabishvili prieš Sakartvelą* [DK], 2017, § 247; *Radomilja ir kiti prieš Kroatiją* [DK], 2018, § 138). Todėl Teismui nebūtina vertinti, ar vyriausybė atsakovė tinkamai pareiškė prieštaravimą šiuo klausimu, ar jai nedraudžiama to daryti (*Fu Quan, s.r.o. prieš Čekijos Respubliką* [DK], 2023, § 168).

175. Pagal keturių mėnesių taisyklę negali būti reikalaujama, kad pareiškėjas pateiktų Teismui skundą, kol jo padėtis dėl tam tikro klausimo nėra galutinai išspręsta nacionaliniu lygmeniu (*Varnava ir kiti prieš Turkiją* [DK], 2009, § 157; *Lekić prieš Slovėniją* [DK], 2018, § 65; *Chapman prieš Belgiją* (nut.), 2013, § 34). Dėl atitinkamų principų apibendrinimo žr. *Svinarenko ir Slydanev prieš Rusiją* [DK], 2014, § 86.

176. Iki Konvencijos Protokolo Nr. 15 įsigaliojimo (2021 m. rugpjūčio 1 d.) Konvencijos 35 straipsnio 1 dalyje buvo nurodytas šešių mėnesių terminas. Protokolo Nr. 15 4 straipsniu 35 straipsnio 1 dalis iš dalies pakeista, šį terminą sutrumpinant nuo šešių iki keturių⁵ mėnesių. Pagal Protokolo pereinamojo laikotarpio nuostatas (8 straipsnio 3 dalis) šis pakeitimas taikomas tik praėjus šešiesiems mėnesiams nuo Protokolo įsigaliojimo (nuo 2022 m. vasario 1 d.), tuo sudarant potencialiems pareiškėjams galimybę visapusiškai susipažinti su naujuoju terminu. Be to, naujasis terminas netaikomas retroaktyviai, nes jis netaikomas peticijoms, dėl kurių Konvencijos 35 straipsnio 1 dalyje numatytas galutinis sprendimas buvo priimtas iki naujosios taisyklės įsigaliojimo dienos (žr. Protokolo Nr. 15 aiškinamąją ataskaitą, § 22). Jeigu 35 straipsnio 1 dalyje

⁵ Protokolo Nr. 15 4 straipsnyje numatyta: Konvencijos 35 straipsnio 1 dalyje žodžiai „per šešis mėnesius“ pakeičiami žodžiais „per keturis mėnesius“.

nurodytas galutinis sprendimas buvo priimtas iki Protokolo Nr. 15 įsigaliojimo, bet apie jį pareiškėjui pranešta po 2021 m. rugpjūčio 1 d., taikytinas šešių mėnesių terminas, tačiau jis pradedamas skaičiuoti nuo kitos dienos po pranešimo apie galutinį sprendimą (*Orhan prieš Turkiją* (nut.), 2022, §§ 23–47).

177. Nors šioje dalyje nurodytuose iki Protokolo Nr. 15 įsigaliojimo priimtuose sprendimuose ir nutarimuose nurodytas „šešių mėnesių terminas“ arba „šešių mėnesių taisyklė“, siekiant atspindėti naują Konvencijoje nustatytą terminą, šiame vadove šios sąvokos pakeistos sąvokomis „keturių mėnesių terminas“ ir „keturių mėnesių taisyklė“. Taikant naująjį terminą ir toliau galioja bendrieji Teismo praktikos principai dėl ankstesnės taisyklės taikymo (*Saakashvili prieš Sakartvelą* (nut.), 2022, § 46).

2. Keturių mėnesių termino pradžia

a. Galutinis sprendimas

178. Keturių mėnesių terminas prasideda nuo panaudojant vidaus teisinės gynybos priemones priimto galutinio sprendimo (*Paul ir Audrey Edwards prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2001; *Lekić prieš Slovėniją* [DK], 2018, § 65). Pareiškėjas paprastai turi būti panaudojęs galimai veiksmingas ir pakankamas vidaus teisinės gynybos priemones (*Moreira Barbosa prieš Portugaliją* (nut.), 2004; *O'Keeffe prieš Airiją* [DK], 2014, §§ 110–113; dėl trumpam veiksmingos teisinės gynybos priemonės taip pat žr. *Calin ir kiti prieš Rumuniją*, 2016, §§ 59–60 ir 62–69). Jei yra tik vienas galutinis sprendimas, keturių mėnesių terminas nustatomas atsižvelgiant į vieną procesą, net jei byla skirtingų lygių instancijose yra nagrinėjama du kartus (*Satakunnan Markkinapörssi Oy ir Satamedia Oy prieš Suomiją* [DK], 2017, § 93). Jei pareiškėjas pasinaudoja tariamai egzistuojančia teisinės gynybos priemone ir tik vėliau sužino apie aplinkybes, dėl kurių ta teisinės gynybos priemonė tapo neveiksminga, pagal 35 straipsnio 1 dalį keturių mėnesių terminas gali būti skaičiuojamas nuo dienos, kurią pareiškėjas pirmą kartą sužinojo ar turėjo sužinoti apie tokias aplinkybes (*Mocanu ir kiti prieš Rumuniją* [DK], 2014, § 260).

179. Nustatydamas „galutinio sprendimo“ datą arba keturių mėnesių termino pradžios skaičiavimo momentą, Teismas neatsižvelgs į panaudotas teisinės gynybos priemones, kurios neatitinka 35 straipsnio 1 dalies reikalavimų (*Jeronovičs prieš Latviją* [DK], 2016, § 75; *Alekseyev ir kiti prieš Rusiją*, 2018, §§ 10–16). Atsižvelgti galima tik į įprastą ir veiksmingą teisinės gynybos priemones, nes pareiškėjas griežto Konvencijoje nustatyto termino negali pratęsti, teikdamas netinkamas ar klaidingas peticijas įstaigoms ar institucijoms, kurios neturi įgaliojimų arba kompetencijos užtikrinti pareiškėjui veiksmingą žalos atlyginimą dėl nagrinėjamo skundo pagal Konvenciją (*Lopes de Sousa Fernandes prieš Portugaliją* [DK], 2017, § 132; *Fernie prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2006). Tačiau byloje *Červenka prieš Čekijos Respubliką*, 2016, kurioje pareiškėjas laukė Konstitucinio Teismo nutarimo, nors ir abejojo šios teisinės gynybos priemonės veiksmingumu, Teismas pripažino, kad pareiškėjas neturėtų būti kaltinamas dėl bandymo pasinaudoti šia priemone (§§ 90 ir 113–121). Taip pat ir byloje *Polyakh ir kiti prieš Ukrainą*, 2019, Teismas nusprendė, kad nors proceso trukmė pareiškėjų atveju nebuvo „kuo trumpiausia“, taip pažeidžiant 6 straipsnio 1 dalį, jis nepripažino, kad pareiškėjai turėjo žinoti, jog nagrinėjama teisinės gynybos priemonė buvo neveiksminga (dėl pernelyg ilgos trukmės), kad keturių mėnesių terminas būtų pradėtas skaičiuoti kurio nors momentu anksčiau iki galutinio sprendimo priėmimo (§§ 213–216).

180. Tai, ar nacionalinis procesas yra veiksminga teisinės gynybos priemonė, kurią pareiškėjas turi panaudoti ir į kurią atitinkamai turėtų būti atsižvelgiama taikant keturių mėnesių terminą, lemia daugelis veiksnių, visų pirma pareiškėjo skundas, valstybės įsipareigojimų pagal tą konkrečią Konvencijos nuostatą apimtis, valstybėje atsakovėje prieinamos teisinės gynybos priemonės ir konkrečios bylos aplinkybės (*Secară prieš Rumuniją* (nut.), 2025, §§ 35–36). Pavyzdžiui, byloje dėl neteisėto valstybės pareigūnų jėgos panaudojimo ir byloje dėl medicininio

aplaidumo ši išvada bus skirtinga (*Lopes de Sousa Fernandes prieš Portugaliją* [DK], 2017, §§ 134–137). Dėl bylos, susijusios su slapto sekimo priemonėmis, žr. *Hambardzumyan prieš Armėniją*, 2019, §§ 52–53.

181. Negali būti atsižvelgiama į teisinės gynybos priemones, kurių panaudojimas priklauso nuo valstybės pareigūnų nuožiūros, ir kurios dėl to nėra tiesiogiai prieinamos pareiškėjui. Teisinės gynybos priemonės, kurios neturi tikslių terminų, sukelia neaiškumą ir 35 straipsnio 1 dalyje numatytą keturių mėnesių taisyklę padaro beprasme (*Williams prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2009; *Abramyan ir kiti prieš Rusiją* (nut.), 2015, §§ 97–102 ir 104; *Kashlan prieš Rusiją* (nut.), 2016, §§ 23 ir 26–30). Vis dėlto išimtinio atveju Teismas yra pripažinęs, kad pareiškėjui dėl diskrecinės teisinės gynybos priemonės palaukti galutinio sprendimo. Todėl nebuvo laikoma, kad pareiškėjas sąmoningai bandė nukelti terminą, pasinaudodamas netinkamais procesais, kurie negalėjo užtikrinti veiksmingo žalos atlyginimo (*Petrović prieš Serbiją*, 2014, §§ 57–61).

182. Paprastai pagal 35 straipsnio 1 dalį nereikalaujama, kad pareiškėjai kreiptųsi dėl proceso atnaujinimo arba naudotų panašias ypatingas teisinės gynybos priemones, ir keturių mėnesių terminas negali būti pratęstas dėl to, kad minėtos teisinės gynybos priemonės buvo panaudotos (*Berdzenishvili prieš Rusiją* (nut.), 2004; *Tucka prieš Jungtinę Karalystę (Nr. 1)* (nut.), 2011; *Haász ir Szabó prieš Vengriją*, 2015, §§ 36–37; taip pat dėl ypatingos teisinės gynybos priemonės, skirtos tik akivaizdaus neteisėtumo situacijoms ištaisyti ir griežtai apribotos penkiais apeliacinio skundo pagrindais, žr. *Secară prieš Rumuniją* (nut.), 2025, §§ 32–38). Tačiau, jeigu ypatinga teisinės gynybos priemonė yra vienintelė pareiškėjui prieinama teisminės gynybos priemonė, keturių mėnesių terminas gali būti skaičiuojamas nuo sprendimo dėl tos teisinės gynybos priemonės priėmimo dienos (*Ahtinen prieš Suomiją* (nut.), 2005; *Tomaszewscy prieš Lenkiją*, 2014, §§ 117–119).

183. Peticija, kurioje pareiškėjas pateikia skundus per keturis mėnesius nuo sprendimo, pagal kurį jo prašymas dėl proceso atnaujinimo buvo atmestas, priėmimo dienos, yra nepriimtina, nes toks sprendimas nėra galutinis (*Sapeyan prieš Armėniją*, 2009, § 23).

184. Tais atvejais, kai atnaujinamas procesas arba peržiūrimas galutinis sprendimas, keturių mėnesių termino skaičiavimas pradinio proceso arba galutinio sprendimo atžvilgiu pertraukiamas tik dėl tų Konvencijos klausimų, kurie buvo minėto peržiūrėjimo arba atnaujinimo pagrindas ir kuriuos nagrinėjo specialioji apeliacijos institucija (*Sapeyan prieš Armėniją*, 2009, § 24). Jei procesas atnaujinamas ir teismas nagrinėja klausimą, kuris nebuvo nagrinėtas pradiniam procese, keturių mėnesių terminas pradėdamas skaičiuoti iš naujo dėl skundo šiuo klausimu (*Mehmet Zeki Doğan prieš Turkiją (Nr. 2)*, 2024, § 66). Net ir tais atvejais, kai pateikus prašymą dėl ypatingosios peržiūros pradinis procesas negalėjo būti atnaujintas, tačiau nacionaliniams teismams buvo suteikta galimybė spręsti ir jie sprendė pagrindinius žmogaus teisių klausimus, kuriuos pareiškėjas vėliau pateikė Teismui, laikoma, kad keturių mėnesių termino skaičiavimas turėjo būti pradėtas iš naujo (*Schmidt prieš Latviją*, 2017, §§ 70–71).

b. Skaičiavimo pradžios momentas

185. Keturių mėnesių taisyklė yra savarankiška ir, siekiant užtikrinti veiksmingą teisės į individualią peticiją įgyvendinimą, aiškintina bei taikytina atsižvelgiant į kiekvienos konkrečios bylos aplinkybes. Nors svarbu atsižvelgti į vidaus teisę ir praktiką, tai nėra lemiamą nustatant keturių mėnesių termino pradžią (*Sabri Güneş prieš Turkiją* [DK], 2012, §§ 52 ir 55). Pavyzdžiui, Teismas laikėsi nuomonės, kad būtų pernelyg formalu keturių mėnesių terminą aiškinti kaip reikalaujantį, kad du susijusius skundus reiškiantis pareiškėjas atsižvelgtų į tam tikras vidaus teisės procesines taisykles ir skirtingais terminais pateiktų Teismui dvi peticijas (*Sociedad Anónima del Ucieza prieš Ispaniją*, 2014, §§ 43–45). Taikydamas tą patį principą, Teismas yra pripažinęs, kad nacionaliniame teismo procese galutiniu sprendimu atmetus prašymą nušalinti teisėją ir vėliau pareiškėjui pateikus skundą dėl tariamo teisės į nešališką teismą pažeidimo, keturių mėnesių terminas šiam skundui turėjo būti skaičiuojamas nuo galutinio nacionalinio teismo sprendimo dėl

bylos esmės priėmimo dienos (*Sperisen prieš Šveicariją*, 2023, §§ 47–49).

i. Žinojimas apie sprendimą

186. Keturių mėnesių terminas pradedamas skaičiuoti tą dieną, kai pareiškėjas ir (ar) jo atstovas tinkamai susipažįsta su galutiniu nacionaliniu sprendimu (*Koç ir Tosun prieš Turkiją* (nut.), 2008).

187. Valstybė, kuri tvirtina, kad keturių mėnesių termino nebuvo laikytasi, turi nustatyti dieną, kurią pareiškėjas sužinojo apie galutinį nacionalinį sprendimą (*Şahmo prieš Turkiją* (nut.), 2003; *Belozorov prieš Rusiją ir Ukrainą*, 2015, §§ 93–97). Visų pirma, jei vyriausybė atsakovė teigia, kad terminas turėtų būti laikomas prasidėjusiu nuo teismo sprendimo rezoliucinės dalies žodinio paskelbimo dienos, būtent vyriausybė turi įrodyti, kad tokios dalinės informacijos pakako peticijos Teismui pateikimo tikslais (*Ukrkava, TOV prieš Ukrainą**, 2025, § 38).

ii. Sprendimo įteikimas

188. Įteikimas pareiškėjui: jeigu pareiškėjas turi teisę automatiškai gauti galutinio nacionalinio sprendimo kopiją, Konvencijos 35 straipsnio 1 dalies tikslą ir paskirtį labiausiai atitinka keturių mėnesių termino skaičiavimas nuo galutinio sprendimo kopijos įteikimo dienos (*Worm prieš Austriją*, 1997, § 33), neatsižvelgiant į tai, ar tas sprendimas anksčiau buvo paskelbtas žodžiu (*Akif Hasanov prieš Azerbaidžaną*, 2019, § 27).

189. Įteikimas advokatui: keturių mėnesių terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai pareiškėjo advokatas sužino apie sprendimą, kuriuo pasibaigė vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimas, neatsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas apie sprendimą sužinojo vėliau (*Çelik prieš Turkiją* (nut.), 2004).

iii. Sprendimo neįteikimas

190. Jeigu vidaus teisėje nenumatytas sprendimo įteikimas, skaičiavimo pradžios momentu laikytina galutinio sprendimo priėmimo diena, t. y. diena, kai bylos šalys tikrai galėjo sužinoti sprendimo turinį (*Papachelas prieš Graikiją* [DK], 1999, § 30). Pareiškėjas arba jo advokatas privalo būti rūpestingi ir iš teismo kanceliarijos gauti sprendimo kopiją (*Ölmez prieš Turkiją* (nut.), 2005). Jei sprendimas neįteikiamas, nors vidaus teisėje nustatytas trijų dienų terminas tokiems skundams išnagrinėti, pareiškėjas negali visą laiką būti neaktyvus. Jis privalo asmeniškai imtis pradinių veiksmų ir kreiptis į atitinkamas valdžios institucijas dėl informacijos apie skundo nagrinėjimo rezultatus (*Akif Hasanov prieš Azerbaidžaną*, 2019, §§ 28–33).

iv. Teisinės gynybos priemonių nebuvimas

191. Atkreiptinas dėmesys, kad 35 straipsnio 1 dalies reikalavimai dėl vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo ir keturių mėnesių termino yra glaudžiai susiję (*Jeronovičs prieš Latviją* [DK], 2016, § 75; *Lopes de Sousa Fernandes prieš Portugaliją* [DK], 2017, § 130). Jeigu iš pat pradžių yra aišku, kad pareiškėjas neturi veiksmingos teisinės gynybos priemonės, keturių mėnesių terminas pradedamas skaičiuoti nuo skundžiamos veikos įvykdymo dienos arba dienos, kurią pareiškėjas buvo tiesiogiai tokios veikos paveiktas arba sužinojo apie ją ar jos neigiamus padarinius (*Dennis ir kiti prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2002; *Varnava ir kiti prieš Turkiją* [DK], 2009, § 157; *Aydarov ir kiti prieš Bulgariją* (nut.), 2018, § 90).

192. Kai pareiškėjas pasinaudoja tariamai egzistuojančia teisine gynybos priemone ir tik vėliau sužino apie aplinkybes, dėl kurių ta teisinė gynybos priemonė tapo neveiksminga, keturių mėnesių terminą reikėtų skaičiuoti nuo dienos, kurią pareiškėjas pirmą kartą sužinojo ar turėjo sužinoti apie tokias aplinkybes (*Varnava ir kiti prieš Turkiją* [DK], 2009, §§ 157–158; *Jeronovičs prieš Latviją* [DK], 2016, § 75; *Zubkov ir kiti prieš Rusiją*, 2017, §§ 105–109).

v. Besitęsianti situacija

193. „Besitęsiančios situacijos“ sąvoka reiškia tokią situaciją, kai dėl besitęsiančios valstybės ar jos vardu vykdomos veiklos pareiškėjai tampa aukomis. Tokia situacija taip pat gali būti tiesioginis teisės akto, turinčių įtakos pareiškėjo privačiam gyvenimui, poveikis (*S.A.S. prieš Prancūziją* [DK], 2014, § 110; *Parrillo prieš Italiją* [DK], 2015, §§ 109–114). Tai, kad įvykis laikui bėgant sukelia rimtų padarinių, nereiškia, kad jis sukelia „besitęsiančią situaciją“ (*Lordache prieš Rumuniją*, 2008, § 49; *Călin ir kiti prieš Rumuniją*, 2016, §§ 58–60).

194. Tuo atveju, jeigu tie patys įvykiai kartojasi žymiai nepasikeitus sąlygoms, kurios paprastai buvo taikomos pareiškėjui, tai, Teismo nuomone, lemia „besitęsiančią situaciją“, ir dėl to Teismas yra kompetentingas nagrinėti visą laikotarpį, dėl kurio skundžiamasi (dėl pervežimo iš kalėjimo į teismą sąlygų žr. *Fetisov ir kiti prieš Rusiją*, 2012, § 75, ir ten pateiktas nuorodas; dėl metalinio narvo naudojimo teisiamesiems laikyti nagrinėjant baudžiamąją bylą per posėdį: *Svinarenko ir Slydanev prieš Rusiją* [DK], 2014, §§ 86–87; dėl pasimatymų kalėjime sąlygų: *Chaldayev prieš Rusiją*, 2019, §§ 54–57; dėl sistemingo nuteistųjų iki gyvos galvos surakinimo antrankiais jiems išėjus iš kameros: *Shlykov ir kiti prieš Rusiją*, §§ 60–65).

195. Jeigu tariamas pažeidimas yra besitęsianti situacija, dėl kurios nėra vidaus teisinės gynybos priemonių, keturių mėnesių terminas pradedamas skaičiuoti tik po tokios situacijos pabaigos (*Sabri Güneş prieš Turkiją* [DK], 2012, § 54; *Varnava ir kiti prieš Turkiją* [DK], 2009, § 159; *Ülke prieš Turkiją* (nut.), 2004). Kol tokia situacija tęsiasi, keturių mėnesių taisyklė netaikoma (*Lordache prieš Rumuniją*, 2008, § 50; *Oliari ir kiti prieš Italiją*, 2015, §§ 96–97).

196. Vis dėlto dėl besitęsiančios situacijos keturių mėnesių taisyklės taikymas negali būti atidėtas neribotam laikui. Teismas pareiškėjams, norintiems pateikti skundą dėl valstybės besitęsiančio tam tikrų savo įsipareigojimų nevykdymo, pavyzdžiui, dėl tebesitęsiančių dingimų, teisės į nuosavybę ar būstą ir valstybei priklausančios bendrovės piniginių skolinių įsipareigojimų nevykdymo, nustatė rūpestingumo ir iniciatyvos pareigą (*Varnava ir kiti prieš Turkiją* [DK], 2009, §§ 159–172; *Sargsyan prieš Azerbaidžaną* (nut.) [DK], 2011, §§ 124–148; *Sokolov ir kiti prieš Serbiją* (nut.), 2014, §§ 31–36; taip pat žr. 5 skirsnio a dalį toliau).

3. Keturių mėnesių termino pabaiga

197. Terminas pradedamas skaičiuoti nuo kitos dienos po galutinio sprendimo viešo paskelbimo arba nuo dienos, kurią pareiškėjui ar jo atstovui buvo pranešta apie galutinį sprendimą. Terminas baigiasi praėjus keturiems kalendoriniams mėnesiams, neatsižvelgiant į faktinę tų kalendorinių mėnesių trukmę (*Otto prieš Vokietiją* (nut.), 2009; *Ataykaya prieš Turkiją*, 2014, § 40).

198. Keturių mėnesių termino laikymasis nustatomas pagal konkrečius kriterijus, apibrėžtus Konvencijoje, o ne kiekvienos valstybės atsakovės vidaus teisėje (*BENet Praha, spol. s r.o., prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2010; *Poslu ir kiti prieš Turkiją*, 2010, § 10). Teismui taikant savus kriterijus terminams skaičiuoti, nepriklausomai nuo nacionalinių taisyklių, užtikrinamas teisinis tikrumas, tinkamas teisingumo vykdymas, taigi ir praktinis bei veiksmingas Konvencijos mechanizmo veikimas (*Sabri Güneş prieš Turkiją* [DK], 2012, § 56).

199. Tai, kad paskutinė keturių mėnesių termino diena yra šeštadienis, sekmadienis arba oficiali nedarbo diena, ir tai, kad tokiu atveju pagal vidaus teisę terminai pratęsimi iki kitos darbo dienos, neturi įtakos *dies ad quem* nustatymui (*Sabri Güneş prieš Turkiją* [DK], 2012, §§ 43 ir 61).

200. Teismas gali nustatyti kitą keturių mėnesių termino pabaigos datą, negu nurodo valstybė atsakovė (*İpek prieš Turkiją* (nut.), 2000).

201. Be to, išimtinėmis aplinkybėmis Teismas gali remtis savo aiškinamąja jurisdikcija pagal Konvencijos 32 straipsnį ir pakoreguoti keturių mėnesių taisyklės skaičiavimo metodą, kad būtų išsaugota individualios peticijos teisės esmė. Dėl to, kilus pasauliniam COVID-19 protrūkiui ir

Pasaulio sveikatos organizacijai paskelbus tarptautinio masto nepaprastą padėtį visuomenės sveikatos srityje, 2020 m. kovo 16 d. ir balandžio 9 d. Teismo pirmininkas paskelbė keletą išimtinų priemonių, sudarančių pareiškėjams, Aukštosioms Susitariančiosioms Šalims ir Teismui galimybę spręsti iškilusius sunkumus⁶. Vienoje iš šių priemonių (sprendimą dėl kurių pirmininkas priėmė įgyvendindamas savo kompetenciją vadovauti Teismo darbui ir administravimui pagal Teismo reglamento 9 taisyklę) buvo numatyta, kad Teismo kanceliarija, registruodama naujai gautas peticijas ir nedarydama įtakos vėlesniam teismo sprendimui šiuo klausimu, prie skaičiuojamo tuometinio šešių mėnesių termino turėjo iš viso pridėti tris mėnesius, jei kalendorinis šešių mėnesių terminas prasidėjo arba, priešingai, turėjo baigtis kuriuo nors metu nuo 2020 m. kovo 16 d. iki birželio 15 d. Teismas pripažino, kad tuometinio šešių mėnesių termino eiga kritiniu pasaulinės pandemijos laikotarpiu galėjo būti teisėtai laikoma sustabdyta: be to, tai atitiko bendrąjį tarptautinės viešosios teisės *force majeure* principą ir *contra non valentem agere nulla currit praescriptio* teisės principą, pagal kurį senaties terminai negali būti taikomi tiems, kurie negali veikti. Vadinasi, jei minėtas terminas prasidėjo arba turėjo baigtis pirmiau nurodytu laikotarpiu, tuometinė šešių mėnesių taisyklė išimties tvarka turėjo būti laikoma sustabdyta trims kalendoriniams mėnesiams (*Saakashvili prieš Sakartvelą* (nut.), 2022, §§ 49–59); *Makarashvili ir kiti prieš Sakartvelą*, 2022, § 47). Dėl neigiamo pavyzdžio, kai terminas baigėsi pasibaigus išimties tvarka taikomam laikotarpiui, žr. *Kitanovska ir Barbulovski prieš Šiaurės Makedoniją*, 2023, § 40.

4. Peticijos pateikimo data

a. Užpildytas peticijos formuliaras

202. Remiantis nuo 2014 m. sausio 1 d. galiojančia Teismo reglamento 47 taisykle, peticijos pateikimo diena pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 dalį yra ta diena, kai Teismui išsiunčiamas tos taisyklės reikalavimus atitinkantis peticijos formuliaras. Peticijoje turi būti pateikta visa atitinkamose peticijos formuliario dalyse reikalaujama informacija ir turi būti pridėtos atitinkamų patvirtinančių dokumentų kopijos. Tai, kaip pakeista 47 taisyklė veikia praktikoje, iliustruoja sprendimas *Malyshev ir Ivanin prieš Ukrainą*, 2014. Išskyrus atvejus, nurodytus Teismo reglamento 47 taisyklėje, tik visiškai užpildyto peticijos formuliario pateikimas nutrauks keturių mėnesių terminą (*Praktinės rekomendacijos dėl proceso pradėjimo*, § 1).

203. Jei pareiškėjas nusprendžia peticiją pateikti per atstovą, peticijos formuliare privaloma užpildyti įgaliojimo skyrių. Tiek pareiškėjas, tiek atstovas privalo pasirašyti ties punktu „įgaliojimas“ (žr. Teismo reglamento 47 taisyklės 1 dalies c punktą). Šioje stadijoje atskiras įgaliojimas nepriimtinas, nes Teismas reikalauja, kad visa būtina informacija būtų surašyta formuliare. Jei teigiama, kad pareiškėjui pasirašyti ties įgaliojimo punktu formuliare neįmanoma dėl nenugalimų praktinių kliūčių, tai privaloma paaiškinti Teismui pateikiant visus pagrindžiančius argumentus. Reikalavimas užpildyti formuliarą greitai per keturių mėnesių laikotarpį nelaikytinas tinkamu paaiškinimu (*Praktinės rekomendacijos dėl proceso pradėjimo*, § 9).

204. Jei, remiantis 47 taisyklės 5 dalies 1 punktu, nesilaikoma šios taisyklės 1–3 dalyse nurodytų reikalavimų, Teismas tam tikromis sąlygomis gali atsisakyti nagrinėti peticiją (*Radomilja ir kiti* [DK], §§ 112).

b. Išsiuntimo data

205. Peticijos pateikimo data yra pašto antspaude nurodyta diena, kai pareiškėjas tinkamai užpildytą peticijos formuliarą išsiunčia Teismui (Teismo reglamento 47 taisyklės 6 dalies a punktas; taip pat žr. *Abdulrahman prieš Nyderlandus* (nut.), 2013; *Brežec prieš Kroatiją*, 2013, § 29; *Vasiliauskas prieš Lietuvą* [DK], 2015, §§ 115–117); *J.L. prieš Italiją*, §§ 73–74).

206. Tik ypatingomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, kai neįmanoma nustatyti peticijos

⁶ Žr. 2020 m. kovo 16 d. ir balandžio 9 d. Teismo kanclerio pranešimus spaudai.

išsiuntimo datos, būtų galima pateisinti kitokį požiūrį: pavyzdžiui, pateikimo diena laikyti peticijos formuliare nurodytą datą arba, jei jos nėra, jos gavimo Teismo kanceliarijoje dieną (*Bulinwar OOD ir Hrusanov prieš Bulgariją*, 2007, §§ 30–32).

207. Pareiškėjai negali būti laikomi atsakingais už korespondencijos persiuntimo vėlavimus, turinčius įtakos jų susirašinėjimui su Teismu (*Anchugov ir Gladkov prieš Rusiją*, 2013, § 70). Byloje *Victoria Cassar prieš Maltą* (nut.), 2024, pradinė peticija buvo išsiųsta nepraleidus termino, tačiau dėl pašto klaidos ji beveik po šešių mėnesių buvo grąžinta į Maltą. Šis laikotarpis sutapo su COVID-19 karantinu ir pašto paslaugų sutrikimais. Tačiau nebuvo pateikta jokių paaiškinimų, pateisinančių daugiau nei dviejų savaičių vėlavimą išsiųsti peticiją iš naujo. Taigi, nors užlaikymas pašte buvo tikrai nepriimtinas ir negali būti priskirtinas pareiškėjai, ji negynė savo interesų rūpestingai (*ibid.*, §§ 35–40).

c. Išsiuntimas faksu

208. Peticijas siunčiant faksu, keturių mėnesių termino skaičiavimas nenutraukiamas. Pareiškėjai per tą patį keturių mėnesių terminą privalo paštu išsiųsti pasirašytą peticijos originalą (*Praktinės rekomendacijos dėl proceso pradėjimo*, § 3).

d. Skundo apibūdinimas

209. Naudojantis individualios peticijos teise Teismui „perduotos“ bylos apimtį lemia pareiškėjo skundas arba „reikalavimas“ (pagal 34 straipsnio sampratą) (*Radomilja ir kiti prieš Kroatiją* [DK], 2018, § 109). Skundą apibūdina jame pateikti faktai, o ne vien tik teisiniai pagrindai ar argumentai, kuriais remiamasi (*Scoppola prieš Italiją (Nr. 2)* [DK], 2009, § 54); *Radomilja ir kiti prieš Kroatiją* [DK], 2018, §§ 110–126). Pagal *jura novit curia* principą Teismui nėra privalomi teisiniai pagrindai, kuriuos, remdamasis Konvencija ir jos protokolais, nurodo pareiškėjas, ir Teismas turi teisę dėl skundo aplinkybių teisinio kvalifikavimo nuspręsti nagrinėdamas juos ir pagal kitus Konvencijos straipsnius ar nuostatas, nei tie, kuriais remiasi pareiškėjas (žr. *Navalnyy prieš Rusiją* [DK], 2018, §§ 62–66, kur Teismas pastebėjo, kad skundų faktinės aplinkybės pagal 18 straipsnį buvo ir visose pirminėse peticijose, nors pareiškėjas šia nuostata rėmėsi tik dviejose iš jų; dėl šios priežasties Teismas atmetė vyriausybės prieštaravimą, kad dalis šių skundų buvo pateikta praleidus terminus, t. y. nagrinėjant bylą Didžiojoje kolegijoje).

210. Primintina, kad Teismas neturi teisės veikti vietoj pareiškėjo ir suformuluoti naujus skundus vien tik remdamasis pateiktais argumentais ir faktais (*Grosam prieš Čekijos Respubliką* [DK], 2023, § 91). Kadangi Teismas savo sprendimą gali grįsti tik skundžiamais faktais, nepakanka, kad Konvencijos pažeidimas būtų „akivaizdus“ iš bylos aplinkybių ar pareiškėjo argumentų. Atvirkščiai, pareiškėjas turi pateikti tokį skundą, kad tam tikras veikimas ar neveikimas pažeidė Konvencijoje ar jos protokoluose įtvirtintas teises, kad Teismui nekiltų abejonių dėl to, ar toks skundas pareiškėjas (*Grosam prieš Čekijos Respubliką* [DK], 2023, § 90; *Fu Quan, s.r.o. prieš Čekijos Respubliką* [DK], 2023, § 145). Taigi nevienareikšmių frazių ar pavienių žodžių nepakanka, kad būtų galima pripažinti, jog pateiktas konkretus skundas (*Ilias ir Ahmed prieš Vengriją* [DK], 2019, §§ 82–85; *Fu Quan, s.r.o. prieš Čekijos Respubliką* [DK], 2023, § 146).

211. Šiuo klausimu Teismo reglamento 47 taisyklės 1 dalies e ir f punktuose nustatyta, kad visose peticijose, be kita ko, turi būti glaustai ir suprantamai išdėstyti faktai ir tariamas (-i) Konvencijos pažeidimas (-ai) bei atitinkami argumentai. Remiantis Teismo reglamento 47 taisyklės 1 dalies f punktu ir 2 dalies a punktu, negalima tikėtis, kad Teismas, nustatydamas pateiktų skundų pobūdį ir apimtį, atsižvelgs į kokį nors kitą dokumentą, išskyrus glaustą ir suprantamą pareiškėjo apibūdintą (-us) tariamą (-us) Konvencijos pažeidimą (-us) (*Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd ir kiti prieš Sakartvelą*, 2019, §§ 244–246).

212. Reikia skirti aiškiai suformuluotus skundus (t. y. argumentus, nurodančius tariamo Konvencijos pažeidimo priežastį ar faktą) ir paprasčiausią išvestinį argumentą skundui pagrįsti

(*Grosam prieš Čekijos Respubliką* [DK], 2023, §§ 94–95).

e. Vėlesni skundai

213. Skundams, kurie nėra įtraukti į pradinę peticiją, keturių mėnesių terminas nepertraukiamai skaičiuojamas iki tos dienos, kol skundas pirmą kartą pateikiamas Teismui (*Allan prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2001).

214. Pareiškėjas pradinėje peticijoje pateiktus faktus gali patikslinti ar detalizuoti, tačiau jei tokie papildymai iš esmės prilygsta naujiems atskiriems skundams, jie turi atitikti priimtino reikalavimus, taip pat keturių mėnesių taisyklę (*Radomilja ir kiti prieš Kroatiją* [DK], 2018, §§ 122 ir 128–139). Skundai, pateikti pasibaigus keturių mėnesių terminui, gali būti nagrinėjami tik tokiu atveju, jeigu nėra faktiškai atskiri skundai, o tik per nustatytą terminą pateiktų pradinių skundų papildomi aspektai arba papildomi argumentai (*Merabishvili prieš Sakartvelą* [DK], 2017, § 250; *Sâmbata Bihor Greco-Catholic Parish prieš Rumuniją* (nut.), 2004).

215. Vien to, kad pareiškėjas savo peticijoje rėmėsi 6 straipsniu, nepakanka, kad visi vėlesni skundai būtų laikomi pateiktais pagal tą nuostatą, jeigu iš pradžių nebuvo nurodytas skundo faktinis pagrindas ir tariamo pažeidimo pobūdis (*Ramos Nunes de Carvalho e Sá prieš Portugaliją* [DK], 2018, §§ 102–106; *Allan prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2001; *Adam ir kiti prieš Vokietiją* (nut.), 2005). Panašiai ir skunde pagal 14 straipsnį turėtų būti nurodytas bent asmuo ar asmenų grupė, su kuriais lyginant, pareiškėjo teigimu, su juo buvo elgiamasi skirtingai. Taip pat turi būti nurodytas tariamai skirtingo elgesio pagrindas. Teismas negali sutikti, kad vien to, jog skundas pagal Konvencijos 14 straipsnį buvo nurodytas peticijos formuliare, pakanka, kad visus vėlesnius skundus būtų galima laikyti pateiktais pagal šią nuostatą (*Fábián prieš Vengriją* [DK], 2017, § 96).

216. Nepakanka pateikti nacionalinio teismo proceso dokumentų, kad visi vėlesni tuo procesu grindžiami skundai būtų laikomi pateiktais. Tam, kad skundas būtų laikomas pateiktu ir keturių mėnesių termino skaičiavimas būtų nutrauktas, būtina bent apibendrintai nurodyti tariamo Konvencijos pažeidimo pobūdį (*Božinovski prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją* (nut.), 2005).

5. Ypatingos situacijos

a. Laiko apribojimų taikymas besitęsiančioms situacijoms, susijusioms su teise į gyvybę, būstą ir nuosavybę

217. Nors nėra tikslaus laiko momento, nuo kurio pradedamas skaičiuoti keturių mėnesių terminas, Teismas pareiškėjams, norintiems pateikti skundą dėl to, kad gyvybei pavojingose situacijose ir toliau neištiriami dingimai, nustatė rūpestingumo ir iniciatyvos pareigą. Dėl tokioms situacijoms būdingų neaiškumų ir sumaišties dingusio asmens artimieji gali pagrįstai ilgai laukti, kol nacionalinės valdžios institucijos užbaigs procesą, net jei jis nereguliarus ir kupinas problemų (*Varnava ir kiti prieš Turkiją* [DK], 2009, §§ 162–163). Tačiau pareiškėjai, prieš kreipdamiesi į Strasbūro teismą, negali laukti neribotą laiką. Jie skundus turi pateikti pernelyg nedelsdami (*ibid.*, §§ 161–166). Argumentų dėl pareiškėjų nederamo vilkinimo paprastai nekyla tol, kol tarp artimųjų ir valdžios institucijų yra palaikomi prasmingi ryšiai dėl skundų ir prašymų suteikti informaciją arba kol yra tam tikrų požymių ar realių galimybių, kad bus pasiekta pažangos taikant tyrimo priemones (*ibid.*, 165; taip pat žr. *Pitsayeva ir kiti prieš Rusiją*, 2014, §§ 386–393; *Sulygov ir kiti prieš Rusiją*, 2014, §§ 375–380; *Sagayeva ir kiti prieš Rusiją*, 2015, §§ 58–62; *Doshuyeva ir Yusupov prieš Rusiją* (nut.), 2016, §§ 41–47). Jei praėjo daugiau nei dešimt metų, pareiškėjai paprastai turėtų įtikinamai įrodyti, kad buvo pasiekta tam tikros konkrečios pažangos, dėl kurios buvo pagrįsta toliau atidėti kreipimąsi į Strasbūro teismą (*Varnava ir kiti prieš Turkiją* [DK], 2009, § 166; taip pat žr. *Açış prieš Turkiją*, 2011, §§ 41–42; *Er ir kiti prieš Turkiją*, 2012, §§ 59–

60 ir *Trivkanovic prieš Kroatiją*, 2017, §§ 54–58).

218. Panašiai ir ilgalaikio ginčo atveju keliant klausimą dėl besitęsiančių teisės į nuosavybę ar būstą pažeidimų: tam tikru metu pareiškėjas turėtų pateikti skundą, nes tolesnis pasyvumas situacijai nesikeičiant nebebūtų pateisinamas. Pareiškėjui sužinojus arba turėjęs sužinoti, kad nėra realios vilties artimiausioje ateityje atgauti galimybę naudotis savo nuosavybe ir būstu, nepaaiškinus priežasčių arba pernelyg ilgai delsus pateikti peticiją, ji gali būti atmesta kaip pateikta praleidus terminą. Sudėtingose pokonfliktnėse situacijose taikomi terminai turi būti ilgi, kad padėtis galėtų nusistovėti, o pareiškėjai turėtų galimybę išsiaiškinti visą informaciją dėl sprendimo galimybės nacionaliniu lygmeniu (žr. *Sargsyan prieš Azerbaidžaną* (nut.) [DK], 2011, §§ 140–141, dėl apytiksliai trejų metų laikotarpio po Konvencijos ratifikavimo; *Chiragov ir kiti prieš Armėniją* (nut.) [DK], 2011, §§ 141–142, dėl ketverių metų ir beveik keturių mėnesių nuo ratifikavimo; plg. *Samadov prieš Armėniją* (nut.), §§ 9–18, dėl ilgesnio nei šešeri metai laikotarpio po ratifikavimo).

219. Pareigos elgtis rūpestingai principas taip pat taikytas nevykdant piniginių skolinių įsipareigojimų išieškojimo iš valstybės įmonės (*Sokolov ir kiti prieš Serbiją* (nut.), 2014, §§ 31–33).

b. Laiko apribojimas, taikomas veiksmingo mirties ir netinkamo elgesio tyrimo nebuvimo atveju

220. Nustatydamas pareiškėjų, ketinančių skųstis dėl veiksmingo mirties ar netinkamo elgesio tyrimo nebuvimo (Konvencijos 2 ir 3 straipsniai), pareigos elgtis rūpestingai apimtį, Teismas iš esmės vadovavosi savo sprendimais, susijusiais su asmenų dingimu tarptautinio konflikto ar nepaprastosios padėties šalyje kontekste (*Mocanu ir kiti prieš Rumuniją* [DK], 2014, § 267). Šiose bylose Teismas taip pat vertino, ar su valdžios institucijomis buvo palaikomi prasmingi ryšiai, ar buvo požymių arba realios tikimybės, kad taikant tyrimo priemones bus pasiekta pažangos (*Şakir Kaçmaz prieš Turkiją*, 2015, §§ 72–75; *Vatandaş prieš Turkiją*, 2018, §§ 26–27). Vertindamas, ar pareiškėjas pagrįstai galėjo manyti, kad nacionalinis tyrimas bus veiksmingas, Teismas taip pat atsižvelgia į nacionalinio tyrimo apimtį ir sudėtingumą (*Melnichuk ir kiti prieš Rumuniją*, 2015, §§ 87–89). Dėl datos, kada pareiškėjas turėjo suvokti apie vidaus teisinės gynybos priemonių neveiksmingumą valdžios institucijoms nesiimant veiksmų dėl jo skundo, nustatymo žr. *Mehmet Ali Eser prieš Turkiją*, 2019, §§ 30–31).

221. Pareiga elgtis rūpestingai apima du skirtingus, bet glaudžiai susijusius aspektus: pareiškėjai turi nedelsdami susisiekti su nacionalinėmis valdžios institucijomis dėl tyrimo eigos ir, kai tik sužino arba turėjo sužinoti, kad tyrimas nėra veiksmingas, turi nedelsdami pateikti peticiją Teismui. Pareiškėjų neveiklumas nacionaliniu lygmeniu pats savaime nėra svarbus vertinant, ar laikomasi keturių mėnesių reikalavimo. Vis dėlto, jei Teismas nuspręstų, kad, prieš kreipdamiesi į kompetentingas nacionalines valdžios institucijas, pareiškėjai jau žinojo arba turėjo žinoti, kad baudžiamasis tyrimas nėra veiksmingas, akivaizdu, kad vėlesnės Teismui pateiktos peticijos *a fortiori* būtų laikomos pateiktomis pavėluotai (*Mocanu ir kiti prieš Rumuniją* [DK], 2014, §§ 256–257, 262–264 ir 272). Byloje *Sakvarelidze prieš Sakartvelą*, 2020, Teismas nustatė, kad pareiškėjas, kuris nuo ankstyvosios proceso stadijos reguliariai domėjosi tyrimo eiga ir ėmėsi veiksmų tyrimo eigai paspartinti, tikėdamasis veiksmingesnio rezultato, įvykdė savo pareigą elgtis rūpestingai (§§ 41–46 ir ten pateiktos nuorodos).

222. Pareigos elgtis rūpestingai laikymosi klausimas turi būti vertinamas atsižvelgiant į bylos aplinkybes. Pareiškėjo delsimas pateikti skundą nacionalinėms valdžios institucijoms nėra lemiamas, jei valdžios institucijoms turėjo būti žinoma, kad su asmeniu galėjo būti netinkamai elgiamasi, nes institucijų pareiga atlikti tyrimą kyla net ir nesant aiškaus skundo (*Velev prieš Bulgariją*, 2013, §§ 40 ir 59–60). Toks delsimas taip pat neturi įtakos peticijos priimtinumui, jei pareiškėjas buvo ypač pažeidžiamoje padėtyje. Pavyzdžiui, pareiškėjo pažeidžiamumą ir bejėgiškumą Teismas yra pripažinęs kaip priimtina delsimą pateikti skundą nacionaliniu lygmeniu paaiškinimą (*Mocanu ir kiti prieš Rumuniją* [DK], 2014, §§ 265 ir 273–275).

223. Tikslų laiką, kada tiksliai pareiškėjas suprato arba turėjo suprasti, kad tyrimas nėra veiksmingas, sunku tiksliai nustatyti. Todėl Teismas yra atmetęs peticijas, kaip pateiktas praleidus terminą, kai pareiškėjai pateikti jas delsė pernelyg ilgai arba negalėjo to paaiškinti (*Melnichuk ir kiti prieš Rumuniją*, 2015, §§ 82–83 ir ten pateiktos nuorodos; taip pat žr. *Khadzhimuradov ir kiti prieš Rusiją*, 2017, §§ 73–74).

224. Kai kuriais atvejais informacija, galimai atskleidžianti naujas mirties aplinkybes, gali paaiškėti vėliau. Tuomet, atsižvelgiant į situaciją, procesinė pareiga atlikti tyrimą gali atsinaujinti ir tapti nauju atskaitos tašku skaičiuojant keturių mėnesių terminą (*Khadzhimuradov ir kiti prieš Rusiją*, 2017, §§ 67 ir 75–77). Jei skirtingos tyrimo stadijos laikomos atskiriomis, pareiškėjas gali būti laikomas praleidusiu keturių mėnesių terminą dėl skundų, kuriuose skundžiamasi dėl tariamų pradinio tyrimo trūkumų (žr. bylą *Tsalikidis ir kiti prieš Graikiją*, 2017, § 52, kurioje tarp dviejų ikiteisminio tyrimo stadijų praėjo daugiau nei penkeri metai).

c. Keturių mėnesių taisyklės taikymas skundžiantis dėl kalnimo sąlygų

225. Pareiškėjo kalnimas turėtų būti laikomas „besitęsiančia situacija“ tol, kol pareiškėjas to paties tipo laisvės atėmimo įstaigoje laikomas iš esmės panašiomis sąlygomis. Trumpi nebuvimo laikotarpiai (jei pareiškėjas iš įstaigos išvežamas apklausai ar kitiems procesiniams veiksams) tęstiniam kalnimo pobūdžiui įtakos neturėtų. Tačiau „besitęsianti situacija“ pasibaigtų pareiškėją paleidus arba perkėlus į kitą kalnimo režimą toje pačioje įstaigoje arba už jos ribų. Skundas dėl kalnimo sąlygų turi būti pateiktas per keturis mėnesius nuo situacijos, dėl kurios skundžiamasi, pabaigos arba, jeigu buvo veiksminga panaudotina vidaus teisinės gynybos priemonė, – nuo galutinio sprendimo panaudojus teisinės gynybos priemonę (*Ananyev ir kiti prieš Rusiją*, §§ 75–78 ir ten pateiktos nuorodos; dėl kalnimo dviejuose kalėjimuose pavyzdžio žr. *Petrescu prieš Portugaliją*, 2019, § 93). Jeigu tarp kalnimo laikotarpių buvo ilgesnė nei trijų mėnesių pertrauka, Teismas jų nelaiko „besitęsiančia situacija“ (*Shishanov prieš Moldovos Respubliką*, 2015, §§ 68–69). Panašiai ir dėl pareiškėjo padarytų nusikaltimų taikyti daugkartiniai vienas po kito einantys suėmimai bei vėlesnis baudžiamasis persekiojimas, apkaltinamieji nuosprendžiai ir laisvės atėmimo bausmės nelaikytini „besitęsiančia situacija“, net jei pareiškėjas laisvėje buvo tik kelias minutes (*Gough prieš Jungtinę Karalystę*, 2014, §§ 133–134).

226. Byloje *Ulemek prieš Kroatiją*, 2019, po pareiškėjo paleidimo į laisvę valstybės Aukščiausiasis Teismas pareiškėjo skundus dėl netinkamų kalnimo dviejuose skirtinguose kalėjimuose sąlygų per visą jo kalnimo laikotarpį nagrinėjo iš esmės, ir jo skundai Teismui nebuvo atmesti dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo ir (arba) keturių mėnesių termino nesilaikymo (§§ 117–118).

227. Byloje *Mamasakhlisi ir kiti prieš Sakartvelą*, 2023, dėl dviejų pažeidžiamų vyrų neteisėto suėmimo, netinkamo elgesio ir kalnimo, kurį *de facto* Abchazijos valdžios institucijos vykdė Sakartvele, Teismas pabrėžė, kad dėl psichologinio kankinimų ir kitokio netinkamo elgesio poveikio žmonės gali būti nepajėgūs nedelsiant pradėti teismo proceso. Atsižvelgdamas į išimtinės bylos aplinkybes, Teismas pripažino, kad pareiškėjai buvo suimti esant politiškai neaiškiai ir nestabiliai padėčiai, todėl buvo tikėtina, jog pareiškėjai jautėsi bejėgiai ir neturintys galimybių daryti įtakos tam, kas su jais buvo vykdoma. Be to, tikėtina, jog jie laukė pokyčių, kurie būtų išsprendę esmines faktines ir teisines problemas. Atsižvelgdamas į tai ir į veiksmingų vidaus teisinės gynybos priemonių nebuvimą, Teismas pripažino, kad peticija nebuvo pavėluota (§§ 271–277). Panašiomis aplinkybėmis, susijusiomis su skundais pagal Konvencijos 3, 5 ir 6 straipsnius, Teismas pripažino, kad *de facto* Abchazijos valdžios institucijoms pareiškėją įkalinus Abchazijos teritorijoje, tai savaime buvo rimta kliūtis pareiškėjui kreiptis į Teismą per nustatytą terminą (*O.J. ir J.O. prieš Sakartvelą ir Rusiją*, 2023, § 51).

d. Keturių mėnesių taisyklė, taikoma daugkartinio kalnimo atveju pagal Konvencijos 5 straipsnio 3 dalį

228. Keletas vienas po kito einančių kalnimo laikotarpių turėtų būti laikomi viena visuma, o keturių mėnesių terminas pradedamas skaičiuoti tik nuo paskutinio kalnimo laikotarpio pabaigos (*Solmaz prieš Turkiją*, 2007, § 36).

229. Jei kaltinamojo kardomąjį kalnimą sudaro keli ne iš eilės einantys laikotarpiai, šie laikotarpiai turėtų būti vertinami ne kaip visuma, o atskirai. Todėl paleistas į laisvę pareiškėjas privalo pateikti bet kurį su kardomuoju kalnimu susijusį skundą per keturis mėnesius nuo faktinio paleidimo į laisvę. Tačiau, tais atvejais, kai šie laikotarpiai yra to paties pareiškėjo atžvilgiu vykdomo baudžiamojo proceso dalis, Teismas, vertindamas bendrą kalnimo pagrįstumą pagal 5 straipsnio 3 dalį, gali atsižvelgti į tai, kad pareiškėjas iki teismo proceso buvo suimtas (*Idalov prieš Rusiją* [DK], 2012, §§ 129–130).

C. Anoniminė peticija

Konvencijos 35 straipsnio 2 dalies a punktas – Priimtino sąlygos

„2. Teismas nepriima nagrinėti pagal 34 straipsnį pateiktos peticijos, jei ši yra:

a) anoniminė;“⁷

HUDOC reikšminiai žodžiai

Anoniminė peticija (35-2-a)

230. Peticijos formuliere turi būti tinkamai nurodyta pareiškėjo tapatybė (Teismo reglamento 47 taisyklės 1 dalies a punktas). Teismas gali nuspręsti pareiškėjo tapatybės viešai neatskleisti (47 taisyklės 4 dalis); tokiu atveju pareiškėjas bus nurodomas inicialais arba tiesiog raide.

231. Ar peticija pagal 35 straipsnio 2 dalies a punktą yra anoniminė, sprendžia tik Teismas (*Sindicatul Păsterui cel Bun prieš Rumuniją* [DK], 2013, § 69). Jei vyriausybei atsakovei kyla abejonių dėl peticijos autentiškumo, ji apie tai privalo laiku informuoti Teismą (*ibid.*).

1. Anoniminė peticija

232. Teismui pateikta peticija laikoma anonimine, jeigu byloje nėra jokio požymio, pagal kurį Teismas galėtų nustatyti pareiškėjo tapatybę („*Blondje*“ prieš *Nyderlandus* (nut.), 2009). Jeigu nė viename iš pateiktų formuliarių ar dokumentų nenurodytas pareiškėjo vardas ir pavardė, tik užuominos ir slapyvardžiai, o atstovo įgaliojimas pasirašytas „X“, pareiškėjo tapatybė neatskleista.

233. Teismas pripažino nepriimtinais *ratione personae* (o ne dėl anonimiškumo) skundus, kuriuos pateikė grupė asmenų, kurių vardai ir (arba) pavardės, o kai kuriais atvejais net peticijos formuliere nurodyta lytis skyrėsi nuo figūravusių nacionaliniame teismo procese, ir dėl to buvo pernelyg sunku nustatyti jų tapatybę (*Mastilović ir kiti prieš Juodkalniją*, 2022, §§ 35–36).

234. Peticija, kurią nenurodytos tapatybės asmenų vardu pateikė asociacija, kuri netvirtino esanti auka, o tik nenurodytos tapatybės asmenų (kurie taip tapo pareiškėjais, kuriems ji teigė atstovavusi) vardu skundėsi dėl teisės į privataus gyvenimo gerbimą pažeidimo, buvo pripažinta anonimine (*Prancūzijos medicinos darbuotojų profesinių sąjungų federacija ir*

⁷ „Anoniminė“ peticija, kaip apibrėžta Konvencijos 35 straipsnio 2 dalies a punkte, turi būti skiriama nuo pareiškėjo tapatybės neatskleidimo visuomenei klausimo, nukrypstant nuo įprastos viešos prieigos prie informacijos Teisme nagrinėjamosiose bylose taisyklės, ir nuo konfidencialumo Teisme klausimo (žr. [Teismo reglamento](#) 33 ir 47 taisyklių 4 dalis bei prie jo pridėtas Praktines rekomendacijas).

Nacionalinė slaugytojų federacija prieš Prancūziją, Komisijos nutarimas, 1986).

2. Neanoniminė peticija

235. Konvencijos 35 straipsnio 2 dalies a punktas netaikomas, jei pareiškėjai pateikė faktinę ir teisinę informaciją, pagal kurią Teismas gali nustatyti jų tapatybę ir jų ryšį su nagrinėjamais faktais bei pateiktu skundu (*Sindicatul Păstorul cel Bun prieš Rumuniją* [DK], 2013, § 71; *Jakutijos respublikinė profesinių sąjungų federacija prieš Rusiją*, 2021, §§ 25 ir 31).

236. Netikru vardu pateiktos peticijos: asmenys prisidengė pseudonimais ir paaiškino Teismui, kad buvo priversti neatskleisti savo tikrųjų vardų dėl ginkluoto konflikto, kad apsaugotų savo šeimos narius ir draugus. Konstatuodamas, kad „už taktikos, dėl suprantamų priežasčių slepiančios jų tikruosius vardus, yra realūs žmonės, kuriuos galima identifikuoti pagal daugelį požymių, ne tik pagal jų vardus“ ir kad „tarp pareiškėjų ir nagrinėjamų įvykių yra pakankamai glaudžios sąsajos“, Teismas nepripažino peticijos anonimine (*Shamayev ir kiti prieš Sakartvelą ir Rusiją* (nut.), 2003); taip pat žr. sprendimą *Shamayev ir kiti*, § 275.

237. Peticijos, pateiktos bažnytinės institucijos arba religinių ir filosofinių tikslų siekiančios asociacijos, kurios narių tapatybė neatskleidžiama, neatmestos kaip anoniminės (Konvencijos 9, 10 ir 11 straipsniai) (žr. *Omkarananda ir Divine Light Zentrum prieš Šveicariją*, Komisijos nutarimas, 1981). Dėl peticijos, pateiktos profesinių sąjungų federacijos, žr. *Jakutijos respublikinė profesinių sąjungų federacija prieš Rusiją*, 2021, §§ 25 ir 31).

D. Pagal savo esmę tokia pat

Konvencijos 35 straipsnio 2 dalies b punktas – Priimtimumo sąlygos

„2. Teismas nepriima nagrinėti pagal 34 straipsnį pateiktos peticijos, jei ši yra:

...

b) pagal savo esmę tokia pat, kokią Teismas jau svarstė arba kokia jau buvo perduota kitai tarptautinei tyrimo ar ginčo sprendimo institucijai ir jeigu peticijoje nėra jokios bylai reikšmingos naujos informacijos.“

HUDOC reikšminiai žodžiai

Peticija, kurią Teismas jau svarstė (35-2-b) – Peticija, kuri jau buvo perduota kitai tarptautinei institucijai (35-2-b) – Reikšminga nauja informacija (35-2-b)

238. Peticija pagal Konvencijos 35 straipsnio 2 dalies b punktą bus atmesta tuo atveju, jei pagal savo esmę ji yra tokia pat, kokią Teismas arba kita tarptautinė tyrimo ar ginčo sprendimo institucija jau svarstė ir jeigu peticijoje nėra jokios bylai reikšmingos naujos informacijos.

1. Pagal savo esmę tokia pat, kokią Teismas jau svarstė

239. 35 straipsnio 2 dalies b punkto pirmąja dalimi siekiama užtikrinti Teismo sprendimų galutinumą ir neleisti pareiškėjams skųstis dėl ankstesnių Teismo sprendimų ar nutarimų pateikiant naują peticiją (*Harkins prieš Jungtinę Karalystę* (nut.) [DK], 2017, § 51; *Kafkaris prieš Kiprą* (nut.), 2011, § 67; *Lowe prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2009). Be to, 35 straipsnio 2 dalies b punktas ne tik užtikrina galutinumą ir teisinį tikrumą, bet ir apibrėžia Teismo jurisdikcijos ribas. Nors tam tikros priimtimumo taisyklės turi būti taikomos lanksčiai ir be perdėto formalizmo, Teismas laikosi griežtesnio požiūrio taikydamas tuos priimtimumo kriterijus, kurių tikslas ir paskirtis yra tarnauti teisinio tikrumo interesams ir apibrėžti savo kompetencijos ribas (*Harkins prieš Jungtinę Karalystę* (nut.) [DK], 2017, § 52–54).

240. Skundas arba peticija pripažįstama nepriimtina, jei ji „pagal savo esmę tokia pat, kokią Teismas jau svarstė <...> ir jeigu peticijoje nėra jokios bylai reikšmingos naujos informacijos“.

Tai apima atvejus, kai Teismas ankstesnę peticiją iš savo bylų sąrašo yra išbraukęs, remdamasis taikiu susitarimu (*Kezer ir kiti prieš Turkiją* (nut.), 2004). Tačiau jei dėl ankstesnės peticijos niekada nebuvo priimtas oficialus sprendimas, Teismas gali nagrinėti naujausią peticiją (*Sürmeli prieš Vokietiją* (nut.), 2004).

241. Teismas vertina, ar abi pareiškėjų jam pateiktos peticijos iš esmės susijusios su tais pačiais asmenimis, tomis pačiomis aplinkybėmis ir tais pačiais skundais (*Vojnović prieš Kroatiją* (nut.), 2012, § 28; *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) prieš Šveicariją (Nr. 2)* [DK], 2009, § 63; *Amarandei ir kiti prieš Rumuniją*, 2016, §§ 106–111; *Leon Madrid prieš Ispaniją*, 2021, § 44; *Stoyanov ir Tabakov prieš Bulgariją (Nr. 2)*, 2021, § 30). Siekiant nustatyti, ar peticija arba skundas yra pagal savo esmę tokie pat pagal Konvencijos 35 straipsnio 2 dalies b punktą, skundas visada apibūdinamas pagal jame pateiktus faktus (*Radomilja ir kiti prieš Kroatiją* [DK], 2018, § 120).

242. Jei pateikta tarpvalstybinė peticija, tai iš individualių pareiškėjų neatimama galimybė pateikti ar palaikyti savo reikalavimus (*Varnava ir kiti prieš Turkiją* [DK], 2009, § 118; *Shiohvili ir kiti prieš Rusiją*, 2016, §§ 46–47).

243. Paprastai peticija šio straipsnio reikalavimų neatitinka, jei jos faktinis pagrindas yra toks pat, kaip ir ankstesnės peticijos. Pareiškėjas negali tvirtinti, kad atsirado naujos bylai reikšmingos informacijos, jeigu jis tik siekia naujais teisiniais argumentais pagrįsti savo ankstesnius skundus (*I.J.L. prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 1999; *Mann prieš Jungtinę Karalystę ir Portugaliją* (nut.), 2011) arba pateikia papildomos informacijos apie vidaus teisę ir dėl to nepasikeičia priežastys, dėl kurių buvo atmesta jo ankstesnė peticija (*X. prieš Jungtinę Karalystę*, Komisijos nutarimas, 1981). Tam, kad Teismas nagrinėtų peticiją, susijusią su tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis kaip ir ankstesnė peticija, pareiškėjas turi iš tikrųjų pateikti naują skundą arba naują informaciją, kurios Teismas pirmiau nenagrinėjo (*Kafkaris prieš Kiprą* (nut.), 2011, § 68). Reikšminga nauja informacija turi būti nauja *faktinė* informacija, ir tai gali būti reikšmingi taikytinos vidaus teisės pasikeitimai (*Ekimdzhev ir kiti prieš Bulgariją*, 2022, § 255). Teismo jurisprudencijos pokyčiai pagal 35 straipsnio 2 dalies b punktą nereiškia „reikšmingos naujos informacijos“ (*Harkins prieš Jungtinę Karalystę* (nut.) [DK], 2017, §§ 50 ir 55–56).

244. Konvencijos organai nustatė, kad peticija arba skundas pagal savo esmę nebuvo tokie pat kaip ankstesnė peticija šiose bylose: *Nobili Massuero prieš Italiją* (nut.), 2004; *Riener prieš Bulgariją*, 2006, § 103; *Chappex prieš Šveicariją*, Komisijos nutarimas, 1994; *Yurttas prieš Turkiją*, 2004, §§ 36–37; *Sadak prieš Turkiją*, 2004, §§ 32–33; *Amarandei ir kiti prieš Rumuniją*, 2016, §§ 106–112; *Tsalikidis ir kiti prieš Graikiją*, 2017, §§ 56–58; *Volodina prieš Rusiją (Nr. 2)*, 2021, §§ 37–40; *Ekimdzhev ir kiti prieš Bulgariją*, 2022, §§ 253–255). Ir priešingai, peticija arba skundas pagal savo esmę buvo pripažinti tokiais pat šiose bylose: *Moldovan ir kiti prieš Rumuniją* (nut.), 2011; *Hokkanen prieš Suomiją*, Komisijos nutarimas, 1996; *Adesina prieš Prancūziją*, Komisijos nutarimas, 1996; *Bernardet prieš Prancūziją*, Komisijos nutarimas, 1996; *Gennari prieš Italiją* (nut.), 2000; *Manuel prieš Portugaliją* (nut.), 2002.

2. Pagal savo esmę tokia pat, kokia jau buvo perduota kitai tarptautinei tyrimo ar ginčo sprendimo institucijai

245. 35 straipsnio 2 dalies b punkto antrąja dalimi siekiama išvengti situacijos, kai pagal savo esmę tokias pat peticijas tuo pačiu metu nagrinėtų kelios tarptautinės institucijos. Tokio pobūdžio situacija būtų nesuderinama su Konvencijos esme ir turiniu siekiant išvengti tų pačių bylų nagrinėjimo keliose tarptautinėse institucijose (*OAo Neftyanaya Kompaniya Yukos prieš Rusiją*, 2011, § 520; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası prieš Turkiją*, 2012, § 37; *Selahattin Demirtaş prieš Turkiją (Nr. 2)* [DK], 2020, § 180). Dėl šios priežasties Teismas šį klausimą turi nagrinėti savo iniciatyva (*POA ir kiti prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2013, § 27).

246. Nustatydamas, ar pagal šią Konvencijos nuostatą jis neturi jurisdikcijos, Teismas turėtų nuspręsti, ar jo nagrinėjama byla pagal savo esmę yra tokia pat, kaip ir lygiagrečiam

procesui jau perduota byla ir, jei taip, ar tuo pačiu metu vykstantis procesas pagal Konvencijos 35 straipsnio 2 dalies b punktą gali būti laikomas „kitos tarptautinės tyrimo ar ginčo sprendimo institucijos“ procesu (*OAQ Neftyanaya Kompaniya Yukos prieš Rusiją*, 2011, § 520; *Gürdeniz prieš Turkiją* (nut.), 2014, §§ 39–40; *Doğan ir Çakmak prieš Turkiją* (nut.), 2019, § 20).

a. Bylų panašumo vertinimas

247. Vertinant bylų panašumą, paprastai būtų palyginamos atitinkamų bylų šalys, atitinkamos teisės nuostatos, kuriomis jos remiasi, jų reikalavimų apimtis ir prašomos atlyginti žalos rūšis (*OAQ Neftyanaya Kompaniya Yukos prieš Rusiją*, 2011, § 521; *Graikijos bankų darbuotojų sąjungų federacija prieš Graikiją* (nut.), 2011, § 39).

248. Todėl Teismas, kaip ir pirmiau minėtos 35 straipsnio 2 dalies b punkto pirmosios dalies atveju, patikrina, ar skirtingoms tarptautinėms institucijoms pateiktos peticijos iš esmės susiję su tais pačiais asmenimis, faktais ir skundais (*Patera prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2006; *Karoussiotis prieš Portugaliją*, 2011, § 63; *Gürdeniz prieš Turkiją* (nut.), 2014, §§ 41–45; *Pauger prieš Austriją*, Komisijos nutarimas, 1995).

249. Pavyzdžiui, jei skundus abiejose institucijose pateikę asmenys nėra tie patys, Teismui pateikta „peticija“ negali būti laikoma „pagal savo esmę tokia pat, <...> kokia jau buvo perduota kitai tarptautinei tyrimo ar ginčo sprendimo institucijai“ (*Folgerø ir kiti prieš Norvegiją* (nut.), 2006). Atitinkamai Teismas yra nustatęs, kad jam nebuvo kliūčių nagrinėti pateiktą peticiją tuo atveju, kai procesą kitoje tarptautinėje institucijoje buvo inicijavusi nevyriausybinė organizacija (*Celniku prieš Graikiją*, 2007, §§ 39–41; *Illiu ir kiti prieš Belgiją* (nut.), 2009) arba sąjungų konfederacija, kuriai ji priklausė (*Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası prieš Turkiją*, 2012, § 38), arba savo pačios vardu tarpvalstybinėje byloje veikianti vyriausybė (*Bryan ir kiti prieš Rusiją*, 2023, § 40), o ne patys pareiškėjai. Byloje *Kavala prieš Turkiją*, 2019, JT Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro pradėto specialaus proceso kontekste JT specialieji pranešėjai ir Darbo grupės savavališko sulaukymo klausimais (WGAD) pirmininko pavaduotojas išsiuntė Turkijai raštą su „skubiu kreipimusi“, dėl kurio galėjo būti iškelta procedūra. Tačiau, kadangi WGAD tokios procedūros nebuvo pradėjusi, ir nei pareiškėjas, nei jo artimi giminaičiai JT institucijoms nebuvo pateikę jokio skundo, „peticija“ nebuvo „pagal savo esmę tokia pat“ (§§ 92–94; taip pat žr. *Taner Kılıç prieš Turkiją (Nr. 2)*, 2022, § 62–63).

250. Vis dėlto neseniai Teismas dar kartą patvirtino, kad Teismui pateikta peticija, kuri iš esmės buvo identiška kitai tarptautinei institucijai (TDO) anksčiau pateiktai peticijai, nors ją pateikė pareiškėjai fiziniai asmenys, kurie nebuvo ir negalėjo būti ankstesnės peticijos šalimis, nes procesas buvo kolektyvinio pobūdžio ir jo šalimis galėjo būti tik profesinės sąjungos ir darbdavių organizacijos, buvo pagal savo esmę tokia pat, kaip tai institucijai pateiktas skundas. Tokia išvada padaryta todėl, kad šie individualūs pareiškėjai su toje institucijoje nagrinėjama byla ir jai pareikštais skundais buvo glaudžiai susiję dėl savo, kaip atitinkamos profesinės sąjungos pareigūnų, statuso. Dėl šios priežasties, leidus jiems pateikti peticiją Teismui, tai būtų prilygę Konvencijos 35 straipsnio 2 dalies b punkto apėjimui (*POA ir kiti prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2013, §§ 30–32).

b. Sąvoka „kita tarptautinė tyrimo ar ginčo sprendimo institucija“

251. Atlikdamas vertinimą pagal 35 straipsnio 2 dalies b punktą, Teismas turi nustatyti, ar atitinkamas lygiagrečiai vykstantis procesas pagal šį priimtinumų kriterijų reiškia kitos tarptautinės institucijos procesą (*POA ir kiti prieš Jungtinę Karalystę*, § 28).

252. Šiuo atžvilgiu Teismo vykdomas tyrimas neapsiriboja formaliu patikrinimu. Prireikus, Teismas aiškinasi, ar dėl priežiūros institucijos pobūdžio, jos taikomos procedūros ir jos sprendimų pasekmių jo jurisdikcija pagal 35 straipsnio 2 dalies b punktą būtų negalima (*OAQ Neftyanaya Kompaniya Yukos prieš Rusiją*, 2011, § 522; *De Pace prieš Italiją*, 2008, §§ 25–28;

Karoussiotis prieš Portugaliją, 2011, §§ 62 ir 65–76; *Graikijos bankų darbuotojų sąjungų federacija prieš Graikiją* (nut.), 2011, §§ 33–38; *Doğan ir Çakmak prieš Turkiją* (nut.), 2019, § 21; *Peraldi prieš Prancūziją* (nut.), 2009). Teismas yra nustatęs kriterijus, kuriuos tarptautinė institucija turi atitikti, kad pagal šią nuostatą būtų laikoma „kita tarptautine tyrimo ar ginčo sprendimo institucija“. Į Konvencijos mechanizmą panašaus teismo arba kvaziteismo proceso reikalavimas reiškia, kad tyrimo apimtis turi būti aiškiai apibrėžta ir apsiriboti tam tikromis teisėmis, įtvirtintomis teisės akte, kuriuo remdamasi atitinkama institucija turi teisę nustatyti valstybės atsakomybę ir taikyti teises žalos atlyginimo priemones, kuriomis tariamas pažeidimas būtų nutrauktas. Ji taip pat turi užtikrinti institucines ir procesines garantijas, pavyzdžiui, nepriklausomumą, nešališkumą ir rungtyniškumą (*Selahattin Demirtaş prieš Turkiją (Nr. 2)* [DK], 2020, §§ 182–186; *Tunç prieš Turkiją* (nut.), 2022, §§ 65–66).

E. Piktnaudžiavimas peticijos teise

Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies (a) punktas –Priimtimumo sąlygos

„3. Teismas paskelbia nepriimtina kiekvieną pagal 34 straipsnį pateiktą individualią peticiją jeigu mano, kad:

a) peticija ... pateikta piktnaudžiaujant individualios peticijos teise;“

HUDOC reikšminiai žodžiai

Piktnaudžiavimas peticijos teise (35-3-a)

1. Bendrasis apibrėžimas

253. Sąvoka „piktnaudžiavimas“ pagal 35 straipsnio 3 dalies a punktą turi būti suprantama įprastai, remiantis bendrąja teisės teorija, t. y. kaip žalingas teisės naudojimas ne tiems tikslams, kuriems ji skirta (*Petrović prieš Serbiją* (nut.), 2011; *Friedrich ir kiti prieš Lenkiją*, 2024, §§ 121-123 ir ten pateiktos nuorodos). Atitinkamai bet koks pareiškėjo elgesys, kuris aiškiai prieštarauja Konvencijoje numatytai individualios peticijos teisės paskirčiai ir apunkina tinkamą Teismo funkcionavimą arba tinkamą bylos nagrinėjimą jame, yra piktnaudžiavimas peticijos teise (*Zhdanov ir kiti prieš Rusiją*, 2019, §§ 79–81 ir ten pateiktos nuorodos; *Mirolubovs ir kiti prieš Latviją*, 2009, §§ 62 ir 65; *S.A.S. prieš Prancūziją* [DK], 2014, § 66; *Bivolaru prieš Rumuniją*, 2017, §§ 78–82). Akivaizdžiai piktnaudžiaujančių pareiškėjų ar jų įgaliotų atstovų elgesio nagrinėjimas yra nesuderinamas su tikrosiomis Teismo funkcijomis pagal Konvenciją (*Mamić prieš Kroatiją* (nut.), 2024, § 140, ir ten pateiktos nuorodos).

254. Vertindamas, ar peticija turėtų būti laikoma pateikta piktnaudžiaujant peticijos teise, Teismas gali atsižvelgti į pareiškėjo elgesį ne tik bylą nagrinėjant jame, bet ir nacionaliniuose teismuose (*Ferrara ir kiti prieš Italiją* (nut.), 2023, § 43; *Mamić prieš Kroatiją* (nut.), 2024, § 139). Be to, pareiškėjas yra visiškai atsakingas už savo advokato ar bet kurio kito jam Teisme atstovaujančio asmens elgesį. Bet kokie atstovo veiksmai ar neveikimas iš esmės yra priskiriami pačiam pareiškėjui, ir dėl to peticija gali būti atmesta kaip pateikta piktnaudžiaujant peticijos teise (*Bekauri prieš Sakartvelą* (pirminiai prieštaravimai), 2012, §§ 22–25; *Migliore ir kiti prieš Italiją* (nut.), 2013; *Martins Alves prieš Portugaliją* (nut.), 2014, §§ 11–13 ir 16–17; *Gross prieš Šveicariją* [DK], 2014, § 33).

255. Deramai atsižvelgiant į Konvencijos 19 straipsnyje apibrėžtas Teismo funkcijas, advokatams būtina pademonstruoti aukšto lygio profesinę nuovoką ir prasmingai bendradarbiauti su Teismu: nereikšti Teismui nepagrįstų skundų, o iškėlus Teisme bylą laikytis visų atitinkamų proceso ir profesinės etikos taisyklių. Kitu atveju, piktnaudžiaujant ar aplaidžiai teikiamos peticijos pakerta Teismo pasitikėjimą advokatų darbu ir, jei tai daroma sistemingai, gali net lemti jų pašalinimą iš proceso remiantis 2022 m. vasario 7 d. Teismo pakeistu Teismo reglamento 36 taisyklės 4 dalies c punktu ir 44D taisykle (*Ferrara ir kiti prieš Italiją* (nut.), 2023, § 66).

256. Teismas yra pabrėžęs, kad peticijos atmetimas dėl piktnaudžiavimo peticijos teise yra išimtinė priemonė (*Mirolubovs ir kiti prieš Latviją*, 2009, § 62). Atvejus, kuriais Teismas nustatė piktnaudžiavimą peticijos teise, galima suskirstyti į penkias tipiškas kategorijas: klaidinanti informacija, įžeidžiamos kalbos vartojimas, įpareigojimo laikytis konfidencialumo dėl taikaus susitarimo proceso pažeidimas, aiškiai nepagrįsta arba realaus tikslo neturinti peticija, piktnaudžiavimas šalies vidaus teisinės gynybos priemonėmis ar kiti netinkami veiksmai nacionaliniu lygmeniu tokia apimtimi, kokia jie susiję su Teisme vykstančiu procesu (*Mamić prieš Kroatiją* (nut.), 2024, §§ 116–119).

2. Teismo klaidinimas

257. Peticija yra pateikta piktnaudžiaujant peticijos teise, jeigu ji sąmoningai grindžiama neteisingais faktais siekiant suklaidinti Teismą (*X ir kiti prieš Bulgariją* [DK], 2021, § 145, *Varbanov prieš Bulgariją*, 2000, § 36; *Gogitidze ir kiti prieš Sakartvelą*, 2015, § 76). Sunkiausi ir akivaizdžiausi piktnaudžiavimo pavyzdžiai: pirma, peticijos pateikimas svetimu vardu (*Drijfhout prieš Nyderlandus* (nut.), 2011, §§ 27–29), ir, antra, Teismui pateikiamų dokumentų klastojimas (*Jian prieš Rumuniją* (nut.), 2004; *Bagheri ir Maliki prieš Nyderlandus* (nut.), 2007; *Poznanski ir kiti prieš Vokietiją* (nut.), 2007; *Gogitidze ir kiti prieš Sakartvelą*, 2015, §§ 77–78, *Mamić prieš Kroatiją* (nut.), 2024, §§ 123–124). Byloje dėl suėmimo vykstant procesui dėl išsiuntimo Teismas nustatė, kad buvo piktnaudžiaujama peticijos teise, nes pareiškėjas dėl savo pilietybės suklaidino tiek nacionalines institucijas, tiek Teismą (žr. *Bencheref prieš Švediją* (nut.), 2017, § 39). Teismas peticiją yra pripažinęs pateikta piktnaudžiaujant ir tuo atveju, kai pareiškėjas bylos baigčiai svarbiu klausimu nurodė Teismui aplinkybes, kurios prieštaravo nacionaliniame procese jo paties duotiems parodymams (*Povilonis prieš Lietuvą* (nut.), 2022, §§ 92–101), arba kai pareiškėjai vartojo neaiškias ir neapibrėžtas sąvokas, kad bylos aplinkybės atrodytų panašios į kitą bylą, kurioje Teismas nustatė pažeidimą (*Kongresna Narodna Stranka ir kiti prieš Bosniją ir Hercegoviną* (nut.), 2016, §§ 13 ir 15–19).

258. Toks piktnaudžiavimas taip pat gali pasireikšti neveikimu, kai pareiškėjas iš pradžių neinformuoja Teismo apie aplinkybes, kurios yra esminės nagrinėjant bylą (*Kerechashvili prieš Sakartvelą* (nut.), 2006; *Martins Alves prieš Portugaliją* (nut.), 2014, §§ 12–15; *Gross prieš Šveicariją* [DK], 2014, §§ 35–36; *Gevorgyan ir kiti prieš Armėniją* (nut.), 2020, §§ 31–37; *Safaryan prieš Armėniją* (nut.), 2020, §§ 24–30; plg. *Al-Nashif prieš Bulgariją*, 2002, § 89; *G.I.E.M. S.R.L. ir kiti prieš Italiją* [DK], § 174; *S.L. ir J.L. prieš Kroatiją*, 2015, § 49; *Zličić prieš Serbiją*, §§ 55–56). Kad Teismas neveikimą pripažintų prilygstančiu piktnaudžiavimui individualios peticijos teise, klaidinanti informacija turėtų būti susijusi su pačia bylos esme (*Bestry prieš Lenkiją*, 2015, § 44; *Mitrović prieš Serbiją*, 2017, §§ 33–34; *Shalyavski ir kiti prieš Bulgariją*, 2017, § 45; *Saakashvili prieš Sakartvelą* (nut.), 2022, §§ 64–65; *H.T. prieš Vokietiją ir Graikiją*, 2024, §§ 127–128). Jeigu pareiškėjas, pažeisdamas Teismo reglamento 44C taisyklės 1 dalį, neatskleidžia svarbios informacijos, Teismas, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes, gali padaryti tokias išvadas, kokias mano esant tinkamas, taip pat išbraukti peticiją iš sąrašo remdamasis bet kuriuo iš trijų Konvencijos 37 straipsnio 1 dalies punktų (*Belošević prieš Kroatiją* (nut.), 2019, §§ 48–49 ir §§ 51–54, ir *Šeker prieš Turkiją* (nut.), 2021, §§ 19–23).

259. Taip pat, jeigu Teismui nagrinėjant bylą įvyksta naujų svarbių pokyčių, ir, nepaisydamas aiškaus Teismo reglamente nustatyto įpareigojimo, pareiškėjas tos informacijos neatskleidžia Teismui, trukdydamas jam priimti byloje sprendimą žinant visus faktus, jo peticija gali būti atmesta kaip pateikta piktnaudžiaujant peticijos teise (*Hadrabová ir kiti prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2007; *Predescu prieš Rumuniją*, 2008, §§ 25–27; *Gross prieš Šveicariją* [DK], 2014, §§ 28–37; *Dimo Dimov ir kiti prieš Bulgariją*, 2020, §§ 42–47; *Y.T. prieš Bulgariją* (peržiūra), 2024, §§ 39–40).

260. Siekis suklaidinti Teismą visada turi būti pakankamai aiškiai nustatytas (*Melnik prieš Ukrainą*, 2006, §§ 58–60; *Nold prieš Vokietiją*, 2006, § 87; *Miszczyński prieš Lenkiją* (nut.), 2011;

Gross prieš Šveicariją [DK], 2014, § 28; *S.L. ir J.L. prieš Kroatiją*, 2015, §§ 48–49; *Bagdonavicius ir kiti prieš Rusiją*, 2016, §§ 64–65; *Yusufeli İlçesini Güzelleştirme Yaşam Kültür Varlıklarını Koruma Derneği prieš Turkiją* (nut.), 2021, §§ 29–30; *Tverdokhlebova prieš Ukrainą*,* 2025, § 33). Šalys gali pateikti argumentus, kuriuos Teismas atmeta ginčytinų pareiškimų nelaikydamas piktnaudžiavimu individualios peticijos teise (*Hoti prieš Kroatiją*), 2018, § 92.

261. Net ir tais atvejais, kai Teismo sprendimas dėl bylos esmės jau yra įsiteisėjęs ir vėliau paaiškėja, kad pareiškėjas nusišė faktą, kuris būtų buvęs reikšmingas nagrinėjant peticiją, Teismas gali peržiūrėti savo sprendimą pagal peržiūros procedūrą (nustatytą Teismo reglamento 80 straipsnyje) ir peticiją at mesti kaip pateiktą piktnaudžiaujant peticijos teise (*Gardean ir S.C. Grup 95 SA prieš Rumuniją* (peržiūra), 2013, §§ 12–22; *Vidu ir kiti prieš Rumuniją* (peržiūra), 2017, §§ 17–30; *Petroiu prieš Rumuniją* (peržiūra), 2017, §§ 16–30). Sprendimo peržiūra įmanoma tik tuo atveju, jei vyriausybei atsakovei atitinkamas faktas pagrįstai negalėjo būti žinomas tuo metu, kai Teismas nagrinėjo bylą, ir jei ji prašymą dėl peržiūros pagal 80 taisyklės 1 dalį pateikia per šešis mėnesius nuo sužinojimo apie tą faktą (*Grossi ir kiti prieš Italiją* (peržiūra), 2012, §§ 17–24; *Vidu ir kiti prieš Rumuniją* (peržiūra), 2017, §§ 20–23; *Petroiu prieš Rumuniją* (peržiūra), 2017, §§ 19 ir 27–28; *Y.T. prieš Bulgariją* (peržiūra), 2024, §§ 19–21).

3. Įžeidžiama kalba

262. Peticijos teise piktnaudžiaujama tada, kai susirašinėdamas su Teismu pareiškėjas vartoja itin nemalonią, įžeidžiamą, grasinamą ar provokuojamą kalbą – nesvarbu, ar tai būtų nukreipta prieš vyriausybę atsakovę, jos atstovą, valstybės atsakovės valdžios institucijas, patį Teismą, jo teisėjus, kanceliariją ar jos darbuotojus (*Řehák prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2004; *Duringer ir kiti prieš Prancūziją* (nut.), 2003; *Stamoulakatos prieš Jungtinę Karalystę*, Komisijos sprendimas, 1997). Tas pats taikoma, jei pareiškėjas skelbia su nagrinėjama byla nesusijusius įžeidžiančius teiginius apie Teismą ir jo teisėjus ir po įspėjimo toliau tai daro (*Zhdanov ir kiti prieš Rusiją*, 2019, §§ 82–86).

263. Kad pareiškėjo kalba būtų laikoma užgaulia, nepakanka, kad ji būtų tik kandi, polemiska ar sarkastiška; ji turi viršyti „įprastos, pilietinės ir pagrįstos kritikos ribas“ (*Di Salvo prieš Italiją* (nut.), 2007, *Apinis prieš Latviją* (nut.), 2011; dėl priešingo pavyzdžio žr. *Aleksanyan prieš Rusiją*, 2008, §§ 116–118; *X ir kiti prieš Bulgariją* [DK], § 146; *Gherardi Martiri prieš San Mariną*, 2022, §§ 83–84). Jeigu nagrinėjant bylą po oficialaus Teismo įspėjimo pareiškėjas nebeteikia įžeidžiamų pastabų, aiškiai jas atsiima arba, dar geriau, atsiprašo, peticija nebus atmetama dėl piktnaudžiavimo peticijos teise (*Chernitsyn prieš Rusiją*, 2006, §§ 25–28).

264. Teismas yra pripažinęs, kad vien vyriausybės atsakovės atstovo apkaltinimo „piktnaudžiavimu procesu“ faktas pats savaime nėra piktnaudžiavimas, jei jis nėra pagrįstas neteisingais faktiniais teiginiais. Jeigu argumentas, kad valstybės atstovas piktnaudžiauja procesu, būtų laikomas įžeidžiamu, tai būtų nesuderinama su šalių lygybės principu atsižvelgiant į tai, kad valstybės turi neribotą galimybę įrodinėti, kad peticija yra nepriimtina, nes pareiškėjas piktnaudžiavo individualios peticijos teise (*Gherardi Martiri prieš San Marino*, 2022, § 84).

4. Taikaus susitarimo konfidencialumo principo pažeidimas

265. Pareiškėjo tyčia pažeista pareiga užtikrinti derybų dėl taikaus susitarimo konfidencialumą, kaip numatyta Konvencijos 39 straipsnio 2 dalyje ir Teismo reglamento 62 taisyklės 2 dalyje, gali būti laikoma piktnaudžiavimu peticijos teise ir dėl to peticija gali būti atmeta (*Hadrabová ir kiti prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2007; *Popov prieš Moldovą (Nr. 1)*, 2005, § 48; *Mirolubovs ir kiti prieš Latviją*, 2009, § 66).

266. Siekiant nustatyti, ar pareiškėjas pažeidė konfidencialumo pareigą, pirmiausia reikia apibrėžti tos pareigos ribas. Ji visada turi būti aiškinama atsižvelgiant į jos bendrąjį tikslą, t. y. palengvinti taikaus susitarimo sudarymą apsaugant šalis ir Teismą nuo galimo spaudimo.

Atitinkamai, nors informacijos apie su taikiu susitarimu susijusių dokumentų turinį perdavimas trečiajai šaliai teoriškai gali prilygti piktnaudžiavimui peticijos teise pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies a punktą, tai nereiškia absoliutaus ir besąlygiško draudimo rodyti tokius dokumentus trečiajai šaliai arba apie juos su ja kalbėtis. Toks platus ir griežtas aiškinimas keltų grėsmę pareiškėjo teisėtų interesų apsaugai, pavyzdžiui, tais atvejais, kai jis nori gauti vienkartinę kompetentingą konsultaciją byloje, kurioje yra įgaliotas pats sau atstovauti Teisme. Be to, Teismui būtų pernelyg sudėtinga arba netgi neįmanoma kontroliuoti, kaip laikomasi tokio draudimo. Pagal Konvencijos 39 straipsnio 2 dalį ir Teismo reglamento 62 taisyklės 2 dalį šalims draudžiama skelbti konkrečią informaciją, pavyzdžiui, medijose, korespondencijoje, kurią gali perskaityti daug žmonių, arba bet kuriuo kitu būdu (*Mirolubovs ir kiti prieš Latviją*, 2009, § 68; taip pat žr. bylą *Mātāsaru prieš Moldovos Respubliką* (nut.), 2020, §§ 36–39, kurioje pareiškėjo žmona žiniasklaidai atskleidė Teismo pasiūlytą taikos sutartį). Taigi toks elgesys, susijęs su tam tikru rimtumo laipsniu, yra piktnaudžiavimas peticijos teise.

267. Piktnaudžiavimu peticija laikomas tik tyčinis konfidencialios informacijos atskleidimas. Pareiškėjo tiesioginė atsakomybė už konfidencialios informacijos atskleidimą visada turi būti nustatyta pakankamai aiškiai, nepakanka vien tik įtarimo (*Mirolubovs ir kiti prieš Latviją*, 2009, § 66 *in fine*). Konkretūs šio principo taikymo pavyzdžiai: pavyzdžiui, kai peticija buvo atmesta, žr. *Hadrabová ir kiti prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2007, kurioje pareiškėjai, susirašinėdami su savo šalies Teisingumo ministerija, tiksliai citavo Teismo kanceliarijos suformuluotą pasiūlymą dėl taikaus susitarimo, todėl jų peticija buvo atmesta dėl piktnaudžiavimo peticija; pavyzdžiui, kai peticija buvo pripažinta priimtina, žr. *Mirolubovs ir kiti prieš Latviją*, 2009, kurioje nebuvo tiksliai nustatyta, kad visi trys pareiškėjai buvo atsakingi už konfidencialios informacijos atskleidimą, todėl Teismas atmetė vyriausybės pirminį prieštaravimą.

268. Pareiškimai visiškai konfidencialiuose procesuose dėl taikaus susitarimo ir vienašalių vyriausybės atsakovės deklaracijų viešame ir rungimosi principu grindžiamame Teismo procese nėra vienas ir tas pats, nors šių procedūrų esminis rezultatas gali būti panašus. Vienašalės deklaracijos sąlygų atskleidimas nėra piktnaudžiavimas individualios peticijos teise (*Eskerkhanov ir kiti prieš Rusiją*, 2017, § 26–29).

269. Dėl konfidencialumo taisyklės pažeidimo po to, kai jau buvo priimtas pagrindinis sprendimas, bet Teismas dar nebuvo priėmęs sprendimo dėl teisingo atlyginimo, žr. 2017 m. sprendimą *Žáková prieš Čekijos Respubliką* (teisingas atlyginimas), §§ 18–25, kuriame Teismas, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes, nusprendė, kad bylos nagrinėjimą yra tikslinga tęsti.

5. Aiškiai nepagrįsta arba realaus tikslo neturinti peticija

270. Pareiškėjas piktnaudžiauja peticijos teise, jeigu pakartotinai pateikia Teismui nemotyvuotas ir aiškiai nepagrįstas peticijas, panašias į anksčiau pateiktą peticiją, kuri jau buvo pripažinta nepriimtina (*M. prieš Jungtinę Karalystę* ir *Philis prieš Graikiją*, Komisijos sprendimai, 1987, 1996). Negali būti tikimasi, kad Teismas spręs nuolatinius nepagrįstus skundus ar nagrinės kitokį akivaizdžiai piktnaudžiaujantį pareiškėjų ar jų įgaliotų atstovų elgesį, nes tai būtų bereikalingas Teismo darbas, nesuderinamas su jo tikrosiomis funkcijomis pagal Konvenciją (*Bekauri prieš Sakartvelą* (pirminiai prieštaravimai), 2012, § 21; taip pat žr. *Migliore ir kiti prieš Italiją* (nut.), 2013, ir *Simitzi-Papachristou ir kiti prieš Graikiją* (nut.), 2013).

271. Teismas pripažino piktnaudžius peticijos teise pareiškėją, kuris savo interneto svetainėje ir „YouTube“ ragino lankytojus jį palaikyti teikiant kolektyvinę peticiją Teismui, taip pat teikti peticijas pasinaudojant automatiškai generuojamu ir standartizuotu peticijos formuliariu. Dėl to Teismui buvo išsiųsta beveik 18 000 peticijų. Tuo konkrečiai buvo siekiama ne laimėti atitinkamas bylas, o priešingai, Teismą „užtvindyti peticijomis, užversti darbais ir neišnagrinėtomis bylomis“, „paralyžiuoti jo veiklą“, „sukurti galios santykį“, kad, sukelti pavojų Teismo veiklai, su juo būtų galima „derėtis“, ir taip „sutrikdyti sistemą“, kurioje Teismas yra „grandinės jungtis“. Toks požiūris, kuriuo buvo siekiama pakenkti Konvencijos sistemai ir Teismo veikimui, akivaizdžiai

prieštaravo individualios peticijos teisės paskirčiai, Konvencijos dvasiai ir ja siekiamiems tikslams (*Zambrano prieš Prancūziją* (nut.), 2021, §§ 35–38).

272. Teismas taip pat gali nustatyti piktnaudžiavimą peticijos teise, jeigu peticija aiškiai neturi realaus tikslo, yra susijusi su nedidele pinigų suma arba apskritai neturi jokios įtakos objektyviems teisėtiems pareiškėjo interesams (*Simitzi-Papachristou ir kiti prieš Graikiją* (nut.), 2013; *Bock prieš Vokietiją* (nut.), 2010, plg. *S.A.S. prieš Prancūziją* [DK], 2014, §§ 62 ir 68). Nuo Protokolo Nr. 14 įsigaliojimo 2010 m. birželio 1 d. tokio pobūdžio peticijos yra nagrinėjamos paprasčiau – pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies b punktą (didelės žalos nebuvimas).

6. Piktnaudžiavimas šalies vidaus teisinės gynybos priemonėmis arba kiti netinkami veiksmai nacionaliniu lygmeniu

273. Vertinant, ar peticija turėtų būti laikoma pateikta piktnaudžiaujant peticijos teise, svarbus yra pareiškėjo elgesys nacionaliniu lygmeniu. Kadangi šalies vidaus teisinės gynybos priemonės yra pagrindinė Konvencijos garantuojamų žmogaus teisių apsaugos priemonė, Teismas dažnai priima sprendimą remdamasis pareiškėjo elgesio nacionaliniu lygmeniu ir Teisme bendra analize. Visų pirma peticija gali būti pripažinta nepriimtina kaip pateikta piktnaudžiaujant teise dėl akivaizdaus piktnaudžiavimo šalies vidaus teisinės gynybos priemonėmis (*Ferrara ir kiti prieš Italiją* (nut.), 2023, § 43). Pavyzdžiui, nepagrįstas nacionalinio vykdymo proceso suskaidymas, nesiekiant jokio kito tikslo, kaip tik pasinaudoti nacionaline teise, kad advokatams už teisinės paslaugas būtų priteistos didesnės sumos, ir tas pats Teisme taikytas metodas (remiantis tokiomis pačiomis arba panašiomis aplinkybėmis, pateikta daug atskirų identišκών peticijų, jų nesujungiant ir net neinformuojant Teismo apie jų ryšį) buvo pripažintas akivaizdžiu piktnaudžiavimu, turinčiu neigiamos įtakos tiek nacionalinių teismų, tiek paties Teismo darbo organizavimui ir krūviui (*ibid.*, §§ 63–68).

274. Byloje *Mamić prieš Kroatiją* (nut.), 2004, buvo nustatyta, kad pareiškėjai savo naudai manipuliavo nacionaliniu teismo procesu, stipriai trukdydami teisingumo sistemai, o vėliau siekė pasinaudoti Konvencijos žmogaus teisių apsaugos sistema ir savo piktnaudžiaujančiu elgesiu gauti naudą nacionaliniu lygmeniu (§§ 139–143). Nors piktnaudžiavimu laikomas elgesys buvo tiesiogiai susijęs tik su vienu iš kelių pagal Konvencijos 6 straipsnį pateiktų ir vyriausybei atsakovei perduotų skundų, Teismas nusprendė, kad toks elgesys turėtų turėti įtakos visų peticijų priimtinumui ir jos, kaip visuma, turėjo būti atmetos dėl piktnaudžiavimo individualios peticijos teise (§§ 144–145).

275. Kartais Teismo sprendimai ir nutarimai bei jame nagrinėjamos bylos Susitariančiosiose Šalyse nacionaliniu lygmeniu naudojamos politinėse kalbose. Peticijos pateikimas, kuriuo siekiama viešumo ar propagandos, vien dėl to nėra laikomas piktnaudžiavimu peticijos teise (*McFeeley ir kiti prieš Jungtinę Karalystę*, Komisijos sprendimas, 1980, taip pat žr. *Khadzhaliyev ir kiti prieš Rusiją*, 2008, §§ 66–67; *Friedrich ir kiti prieš Lenkiją*, 2024, § 123). Tačiau piktnaudžiavimas gali pasireikšti tuo atveju, kai pareiškėjas, skatinamas politinių interesų, spaudai arba televizijai duoda interviu, kuriuose išreiškia neatsakingą ir nerimtą požiūrį į Teisme nagrinėjamą bylą (*Georgian Labour Party prieš Sakartvelą*, 2008). Klaidingos informacijos paskleidimas spaudoje suklydus, bet elgiantis sąžiningai, piktnaudžiavimu peticijos teise nebuvo pripažintas (žr. bylą *Podeschi prieš San Mariną*, 2017, § 88, kurioje pareiškėjas arba jo atstovai per klaidą viešai pranešė, kad Teismas jau paskelbė peticiją priimtina).

276. Teismas konstatavo, kad buvo piktnaudžiaujama individualios peticijos teise, kai pareiškėjas Teisme rėmėsi 8 straipsniu, peticiją pagrįsdamas įrodymais, gautais pažeidžiant Konvencijoje įtvirtintas kitų asmenų teises. Pareiškėjas, siekdamas įrodyti, kad jis nėra vaiko tėvas, be sutikimo jėga gavo DNR mėginius ir dėl to buvo nuteistas už pasikėsinimą į savo buvusios žmonos fizinę neliečiamybę (*Koch prieš Lenkiją* (nut.), 2017, §§ 31–34).

7. Pozicija, kurios turėtų laikytis vyriausybė atsakovė

277. Jeigu vyriausybė atsakovė mano, kad pareiškėjas piktnaudžiavo peticijos teise, ji privalo apie tai informuoti Teismą ir pateikti jam turimą reikšmingą informaciją, kad Teismas galėtų padaryti tinkamas išvadas (*Mamić prieš Kroatiją* (nut.), 2024, §§ 120–122). Kaip pareiškėjai laikosi Konvencijoje ir Teismo reglamente nustatytų procesinių pareigų, kontroliuoja Teismas, o ne vyriausybė atsakovė. Tačiau dėl vyriausybės ir jos įstaigų grasinimų iškelti pareiškėjui baudžiamąją ar drausmės bylą dėl tariamo procesinio įsipareigojimo Teismui pažeidimo gali kilti problema pagal Konvencijos 34 straipsnį *in fine*, pagal kurį draudžiama trukdyti veiksmingai pasinaudoti individualios peticijos teise (*Mirolubovs ir kiti prieš Latviją*, 2009, § 70).

278. Net jei vyriausybė neteigia, kad pareiškėjų elgesys prilygo piktnaudžiavimui individualios peticijos teise, Teismas klausimą dėl galimo piktnaudžiavimo gali kelti *proprio motu* (*Gevorgyan ir kiti prieš Armėniją* (nut.), 2020, § 32; *Dimo Dimov ir kiti prieš Bulgariją*, 2020, § 41).

II. Nepriimtimumo pagrindai, susiję su Teismo jurisdikcija

Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies (a) punktas – Priimtimumo sąlygos

„3. Teismas paskelbia nepriimtina kiekvieną pagal 34 straipsnį pateiktą individualią peticiją jeigu mano, kad:

a) peticija nesuderinama su Konvencijos ir jos protokolų nuostatomis ...“

Konvencijos 32 straipsnis – Teismo jurisdikcija

„1. Teismo jurisdikcija apima visus šios Konvencijos ir jos protokolų aiškinimo bei taikymo klausimus, kurie jam pateikiami remiantis 33, 34, 46 ir 47 straipsniais.

2. Kilus ginčui dėl Teismo jurisdikcijos, jį išsprendžia Teismas.“

HUDOC reikšminiai žodžiai

Ratione personae (35-3-a) – *Ratione loci* (35-3-a) – *Ratione temporis* (35-3-a) – Besitęsianti situacija (35-3-a) – *Ratione materiae* (35-3-a)

A. *Ratione personae* nesuderinamumas

1. Principai

279. Pagal *ratione personae* suderinamumą tariamas Konvencijos pažeidimas turi būti padarytas Susitariančiosios Šalies arba vienaip ar kitaip jai priskirtinas.

280. Net ir tais atvejais, kai valstybė atsakovė nepateikia prieštaravimų dėl Teismo jurisdikcijos *ratione personae* pagrindu, šį klausimą Teismas privalo svarstyti savo iniciatyva (*Sejdić ir Finci prieš Bosniją ir Hercegoviną* [DK], 2009, § 27; *Mutu ir Pechstein prieš Šveicariją*, 2018, § 63).

281. Tarptautinėmis su žmogaus teisėmis susijusiomis sutartimis ginamos pagrindinės teisės turėtų būti užtikrintos asmenims, gyvenantiems atitinkamos valstybės narės teritorijoje, neatsižvelgiant į jos vėlesnį žlugimą arba valdžios perėmimą (*Bijelić prieš Juodkalniją ir Serbiją*, 2009, § 69).

282. Valstybė gali būti laikoma atsakinga už valstybės įmonės skolas, net jei įmonė yra atskiras juridinis asmuo, tuo atveju, jei ta įmonė neturi pakankamo institucinio ir funkcinio nepriklausomumo nuo valstybės, kad valstybė būtų atleista nuo atsakomybės pagal Konvenciją (*Ališić ir kiti prieš Bosniją ir Hercegoviną, Kroatiją, Serbiją, Slovėniją ir buvusią Jugoslavijos*

Respubliką Makedoniją [DK], §§ 114–115; *Kuzhelev ir kiti prieš Rusiją*, 2019, §§ 93–100, 117; *Mykhaylenky ir kiti prieš Ukrainą*, 2004, §§ 43–45). Šis su skolomis susijęs principas taip pat taikomas kitiems šių įmonių veiksams ir neveikimui, pavyzdžiui, patentuotų išradimų naudojimui (*Tokel prieš Turkiją*, §§ 58–62). Pagal privatinę teisę veikiančio fondo veiksmas ir neveikimas valstybei atsakovei taip pat gali užtraukti atsakomybę pagal Konvenciją (*Mutu ir Pechstein prieš Šveicariją*, 2018, §§ 65–67).

283. Peticijos nesuderinamomis su Konvencija *ratione personae* pripažįstamos šiais atvejais:

- jei pareiškėjas neturi teisės kreiptis į Teismą pagal Konvencijos 34 straipsnį (žr., pvz., *Antilly savivaldybės skyrius prieš Prancūziją* (nut.), 1999; *Döşemealti Belediyesi prieš Turkiją* (nut.), 2010; *Moretti ir Benedetti prieš Italiją*, 2010, §§ 32–35; *Bulgarijos Helsinkio komitetas prieš Bulgariją* (nut.), 2016; *V.D. ir kiti prieš Rusiją*, 2019, §§ 72–76; *İhsan Dođramacı Bilkent Üniversitesi prieš Turkiją* (nut.), 2020, §§ 34–47; *Kongo Demokratinė Respublika prieš Belgiją* (nut.), 2020, §§ 13–21);
- jei pareiškėjas negali įrodyti, kad jis ar ji yra tariamo pažeidimo auka (*Kátai prieš Vengriją* (nut.), 2014, §§ 25–26; *Trivkanovic prieš Kroatiją*, 2017, §§ 49–51; žr. įvado A.3 dalį „Aukos statusas“);
- jei peticija pateikta prieš fizinį asmenį (*X. prieš Jungtinę Karalystę*, Komisijos sprendimas, 1976; *Durini prieš Italiją*, Komisijos sprendimas, 1994);
- jei peticija pateikta tiesiogiai prieš tarptautinę organizaciją, kuri nėra prisijungusi prie Konvencijos (*Stephens prieš Kiprą, Turkiją ir Jungtinių Tautų Organizaciją* (nut.), 2008, paskutinis punktas);
- jeigu skundas yra susijęs su Konvencijos protokolu, kurio valstybė atsakovė nėra ratifikavusi (*Horsham prieš Jungtinę Karalystę*, Komisijos sprendimas, 1995; *De Saedeleer prieš Belgiją*, 2007, § 68).

2. Jurisdikcija⁸

284. Konstatavus, kad Teismas neturi jurisdikcijos *ratione loci* pagrindu, tai neatleidžia Teismo nuo pareigos nagrinėti, ar pareiškėjai patenka į vienos ar daugiau Susitariančiųjų Valstybių jurisdikciją pagal Konvencijos 1 straipsnį (*Drozd ir Janousek prieš Prancūziją ir Ispaniją*, 1992, § 90). Dėl šios priežasties prieštaravimai, kad pareiškėjai nepatenka į valstybės atsakovės jurisdikciją, paprastai pateikiami tvirtinant, kad peticija yra nesuderinama su Konvencija *ratione personae* pagrindu (žr. vyriausybės atsakovių argumentus bylose *Banković ir kiti prieš Belgiją ir kitas valstybes* (nut.) [DK], 2001, § 35; *Ilaşcu ir kiti prieš Moldovą ir Rusiją* [DK], 2004, § 300; *Weber ir Saravia prieš Vokietiją* (nut.), 2006; taip pat žr. bylą *Mozer prieš Moldovos Respubliką ir Rusiją* [DK], 2016, § 79, kurioje Rusijos vyriausybė pareiškė prieštaravimą *ratione personae* ir *ratione loci* pagrindu; žr. *M.A. ir kiti prieš Lietuvą*, 2018, § 67). Konvencijos 1 straipsnyje numatyta „jurisdikcija“ yra minimali kreipimuisi į Teismą taikoma sąlyga, būtina, kad Susitariančiąją Valstybę būtų galima laikyti atsakinga už jai priskiriamus veiksmus ar neveikimą, dėl kurių kyla įtarimas dėl Konvencijoje įtvirtintų teisių ir laisvių pažeidimo (*Ilaşcu ir kiti prieš Moldovą ir Rusiją* [DK], 2004, § 311; *Al-Skeini ir kiti prieš Jungtinę Karalystę* [DK], 2011, § 130).

285. Pagal 1 straipsnį valstybės jurisdikcija iš esmės yra teritorinė (*Banković ir kiti prieš Belgiją ir kitas valstybes* (nut.) [DK], 2001, §§ 61 ir 67; *Catan ir kiti prieš Moldovos Respubliką ir Rusiją* [DK], 2012, § 104). Preziumuojama, kad jurisdikcija paprastai įgyvendinama visoje valstybės teritorijoje (*N.D. ir N.T. prieš Ispaniją* [DK], §§ 102–103, 105 ir kt.; *Assanidze prieš Sakartvelą* [DK], 2004, § 139; *Sargsyan prieš Azerbaidžaną* [DK], 2015, §§ 129, 139 ir 150). Jurisdikcija taip pat gali būti įgyvendinama pasienyje (pavyzdžiui, pasienio pareigūnų atsisakymas priimti prieglobsčio

⁸ Žr. Konvencijos 1 straipsnio aiškinimo vadovą.

prašymus ir įleisti prieglobsčio prašytojus į valstybės teritoriją, žr. *M.A. ir kiti prieš Lietuvą*, 2018, §§ 69–70; *M.K. ir kiti prieš Lenkiją*, 2020, §§ 126–132). „Jurisdikcijos“ sąvoka turi būti aiškinama atsižvelgiant į šios sąvokos reikšmę tarptautinėje viešojoje teisėje, pagal kurią dėl tam tikru atstumu nuo pasienio esančios tvoros valstybė neturi teisės vienašališkai atsisakyti savo teritorinės jurisdikcijos, ją pakeisti ar apriboti, nes teritorinė jurisdikcija prasideda ties valstybinę sieną sudarančia linija. Teismas yra pripažinęs, kad Šengeno erdvės išorinę sieną sudarančios valstybės, spręsdamos didėjančio migrantų ir prieglobsčio prašytojų antplūdžio problemą, susidūrė su dideliais sunkumais, tačiau nepadarė jokių išvadų dėl atitinkamų valstybių jurisdikcijos (žr. bylą *N.D. ir N.T. prieš Ispaniją* [DK], §§ 104–111, kurioje neteisėtos imigracijos aplinkybėmis valstybė rėmėsi teritorinės jurisdikcijos išimtimi, §§ 107–108).

286. Valstybės gali būti laikomos atsakingomis už savo institucijų veiksmus, atlikus arba sukėlusius padarinių ir už jų teritorijos ribų (*Drozd ir Janousek prieš Prancūziją ir Ispaniją*, 1992, § 91; *Soering prieš Jungtinę Karalystę*, 1989, §§ 86 ir 91; *Loizidou prieš Turkiją* (pirminiai prieštaravimai), 1995, § 62). Tačiau taip būna tik išskirtiniais atvejais (*Banković ir kiti prieš Belgiją ir kitas valstybes* (nut.) [DK], 2001, § 71; *Ilaşcu ir kiti prieš Moldovą ir Rusiją* [DK], 2004, § 314), t. y. kai Susitariančioji Valstybė faktiškai kontroliuoja teritoriją arba bent jau daro jai lemiamą įtaką (*ibid.*, §§ 314–316 ir 392; *Catan ir kiti prieš Moldovos Respubliką ir Rusiją* [DK], 2012, §§ 106–107; *Al-Skeini ir kiti prieš Jungtinę Karalystę* [DK], 2011, §§ 138–140; *Medvedyev ir kiti prieš Prancūziją* [DK], 2010, §§ 63–64; dėl okupacijos nutraukus karinius veiksmus žr. *Sakartvelas prieš Rusiją (II)* [DK], 2021, §§ 161–175). Dėl teritorijos „faktinės kontrolės“ sąvokos ir faktinės kontrolės valstybės ginkluotosiomis pajėgomis žr. *Ilaşcu ir kiti prieš Moldovą ir Rusiją* [DK], 2004, §§ 314–316; taip pat žr. *Banković ir kiti prieš Belgiją ir kitas valstybes* [DK] (nut.), 2001, §§ 67 ir kt. ir 74–82; *Kipras prieš Turkiją* [DK], 2001, §§ 75–81; *Loizidou prieš Turkiją* (bylos esmė), 1996, §§ 52–57; *Hassan prieš Jungtinę Karalystę* [DK], 2012, § 75; *Ukraina prieš Rusiją (dėl Krymo)* (nut.) [DK], 2020, §§ 315–335; *Sakartvelas prieš Rusiją (II)* [DK], 2021, §§ 126 ir 165. Dėl faktinės kontrolės, vykdomos ne tiesiogiai, o per pavaldžią vietos administraciją, kuri išlaikoma valstybės lėšomis, sąvokos žr. *Catan ir kiti prieš Moldovos Respubliką ir Rusiją* [DK], 2012, §§ 116–122; *Chiragov ir kiti prieš Armėniją* [DK], 2013, §§ 169–186; *Sakartvelas prieš Rusiją (II)* [DK], 2021, §§ 166–174. Dėl teritorijos faktinės kontrolės vienai Susitariančiajai Valstybei galimai „aneksavus“ kitos Susitariančiosios Valstybės teritoriją žr. *Ukraina prieš Rusiją (dėl Krymo)* (nut.) [DK], 2020, §§ 338–349.

287. Valstybė gali būti laikoma atsakinga už asmenų, kurie yra kitos valstybės teritorijoje, tačiau yra jos valdžioje ir yra jos arba jos atstovų teisėtai arba neteisėtai kontroliuojami, Konvencijoje nustatytų teisių pažeidimus (*Issa ir kiti prieš Turkiją*, 2004, § 71; *Sánchez Ramirez prieš Prancūziją*, Komisijos sprendimas, 1996; *Öcalan prieš Turkiją* [DK], 2005, § 91; *Veronica Ciobanu prieš Moldovos Respubliką*, 2021, §§ 25–26; dėl karinių operacijų užsienyje žr. *Al-Skeini ir kiti prieš Jungtinę Karalystę* [DK], 2011, § 149; *Hassan prieš Jungtinę Karalystę* [DK], 2014, §§ 76–80; *Jaloud prieš Nyderlandus* [DK], 2014, §§ 140–152).

288. Dėl Jungtinių Tautų įgaliotų Daugianacionalinių pajėgų karių padarytų veiksmų ir galimybės tuos veiksmus priskirti valstybės atsakomybei, kai tarptautinė organizacija nevykdo to elgesio faktinės ir galutinės kontrolės, žr. *Al-Jedda prieš Jungtinę Karalystę* [DK], 2011, §§ 84–86. Dėl veiksmų Jungtinių Tautų buferinėje zonoje žr. *Isaak ir kiti prieš Turkiją* (nut.), 2006. Dėl aktyvios karo veiksmų fazės (bombardavimo, artilerijos panaudojimo ir apšaudymo) vykstant tarptautiniam ginkluotam konfliktui tarp dviejų Susitariančiųjų Valstybių žr. *Sakartvelas prieš Rusiją (II)* [DK], 2021, §§ 125–144.

289. Tais atvejais, kai teritorijos teisiniu požiūriu patenka į Susitariančiosios Valstybės jurisdikciją, tačiau nėra faktiškai tos valstybės valdomos ir (arba) kontroliuojamos, peticijos gali būti laikomos nesuderinamomis su Konvencijos nuostatomis (*An ir kiti prieš Kiprą*, Komisijos sprendimas, 1991), tačiau turi būti atsižvelgiama į valstybės pozityvias pareigas pagal Konvenciją (*Ilaşcu ir kiti prieš Moldovą ir Rusiją* [DK], 2004, §§ 312–313 ir 333 ir kt.; taip pat žr. *Stephens prieš Kiprą, Turkiją ir Jungtines Tautas* (nut.), 2008; *Azemi prieš Serbiją* (nut.), 2013;

Ivančoc ir kiti prieš Moldovą ir Rusiją, 2011, §§ 105–106; *Catan ir kiti prieš Moldovos Respubliką ir Rusiją* [DK], 2012, §§ 109–10; *Mozer prieš Moldovos Respubliką ir Rusiją* [DK], 2016, §§ 99–100). Dėl Susitariančiosios Valstybės tarptautiniu mastu pripažintoje teritorijoje esančių ginčijamų zonų, kurių jokia kita valstybė faktiškai nekontroliuoja, žr. *Sargsyan prieš Azerbaidžaną* [DK], 2015, §§ 139–151. Dėl kalėjimo, kurį visiškai kontroliavo Susitariančioji Valstybė, tačiau kuriam elektros energiją ir vandenį atjungė jos *de facto* nekontroliuojamo subjekto savivaldos institucija, žr. *Pocasovschi ir Mihaila prieš Moldovos Respubliką ir Rusiją*, 2018, §§ 43–46. Valstybei nebuvo leista reikalauti taikyti jurisdikcijos principų išimtį, kai ji savo teritorijoje pastatė tris tvoras, kad užkirstų kelią neteisėtam kitų valstybių piliečių patekimui, ir įrodinėjo, kad asmuo į jos jurisdikciją patenka tik praėjęs visas tris tvoras: Teismas nusprendė, kad valstybė vis dėlto faktiškai kontroliavo savo teritoriją pasienyje (*N.D. ir N.T. prieš Ispaniją* [DK], §§ 104–111).

290. Principas, kad dėl fizinio buvimo vienos iš Susitariančiųjų Šalių teritorijoje asmuo patenka į atitinkamos valstybės jurisdikciją, turi išimčių, pavyzdžiui, kai valstybėje yra įsteigta tarptautinės organizacijos, prieš kurią pateikti pareiškėjo skundai, būstinė. Vien tai, kad Tarptautinis baudžiamasis teismas turi savo buveinę ir patalpas Nyderlanduose, nėra pakankamas pagrindas priskirti tai valstybei tariamus tarptautinio teismo veiksmus ar neveikimą, susijusius su pareiškėjų nuteisimu (*Galić prieš Nyderlandus* (nut.), 2009; *Blagojević prieš Nyderlandus* (nut.), 2009; *Djokaba Lambi Longa prieš Nyderlandus* (nut.), 2012). Dėl peticijos prieš valstybę atsakovę kaip nuolatinės tarptautinės organizacijos buveinės vietą žr. *Lopez Cifuentes prieš Ispaniją* (nut.), 2009, §§ 25–26; *Klausecker prieš Vokietiją* (nut.), 2015, §§ 80–81. Dėl tarptautinės civilinės administracijos pripažinimo valstybės atsakovės teritorijoje žr. *Berić ir kiti prieš Bosniją ir Hercegoviną* (nut.), 2007, § 30.

291. Valstybės dalyvavimas byloje, jai iškeltoje kitoje valstybėje, pats savaime neprilygsta ekstrateritorinės jurisdikcijos įgyvendinimui (*McElhinney prieš Airiją ir Jungtinę Karalystę* (nut.) [DK], 2000; *Treska prieš Albaniją ir Italiją* (nut.), 2006; *Manoilescu ir Dobrescu prieš Rumuniją ir Rusiją* (nut.), 2005, §§ 99–111). Tačiau kai asmuo valstybės teismuose ar tribunoluose pareiškia civilinį ieškinį, tarp to asmens ir valstybės neabejotinai egzistuoja „jurisdikcinis ryšys“ nepaisant to, kad ieškinio pagrindu laikomi įvykiai yra ekstrateritorinio pobūdžio (dėl Konvencijos 6 straipsnio žr. *Marković ir kiti prieš Italiją* [DK], 2006, §§ 49–55; dėl Susitariančiosios Valstybės jurisdikcijos dėl bylos dėl šmeižto, iškeltos iš užsienio valstybės transliuojamai televizijos programai, žr. *Arlewin prieš Švediją*, 2016, §§ 65–74; plg. nutarimą *M.N. ir kiti prieš Belgiją* (nut.) [DK], 2020, §§ 121–125, dėl Belgijoje iškeltos bylos, kuria buvo siekiama gauti leidimą atvykti į šią šalį, siekiant pateikti prašymą dėl prieglobsčio ir išvengti Konvencijos 3 straipsniui prieštaraujančio elgesio). Panašiai ir tuo atveju, jei Susitariančiosios Valstybės tyrimo ar teisminės institucijos pradeda baudžiamąjį tyrimą arba teismo procesą dėl mirties, net jei mirtis įvyko už tos valstybės jurisdikcijos ribų, tokio tyrimo ar proceso pradėjimo pakanka, kad pagal Konvencijos 1 straipsnį būtų nustatytas „jurisdikcinis ryšys“ tarp tos valstybės ir nukentėjusiojo giminaičių, kurie vėliau Teismui pateikia skundą pagal 2 straipsnio procesinę dalį (*Güzelyurtlu ir kiti prieš Kiprą ir Turkiją* [DK], 2019, §§ 188–189 ir 191; *Aliyeva ir Aliyev prieš Azerbaidžaną*, 2014, § 57; plg. *Hanan prieš Vokietiją* [DK], 2021, §§ 134–135, dėl mirčių už Konvencijos Susitariančiųjų Šalių teritorijų ribų vykstant ekstrateritorinei karinei operacijai). Jei tyrimas arba teismo procesas atitinkamoje Susitariančiojoje Valstybėje nebuvo vykdytas, „jurisdikcinis ryšys“, susijęs su procesine pareiga pagal 2 straipsnį atlikti kitoje jurisdikcijoje sukeltos mirties, kuri nebūtina patenka į tos valstybės jurisdikciją, tyrimą, gali būti nustatytas dėl tam tikro atvejo „ypatybių“ (žr. bylą *Güzelyurtlu ir kiti prieš Kiprą ir Turkiją* [DK], 2019, §§ 190 ir 192–196, kurioje nužudymu įtariami asmenys pabėgo į Kipro teritorijos dalį, kurią faktiškai kontroliavo Turkija, todėl Kipras negalėjo vykdyti įtariamųjų baudžiamojo tyrimo; žr. bylą *Georgia prieš Rusiją(III)* [DK], 2021, §§ 331–332, dėl aktyvių karo veiksmų metu padarytų įtariamų karo nusikaltimų, kuriuos Rusijos Federacija privalėjo tirti pagal tarptautinę humanitarinę teisę ir vidaus teisę; *Hanan prieš Vokietiją* [DK], 2021, §§ 136–142, kurioje Vokietija turėjo išimtinę jurisdikciją savo karių atžvilgiu dėl sunkių nusikaltimų, kuriuos ji privalėjo tirti pagal tarptautinę ir nacionalinę teisę). Teismas, vertindamas „ypatumus“, taip pat

nustatė „jurisdikcinį ryšį“ ir dėl procesinės pareigos tęsti kitoje Susitariančiojoje Valstybėje pradėtos vykdyti laisvės atėmimo bausmės vykdymą (byla *Makuchyan ir Minasyan prieš Azerbaidžaną ir Vengriją*, 2020, §§ 49–51, dėl nužudymo, kurį Vengrijoje įvykdė Azerbaidžano pareigūnas, nuteistas ir vėliau perkeltas į savo šalį).

292. Teismas taip pat yra nustatęs principus, pagal kuriuos reglamentuojama ekstrateritorinė atsakomybė už trečioje valstybėje valstybės atsakovės prašymu ekstradicijos proceso metu vykdytą areštą ir kalinimą (*Stephens prieš Maltą (Nr. 1)*, § 52; *Vasiliciuc prieš Moldovos Respubliką*, 2017, §§ 22–25).

293. Kiti pripažinti valstybės ekstrateritorinio jurisdikcijos įgyvendinimo atvejai apima bylas, susijusias su valstybės diplomatinių ar konsulinių atstovų veikla užsienyje (*M. prieš Daniją*, Komisijos sprendimas, 1992; plg. *M.N. ir kiti prieš Belgiją* (nut.) [DK], 2020, §§ 106 ir 117–119), ir bylas, susijusias su veikla orlaiviuose ir toje valstybėje registruotuose arba su jos vėliava plaukiojančiuose laivuose (*Hirsi Jamaa ir kiti prieš Italiją* [DK], 2012, §§ 70–75 ir 79–81; *Medvedyev ir kiti prieš Prancūziją* [DK], 2010, § 65; *Bakanova prieš Lietuvą*, 2016, § 63).

3. Atsakomybė ir jos priskyrimas

294. Kad peticija būtų suderinama su Konvencija *ratione personae* pagrindu, tariamas pažeidimas turi būti priskirtinas Susitariančiajai Šaliai (*Gentilhomme, Schaff-Benhadi ir Zerouki prieš Prancūziją*, 2002, § 20; *M.A. ir kiti prieš Lietuvą*, 2018, § 70). Tačiau naujausiose bylose priskirtinumo / atsakomybės klausimai buvo svarstomi aiškiai nenurodant suderinamumo *ratione personae* pagrindu (*Assanidze prieš Sakartvelą* [DK], 2004, §§ 144 ir kt.; *Hussein prieš Albaniją ir 20 kity Susitariančiųjų Valstybių* (nut.), 2006; *Isaak ir kiti prieš Turkiją* (nut.), 2006; *Stephens prieš Maltą (Nr. 1)*, § 45; *Jaloud prieš Nyderlandus* [DK], 2014, §§ 154–155). Byloje *Sakartvelas prieš Rusiją (II)* [DK], 2021, § 162, Teismas pažymėjo, jog tai, ar faktai, dėl kurių skundžiamasi, patenka į valstybės atsakovės jurisdikciją, ir ar jie priskirtini šiai valstybei ir suponuoja jos atsakomybę, yra atskiri klausimai. Pastarieji du klausimai turi būti sprendžiami nagrinėjant bylą iš esmės.

295. Nors Susitariančiųjų Valstybių atsakomybė už privačių asmenų veikas tradiciškai nagrinėjama pagal *ratione personae* suderinamumą, ji taip pat gali priklausyti nuo Konvencijoje nustatytų individualių teisių sąlygų ir su tomis teisėmis susijusių pozityviųjų pareigų apimties (žr., pavyzdžiui, *Söderman prieš Švediją* [DK], 2013, § 78; *Aksu prieš Turkiją* [DK], 2012, § 59; *Siliadin prieš Prancūziją*, 2005, §§ 77–81; *Beganović prieš Kroatiją*, 2009, §§ 69–71). Valstybei pagal Konvenciją gali būti taikoma atsakomybė dėl jos institucijų neprieštaravimo arba nuolaidžiavimo privačių asmenų veiksams, kuriais pažeidžiamos Konvencijoje nustatytos kitų jos jurisdikcijai priklausančių asmenų teisės (*Ilaşcu ir kiti prieš Moldovą ir Rusiją* [DK], 2004, § 318; žr. palyginimui *Makuchyan ir Minasyan prieš Azerbaidžaną ir Vengriją*, 2020, §§ 111–120, dėl nusikaltimų, kuriuos užsienyje įvykdė pareigūnas kaip privatus asmuo, valstybei aiškiai ir nedviprasmiškai to „nepripažįstant“ ir „nepriimant“), arba net tada, kai veikas jos teritorijoje įvykdo užsienio pareigūnai (*El-Masri prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją* [DK], 2012, § 206; *Al Nashiri prieš Lenkiją*, 2014, § 452; *Nasr ir Ghali prieš Italiją*, 2016, § 241; *Al Nashiri prieš Rumuniją*, 2018, §§ 594 ir 600–602).

296. Valstybių atsakomybės už teismų sprendimus, susijusius su privačių asmenų ginčais, klausimas gali būti keliamas remiantis Konvencijoje įtvirtintos teisės apribojimu (žr. 2018 m. bylą *Zhidov prieš Rusiją*, §§ 71 ir 95, dėl remiantis privačių dujotiekius ir naftotiekius eksploatuojančių bendrovių prašymais teismo priimtų įsakymų nugriauti neteisėtai pastatytus statinius; Teismas nusprendė, kad tokie įsakymai prilygo valdžios institucijų apribotai pareiškėjų teisei netrukdomai naudotis savo nuosavybe, todėl atmetė vyriausybės pirminį prieštaravimą dėl nesuderinamumo *ratione personae*).

4. Klausimai dėl galimos Valstybių, šios Konvencijos Šalių, atsakomybės už veiksmus arba neveikimą, susijusius su jų naryste tarptautinėje organizacijoje

297. Konvencija negali būti aiškinama taip, kad į Teismo nagrinėjimo sritį patektų Susitariančiųjų Šalių veiksmai ar neveikimas, kurie yra numatyti Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijose ir kurie įvyksta prieš Jungtinių Tautų misijas, skirtas tarptautinei taikai ir saugumui užtikrinti, arba jų metu. Toks aiškinimas trukdytų vykdyti pagrindinę Jungtinių Tautų misiją (*Behrami prieš Prancūziją ir Saramati prieš Prancūziją, Vokietiją ir Norvegiją* (nut.) [DK], 2007, §§ 146–152; palyginimui su *Al-Jedda prieš Jungtinę Karalystę* [DK], 2011, §§ 74–85, dėl nacionalinių karių veiksmų tarptautinėse pajėgose, kurių Jungtinių Tautų Saugumo Taryba neturėjo įgaliojimų kontroliuoti ir nekontroliavo ir kurie buvo priskirti Susitariančiajai Valstybei). Tačiau dėl nacionalinių veiksmų, kuriais įgyvendinamos Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijos, Teismas laikosi kitokio požiūrio: šie veiksmai nėra tiesiogiai priskiriami Jungtinėms Tautoms ir todėl gali užtraukti valstybės atsakomybę (*Nada prieš Šveicariją* [DK], 2012, §§ 120–122; *Al-Dulimi ir Montana Management Inc. prieš Šveicariją* [DK], 2016, §§ 93–96).

298. Dėl tarptautinių teismų sprendimų Teismas papildomai yra nusprendęs, kad į jo jurisdikciją *ratione personae* nepatenka peticijos dėl procesų, vykstančių Tarptautiniame baudžiamajame teisme dėl buvusios Jugoslavijos, įsteigtame pagal Jungtinių Tautų Saugumo rezoliuciją (*Galic prieš Nyderlandus* (nut.), 2009; *Blagojević prieš Nyderlandus* (nut.), 2009). Dėl valstybės pareigūnų, kurie buvo atleisti Vyriausiojo įgalotinio Bosnijoje ir Hercegovinoje, kurio įgaliojimai kyla iš Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijų, sprendimu žr. *Berić ir kiti prieš Bosniją ir Hercegoviną* (nut.), 2007, §§ 26 ir kt.

299. Tariamasis Konvencijos pažeidimas negali būti priskiriamas Susitariančiajai Valstybei remiantis tarptautinės organizacijos, kurios narė yra ta valstybė, institucijos sprendimu arba priemone, jeigu nėra įtvirtinta arba neteigiama, kad konkrečios tarptautinės organizacijos paprastai užtikrinama pagrindinių teisių apsauga yra lygiavertė Konvencijos suteikiamai apsaugai, ir jei atitinkama valstybė nėra tiesiogiai ar netiesiogiai susijusi su ginčijamos veikos padarymu (*Gasparini prieš Italiją ir Belgiją* (nut.), 2009; *Klausecker prieš Vokietiją* (nut.), 2015, § 97).

300. Taigi Teismas nusprendė, kad į jo jurisdikciją *ratione personae* nepatenka skundai dėl tarptautinės organizacijos kompetentingos institucijos priimtų individualių sprendimų, susijusių su darbo ginčais, kurie reguliuojami pagal tokios organizacijos, turinčios atskirą teisinį subjektiškumą nuo savo valstybių narių, vidaus teisinę tvarką, nes tos valstybės narės niekada tiesiogiai ar netiesiogiai nedalyvavo ginče ir dėl jų veiksmų ar neveikimo nekyla atsakomybė pagal Konvenciją (individualus darbo ginčas su „Eurocontrol“: *Boivin prieš 34 Europos Tarybos valstybes nares* (nut.), 2008; drausminis procesas Tarptautinėje alyvuogių aliejaus taryboje: *Lopez Cifuentes prieš Ispaniją* (nut.), 2009, §§ 28–29; drausminis procesas Europos Taryboje: *Beygo prieš 46 Europos Tarybos valstybes nares* (nut.), 2009). Dėl tariamų Konvencijos pažeidimų, susijusių su Europos Komisijos pareigūno atleidimu ir procesais ES teismuose, žr. *Connolly prieš 15 Europos Sąjungos valstybių narių* (nut.), 2008; *Andreasen prieš Jungtinę Karalystę ir 26 kitas Europos Sąjungos valstybes nares* (nut.), 2015, §§ 71–72.

301. Šias išvadas verta palyginti su Teismo vertintais argumentais dėl tarptautinės organizacijos, kuriai susijusios valstybės narės perdavė dalį savo suverenų galių, vidaus mechanizmo struktūrinio trūkumo: argumentuota, kad organizacijos užtikrinama pagrindinių teisių apsauga nebuvo lygiavertė Konvencijos užtikrinamai apsaugai (*Gasparini prieš Italiją ir Belgiją* (nut.), 2009; *Klausecker prieš Vokietiją* (nut.), 2015, §§ 98–107).

302. Kitokio požiūrio Teismas laikosi bylose, susijusiose su tiesioginiu ar netiesioginiu valstybės atsakovės dalyvavimu nagrinėjamame ginče, kai jai dėl to kyla tarptautinė atsakomybė: žr. *Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi prieš Airiją* [DK], 2005, § 153; *Michaud*

prieš Prancūziją, 2012, §§ 102–104; *Nada prieš Šveicariją* [DK], 2012, §§ 120–122; *Al-Dulimi ir Montana Management Inc. prieš Šveicariją* [DK], 2016, §§ 93–96; plg. *Behrami prieš Prancūziją ir Saramati prieš Prancūziją, Vokietiją ir Norvegiją* (nut.) [DK], 2007, § 151. Taip pat žr. šiuos pavyzdžius:

- sprendimas neregistruoti pareiškėjo rinkėjų remiantis su Europos Sąjunga sudaryta sutartimi (*Matthews prieš Jungtinę Karalystę* [DK], 1999);
- Prancūzijos įstatymo, įgyvendinančio Europos Sąjungos direktyvą, taikymas pareiškėjui (*Cantoni prieš Prancūziją*, 1996);
- dėl tarptautinėms organizacijoms suteiktų jurisdikcinių imunitetų apribota galimybė kreiptis į Vokietijos teismus (*Beer ir Regan prieš Vokietiją* [DK], 1999; *Waite ir Kennedy prieš Vokietiją* [DK], 1999; *Klausecker prieš Vokietiją* (nut.), 2015, § 45);
- ministro įsakymu valstybės atsakovės institucijų, laikantis teisinių įsipareigojimų pagal Europos teisę, įvykdytas konfiskavimas jos teritorijoje (Europos Sąjungos reglamentas, priimtas vadovaujantis Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucija: *Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi prieš Airiją* [DK], 2005; §§ 153–54);
- nacionalinio teismo kreipimasis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo (*Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. prieš Nyderlandus* (nut.), 2009);
- Šveicarijos institucijų sprendimas grąžinti pareiškėjus į Italiją remiantis Reglamentu „Dublinas II“, kuriame išdėstyti valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai; Reglamentas Šveicarijai taikomas remiantis asociacijos susitarimu su ES (*Tarakhel prieš Šveicariją* [DK], 2014, §§ 88–91).

303. Kalbant apie Europos Sąjungą, peticijos prieš atskiras valstybes nars dėl ES teisės taikymo nebūtinai bus nepriimtinos šiuo pagrindu (*Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi prieš Airiją* [DK], 2005, § 137; *Matthews prieš Jungtinę Karalystę* [DK], 1999, §§ 26–35).

304. Kai peticijos pateikiamos tiesiogiai prieš Europos Sąjungos, kuri nėra šios Konvencijos Šalis, institucijas, jas nepriimtinais *ratione personae* pagrindu pripažįsta tam tikra aukštesnė institucija (*Prancūzijos demokratinė darbo konfederacija prieš Europos Bendrijas*, Komisijos sprendimas, 1978; *Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi prieš Airiją* [DK], 2005, § 152 ir ten pateiktos nuorodos; *Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. prieš Nyderlandus* (nut.), 2009).

305. Tokios pozicijos taip pat laikėsi Europos patentų biuras (*Lenzing AG prieš Vokietiją*, Komisijos sprendimas, 1998) ir kitos tarptautinės organizacijos, pavyzdžiui, Jungtinės Tautos (*Stephens prieš Kiprą, Turkiją ir Jungtines Tautas* (nut.), 2008).

306. Dėl klausimo, ar valstybės atsakomybė gali kilti dėl jos konstitucijos, kuri yra tarptautinės sutarties priedas, žr. *Sejdić ir Finci prieš Bosniją ir Hercegoviną* [DK], 2009, § 30.

B. *Ratione loci* nesuderinamumas⁹

1. Principai

307. Pagal *ratione loci* suderinamumo reikalavimą tariamas Konvencijos pažeidimas turi būti padarytas valstybės atsakovės jurisdikcijoje arba jos faktiškai kontroliuojamojoje teritorijoje (*Kipras prieš Turkiją* [DK], 2001, §§ 75–81; *Drozd ir Janousek prieš Prancūziją ir Ispaniją*, 1992,

⁹ Žr. dalį „Jurisdikcija“.

§§ 84–90).

308. Tais atvejais, kai peticijos yra grindžiamos įvykiais teritorijoje už Susitariančiosios Valstybės ribų ir tarp šių įvykių ir Susitariančiosios Valstybės jurisdikcijai priklausančios valdžios institucijos nėra jokios sąsajos, jos atmetamos dėl nesuderinamumo su Konvencija *ratione loci* pagrindu.

309. Kai skundai yra susiję su veiksmais, padarytais už Susitariančiosios Valstybės teritorijos ribų, vyriausybė gali pateikti pirminį prieštaravimą, kad peticija su Konvencijos nuostatomis yra nesuderinama *ratione loci* pagrindu (*Loizidou prieš Turkiją* (pirminiai prieštaravimai), 1995, § 55; *Rantsev prieš Kiprą ir Rusiją*, 2010, § 203; *Mozer prieš Moldovos Respubliką ir Rusiją* [DK], 2016, §§ 79 ir 111; *Güzelyurtlu ir kiti prieš Kiprą ir Turkiją*, §§ 170–174; *Hanan prieš Vokietiją* [DK], 2021, §§ 104–113). Toks prieštaravimas bus nagrinėjamas pagal Konvencijos 1 straipsnį¹⁰ (dėl „jurisdikcijos“ sąvokos apimties pagal šį straipsnį žr., pvz., *N.D. ir N.T. prieš Ispaniją* [DK], §§ 102–103; *Banković ir kiti prieš Belgiją ir kitas valstybes* (nut.) [DK], 2001, § 75; *Güzelyurtlu ir kiti prieš Kiprą ir Turkiją*, §§ 178–197; *Hanan prieš Vokietiją* [DK], 2021, §§ 132–142; *Ukraina ir Nyderlandai prieš Rusiją* [DK] (nut.), 2022, §§ 547–564; taip pat žr. II.A.2 dalį). Net jei vyriausybė nepateikia prieštaravimo, Teismas šį klausimą gali nagrinėti savo iniciatyva (*Vasiliciuc prieš Moldovos Respubliką*, 2017, § 22; *Stephens prieš Maltą* (Nr. 1), § 45).

310. Kartais vyriausybė atsakovė kelia prieštaravimus, kad peticija nepriimtina kaip nesuderinama *ratione loci* su Konvencijos nuostatomis tuo pagrindu, kad proceso metu pareiškėjas gyveno kitoje Susitariančiojoje Valstybėje, tačiau pradėjo procesą valstybėje atsakovėje, nes teisinis reglamentavimas buvo palankesnis. Teismas tokias peticijas taip pat nagrinėja pagal 1 straipsnį (*Haas prieš Šveicariją* (nut.), 2010).

311. Tačiau akivaizdu, kad valstybė bus atsakinga už savo diplomatinį ar konsulinių atstovų užsienyje veiksmus, be to, dėl diplomatinį misijų negali kilti jokių nesuderinamumo *ratione loci* pagrindu klausimų (*X. prieš Vokietiją*, Komisijos sprendimas, 1965; *Al-Skeini ir kiti prieš Jungtinę Karalystę* [DK], 2011, § 134; *M. prieš Daniją*, Komisijos sprendimas, 1994, § 1 ir ten pateiktos nuorodos; plg. *M.N. ir kiti prieš Belgiją* (nut.) [DK], 2020, §§ 106 ir 117–119); dėl veiksmų orlaiviuose ir toje valstybėje registruotuose arba su jos vėliava plaukiojančiuose laivuose žr. *Banković ir kiti prieš Belgiją ir kitas valstybes* (nut.) [DK], 2001, § 73; *Hirsi Jamaa ir kiti prieš Italiją* [DK], 2012, §§ 77 ir 81; *Bakanova prieš Lietuvą*, 2016, § 63).

312. Konstatavus, kad Teismas neturi jurisdikcijos *ratione loci* pagrindu, tai neatleidžia Teismo nuo pareigos nagrinėti, ar pareiškėjai patenka į vienos ar daugiau Susitariančiųjų Valstybių jurisdikciją pagal Konvencijos 1 straipsnį (*Drozd ir Janousek prieš Prancūziją ir Ispaniją*, 1992, § 90).

313. Dėl šios priežasties prieštaravimai, kad pareiškėjai nepatenka į valstybės atsakovės jurisdikciją, paprastai pateikiami argumentuojant, kad peticija yra nesuderinama su Konvencija *ratione personae* pagrindu (žr. vyriausybių atsakovių argumentus byloje *Banković ir kiti prieš Belgiją ir kitas valstybes* (nut.) [DK], 2001, § 35; *Ilaşcu ir kiti prieš Moldovą ir Rusiją* [DK], 2004, § 300; *Weber ir Saravia prieš Vokietiją* (nut.), 2006).

2. Konkretūs atvejai

314. Kai peticijos susijusios su priklausomomis teritorijomis, jeigu Susitariančioji Valstybė nėra pateikusi pranešimo pagal 56 straipsnį dėl Konvencijos taikymo išplėtimo atitinkamoje teritorijoje, peticija bus nesuderinama *ratione loci* pagrindu (*Gillow prieš Jungtinę Karalystę*, 1986, §§ 60–62; *Bui Van Thanh ir kiti prieš Jungtinę Karalystę*, Komisijos sprendimas, 1990; *Yonghong prieš Portugaliją* (nut.), 1999; *Chagos Islanders prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2012, §§ 60–76). Tai galioja ir Konvencijos protokolams (*Quark Fishing Limited prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2006).

¹⁰ Žr. Konvencijos 1 straipsnio aiškinimo vadovą.

315. Jeigu Susitariančioji Valstybė yra pateikusi pranešimą pagal 56 straipsnį, klausimas dėl nesuderinamumo nekyla (*Tyrer prieš Jungtinę Karalystę*, 1978, § 23).

316. Jeigu priklausoma teritorija tampa nepriklausoma, pranešimas savaime nustoja galioti. Vėlesnės peticijos prieš metropolijos valstybę paskelbiamos nesuderinamomis *ratione personae* pagrindu (*Church of X. prieš Jungtinę Karalystę*, Komisijos sprendimas, 1968).

317. Kai priklausoma teritorija tampa Susitariančiosios Valstybės metropolijos teritorijos dalimi, Konvencija automatiškai taikoma buvusiai priklausomai teritorijai (*Hingitaq 53 ir kiti prieš Daniją* (nut.), 2006).

C. *Ratione temporis* nesuderinamumas

1. Bendrieji principai

318. Pagal tarptautinės teisės bendrąsias taisykles (sutarčių negaliojimo atgal principą) Konvencijos nuostatos nėra privalomos Susitariančiajai Šaliai dėl veiksmo ar fakto, kuris įvyko, arba situacijos, kuri nustojo egzistuoti iki Konvencijos įsigaliojimo tos šalies atžvilgiu dienos (*Blečić prieš Kroatiją* [DK], 2006, § 70; *Šilih prieš Slovėniją* [DK], 2009, § 140; *Varnava ir kiti prieš Turkiją* [DK], 2009, § 130).

319. Jurisdikcija *ratione temporis* apima tik laikotarpį po valstybės atsakovės atlikto Konvencijos arba jos protokolų ratifikavimo, tačiau Konvencijoje nėra numatyta jokios konkrečios pareigos Susitariančiosioms Valstybėms kompensuoti iki tos dienos padarytas skriaudas ar žalą (*Kopecký prieš Slovakiją* [DK], 2004, § 38; *Tamazount ir kiti prieš Prancūziją*, 2024, §§ 134–135 ir ten pateiktos nuorodos).

320. Nuo ratifikavimo dienos visi valstybės veiksmai ir neveikimas turi atitikti Konvenciją arba jos protokolus, o vėlesni faktai patenka į Teismo jurisdikciją net ir tuo atveju, kai jie yra tik jau egzistuojančios situacijos tęsinys (*Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão ir kiti prieš Portugaliją*, 2000, § 43). Vis dėlto Teismas gali atsižvelgti į prieš ratifikavimą įvykusius faktus tiek, kiek jie gali būti laikomi sukėlę situaciją, besitęsiančią po tos dienos, ir gali būti reikšmingi po tos dienos įvykusiems faktams suprasti (*Broniowski prieš Lenkiją* (nut.) [DK], 2002, § 74; *Hutten-Czapska prieš Lenkiją* [DK], 2006, §§ 147–153; *Kurie ir kiti prieš Slovėniją* [DK], 2012, §§ 240–241).

321. Teismas privalo nustatyti savo kompetenciją *ratione temporis* savo iniciatyva ir bet kurioje proceso stadijoje, nes tai yra Teismo jurisdikcijos, o ne priimtino siaurąja šio termino prasme klausimas (*Blečić prieš Kroatiją* [DK], 2006, § 67; *Petrović prieš Serbiją*, 2014, § 66; *Hoti prieš Kroatiją*, 2018, § 84; plg. *Agrotexim ir kiti prieš Graikiją*, 1995, § 58).

2. Šių principų taikymas

a. Konvencijos ratifikavimui arba Konvencijos institucijų jurisdikcijos pripažinimui reikšminga data

322. Iš esmės Teismo jurisdikcijai laiko atžvilgiu nustatyti reikšminga data yra Konvencijos ir jos protokolų įsigaliojimo atitinkamoje šalyje diena (pavyzdžiui, žr. *Šilih prieš Slovėniją* [DK], 2009, § 164).

323. Tačiau pagal 1950 metų Konvenciją Komisijos kompetencija nagrinėti individualias peticijas (25 straipsnis) ir Teismo jurisdikcija (46 straipsnis) priklauso nuo konkrečių Susitariančiųjų Valstybių pranešimų šiuo klausimu. Tokiems pranešimams gali būti taikomi apribojimai, konkrečiai – laiko apribojimai. Valstybėms, kurios tokius pranešimus pateikė jau jose ratifikavus Konvenciją, Komisija ir Teismas patvirtino jų jurisdikcijai taikomus laiko apribojimus dėl faktų, įvykusių laikotarpiu tarp Konvencijos įsigaliojimo ir atitinkamo pranešimo pateikimo (*X. prieš Italiją*, Komisijos sprendimas, 1976; *Stamoulakatos prieš Graikiją (Nr. 1)*, 1993, § 32; taip pat žr. *Chong ir kiti prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2018, §§ 84–90, kurioje Teismas išaiškino, kad

„jurisdikcijos pripažinimui reikšminga“ yra data, kai Jungtinė Karalystė pripažino individualios peticijos teisę, t. y. 1966 metai, o ne data, kai Konvencija įsigaliojo šios valstybės atžvilgiu – 1953 metai).

324. Jeigu vyriausybės pranešime nenumatytas toks laiko apribojimas (žr. 1981 m. spalio 2 d. Prancūzijos pranešimą), Konvencijos institucijos pripažįsta jų jurisdikcijos pripažinimo galiojimą atgal (*X. prieš Prancūziją*, Komisijos sprendimas, 1982).

325. Minėtuose pranešimuose nustatyti laiko apribojimai ir toliau galioja nustatant Teismo jurisdikciją gauti individualias peticijas pagal dabartinį Konvencijos 34 straipsnį remiantis *Protokolo Nr. 11* 6 straipsniu (*Blečić prieš Kroatiją* [DK], 2006, § 72). Atsižvelgdamas į ankstesnę sistemą kaip visumą, Teismas yra nusprendęs, kad jis turi jurisdikciją nuo pirmojo pranešimo, kuriuo pripažįstama individualios peticijos pateikimo Komisijai teisė, neatsižvelgiant į laiką, praėjusį nuo pranešimo pateikimo iki Teismo jurisdikcijos pripažinimo (*Cankoçak prieš Turkiją*, 2001, § 26; *Yorgiyadis prieš Turkiją*, 2004, § 24; *Varnava ir kiti prieš Turkiją* [DK], 2009, § 133).

b. Momentiniai faktai, įvykę prieš įsigaliojimą ar pranešimą arba po jo

326. Teismo jurisdikcija laiko atžvilgiu turi būti nustatyta dėl faktų, kurie yra tariamas pažeidimas. Šiuo tikslu kiekvienu konkrečiu atveju būtina nustatyti tikslų tariamo pažeidimo laiką. Jį nustatydamas, Teismas privalo atsižvelgti ir į faktus, dėl kurių skundžiasi pareiškėjas, ir į tariamai pažeistos Konvencijoje įtvirtintos teisės taikymo sritį (*Blečić prieš Kroatiją* [DK], 2006, § 82; *Varnava ir kiti prieš Turkiją* [DK], 2009, § 131; *Nešić prieš Juodkalniją*, 2020, §§ 36–38).

327. Taikydamas šį patikrinimą skirtingiems teismų sprendimams, priimtiems iki jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos ir po jos, Teismas atsižvelgia į galutinį sprendimą, kuriuo pačiu savaime galėjo būti pažeistos pareiškėjo teisės (Aukščiausiojo Teismo sprendimas, kuriuo buvo nutraukta pareiškėjo nuomos sutartis byloje *Blečić prieš Kroatiją* [DK], 2006, § 85; arba apygardos teismo sprendimas byloje *Mrkić prieš Kroatiją* (nut.), 2006), nepaisant vėlesnių teisinės gynybos priemonių, dėl kurių pažeidimas tik tęsėsi (vėlesnis konstitucinio teismo sprendimas, patvirtinantis Aukščiausiojo Teismo sprendimą byloje *Blečić prieš Kroatiją* [DK], 2006, § 85; arba Aukščiausiojo Teismo ir Konstitucinio Teismo sprendimai byloje *Mrkić prieš Kroatiją* (nut.), 2006).

328. Dėl nesėkmingo vėlesnio teisinės gynybos priemonių, skirtų tam pažeidimui atitaisyti, panaudojimo jis negali būti priskiriamas Teismo jurisdikcijai laiko atžvilgiu (*Blečić prieš Kroatiją* [DK], 2006, §§ 77–79). Teismas yra pakartojęs, kad nacionaliniai teismai neprivalo taikyti Konvencijos atgaline data pažeidimams, įvykusiems iki jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos (*Varnava ir kiti prieš Turkiją* [DK], 2009, § 130).

329. Bylų pavyzdžiai:

- iki jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos taikyti apribojimai ir po jos priimti galutiniai teismų sprendimai (*Meltex Ltd prieš Armėniją* (nut.), 2008);
- apribojimai, įvykę po jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos (*Lepojić prieš Serbiją*, 2007, § 45; *Filipović prieš Serbiją*, 2007, § 33);
- dėl netinkamo elgesio iki jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos gautų įrodymų panaudojimas teismo sprendimuose, priimtuose po šios datos (*Harutyunyan prieš Armėniją*, 2007, § 50);
- ieškinys dėl nuosavybės teisės panaikinimo, kuris buvo pateiktas iki jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos, tačiau išspręstas po jos (*Turgut ir kiti prieš Turkiją*, 2008, § 73);
- galutinio nuosavybės teisės panaikinimo data (*Fener Rum Patrikliği (Ecumenical*

Patriarchy) prieš Turkiją (nut.), 2007).

330. Taip pat žr.:

- pareiškėjo nuteisimas *in absentia* Graikijos teismuose iki Graikijos pranešimo pagal 25 straipsnį pateikimo, nepaisant po tos dienos pateiktų netenkintų apeliacinių skundų dėl nuteisimo (*Stamoulakatos prieš Graikiją* (Nr. 1), 1993, § 33);
- iki ratifikavimo priimtas kategoriškas Centrinės rinkimų komisijos sprendimas, kuriuo buvo atmestas pareiškėjo prašymas pasirašyti peticiją neturint pase uždėto spaudo, o dėl to iškelta byla buvo nagrinėjama po tos datos (*Kadikis prieš Latviją* (nut.), 2000);
- pareiškėjo atleidimas iš darbo ir iki ratifikavimo jo pareikštas civilinis ieškinys, dėl kurio konstitucinio teismo sprendimas buvo priimtas po šios datos (*Jovanović prieš Kroatiją* (nut.), 2002);
- ministro įsakymas, pagal kurį pareiškėjų bendrovės valdymas buvo perduotas ūkio ministro paskirtai valdybai, tokiu būdu atimant iš jų teisę kreiptis į teismą, o aukščiausiojo teismo sprendimas, kuriuo pareiškėjų apeliacinis skundas buvo atmestas, buvo priimtas po jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos (*Kefalas ir kiti prieš Graikiją*, 1995, § 45);
- pareiškėjo nuteisimas po atitinkamo pranešimo pagal 46 straipsnį pateikimo už iki tos datos žurnalistams padarytus pareiškimus (*Zana prieš Turkiją*, 1997, § 42);
- pareiškėjo bendrovės patalpų apieškojimas ir dokumentų paėmimas, nors tolesnis procesas vyko po ratifikavimo (*Veeber prieš Estiją* (Nr. 1), 2002, § 55; taip pat žr. *Kikots ir Kikota prieš Latviją* (nut.), 2002).

331. Tačiau jeigu pareiškėjas pateikia atskirą skundą dėl vėlesnio proceso atitikties tam tikram Konvencijos straipsniui, Teismas gali pareikšti, kad jis turi jurisdikciją *ratione temporis* nagrinėjamos teisinės gynybos priemonėms (dėl kasacinio skundo aukščiausiajam teismui dėl pirmosios instancijos teismo nutarties nutraukti laikraščio leidybą ir platinimą žr. *Kerimov prieš Azerbaidžaną* (nut.), 2006; dėl neteisėto banko turto paskirstymas iki jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos, kai deliktinis ieškinys buvo pareikštas po šios datos žr. *Kotov prieš Rusiją* [DK], 2012, §§ 68–69).

332. Sprendime *Blečić prieš Kroatiją* [DK], 2006, įtvirtintas patikrinimas ir kriterijai yra bendrojo pobūdžio; taikant šiuos kriterijus, būtina atsižvelgti į ypatingą tam tikrų teisių, pavyzdžiui, numatytų Konvencijos 2 ir 3 straipsniuose, pobūdį (*Šilih prieš Slovėniją* [DK], 2009, § 147).

3. Specifinės situacijos

a. Tęstiniai pažeidimai

333. Konvencijos institucijos yra pripažinusios, kad jų jurisdikcija *ratione temporis* taikoma situacijoms, susijusioms su tęstiniu pažeidimu, kuris prasidėjo prieš įsigaliojant Konvencijai ir tęsiasi po jos įsigaliojimo (*De Becker prieš Belgiją*, Komisijos sprendimas, 1958).

334. Teismas laikėsi šio požiūrio keliose bylose, susijusiose su nuosavybės teise:

- besitęsiantis neteisėtas karinio jūrų laivyno naudojimas pareiškėjams priklausančia žeme be kompensacijos (*Papamichalopoulos ir kiti prieš Graikiją*, 1993, § 40);
- neleidimas pareiškėjui naudotis nuosavybe, esančia Šiaurės Kipre (*Loizidou prieš Turkiją* (sprendimas dėl esmės), 1996), §§ 46–47);
- galutinės kompensacijos už nacionalizuotą nuosavybę nesumokėjimas (*Almeida*

Garrett, Mascarenhas Falcao ir kiti prieš Portugaliją, 2000, § 43);

- besitęsianti situacija, kai dėl įstatymų, galiojusių prieš Lenkijai ratifikuojant Protokolą Nr. 1 ir po to, pareiškėja negalėjo atgauti savo nuosavybės ir gauti tinkamo dydžio nuomos mokesčio už savo namą (*Hutten-Czapska prieš Lenkiją* [DK], 2006, §§ 152–153);
- toliau nevykdomas pareiškėjui palankus nacionalinio teismo sprendimas prieš valstybę (*Krstić prieš Serbiją*, 2013, §§ 63–69).

335. Apribojimai: asmens būsto ar nuosavybės atėmimas pats savaime iš esmės yra momentinis veiksmas ir dėl to pažeidimas dėl atitinkamų teisių „atėmimo“ nėra tęstinis (*Blečić prieš Kroatiją* [DK], 2006, § 86 ir ten pateiktos nuorodos). Siekiant atskirti momentinį veiksmą nuo tęstinio pažeidimo, būtina nustatyti, ar pareiškėjas vis dar gali būti laikomas ginčijamo turto ar kitų turtinių teisių teisėtu savininku. Todėl skundai dėl turto, kuris buvo fiziškai sunaikintas prieš valstybei atsakovei ratifikuojant Konvenciją, yra nesuderinami *ratione temporis* ir, priešingai, galimybės naudotis vis dar egzistuojančiu ir teisėtai priklausančiu turtu neturėjimas laikomas tęstiniu pažeidimu, patenkančiu į Teismo jurisdikciją (*Taganova ir kiti prieš Gruziją ir Rusiją*, 2024, §§ 182–86). Dėl po 1945 m. vykusio ankstesnio režimo vykdyto nuosavybės atėmimo žr. nuorodas, cituojamas *Preussische Treuhand GmbH & Co. KG a.A. prieš Lenkiją* (nut.), 2008, §§ 55–62.

336. Tęstinis pažeidimo pobūdis taip pat gali būti nustatytas dėl bet kurio kito Konvencijos straipsnio (dėl 2 straipsnio ir iki jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos pareiškėjams paskirtos mirties bausmės žr. *Ilaşcu ir kiti prieš Moldovą ir Rusiją* [DK], 2004, §§ 406–408; dėl 8 straipsnio ir asmenų, kurie iki jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos buvo ištrinti iš Nuolatinių gyventojų registro, gyvenamosios vietos nesureguliuavimo žr. *Kurić ir kiti prieš Slovėniją* [DK], 2012, §§ 240–241; dėl 8 straipsnio ir galimybės įteisinti pareiškėjo gyventojų statusą nebuvimo žr. *Hoti prieš Kroatiją*, 2018, § 84).

b. Besitęsianti procesinė pareiga ištirti iki jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos įvykius dingimus

337. Dingimas nėra momentinis veiksmas ar įvykis. Priešingai, Teismas dingimą laiko atskiru reiškiniu, apibūdinamu besitęsiančia netikrumo ir nesuprantamumo situacija, kai trūksta informacijos arba netgi yra sąmoningai slepiama ir klaidinama dėl to, kas įvyko. Be to, dėl nesugebėjimo išsiaiškinti dingusio asmens buvimo vietą ir jo likimą susidaro tęstinis pažeidimas. Taigi procesinė pareiga atlikti tyrimą potencialiai išlieka tol, kol išsiaiškinamas asmens likimas; besitęsiantis būtino tyrimo neatlikimas bus laikomas tęstiniu pažeidimu, net jei gali būti numanoma asmens mirtis (*Varnava ir kiti prieš Turkiją* [DK], 2009, §§ 148–149). Dėl *Varnava* byloje suformuluotos praktikos taikymo žr. *Palić prieš Bosniją ir Hercegoviną*, 2011, § 46. Dėl to paties principo taikymo bylose dėl įtariamo naujagimių grobimo iš ligoninių atvejų, kurie, vertinant Konvencijos taikomumą *ratione temporis*, laikomi priverstiniu dingimu, žr. *Zorica Jovanović prieš Serbiją*, 2013, §§ 48–49; *Petrović ir kiti prieš Kroatiją**, 2025, §§ 118–24.

c. Procesinė pareiga pagal 2 straipsnį ištirti mirtį: procesas, susijęs su faktais, kurie nepriklauso Teismo jurisdikcijai laiko atžvilgiu

338. Teismas skiria pareigą ištirti įtartą mirtį arba nužudymą ir pareigą ištirti įtartą dingimą.

339. Taigi, Teismo nuomone, pozityvioji pareiga pagal Konvencijos 2 straipsnį atlikti veiksmingą tyrimą yra atskira pareiga, privaloma valstybei, net jei mirtis ištiko iki jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos (*Šilih prieš Slovėniją* [DK], 2009, § 159 – ši byla susijusi su mirtimi, kuri ištiko iki jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos, o tyrimo trūkumai arba tyrimo veiksmų neatlikimas įvyko po jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos). Laikina Teismo jurisdikcija peržiūrėti, kaip laikomasi tokių įpareigojimų, yra vykdoma pagal tam tikras jo nustatytas ribas,

atsižvelgiant į teisinio tikrumo principą (*ibid.*, §§ 161–163). Pirmą, Teismo laikinajai jurisdikcijai priskiriami tik po jurisdikcijos pripažinimo reikšmingos datos vykę procesiniai veiksmai ir (arba) neveikimas (*ibid.*, § 162). Antra, Teismas pabrėžia, kad, siekiant procesinių pareigų veiksmingumo, tarp mirties ir Konvencijos įsigaliojimo valstybės atsakovės atžvilgiu turi būti tikras ryšys. Kad šis ryšys būtų galima nustatyti, turi būti tenkinami du kriterijai: pirmą, nuo mirties iki Konvencijos įsigaliojimo turi būti praėjęs pakankamai trumpas laikas (ne daugiau kaip dešimt metų) ir, antra, turi būti nustatyta, kad dauguma procesinių veiksmų, įskaitant ne tik veiksmingą atitinkamo asmens mirties tyrimą, bet ir tinkamo proceso nustatant mirties priežastį ir patraukiant kaltus asmenis atsakomybės pradėjimą, buvo ar turėjo būti atlikti atitinkamai valstybei ratifikavus Konvenciją (*Janowiec ir kiti prieš Rusiją* [DK], 2013, §§ 145–148; *Mocanu ir kiti prieš Rumuniją* [DK], 2014, §§ 205–206). Daugiau „tikro ryšio“ nustatymo pavyzdžių: *Sandru ir kiti prieš Rumuniją*, 2009, § 57; *Çakir ir kiti prieš Kiprą* (nut.), 2010; *Jelić prieš Kroatiją*, 2014, §§ 55–58; *Melnichuk ir kiti prieš Rumuniją*, 2015, §§ 72–75; *Randelović ir kiti prieš Juodkalniją*, 2017, §§ 92–94; *Chong ir kiti prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2018, §§ 84–90; *Jurica prieš Kroatiją*, 2017, §§ 67–72 (procesinių reikalavimų pagal 8 straipsnį laikymasis medicininiu aplaidumo byloje).

340. Byloje *Tuna prieš Turkiją*, 2010, dėl kankinimais sukeltos mirties Teismas *Šilih* bylos sprendime įtvirtintus principus pirmą kartą taikė nagrinėdamas pareiškėjų procesinius skundus pagal 2 ir 3 straipsnius. Teismas pakartojo principus dėl procesinių pareigų atskiriamumo, t. y. du kriterijus, taikytinus nustatant, ar Teismas turi jurisdikciją *ratione temporis*, kai su materialiniu 2 ir 3 straipsnių aspektu susiję faktai įvyko, kaip ir toje byloje, jo jurisdikcijai nepriklausančiu laikotarpiu, o su procesiniu aspektu susiję faktai, t. y. vėlesnis procesas, į tą laikotarpį pateko bent iš dalies.

341. Dėl vėlesnio šio principo taikymo procesiniams skundams pagal 3 straipsnį žr., pavyzdžiui, *Yatsenko prieš Ukrainą*, 2012, ir *Mocanu ir kiti prieš Rumuniją* [DK], 2014, §§ 207–211.

342. Tačiau Teismas neatmeta galimybės, kad tam tikromis ypatingomis „tikro ryšio“ standarto neatitinkančiomis aplinkybėmis ryšys gali būti pagrįstas būtinybe užtikrinti, kad Konvencijos garantijos ir pagrindinės vertybės būtų realiai ir veiksmingai apsaugotos (*Šilih prieš Slovėniją* [DK], 2009, § 163). Šis „Konvencijos vertybių“ kriterijus, kuris yra taikomas kaip bendrosios taisyklės išimtis, leidžianti dar labiau išplėsti Teismo jurisdikciją į praeitį, gali būti taikomas tik tuo atveju, jei atitinkamas įvykis yra didesnės svarbos, dėl kurios gali būti paneigti patys Konvencijos pagrindai (pavyzdžiui, sunkių nusikaltimų pagal tarptautinę teisę atvejais), tačiau tik tiems įvykiams, kurie įvyko po Konvencijos priėmimo, t. y. po 1950 m. lapkričio 4 d. Taigi Susitariančioji Šalis pagal Konvenciją negali būti laikoma atsakinga dėl to, kad nebuvo vykdomas net pagal tarptautinę teisę pačių sunkiausių nusikaltimų tyrimas, jeigu jie buvo padaryti iki Konvencijos priėmimo (*Janowiec ir kiti prieš Rusiją* [DK], 2013, §§ 149–151, byla dėl 1940 metų Katynės žudynių tyrimo, kuris atitinkamai nepatenka į Teismo jurisdikciją *ratione temporis*; *Chong ir kiti prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2018, § 91, dėl dvidešimt keturių neginkluotų civilių gyventojų nužudymo, kurį 1948 m. Malajoje įvykdė britų kariai).

d. Atsižvelgimas į ankstesnius faktus

343. Teismas laikosi nuomonės, kad jis gali „atsižvelgti į iki ratifikavimo įvykusius faktus tiek, kiek jie gali būti nulėmę po ratifikavimo besitęsiančią situaciją arba gali būti reikšmingi po ratifikavimo įvykusiems faktams suprasti“ (*Broniowski prieš Lenkiją* (nut.) [DK], 2002, § 74; *Hoti prieš Kroatiją*, 2018, § 85). Pavyzdžiui, vertindamas kontekstą ir ginčijamą situaciją kaip visumą, Teismas galėtų atsižvelgti į atitinkamas aplinkybes iki tos datos (*Tamazount ir kiti prieš Prancūziją*, §§ 136 ir 138).

e. Tebevykstantis procesas arba kalinimas

344. Ypatinga situacija susiklosto skundų dėl teismo procesų, kurie buvo pradėti iki ratifikavimo ir tęsiasi po ratifikavimo, trukmės atveju (Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis). Nors

Teismo jurisdikcija apsiriboja laikotarpiu po jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos, Teismas ne kartą yra atsižvelgęs į iki tos datos vykusio proceso stadiją kaip į orientyrą (pavyzdžiui, *Humen prieš Lenkiją* [DK], 1999, §§ 58–59; *Foti ir kiti prieš Italiją*, 1982, § 53).

Tai taikytina ir byloms, susijusioms su kardomuoju kaliniu pagal 5 straipsnio 3 dalį (*Klyakhin prieš Rusiją*, 2004, §§ 58–59) arba kalinimo sąlygomis pagal 3 straipsnį (*Kalashnikov prieš Rusiją*, 2002, § 36).

345. Dėl teismo proceso teisingumo: Teismas gali aiškintis, ar teismo nagrinėjimo trūkumus galima kompensuoti procesinėmis garantijomis tyrimo, atlikto iki jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos, metu (*Barberà, Messegue ir Jabardo prieš Ispaniją*, 1988, §§ 61 ir 84). Tai darydami, Strasbūro teisėjai vertina procesą kaip visumą (taip pat žr. *Kerojärvi prieš Suomiją*, 1995, § 41).

346. Procesinis skundas pagal 5 straipsnio 5 dalį negali patekti į Teismo jurisdikciją laiko atžvilgiu, jeigu laisvė buvo atimta iki Konvencijos įsigaliojimo (*Korizno prieš Latviją* (nut.), 2006).

f. Teisė į kompensaciją už neteisingą nuteisimą

347. Teismas yra pareiškęs, kad jis turi jurisdikciją nagrinėti skundą pagal Protokolo Nr. 7 3 straipsnį, jeigu asmuo buvo nuteistas iki jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos, tačiau nuosprendis buvo panaikintas jau po šios datos (*Matveyev prieš Rusiją*, 2008, § 38).

g. Teisė nebūti teisiamam ar nubaustam du kartus

348. Teismas yra pripažinęs, kad laiko atžvilgiu turi jurisdikciją nagrinėti skundą pagal Protokolo Nr. 7 4 straipsnį, jeigu asmuo antrajame procese buvo nuteistas po jurisdikcijos pripažinimui reikšmingos datos, nors pirmasis procesas baigėsi iki jos. Teisė nebūti teisiamam ar nubaustam du kartus negali būti netaikoma iki ratifikavimo vykusiesiems procesams, jei atitinkamas asmuo už tą patį nusikaltimą buvo nuteistas po Konvencijos ratifikavimo (*Marguš prieš Kroatiją* [DK], 2014, §§ 93–98).

D. Ratione materiae nesuderinamumas

349. Peticijos arba skundo suderinamumas su Konvencija *ratione materiae* pagrindu kyla iš Teismo jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės. Kadangi taikytinumo klausimas yra Teismo jurisdikcijos *ratione materiae* klausimas, paprastai atitinkama analizė turėtų būti atliekama priimtino etape, nebent yra konkreti priežastis šį klausimą prijungti prie bylos esmės nagrinėjimo (žr. principus, išdėstytus *Denisov prieš Ukrainą* [DK], 2018, § 93, ir, kaip pavyzdį žr. *Studio Monitori ir kiti prieš Sakartvelą*, 2020, § 32).

350. Kad skundas būtų suderinamas su Konvencija *ratione materiae* pagrindu, teisė, kuria remiasi pareiškėjas, turi būti ginama pagal Konvenciją ir jos galiojančius protokolus. Pavyzdžiui, peticijos yra nepriimtinos, kai jos yra susijusios su teise gauti vairuotojo pažymėjimą (*X. prieš Vokietiją*, Komisijos sprendimas, 1977), apsisprendimo teise (*X. prieš Nyderlandus*, Komisijos sprendimas, 1976), užsienio piliečių teise atvykti ir gyventi vienoje iš Susitariančiųjų Valstybių (*Peñafiel Salgado prieš Ispaniją* (nut.), 2002) arba tariamai visuotine asmens teise į konkretaus kultūros paveldo apsaugą (*Ahunbay ir kiti prieš Turkiją* (nut.), 2019, §§ 21–26), nes šios teisės nenurodytos tarp Konvencijos garantuojamų teisių.

351. „Teisė į pilietybę“, panaši į įtvirtintą Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 15 straipsnyje, arba teisė įgyti ar išsaugoti tam tikrą pilietybę taip pat nėra garantuojama (*Petropavlovskis prieš Latviją*, 2015, §§ 73–74). Vis dėlto Teismas neatmeta galimybės, kad savavališkas pilietybės nesuteikimas tam tikromis aplinkybėmis gali kelti Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo klausimą dėl tokio atsisakymo poveikio asmens privačiam gyvenimui (*Slivenko ir kiti prieš Latviją* (nut.) [DK], 2002, § 77; *Genovese prieš Maltą*, 2011, § 30). Tie patys principai turi būti

taikomi jau įgytos pilietybės panaikinimui, nes tai gali sukelti panašų – jei ne didesnį – asmens teisės į pagarbą šeimos ir privačiam gyvenimui apribojimą (*Ramadan prieš Maltą*, 2016, §§ 84–85; *K2 prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2017, §§ 49–50; *Ghoumid ir kiti prieš Prancūziją*, 2020, §§ 41–44). Teismas taip pat yra pripažinęs, kad Konvencija ar jos protokolai negarantuoja teisės atsisakyti pilietybės, tačiau, nepagrįstai atmetus prašymą dėl pilietybės atsisakymo, tam tikromis itin išimtinėmis aplinkybėmis gali kilti klausimas dėl Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo, jei toks atsisakymas daro poveikį asmens privačiam gyvenimui (*Riener prieš Bulgariją*, 2006, §§ 153–154).

352. Nors Teismas nėra kompetentingas nagrinėti tariamus kitų tarptautinių teisės aktų saugomų teisių pažeidimus, apibrėždamas Konvencijos tekste esančių terminų ir sąvokų reikšmę, jis gali ir turi atsižvelgti į kitus nei Konvencija tarptautinės teisės aktus (žr., pavyzdžiui, *N.D. ir N.T. prieš Ispaniją* [DK], 2020, §§ 172, 174–183, ir ten pateiktas nuorodas; *Demir ir Baykara prieš Turkiją* [DK], 2008, § 85; *Hassan prieš Jungtinę Karalystę* [DK], 2014, §§ 99 ir kt.; *Blokhin prieš Rusiją* [DK], 2016, § 203).

353. Remiantis sprendimu *Blečić prieš Kroatiją* [DK], 2006, § 67, bet koks įtakos Teismo jurisdikcijai turintis klausimas nustatomas remiantis pačia Konvencija, ypač 32 straipsniu (*Slivenko ir kiti prieš Latviją* (nut.) [DK], 2002, §§ 56 ir kt.), o ne konkrečioje byloje šalių pateiktais argumentais, ir vien tai, kad nepateikta argumentų dėl nesuderinamumo, šios jurisdikcijos neišplečia. Dėl šios priežasties Teismas privalo nagrinėti, ar *ratione materiae* pagrindu turi jurisdikciją kiekvienoje bylos nagrinėjimo stadijoje, nepriklausomai nuo to, ar vyriausybė turi galimybę pateikti tokį prieštaravimą (*Tănase prieš Moldovą* [DK], 2010, § 131). Taigi Teismas šį klausimą gali nagrinėti savo iniciatyva (*Studio Monitori ir kiti prieš Sakartvelą*, 2020, § 32).

354. Peticijos dėl Konvencijos nuostatos, dėl kurios valstybė atsakovė yra padariusi išlygą, paskelbiamos nesuderinamomis su Konvencija *ratione materiae* pagrindu (*Benavent Díaz prieš Ispaniją* (nut.), 2017, § 53; *Kozlova ir Smirnova prieš Latviją* (nut.), 2001), jeigu atitinkamas klausimas patenka į išlygos taikymo sritį (*Gökten prieš Prancūziją*, 2002, § 51) ir jeigu Teismas laiko išlygą galiojančia pagal Konvencijos 57 straipsnį (*Grande Stevens ir kiti prieš Italiją*, 2014, §§ 206 ir kt.). Dėl negaliojančiu pripažinto aiškinamojo pranešimo žr. *Belilos prieš Šveicariją*, 1988. Dėl išlygos dėl įsipareigojimų pagal ankstesnes tarptautines sutartis žr. *Slivenko ir kiti prieš Latviją* (nut.) [DK], 2002, §§ 60–61.

355. Be to, Teismas neturi jurisdikcijos *ratione materiae* pagrindu nagrinėti, ar Susitariančioji Šalis įvykdė kuriame nors Teismo sprendime jai nustatytus įpareigojimus. Skundai dėl Teismo sprendimo nevykdymo arba Teismo jau nustatyto pažeidimo neištaisymo nepatenka į Teismo kompetenciją *ratione materiae* (*Bochan prieš Ukrainą (Nr. 2)* [DK], 2015, § 34 (cituojuant *Egmez prieš Kiprą* (nut.), 2012, ir § 35). Teismas negali nagrinėti tokio pobūdžio skundų, nesikišdamas į Europos Tarybos Ministrų Komiteto, prižiūrinčio Teismo sprendimų vykdymą pagal Konvencijos 46 straipsnio 2 dalį, įgaliojimus. Tačiau Ministrų Komiteto vaidmuo šioje srityje nereikia, kad dėl priemonių, kurių valstybė atsakovė ėmėsi Teismo nustatytam pažeidimui ištaisyti, apskritai negali kilti nauja Teismo sprendimu neišspręsta problema ir kad dėl jos negali būti pateikta nauja Teismo nagrinėtina peticija (*Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) prieš Šveicariją (Nr. 2)* [DK], 2009, § 62). Kitaip tariant, Teismas gali nagrinėti skundą, kad, įgyvendinant kurį nors Teismo sprendimą atnaujinus nacionalinį teismo procesą, buvo padarytas naujas Konvencijos pažeidimas (*ibid.*; *Lyons ir kiti prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2003). Teismas gali būti kompetentingas nagrinėti skundą dėl nacionalinio teismo atsisakymo atnaujinti civilinį ar baudžiamąjį procesą Teismui nustačius 6 straipsnio pažeidimą, jei skundas susijęs su pirmajame teismo sprendime neišspręstu „nauju klausimu“, pavyzdžiui, tariamu vėlesnio nacionalinio teismo proceso nesąžiningumu (dėl civilinės bylos žr. *Bochan prieš Ukrainą (Nr. 2)* [DK], 2015, §§ 35–39; dėl baudžiamosios bylos žr. *Moreira Ferreira prieš Portugaliją (Nr. 2)* [DK], 2017, §§ 52–58). Teismas taip pat gali turėti jurisdikciją nagrinėti tariamą naujo tyrimo, vykdomo priėmus Teismo sprendimą dėl 3 straipsnio procesinės dalies pažeidimo, neveiksmingumą (*V.D. prieš Kroatiją (Nr. 2)*, 2018, §§ 46–54).

356. Pažymėtina, kad dauguma nutarimų, kuriais petijcijos paskelbiamos nepriimtiniomis dėl nesuderinamumo *ratione materiae* pagrindu, yra susiję su Konvencijos arba jos protokolų straipsnių taikymo srities apribojimais: Konvencijos 2 straipsnio (Teisė į gyvybę), 3 straipsnio (Kankinimo uždraudimas), 4 straipsnio (Vergijos ir priverčiamojo darbo uždraudimas), 5 straipsnio (Teisė į laisvę ir saugumą), 6 straipsnio (Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), 7 straipsnio (Nėra bausmės be įstatymo), 8 straipsnio (Teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) (pavyzdžiui, žr. [Denisov prieš Ukrainą](#) [DK], 2018, § 134), 9 straipsnio (Minties, sąžinės ir religijos laisvė), 10 straipsnio (Saviraiškos laisvė), 11 straipsnio (Susirinkimų ir asociacijos laisvė), Protokolo Nr. 1 1 straipsnio (Nuosavybės apsauga) ir kitų straipsnių). Dėl Protokolo Nr. 7 5 straipsnio taikymo žr. [Blazheski prieš Šiaurės Makedoniją](#) (nut.), 2023.

357. Šių straipsnių taikymo sritis nagrinėjama atitinkamame Teismo praktikos vadove (jį galima rasti Teismo interneto svetainėje [ECHR Knowledge Sharing - Gateway](#)):

- [Konvencijos 1 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Konvencijos 2 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Konvencijos 3 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Konvencijos 4 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Konvencijos 5 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Konvencijos 6 straipsnio \(civilinėse bylose\) praktikos vadovas](#);
- [Konvencijos 6 straipsnio \(baudžiamosiose bylose\) praktikos vadovas](#);
- [Konvencijos 7 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Konvencijos 8 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Konvencijos 9 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Konvencijos 10 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Konvencijos 11 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Konvencijos 12 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Konvencijos 13 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Konvencijos 14 straipsnio ir Protokolo Nr. 12 1 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Konvencijos 15 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Konvencijos 17 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Konvencijos 18 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Protokolo Nr. 1 1 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Protokolo Nr. 7 1 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Protokolo Nr. 1 2 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Protokolo Nr. 4 2 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Protokolo Nr. 7 2 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Protokolo Nr. 1 3 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Protokolo Nr. 4 3 straipsnio praktikos vadovas](#);
- [Protokolo Nr. 4 4 straipsnio praktikos vadovas](#).

III. Nepriimtumas dėl bylos esmės

A. Aiškiai nepagrįsta peticija

Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies (a) punktas – Priimtimumo sąlygos

„3. Teismas paskelbia nepriimtina kiekvieną pagal 34 straipsnį pateiktą individualią peticiją jeigu mano, kad:

a) peticija ... yra aiškiai nepagrįsta ...;“

HUDOC reikšminiai žodžiai

Aiškiai nepagrįsta (35-3-a)

1. Bendrasis įvadas

358. Net ir tais atvejais, kai peticija yra suderinama su Konvencija ir atitinka visas formalias priimtimumo sąlygas, Teismas vis tiek gali pripažinti ją nepriimtina dėl priešasčių, susijusių su jos nagrinėjimu iš esmės. Dažniausia priešastis yra ta, kad peticija laikoma aiškiai nepagrįsta. Tiesa, dėl 35 straipsnio 3 dalies a punkte vartojamo termino „aiškiai“ gali kilti tam tikra painiava: aiškinant pažodžiui, gali būti suprantama, kad peticija pripažįstama nepriimtina šiuo pagrindu tik tuo atveju, kai eiliniam skaitytojui iš karto tampa akivaizdu, kad peticija yra nereali ir nepakankamai pagrįsta. Tačiau iš nusistovėjusios ir gausios Konvencijos institucijų (t. y. Teismo ir iki 1998 m. lapkričio 1 d. – Europos žmogaus teisių komisijos) praktikos yra aišku, kad šį pasakymą reikia aiškinti plačiau, atsižvelgiant į galutinį bylos rezultatą. Faktiškai bet kuri peticija laikoma aiškiai nepagrįsta, jeigu preliminariai išnagrinėjus jos esmę neatskleidžiami jokie Konvencijoje užtikrintų teisių pažeidimo požymiai ir dėl to ji gali būti iš karto paskelbta nepriimtina, formaliai nenagrinėjant jos iš esmės (o tai paprastai baigtųsi sprendimo priėmimu).

359. Kad Teismas galėtų padaryti išvadą, jog peticija yra aiškiai nepagrįsta, jam kartais tenka prašyti šalių pateikti savo pastabas ir savo sprendime pateikti ilgus ir išsamius motyvus, bet dėl to nepasikeičia aiškiai nepagrįstas peticijos pobūdis (*Mentzen prieš Latviją* (nut.), 2004).

360. Daugumą aiškiai nepagrįstų peticijų nepriimtinomis *de plano* pripažįsta vienas teisėjas arba trijų teisėjų komitetas (Konvencijos 27 ir 28 straipsniai). Kai kuriuos šio pobūdžio skundus nagrinėja Kolegija arba išskirtiniais atvejais net ir Didžioji kolegija (žr. bylą *Gratzinger ir Gratzingerova prieš Čekijos Respubliką* (nut.) [DK], 2002, §§ 78–86, dėl 6 straipsnio 1 dalies; *Demopoulos ir kiti prieš Turkiją* (nut.) [DK], 2010, §§ 130–138, dėl 8 straipsnio; *Hanan prieš Vokietiją* [DK], 2021, § 152, dėl tariamai nepakankamai nepriklausomo Vokietijoje atlikto tyrimo).

361. Terminas „aiškiai nepagrįsta“ gali būti taikomas visai peticijai arba konkrečiam skundai platesniame bylos kontekste. Taigi kai kuriais atvejais dalis peticijos gali būti atmesta kaip „ketvirtosios instancijos“ pobūdžio, o likusi jos dalis gali būti pripažinta priimtina ir net gali būti nustatytas Konvencijos pažeidimas, todėl tiksliau būtų kalbėti apie „aiškiai nepagrįstus skundus“.

362. Siekiant suprasti sąvokos „aiškiai nepagrįstas“ reikšmę ir taikymo sritį, svarbu nepamiršti, kad vienas pagrindinių principų, kuriais grindžiama visa Konvencijos sistema, yra subsidarumo principas. Europos Žmogaus Teisių Teismo kontekste tai reiškia, kad įgyvendinti Konvencijoje įtvirtintas teises ir užtikrinti joms pagarbą pirmiausia yra Susitariančiųjų Valstybių valdžios institucijų, o ne Teismo užduotis. Teismas gali įsikišti tik tais atvejais, kai vidaus valdžios institucijos nevykdo savo įsipareigojimų (*Scordino prieš Italiją (Nr. 1)* [DK], 2006, § 140). Todėl geriausia, kai bylos faktai kuo išsamiau ištiriami ir klausimai išnagrinėjami nacionaliniu lygmeniu, kad valstybių vidaus institucijos, kurios, tiesiogiai ir nuolat palaikydamos ryšius su gyvybiškai svarbiomis savo šalies jėgomis ir gali geriausiai tai padaryti, galėtų imtis veiksmų tariamiems Konvencijos pažeidimams ištaisyti (*Dubská ir Krejzová prieš Čekijos Respubliką* [DK], 2016, § 175).

363. Aiškiai nepagrįstus skundus galima suskirstyti į keturias kategorijas: „ketvirtosios

instancijos“ skundai – skundai, kuriuose aiškiai arba akivaizdžiai nėra pažeidimo, nepagrįsti skundai ir, galiausiai, painūs arba nerealūs skundai.

2. „Ketvirtoji instancija“¹¹

364. Tam tikrą Teismui pateikiamų skundų kategoriją sudaro vadinamieji „ketvirtosios instancijos“ skundai. Šis terminas, kurio nėra Konvencijos tekste ir kuris nusistovėjo Konvencijos institucijų praktikoje (*Kemmache prieš Prancūziją* (Nr. 3), 1994, § 44), yra šiek tiek paradoksalus, nes akcentuoja tai, kuo Teismas nėra: jis nėra apeliacinis teismas arba teismas, galintis panaikinti Valstybių, šios Konvencijos Šalių, teismų sprendimus ar iš naujo išnagrinėti jų nagrinėtas bylas, jis taip pat negali iš naujo nagrinėti bylų kaip aukščiausiasis teismas. Taigi ketvirtosios instancijos peticijos kyla iš pareiškėjų klaidingo supratimo apie Teismo vaidmenį ir Konvencijoje nustatyto teismo mechanizmo pobūdį.

365. Nepaisant Konvencijos išskirtinumo, ji lieka tarptautine sutartimi, kuriai taikomos tos pačios taisyklės, kaip ir kitoms tarpvalstybinėms sutartims, pirmiausia, numatytos Vienos konvencijoje dėl tarptautinių sutarčių teisės (*Demir ir Baykara prieš Turkiją* [DK], 2008, § 65), todėl Teismas negali peržengti Susitariančiųjų Valstybių suvereną valią jam perduotų bendrųjų įgaliojimų ribų. Šios ribos apibrėžtos Konvencijos 19 straipsnyje, kuriame numatyta:

„Siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi įsipareigojimų, kuriuos Aukštosios Susitariančiosios Šalys prisiėmė pagal šią Konvenciją ir jos protokolus, įsteigiamas Europos Žmogaus Teisių Teismas <...>.“

366. Atitinkamai Teismo įgaliojimai apsiriboja su žmogaus teisėmis susijusių Susitariančiųjų Valstybių įsipareigojimų, kuriuos jos prisiėmė pagal Konvenciją (ir jos protokolus), laikymosi patikrinimu. Be to, kadangi Teismas neturi įgaliojimų tiesiogiai kištis į Susitariančiųjų Valstybių teises sistemas, jis privalo gerbti šių teisinių sistemų savarankiškumą. Tai reiškia, kad spręsti tariamai nacionalinio teismo padarytas faktų ar teisės klaidas nėra Teismo užduotis, išskyrus tuos atvejus ir tokia apimtimi, kuria dėl jų galėjo būti pažeistos Konvencijos saugomos teisės ir laisvės. Teismas negali pats vertinti aplinkybių, kuriomis remdamasis nacionalinis teismas priėmė vienokį, o ne kitokį sprendimą. Priešingu atveju Teismas veiktų kaip trečiosios ar ketvirtosios instancijos teismas, o tai reikštų jo veiksmams taikomų ribų nepaisymą (*García Ruiz prieš Ispaniją* [DK], 1999, § 28; *De Tommaso prieš Italiją* [DK], 2017, § 170).

367. Dėl pirmiau išdėstytų priežasčių Teismas paprastai negali abejoti nacionalinių teismų sprendimais ir išvadomis, susijusiomis su:

- bylos faktų nustatymu;
- valstybės vidaus teisės aiškinimu ir taikymu;
- teismo proceso metu pateiktų įrodymų leistinumui ir vertinimui;
- civilinio ginčo rezultato materialiniu teisingumu;
- kaltinamojo baudžiamojame byloje kalte arba nekaltumu.

368. Vienintelė aplinkybė, laikoma šios taisyklės išimtimi, kuriai esant Teismas gali abejoti nagrinėjamais sprendimais ir išvadomis, yra tie atvejai, kai pastarieji yra akivaizdžiai ir aiškiai savavališki, pateikti prieštaraujančiu teisingumui ir sveikam protui būdu, kas savaime yra Konvencijos pažeidimas (*De Tommaso prieš Italiją* [DK], 2017, § 170; *Kononov prieš Latviją* [DK], § 189).

369. „Ketvirtosios instancijos“ skundai būna pateikiami remiantis bet kuria Konvencijos materialine nuostata, neatsižvelgiant į teisės sritį, kuriai byla priskirtina nacionaliniu lygmeniu. „Ketvirtosios instancijos“ doktrina taikoma, pavyzdžiui, šiose bylose:

¹¹ Daugiau informacijos pateikta Teismo praktikos vadovuose dėl Konvencijos 6 straipsnio [civilinių ir baudžiamųjų](#) aspektų.

- bylose dėl suėmimo ir (arba) kalinimo (*Thimothawes prieš Belgiją*, § 71);
- civilinėse bylose (*García Ruiz prieš Ispaniją* [DK], 1999, § 28; *Hasan Tunç ir kiti prieš Turkiją*, 2017, §§ 54–56);
- baudžiamosiose bylose (*Perlala prieš Graikiją*, 2007, § 25; *Khan prieš Jungtinę Karalystę*, 2000, § 34);
- bylose, susijusiose su *praeter delictum* prevencinėmis priemonėmis (*De Tommaso prieš Italiją* [DK], 2017, §§ 156–173);
- bylose dėl mokesčių (*Dukmedjian prieš Prancūziją*, 2006, §§ 71–75; *Segame SA prieš Prancūziją*, 2012, §§ 61–65);
- bylose dėl socialinių klausimų (*Marion prieš Prancūziją*, 2005, § 22; *Spycher prieš Šveicariją* (nut.), 2015, §§ 27–32);
- administracinėse bylose (*Centro Europa 7 S.r.l. ir Di Stefano prieš Italiją* [DK], 2012, §§ 196–199);
- bylose dėl valstybės atsakomybės (*Schipani ir kiti prieš Italiją*, 2015, §§ 59–61);
- drausmės bylose (*Pentagiotis prieš Graikiją* (nut.), 2011);
- bylose dėl balsavimo teisių (*Ādamsons prieš Latviją*, 2008, § 118);
- bylose dėl kitų šalių piliečių įvažiavimo, gyvenimo ir iškeldinimo (*Sisojeva ir kiti prieš Latviją* (išbraukimas) [DK], 2007, § 89; *Ilias ir Ahmed prieš Vengriją* [DK], 2019, §§ 147, 150);
- bylose dėl susirinkimų (*Mushegh Saghatelyan prieš Armėniją*, § 241);
- bylose dėl Protokolo Nr. 1 1 straipsnio (*Anheuser-Busch Inc. prieš Portugaliją* [DK], §§ 83–86).

370. Tačiau daugiausia „ketvirtosios instancijos“ skundų pateikiama pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį dėl teisės į „teisingą teismą“ civilinėse ir baudžiamosiose bylose. Kadangi pareiškėjai šią nuostatą labai dažnai supranta neteisingai, reikėtų turėti omenyje, kad pagal 6 straipsnio 1 dalį reikalaujamas „teisingumas“ yra ne „materialinis“ teisingumas (iš dalies teisinė, iš dalies etikos sąvoka, kurią gali taikyti tik byla nagrinėjantis teisėjas), o „procesinis“ teisingumas. Praktiškai tai reiškia rungimosi procesą, kurio metu išklausomi ir teismui vienodomis sąlygomis pateikiami šalių argumentai (*Star Cate - Epilekta Gevmata ir kiti prieš Graikiją* (nut.), 2010).

371. Atitinkamai pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį pateiktą „ketvirtosios instancijos“ skundą Teismas atmes remdamasis tuo, kad pareiškėjas pasinaudojo rungimosi procesu; tuo, kad įvairiose to proceso stadijose jis galėjo pateikti, jo nuomone, bylai reikšmingus argumentus ir įrodymus; kad turėjo galimybę veiksmingai ginčyti priešingos šalies pateiktus argumentus ir įrodymus; kad visi, objektyviai vertinant, bylos išsprendimui reikšmingi jo argumentai, buvo tinkamai teismų išklausti ir išnagrinėti; kad ginčijamo sprendimo faktiniai ir teisiniai motyvai buvo išsamiai išdėstyti; ir tuo, kad dėl to teismo procesas, vertinant jį kaip visumą, buvo teisingas (*García Ruiz prieš Ispaniją* [DK], 1999; *De Tommaso prieš Italiją* [DK], 2017, § 172).

3. Aiškus arba akivaizdus pažeidimo nebuvimas

372. Pareiškėjo skundas taip pat bus pripažintas aiškiai nepagrįstu, jeigu, nepaisant to, kad jis atitinka visas formalias priimtimumo sąlygas, yra suderinamas su Konvencija ir nėra „ketvirtosios instancijos“ skundas, jame neatskleidžiami jokie Konvencijoje garantuojamų teisių pažeidimo požymiai. Tokiais atvejais Teismas nagrinės skundo esmę, konstatuos, kad nėra jokių pažeidimo požymių ir paskelbs skundą nepriimtinu be tolesnio nagrinėjimo. Galima išskirti trijų rūšių skundus, kuriems taikomas šis principas.

a. Nėra savavališkumo arba neteisingumo

373. Pagal subsidiarumo principą užtikrinti, kad būtų laikomasi Konvencijoje įtvirtintų

pagrindinių teisių, pirmiausia privalo valstybės vidaus institucijos. Todėl paprastai klausimus dėl bylos aplinkybių nustatymo ir nacionalinės teisės aiškinimo sprendžia valstybės vidaus teismai ir kitos valdžios institucijos, kurių sprendimai ir išvados šiuo atžvilgiu yra privalomi Teismui. Tačiau visai Konvencijos sistemai būdingas teisių veiksmingumo principas reiškia, kad Teismas gali ir turi įsitikinti, jog sprendimo priėmimo procesas, kurį užbaigus priimtas pareiškėjo skundžiamas aktas, buvo teisingas ir nebuvo savavališkas (nagrinėjamas procesas gali būti administracinis arba teisminis, arba ir toks ir toks, priklausomai nuo bylos).

374. Taigi Teismas gali pripažinti aiškiai nepagrįstu skundą, kurį kompetentingi nacionaliniai teismai išnagrinėjo iš esmės ir procesas *a priori* atitiko toliau išdėstytas sąlygas (jeigu nėra tai paneigiančių įrodymų):

- bylą nagrinėjo institucijos, pagal valstybės vidaus teisės nuostatas turinčios atitinkamus įgaliojimus;
- procesas vyko pagal valstybės vidaus teisės procesinius reikalavimus;
- suinteresuota šalis turėjo galimybę pateikti savo argumentus ir įrodymus, kuriuos tinkamai išnagrinėjo atitinkama institucija;
- kompetentingos institucijos išnagrinėjo ir atsižvelgė į visus faktinius ir teisinius veiksnius, kurie, objektyviai vertinant, buvo reikšmingi teisingam bylos išsprendimui;
- procesas baigėsi tinkamai motyvuotu sprendimu.

b. Išlaikytas tikslų ir priemonių proporcingumas

375. Jeigu Konvencijoje įtvirtinta teisė, kuria remiamasi, nėra absoliuti ir jai taikomi aiškūs (aiškiai įtvirtinti Konvencijoje) ar numanomi (apibrėžti Teismo praktikoje) apribojimai, Teismo dažnai prašoma įvertinti, ar apribojimas, dėl kurio skundžiamasi, buvo proporcingas.

376. Nuostatyti, kuriose aiškiai išdėstyti leidžiami apribojimai, grupėje galima išskirti savotišką keturių straipsnių pogrupį: 8 straipsnis (Teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą), 9 straipsnis (Minties, sąžinės ir religijos laisvė), 10 straipsnis (Saviraiškos laisvė) ir 11 straipsnis (Susirinkimų ir asociacijos laisvė). Visų šių straipsnių struktūra vienoda: pirmojoje pastraipoje išdėstyta atitinkama pagrindinė teisė, o antrojoje pastraipoje apibrėžiamos aplinkybės, kuriomis valstybė gali apriboti naudojimąsi ta teise. Antrosios pastraipos formuluotės kiekvienu atveju nėra visiškai identiškos, tačiau jų struktūra vienoda. Pavyzdžiui, dėl teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą 8 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymo nustatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės apsaugos ar šalies ekonominės gerovės interesais, siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat būtina žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.“

Protokolo Nr. 4 2 straipsnis (Judėjimo laisvė) taip pat priklauso šiai kategorijai, nes jo trečioji dalis suformuluota pagal tą patį modelį.

377. Kai Teismo prašoma išnagrinėti apribojimą, valstybės nustatytą kuriai nors iš pirmiau nurodytų teisių, jis visada analizuojama šį klausimą trimis etapais. Jeigu valstybė iš tikrųjų taikė apribojimą (o tai yra atskiras klausimas, į kurį reikia atsakyti pirmiausia, nes atsakymas ne visada yra akivaizdus), Teismas siekia paeiliui atsakyti į tris klausimus:

- ar šis ribojimas buvo nustatytas pakankamai prieinamo ir nuspėjamo „įstatymo“?
- jeigu taip, ar juo buvo siekiama bent vieno iš išsamiai išvardytų „teisėtų tikslų“ (jų sąrašas šiek tiek skiriasi atsižvelgiant į straipsnį)?
- jeigu taip, ar toks ribojimas buvo „būtinai demokratinėje visuomenėje“ tam tikslui pasiekti? Kitaip tariant, ar santykis tarp tikslo ir nagrinėjamo apribojimo buvo proporcingas?

378. Tik tuo atveju, jeigu į kiekvieną iš šių trijų klausimų atsakoma teigiamai, apribojimas laikomas suderinamu su Konvencija. Jeigu taip nėra, nustatomas pažeidimas. Nagrinėdamas trečiąjį klausimą, Teismas privalo atsižvelgti į valstybės vertinimo laisvę, kurios ribos gali labai skirtis priklausomai nuo aplinkybių, ginamos teisės pobūdžio ir paties ribojimo pobūdžio (*Paradiso ir Campanelli prieš Italiją* [DK], 2017, §§ 179–182; *Mouvement raëllien suisse prieš Šveicariją* [DK], 2012, §§ 59–61).

379. Tas pats principas taikomas ne tik pirmiau minėtiems straipsniams, bet ir daugumai kitų Konvencijos nuostatų, taip pat atitinkamame straipsnyje neišdėstytiems numanomiems apribojimams. Pavyzdžiui, Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje užtikrinta teisė kreiptis į teismą nėra absoliuti ir jai gali būti taikomi apribojimai; leidimas juos taikyti yra numanomas, nes vien dėl teisės kreiptis į teismą pobūdžio yra reikalingas valstybės reguliavimas. Šiuo atžvilgiu Susitariančiosios Valstybės turi tam tikrą vertinimo laisvę, nors galutinį sprendimą dėl Konvencijos reikalavimų laikymosi priima Teismas. Turi būti užtikrinta, kad dėl taikomų apribojimų asmens galimybė kreiptis į teismą nebūtų suvaržoma ar sumažinama tokiu būdu ar tokia apimtimi, kad dėl to būtų pažeista pati teisės esmė. Be to, teisės kreiptis į teismą apribojimas bus nesuderinamas su 6 straipsnio 1 dalimi, jeigu juo nebus siekiama teisėto tikslo ir jeigu santykis tarp panaudotų priemonių ir siekiamo tikslo nebus pagrįstai proporcingas (*Cudak prieš Lietuvą* [DK], 2010, § 55; *Al-Dulimi ir Montana Management Inc. prieš Šveicariją* [DK], 2016, § 129).

380. Jeigu, preliminariai išnaginėjus peticiją, Teismas įsitikina, kad pirmiau nurodytos sąlygos yra įvykdytos, ir, atsižvelgiant į visas reikšmingas bylos aplinkybes, buvo išlaikytas proporcingumas tarp valstybės apribojimu siekiamų tikslų ir panaudotų priemonių, nagrinėjamas skundas bus pripažintas nepriimtinu kaip aiškiai nepagrįstas. Tokiu atveju nurodytos nepriimtino priežastys bus tokios pat arba panašios į tas, kurias Teismas nurodytų sprendime dėl bylos esmės, padarydamas išvadą, kad pažeidimo nėra (*Mentzen prieš Latviją* (nut.), 2004).

c. Kiti palyginti paprasti materialiniai klausimai

381. Be pirmiau apibūdintų situacijų, Teismas pripažįsta skundą aiškiai nepagrįstu, jeigu įsitikina, kad dėl su bylos esme susijusių priežasčių nėra Konvencijos nuostatos, kuria remiamasi, pažeidimo požymių. Yra dvi grupės aplinkybių, kuriomis tai įvyksta:

- jei identiškose arba panašiose bylose yra nusistovėjusi ir gausi Teismo praktika, kuria remdamasis Teismas gali padaryti išvadą, kad jo nagrinėjamoje byloje Konvencijos pažeidimo nėra (*Galev ir kiti prieš Bulgariją* (nut.), 2009);
- jei, nors ir nėra ankstesnių Teismo sprendimų, kuriuose šis klausimas būtų tiesiogiai ir konkrečiai spręstas, Teismas, remdamasis esama savo praktika, gali konstatuoti, kad Konvencijos pažeidimo požymių nėra (*Hartung prieš Prancūziją* (nut.), 2009).

382. Bet kuriomis pirmiau minėtomis aplinkybėmis Teismui gali tekti išsamiai ir detaliam išnagrinėti bylos aplinkybes ir visus kitus reikšmingus faktinius elementus (*Collins ir Akaziebie prieš Švediją* (nut.), 2007).

4. Nepagrįsti skundai: įrodymų trūkumas

383. Teismo procesas yra rungimosi pobūdžio, todėl pagrįsti savo faktinius argumentus (pateikdamos Teismui reikalingus faktinius įrodymus) ir teisinius argumentus (paaiškindamos, kodėl, jų nuomone, Konvencijos nuostata, kuria remiamasi, buvo ar nebuvo pažeista) privalo pačios šalys, t. y. pareiškėjas ir vyriausybė atsakovė.

384. Atitinkamose Teismo reglamento 47 taisyklės dalyse, kuriose reglamentuojamas individualių peticijų turinys, numatyta:

- „1. Kiekviena pagal Konvencijos 34 straipsnį pateikiama peticija turi būti išdėstoma formuliare,

kurį parengia kanceliarija, nebent Teismas nusprendžia kitaip. Peticijoje turi būti pateikta informacija, kurios prašoma atitinkamose formuliario dalyse ir turi būti nurodyta:

...

d) trumpa ir įskaitoma faktų santrauka;

e) trumpa ir įskaitoma tariamo (-ų) Konvencijos pažeidimo (-ų) ir jį (juos) pagrindžiančių argumentų santrauka;

...

2. a) Visos informacijos, nurodytos 1 dalies d)–f) punktuose, kuri išdėstoma atitinkamose formuliario dalyse, turėtų pakakti Teismui suprasti peticijos esmę ir apimtį, neieškant šios informacijos kituose dokumentuose.

...

3.1. Peticijos formuliaras turi būti pasirašytas pareiškėjo ar jo atstovo, prie jo turi būti pridėtos:

a) su skundžiamais sprendimais ar priemonėmis susijusių teismo ar kitokių dokumentų kopijos;

b) dokumentų ir sprendimų, įrodančių, kad peticija atitinka Konvencijos 35 straipsnio 1 dalyje nurodytus priimtumo kriterijus dėl valstybės vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo ir peticijos pateikimo per nustatytą terminą, kopijos;

...

5.1 Jeigu nesilaikoma šios taisyklės 1-3 dalyse nurodytų reikalavimų, Teismas peticijos nenagrinės, nebent

a) pareiškėjas gali tinkamai pagrįsti, kodėl šių reikalavimų nesilaikė;

...

c) Teismas nusprendžia kitaip pats ar pareiškėjui paprašius.

...“

385. Be to, Teismo reglamento 44C taisyklės 1 dalyje numatyta:

„Jeigu šalis nepateikia Teismo prašomų įrodymų arba informacijos, ar neatskleidžia reikiamos informacijos savo iniciatyva, ar kitokiu būdu veiksmingai nedalyvauja bylos nagrinėjime, Teismas gali padaryti tokias išvadas, kokios jam atrodys tinkamos.“

386. Jeigu minėtos sąlygos neįvykdomos, Teismas gali paskelbti peticiją nepriimtina dėl to, kad ji yra aiškiai nepagrįsta. Yra dvi aplinkybių grupės, kuriomis tai gali įvykti:

- kai pareiškėjas tiesiog cituoja vieną ar kelias Konvencijos nuostatas, nepaaiškindamas, koku būdu jos buvo pažeistos, nebent tai būtų akivaizdu iš bylos aplinkybių (*Trofimchuk prieš Ukrainą* (nut.), 2005; *Baillard prieš Prancūziją* (nut.), 2008);
- kai pareiškėjas nepateikia arba atsisako pateikti dokumentus, patvirtinančius jo teiginius (ypač teismų ar kitų valstybės vidaus institucijų sprendimus), nebent jis to negali padaryti dėl nuo jo valios nepriklausančių išimtinių aplinkybių (pavyzdžiui, jeigu kalėjimo administracija atsisako išsiųsti Teismui dokumentus iš kalinio bylos) arba jei pats Teismas nurodo kitaip.

5. Painūs arba nerealiūs skundai

387. Teismas atmeta kaip aiškiai nepagrįstus skundus, kurie yra tokie painūs, kad objektyviai neįmanoma suprasti faktų, dėl kurių pareiškėjas skundžiasi, ir skundų, kuriuos jis nori pateikti Teismui. Tas pats principas taikomas nerealiems skundams, t. y. skundams dėl faktų, kurie yra objektyviai neįmanomi, aiškiai pramanyti arba prieštaraujantys sveikam protui. Tokiais atvejais tai, kad nėra Konvencijos pažeidimo požymių, bus akivaizdu net ir teisinio išsilavinimo neturinčiam eiliniam stebėtojiui.

B. Didelės žalos nebuvimas

Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies (b) punktas – Priimtino sąlygos

3. Teismas paskelbia nepriimtina kiekvieną pagal 34 straipsnį pateiktą individualią peticiją jeigu mano, kad:

...

b) pareiškėjas nepatyrė didelės žalos, išskyrus atvejus, kai iš pagarbos žmogaus teisėms pagal Konvenciją ir jos protokolus peticiją reikia nagrinėti iš esmės.

HUDOC reikšminiai žodžiai

Didelės žalos nebuvimas (35-3-b) – Tolesnis nagrinėjimas yra nepagrįstas (35-3-b) – Byla tinkamai išnagrinėta valstybės vidaus teisme (35-3-b)

1. Naujojo kriterijaus nustatymo prielaidos

388. 2010 m. birželio 1 d. įsigaliojus Protokolui Nr. 14, 35 straipsnyje nustatyti kriterijai buvo papildyti nauju priimtino kriterijumi. Pagal šio Protokolo 20 straipsnį naujoji nuostata taikoma visoms Teisme nagrinėjamos peticijoms, išskyrus tas, kurios yra pripažintos priimtinos. Atitinkamai byloje *Vistiņš ir Perepjolkins prieš Latviju* [DK], 2012, § 66, vyriausybės pirminis prieštaravimas tvirtinant, jog nebuvo patirta didelės žalos, buvo atmestas, nes peticija buvo pripažinta priimtina 2006 metais, prieš įsigaliojant Protokolui Nr. 14.

389. Nustatyti šį kriterijų buvo būtina, atsižvelgiant į nuolat didėjantį Teismo bylų skaičių. Taip Teismui suteikiama papildoma priemonė, kuri turėtų padėti jam sutelkti dėmesį į bylas, kurias reikia nagrinėti iš esmės. Kitaip tariant, tai suteikia Teismui galimybę atmesti „mažareikšmėmis“ laikomas bylas remiantis principu, pagal kurį teisėjai neturėtų nagrinėti tokių bylų („*de minimis non curat praetor*“).

390. Nors „*de minimis*“ sąvoka iki 2010 m. birželio 1 d. oficialiai nebuvo įtraukta į Europos žmogaus teisių konvenciją, ja buvo remtasi keliose Komisijos narių prieštaraujančiose nuomonėse (žr. Komisijos ataskaitas *Eyoum-Priso prieš Prancūziją*, 1997; *H.F. K-F prieš Vokietiją*, 1996; *Lechesne prieš Prancūziją*, 1997), Teismo teisėjų prieštaraujančiose nuomonėse (žr., pavyzdžiui, *Dudgeon prieš Jungtinę Karalystę*, 1981; *O'Halloran ir Francis prieš Jungtinę Karalystę* [DK], 2007; *Micallef prieš Maltą* [DK], 2009), taip pat vyriausybių pastabose Teismui (žr., pavyzdžiui, *Koumoutsea ir kiti prieš Graikiją* (nut.), 2001).

391. 2021 m. rugpjūčio 1 d. įsigaliojusiu Konvencijos Protokolu Nr. 15 iš dalies pakeistas Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies b punktas, išbraukiant sąlygą, kad byla tinkamai išnagrinėjo valstybės vidaus teismas. Šiuo pakeitimu buvo siekiama tinkamiau įgyvendinti principą „*de minimis non curat praetor*“ (žr. [Protokolo Nr. 15 aiškinamąją ataskaitą](#), § 23). Jis taikomas nuo Protokolo įsigaliojimo dienos. Šis pakeitimas taip pat taikomas peticijoms, dėl kurių priimtino Protokolo įsigaliojimo dieną dar nebuvo priimtas sprendimas.

2. Taikymo sritis

392. 35 straipsnio 3 dalies b punktą sudaro du atskiri elementai. Pirmiausia, paties priimtino kriterijus: Teismas gali paskelbti nepriimtina kiekvieną individualią peticiją, jeigu pareiškėjas nepatyrė didelės žalos. Toliau įtvirtinta apsaugos sąlyga: Teismas negali tokios peticijos pripažinti nepriimtina, kai iš pagarbos žmogaus teisėms peticiją reikia nagrinėti iš esmės. Jei tenkinamos abi nepriimtino kriterijaus sąlygos, Teismas paskelbia skundą nepriimtinu pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies b punktą ir 4 dalį.

393. Iki Protokolo Nr. 15 įsigaliojimo jokia byla negalėjo būti atmesta pagal šį naująjį kriterijų, jei ji nebuvo tinkamai išnagrinėta vidaus teisme (žr., pavyzdžiui, *Varadinov prieš Bulgariją*, 2017, § 25; plg. *Çelik prieš Nyderlandus* (nut.), 2013). Įsigaliojus Konvenciją iš dalies

keičiančiam Protokolui Nr. 15, ši antroji apsaugos sąlyga buvo panaikinta¹². Pirmą kartą naujoji 35 straipsnio 3 dalies b punkto formuluotė taikyta byloje *Bartolo prieš Maltą* (nut.), 2021.

394. Byloje *Shefer prieš Rusiją* (nut.), 2012, Teismas pažymėjo, kad nors tarp skirtingų 35 straipsnio 3 dalies b punkto elementų nėra jokios formalios hierarchijos, naujojo kriterijaus esmę sudaro „didelės žalos“ klausimas. Todėl nagrinėjant kiekvieną naujojo kriterijaus elementą, dažniausiai taikomas hierarchinis požiūris (*Kiril Zlatkov Nikolov prieš Prancūziją*, 2016; *C.P. prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2016; *Borg ir Vella prieš Maltą* (nut.), 2015). Vis dėlto kai kuriais atvejais Teismas nemanė esant būtina nustatyti, ar egzistuoja pirmasis šio priimtino kriterijaus elementas (*Finger prieš Bulgariją*, 2011; *Daniel Faulkner prieš Jungtinę Karalystę*, 2016; *Turturica ir Casian prieš Moldovos Respubliką ir Rusiją*, 2016; *Varadinov prieš Bulgariją*, 2017, § 25).

395. Vien tik Teismas yra kompetentingas aiškinti šį naująjį priimtino reikalavimą ir spręsti dėl jo taikymo. Pirmuosius dvejus metus nuo jo įsigaliojimo šį kriterijų galėjo taikyti tik kolegijos ir Didžioji kolegija (Protokolo Nr. 14 20 straipsnio 2 dalis). Nuo 2012 m. birželio 1 d. šį kriterijų taiko visos Teismo sudėtys.

396. Teismas naująjį priimtino kriterijų gali taikyti savo iniciatyva (pavyzdžiui, bylose *Vasyanovich prieš Rusiją* (nut.), 2016; *Ionescu prieš Rumuniją* (nut.), 2010; *Magomedov ir kiti prieš Rusiją*, 2017, § 49) arba atsakydamas į vyriausybės pateiktą prieštaravimą (*Gaglione ir kiti prieš Italiją*, 2010). Kai kuriais atvejais Teismas naująjį kriterijų nagrinėja pirmiau nei kitus priimtino reikalavimus (*Korolev prieš Rusiją* (nut.), 2010; *Rinck prieš Prancūziją* (nut.), 2010; *Gaftoniuc prieš Rumuniją* (nut.), 2011; *Burov prieš Moldovą* (nut.), 2011; *Shefer prieš Rusiją* (nut.), 2012). Dar kitais atvejais naujasis kriterijus nagrinėjamas tik atmetus kitus (*Ionescu prieš Rumuniją* (nut.), 2010; *Holub prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2010).

397. Didelės žalos nebuvimo kriterijaus taikymas nėra apribotas jokia pagal Konvenciją saugoma konkrečia teise. Vis dėlto Teismui sunku įsivaizduoti situaciją, kurios atveju pagal 3 straipsnį pateiktas skundas, kuris nebūtų nepriimtinas jokiais kitais pagrindais ir kuris patektų į 3 straipsnio taikymo sritį (o tai reiškia, kad būtų tenkinamas minimalaus sunkumo lygio kriterijus), galėtų būti pripažintas nepriimtinu dėl to, kad pareiškėjas nepatyrė didelės žalos (*Y prieš Latviją*, 2014, § 44). Panašiai Teismas naująjį kriterijų yra atsisakęs taikyti pagal 2 straipsnį pareikštam skundui, pabrėždamas, kad teisė į gyvybę yra viena iš pagrindinių Konvencijos nuostatų (*Makuchyan ir Minasyan prieš Azerbaidžaną ir Vengriją*, 2020, §§ 72–73). Skundų pagal 5 straipsnį atžvilgiu „didelės žalos nebuvimo“ priimtino kriterijų Teismas iki šiol atsisakydavo taikyti atsižvelgdamas į svarbą, kuri teisei į laisvę tenka demokratinėje visuomenėje (*Zelčs prieš Latviją*, 2020, § 44 ir ten pateiktos nuorodos). Teismas taip pat yra nurodęs, kad bylose, susijusiose su minties, sąžinės ir religijos laisve (9 straipsnis) arba saviraiškos laisve (10 straipsnis), taikant didelės žalos nebuvimo kriterijų, turėtų būti deramai atsižvelgiama į šių laisvių svarbą ir Teismas turėtų kruopščiai tai išnagrinėti (dėl 9 straipsnio žr. *Stavropoulos ir kiti prieš Graikiją*, 2020, §§ 29–30, ir dėl 10 straipsnio žr., pavyzdžiui, *Sieć Obywatelska Watchdog Polska prieš Lenkiją*, 2024, § 25). 10 straipsnio atveju šis vertinimas turėtų apimti tokius elementus kaip indėlis į visuotinės svarbos diskusiją ir tai, ar byla susijusi su spauda ar kita naujienų žiniasklaida (*Margulev prieš Rusiją*, 2019, §§ 41–42; *Sylka prieš Lenkiją* (nut.), 2014, § 28; *Panioglu prieš Rumuniją*, 2020, §§ 72–76; *Šeks prieš Kroatiją*, 2022, § 48). Bylose, susijusiose su susirinkimų ir asociacijos laisve (11 straipsnis), Teismas turėtų tinkamai atsižvelgti į šių laisvių svarbą demokratinėje visuomenėje ir atlikti kruopštų vertinimą (*Obote prieš Rusiją*, 2019, § 31; *Yordanovi prieš Bulgariją*, 2020, §§ 49–52). Skirtingai nuo ankstesnių bylų, 2024 m. byloje *Boronenkov prieš Ukrainą* (nut.), 2024, §§ 17–23, Teismas dėl pareiškėjo skundo pagal 11 straipsnį (susirinkimų laisvė) nusprendė, kad pareiškėjas nepatyrė didelės žalos, kaip apibrėžta 35 straipsnio 3 dalies b punkte. Be to, atsižvelgdamas į skundo pagal 11 straipsnį ir skundo pagal 6 straipsnį ryšį, Teismas priėjo prie tos

¹² Protokolo Nr. 15 5 straipsnyje numatyta: „Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies b punkte išbraukiami žodžiai „ir jokia byla negali būti atmesta šiuo pagrindu, jei jos tinkamai neišnagrinėjo valstybės teismas.“

pačios išvados ir dėl pastarojo skundo (*ibid.*, § 23).

3. Nustatymas, ar pareiškėjas patyrė didelę žalą

398. Pagrindinis šio kriterijaus elementas yra klausimas, ar pareiškėjas patyrė „didelę žalą“. „Didelės žalos“ kriterijus pagrįstas mintimi, jog teisės pažeidimas, kad ir koks realus jis būtų vien teisiniu požiūriu, turi būti pakankamai sunkus, kad jį nagrinėtų tarptautinis teismas. Grynai techniniai ir pagal formaliuosius pagrindus nereikšmingi pažeidimai Europos teismuose neperžiūrimi (*Shefer prieš Rusiją* (nut.), 2012). Minimalaus lygio vertinimas yra reliatyvus ir priklauso nuo bylos aplinkybių. Pažeidimo sunkumas turėtų būti vertinamas atsižvelgiant ir į subjektyvų pareiškėjo suvokimą ir į objektyvius konkrečios bylos ypatumus (*Korolev prieš Rusiją* (nut.), 2010; *Friedrich ir kiti prieš Lenkiją*, 2024, § 125).

399. Tačiau vien tik subjektyvaus pareiškėjo suvokimo nepakanka, kad būtų galima daryti išvadą, jog jis patyrė didelę žalą. Subjektyvus suvokimas turi būti objektyviai pagrįstas (*Ladygin prieš Rusiją* (nut.), 2011). Konvencijos pažeidimas gali būti susijęs su svarbiais principiniais klausimais ir dėl to sukelti didelės žalos be poveikio turtiniam interesui (*Korolev prieš Rusiją* (nut.), 2010; *Biržietis prieš Lietuvą*, 2016; *Karelin prieš Rusiją*, 2016). Byloje *Giuran prieš Rumuniją*, 2011, §§ 17–25, Teismas nustatė, kad pareiškėjas patyrė didelę žalą, nes procesas buvo susijęs su jam esminiu klausimu, t. y. jo teise į pagarbą jo nuosavybei ir būstui (taip pat žr., pavyzdžiui, *Kaczmarek prieš Lenkiją*, 2024, § 56). Taip buvo nepaisant to, kad nacionaliniame teismo procese, dėl kurio buvo skundžiamasi, buvo siekiama susigrąžinti iš pareiškėjo buto pavogtus daiktus, kurių vertė buvo 350 eurų (EUR). Byloje *Konstantin Stefanov prieš Bulgariją*, 2015, §§ 46–47, Teismas taip pat atsižvelgė į tai, kad bauda buvo susijusi su pareiškėjui esminiu klausimu, t. y. pagarba jo, kaip advokato, padėčiai vykdant profesinę veiklą.

400. Be to, vertindamas subjektyvią klausimo reikšmę pareiškėjui, Teismas gali atsižvelgti į jo elgesį, pavyzdžiui, į tai, kad ji tam tikru teismo proceso laikotarpiu pareiškėja buvo neaktyvi, o tai rodo, kad šiuo atveju procesas jai negalėjo būti reikšmingas (*Shefer prieš Rusiją* (nut.), 2012). 2011 m. byloje *Giusti prieš Italiją*, §§ 22–36, Teismas, vertindamas minimalų pažeidimo sunkumą, kuriuo pateisinamas skundo nagrinėjimas tarptautiniame teisme, taikė tam tikrus naujus elementus, t. y. tariamai pažeistos teisės pobūdį, tariamo pažeidimo sunkumą ir (arba) galimas pažeidimo pasekmes pareiškėjo asmeninei padėčiai. Vertindamas šias pasekmes, Teismas visų pirma nagrinėja skundo dalyką arba nacionalinio teismo proceso baigtį. Pavyzdžiui, 2024 m. byloje *Boronenkov prieš Ukrainą* (nut.) (§§ 17–21) Teismas atsižvelgė į keletą veiksnių, mažinančių pareiškėjo patirtos „žalos“ svarbą, ir nenustatė neigiamo poveikio jo teisei į susirinkimų laisvę.

a. Didelės turtinės žalos nebuvimas

401. Daugeliu atvejų sunkumas vertinamas atsižvelgiant į ginčijamo klausimo finansinį poveikį ir bylos svarbą pareiškėjui. Finansinis poveikis vertinamas ne tik atsižvelgiant į pareiškėjo prašomą atlyginti neturtinę žalą. 2011 m. byloje *Kiousi prieš Graikiją* (nut.) Teismas konstatavo, kad prašomos priteisti neturtinės žalos dydis, t. y. 1 000 EUR, vertinant tai, kas iš tikrųjų buvo svarbu pareiškėjui, nebuvo svarbus. Taip yra todėl, kad neturtinę žalą pareiškėjai dažnai apskaičiuoja patys, remdamiesi savo spėjimais dėl bylinėjimosi sumos vertės.

402. Kalbant apie nedidelį finansinį poveikį, Teismas yra nustatęs, kad „didelės žalos“ nebuvo šiose bylose, kuriose žalos suma buvo lygi (arba mažesnė) maždaug 500 EUR:

- byloje, susijusioje su teismo procesu, kurioje ginčo suma buvo 90 EUR (*Ionescu prieš Rumuniją* (nut.), 2010);
- byloje dėl valdžios institucijų pareiškėjui nesumokėtos mažesnės nei vienas euras sumos (*Korolev prieš Rusiją* (nut.), 2010);

- byloje valdžios institucijų pareiškėjui nesumokėtos maždaug 12 EUR sumos (*Vasilchenko prieš Rusiją*, 2010, § 49);
- byloje dėl 150 EUR baudos už kelių eismo taisyklių pažeidimą ir vieno baudos taško pareiškėjo vairuotojo pažymėjime (*Rinck prieš Prancūziją* (nut.), 2010);
- dėl pavėluotos sumokėti 25 EUR sumos (*Gaftoniuc prieš Rumuniją* (nut.), 2011);
- dėl negrąžintos 125 EUR sumos (*Ștefănescu prieš Rumuniją* (nut.), 2011);
- dėl valstybės institucijų pareiškėjui nesumokėtos 12 EUR sumos (*Fedotov prieš Moldovą* (nut.), 2011);
- dėl valstybės institucijų pareiškėjui nesumokėtos 107 EUR sumos ir 121 EUR sąnaudų bei išlaidų, 228 EUR iš viso (*Burov prieš Moldovą* (nut.), 2011);
- byloje dėl 135 EUR baudos, 22 EUR išlaidų ir vieno baudos taško pareiškėjo vairuotojo pažymėjime (*Fernandez prieš Prancūziją* (nut.), 2012);
- byloje, kurioje Teismas pažymėjo, kad ginčijama turtinės žalos suma buvo 504 EUR (*Kiousi prieš Graikiją* (nut.), 2011);
- byloje, kurioje pradinis 99 EUR reikalavimas, pareiškėjo pareikštas advokatui, buvo vertinamas kartu su aplinkybe, kad jam už bylos nagrinėjimo iš esmės trukmę buvo priteistas 1 515 EUR ekvivalentas (*Havelka prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2011);
- byloje dėl maždaug 200 EUR atlyginimo nepriemokos (*Guruyan prieš Armėniją* (nut.), 2012);
- byloje dėl 227 EUR išlaidų (*Šumbera prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2012);
- byloje dėl sprendimo dėl 34 EUR vykdymo (*Shefer prieš Rusiją* (nut.), 2012);
- byloje dėl 445 EUR neturtinės žalos atlyginimo už elektros energijos tiekimo nutraukimą (*Bazelyuk prieš Ukrainą* (nut.), 2012);
- byloje dėl 50 EUR administracinių baudų (*Boelens ir kiti prieš Belgiją* (nut.), 2012);
- dėl reikalavimų, susijusių su 98–137 EUR atlyginimu ir delpiniais (*Hudecová ir kiti prieš Slovakiją* (nut.), 2012);
- dėl sprendimų, kuriais priteistos palyginti nedidelės sumos (29–62 EUR), nevykdymo (*Shtefan ir kiti prieš Ukrainą*, 2014; *Shchukin ir kiti prieš Ukrainą* [Komitetas], 2014);
- byloje dėl 35 EUR ir 31 EUR administracinių baudų (*Şimşek, Andiç ir Boğatekin prieš Turkiją* (nut.), 2020, §§ 26–29);
- dėl daugiau kaip ketveriems su puse metų areštuotų pareiškėjo įmonėje turėtų akcijų, kurių bendra nominalioji vertė buvo du rubliai, t. y. mažiau kaip 0,50 EUR (*Sebeleva ir kiti prieš Rusiją*, 2022, §§ 42–43).

403. Byloje *Havelka prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2011, Teismas atsižvelgė į tai, kad nors, griežtai vertinant, priteista 1 515 EUR suma pagal Teismo praktiką negalėjo būti laikoma tinkamu ir pakankamu žalos atlyginimu, ši suma nuo tinkamo teisingo atlyginimo nesiskyrė tiek, kad dėl to pareiškėjas patirtų didelę žalą.

404. Byloje *Magomedov ir kiti prieš Rusiją*, 2017, pareiškėjams, kaip Černobylio atominės elektrinės avarijos likvidavimo darbų dalyviams, buvo priteistos padidintos pašalpos ir papildomos išmokos. Kadangi nacionalinės institucijos per teisės aktuose nustatytus terminus apeliacinių skundų nepateikė, sprendimai įsiteisėjo. Vėliau terminas valdžios institucijų apeliaciniam skundui pateikti buvo atnaujintas ir sprendimai buvo panaikinti. Pareiškėjai skundą

pateikė remdamiesi Protokolo Nr. 1 6 ir 1 straipsniais. Kai kurių pareiškėjų atveju pirmosios instancijos teismo sprendimas buvo panaikintas prieš jį įvykdant. Teismas atmetė vyriausybės argumentą, kad šie pareiškėjai nepatyrė didelės žalos (§§ 47–48). Tačiau pareiškėjų, gavusių išmokas pagal pirmosios instancijos teismo sprendimą, peticijos pagal šį kriterijų buvo pripažintos nepriimtinomis. Teismas pažymėjo, kad iš šių pareiškėjų nebuvo pareikalauta grąžinti gautus pinigus, kad Konvencija negarantuoja teisės į konkretaus dydžio pensiją ar socialinę išmoką, kad minėtos sumos nebuvo pagrindinis pareiškėjų pajamų šaltinis, kad jų teisė į pašalpas ir išmokas pati savaime nebuvo ginčijama, nes buvo ištaisytas tik mokėtinų sumų apskaičiavimo metodas, ir kad vyriausybės pavėluotai pateiktas apeliacinis skundas pareiškėjams buvo naudingas, nes tuo laikotarpiu jie ir toliau gavo pagal pirminius sprendimus apskaičiuotas išmokas (§§ 50–52).

405. Galiausiai, Teismas supranta, kad turtinė žala neturi būti vertinama abstrakčiai; net ir nedidelė turtinė žala gali būti reikšminga atsižvelgiant į konkrečią asmens būklę ir šalies ar regiono, kuriame jis gyvena, ekonominę padėtį. Taigi Teismas turtinės žalos poveikį vertina atsižvelgdamas į asmens padėtį. Byloje *Fernandez prieš Prancūziją* (nut.), 2012, tai, kad pareiškėja buvo Marselio administracinio apeliacinio teismo teisėja, turėjo reikšmės teismui nustatant, kad 135 EUR bauda jai nebuvo didelė.

b. Didelė turtinė žala

406. Ir priešingai, šis kriterijus gali būti atmetas, jei, Teismo manymu, pareiškėjas patyrė didelę turtinę žalą. Tokia išvada padaryta šiais atvejais:

- byloje, kurioje 9–49 mėnesius nebuvo vykdomi teismo sprendimai, kuriuose dėl proceso trukmės buvo priteistos nuo 200 iki 13 749,99 EUR dydžio kompensacijos (*Gaglione ir kiti prieš Italiją*, 2010);
- byloje dėl vėlavimo išmokėti kompensaciją už nusavintą turtą ir dešimtis tūkstančių eurų siekiančias sumas (*Sancho Cruz ir kitos „Agrarinės reformos“ bylos prieš Portugaliją*, 2011, §§ 32–35);
- byloje dėl ginčijamų darbo teisių, kurioje ieškinio suma siekė apie 1 800 EUR (*Živić prieš Serbiją*, 2011);
- byloje dėl penkiolika metų ir penkis mėnesius trukusios civilinės bylos ir teisinės gynybos priemonės nebuvimo esant „didelės sumos“ reikalavimui (*Giusti prieš Italiją*, 2011, §§ 22–36);
- byloje dėl civilinio proceso trukmės, kurioje ginčijama suma buvo susijusi su neįgalumo pašalpomis, kurios nebuvo nereikšmingos (*De leso prieš Italiją*, 2012);
- byloje, kurioje pareiškėja privalėjo sumokėti žyminius mokesčius, kurie buvo 20 proc. didesni nei jos mėnesinės pajamos (*Piętka prieš Lenkiją*, 2012, §§ 33–41);
- byloje, kurioje pareiškėjai privalėjo mokėti periodinį fiksuotą mokesť: nors didžiausia jų mokama vienkartinė mėnesio įmoka neviršijo 30 eurų, nebuvo negalima teigti, kad bendra suma buvo nereikšminga, atsižvelgiant į bendras mokėjimo reikalavimo aplinkybes ir pragyvenimo lygį valstybėje atsakovėje (*Strezovski ir kiti prieš Šiaurės Makedoniją*, 2020, §§ 47–49).

c. Didelės neturtinės žalos nebuvimas

407. Didelės žalos nebuvimo kriterijų Teismas taiko ne tik bylose dėl nereikšmingų finansinių sumų (*Borislav Tonchev prieš Bulgariją*, 2024, § 110). Nacionalinio lygmens bylos faktinė bylos baigtis gali turėti ne vien finansinių pasekmių. Bylose *Holub prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2010; *Bratři Zátková, A.S., prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2001; *Matoušek prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2011; *Čavajda prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2011, ir *Hanzl ir Špadrna prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2013, Teismas savo nutarimus grindė tuo, kad neperduotose kitų bylos šalių pastabose nebuvo nieko naujo ar reikšmingo bylai ir kad Konstitucinio Teismo sprendimuose jomis

jokiu atveju nebuvo remiamasi. Byloje *Portugalijos futbolo lyga prieš Portugaliją* (nut.), 2012, Teismas vadovavosi tokiais pačiais argumentais, kokie išdėstyti sprendime *Holub prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2010. Buvo skundžiamasi tuo, kad pareiškėjui nebuvo atsiųsta prokuroro nuomonė, o ne dėl 19 milijonų eurų, kuriuos bendrovei būtų tekę sumokėti. Teismas nustatė, kad, nepateikus šios nuomonės, įmonei pareiškėjai žala nebuvo padaryta.

408. Byloje *Jančev prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją* (nut.), 2011, buvo skundžiamasi dėl viešai nepaskelbto pirmosios instancijos teismo sprendimo. Teismas pripažino, kad pareiškėjas didelės žalos nepatyrė, nes jis nebuvo nukentėjusioji šalis. Teismas taip pat atsižvelgė į tai, kad dėl pareiškėjo neteisėto elgesio skirtas įpareigojimas nugriauti sieną ir išvežti plytas nesukėlė jam didelės finansinės naštos. Kita byla, kurioje pareiškėjas tiesiogiai nenurodė jokios finansinės sumos – *Savu prieš Rumuniją* (nut.), 2011. Toje byloje pareiškėjas skundėsi dėl tam tikrų jam palankių teismo sprendimų, įskaitant įpareigojimą išduoti pažymėjimą, nevykdymo.

409. Byloje *Gagliano Giorgi prieš Italiją*, 2012, Teismas pirmą kartą nagrinėjo skundą dėl *baudžiamąjo* proceso trukmės. Atsižvelgdamas į tai, kad dėl ilgo proceso pareiškėjui buvo sumažinta bausmė, Teismas konstatavo, kad tuo pareiškėjui buvo kompensuota arba sumažinta žala, kurią jis būtų patyręs dėl ilgo proceso. Atitinkamai Teismas nusprendė, kad jis nepatyrė didelės žalos. Byloje *Galović prieš Kroatiją* (nut.), 2013, Teismas nustatė, kad itin ilga *civilinio* proceso trukmė iš tiesų pareiškėjui buvo naudinga, nes dar šešerius metus ir du mėnesius ji gyveno savo nuosavybėje. Baudžiamąjo proceso trukmė ir veiksmingos teisinės gynybos priemonės nebuvimas buvo nagrinėjamas ir dviejose Nyderlandų bylose: *Čelik prieš Nyderlandus* (nut.), 2013, ir *Van der Putten prieš Nyderlandus* (nut.), 2013. Pareiškėjai skundėsi tik bylos nagrinėjimo Aukščiausiajame Teisme trukme, nes Apeliacinis teismas užtruko, kol baigė rengti bylos medžiagą. Abiem atvejais pareiškėjai Aukščiausiajam Teismui pateikė kasacinį skundą, nurodydami skundo pagrindą. Nustatęs, kad skundas dėl Apeliacinio teismo sprendimo ar dėl kurio nors ankstesnės baudžiamosios bylos aspekto pateiktas nebuvo, Teismas pripažino, kad abiem atvejais pareiškėjai didelės žalos nepatyrė.

410. Byloje *Kiril Zlatkov Nikolov prieš Prancūziją*, 2016, Teismas nustatė, jog nebuvo jokių požymių, kad pareiškėjui iškelta baudžiamoji byla turėjo įtakos jo galimybei pasinaudoti teise nebūti diskriminuojamam ir teise į teisingą bylos nagrinėjimą ar net, platesne prasme, jo asmeninei padėčiai. Taigi Teismas pripažino, kad bet kuriuo atveju dėl tariamos pareiškėjo diskriminacijos jam įgyvendinant teisę į teisingą bylos nagrinėjimą jis nepatyrė didelės žalos.

411. Byloje *Zwinkels prieš Nyderlandus* (nut.), 2012, vienintelis teisės į būsto neliečiamybę pagal 8 straipsnį apribojimas buvo susijęs su neteisėtu darbo inspektorių įėjimu į garažą, todėl Teismas šį skundą atmetė dėl „ne didesnio kaip minimalaus poveikio“ pareiškėjo teisei į būstą ar privatų gyvenimą. Panašiai ir byloje *Borg ir Vella prieš Maltą* (nut.), 2015, § 41, nebuvo požymių, jog tai, kad iš pareiškėjų tam tikrą laiką buvo nusavintas palyginti nedidelis žemės sklypas, turėjo jiems kokių nors ypatingų pasekmių.

412. Byloje *C.P. prieš Jungtinę Karalystę* (nut.), 2016, pareiškėjas tvirtino, jog jį laikinai trims mėnesiams pašalinus iš mokyklos, buvo pažeista jo teisė į mokslą. Teismas nurodė, kad „dažniausiai pašalinimas iš mokyklos trims mėnesiams sukeltų didelę žalą vaikui“, tačiau šioje byloje buvo keli veiksniai, mažinantys pareiškėjo patirtos ilgalaikės žalos svarbą. Todėl pareiškėjo patirta žala, susijusi su jo teise į mokslą materialiaja prasme, buvo spekuliatyvi.

413. Byloje *Vasyanovich prieš Rusiją* (nut.), 2016, Teismas nusprendė, kad pareiškėjo skundo esmę sudarė jo negalėjimas išpirkti alaus žetonus ir kad šis reikalavimas buvo patenkintas. Likusi pareiškėjo skundo dalis ir apeliacinis skundas dėl pralaimėtų lažybų ir reikalavimo atlyginti neturtinę žalą buvo iš esmės hipotetiniai. Byloje *Grozdanić ir Gršković-Grozdanić prieš Kroatiją*, 2021, §§ 127–132, Teismas pažymėjo, kad pareiškėjo pateiktas skundas dėl teisės kreiptis į teismą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį buvo susijęs su atsisakymu nagrinėti kasacinį skundą, kuris negalėjo būti patenkintas (dėl esmės), todėl nusprendė, kad pareiškėjas didelės žalos nepatyrė.

414. Dėl saviraiškos laisvės didelės žalos nebuvimo kriterijų Teismas pirmą kartą taikė byloje *Sylka prieš Lenkiją* (nut.), 2014, § 35. Byla buvo susijusi su netinkama žodine pareiškėjo ir policijos pareigūno konfrontacija, kuri neturėjo didesnių pasekmių ar priešiško viešajam interesui, dėl ko būtų galėjęs kilti susirūpinimas pagal 10 straipsnį (priešingai nei byloje *Eon prieš Prancūziją*, 2013).

d. Didelė neturtinė žala

415. Kai kuriose bylose Teismas naujojo kriterijaus netaikė: byloje *3A.CZs.r.o. prieš Čekijos Respubliką*, 2011, § 34, Teismas nustatė, kad neperduotose pastabose galėjo būti tam tikros naujos informacijos, apie kurią bendrovei pareiškėjai nebuvo žinoma. Išskirtinos ir *Holub prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2010, bylos, kuriose Teismas negalėjo padaryti išvados, kad bendrovė nepatyrė didelės žalos. Tokiais pačiais argumentais Teismas rėmėsi ir byloje *BENet Praha, spol. s r.o. prieš Čekijos Respubliką*, 2011, § 135; ir *Joos prieš Šveicariją*, 2012, § 20.

416. Byloje *Luchaninova prieš Ukrainą*, 2011, §§ 46–50, Teismas pastebėjo, kad bylos, kurią pareiškėja tvirtino buvus neteisėta ir vedama nesąžiningai, baigtis turėjo ypač neigiamą poveikį jos profesiniam gyvenimui. Visų pirma, pareiškėjos nuteisimas buvo laikomas pagrindu atleisti ją iš darbo. Todėl pareiškėja patyrė didelę žalą. Byloje *Diacenco prieš Rumuniją*, 2012, § 46, pareiškėjai svarbiausias klausimas buvo jo teisė būti laikomam nekaltu pagal 6 straipsnio 2 dalį.

417. Kitas bylos pagal 6 straipsnį pavyzdys – *Selmani ir kiti prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją*, 2017, §§ 28–30 ir 40–41, kuri buvo susijusi su tuo, kad Konstituciniame Teisme nebuvo surengtas žodinis bylos nagrinėjimas. Vyriausybė įrodinėjo, kad žodinis bylos nagrinėjimas nebūtų padėjęs nustatyti naujų ar kitokių aplinkybių ir kad atitinkami su pareiškėjų pašalinimu iš Parlamento galerijos susiję faktai šalių nebuvo ginčijami ir galėjo būti nustatyti remiantis rašytiniais įrodymais, pateiktais pagrindžiant pareiškėjų konstitucinį skundą. Teismo manymu, skundo esmę sudarė vyriausybės prieštaravimas, todėl jis buvo nagrinėjamas bylos nagrinėjimo iš esmės etape. Teismas pažymėjo, kad pareiškėjų byla buvo nagrinėjama tik Konstituciniame Teisme, kuris veikė kaip pirmosios ir vienintelės instancijos teismas. Jis taip pat nustatė, kad nors pareiškėjų pašalinimo iš Parlamento galerijos, kaip tokio, šalys nesiginčijo, Konstitucinio Teismo sprendimas buvo grindžiamas faktais, kuriuos pareiškėjai ginčijo ir kurie buvo svarbūs bylos baigčiai. Šie klausimai nebuvo nei techniniai, nei grynai teisiniai. Todėl pareiškėjai turėjo teisę į žodinį bylos nagrinėjimą Konstituciniame Teisme. Taigi Teismas vyriausybės prieštaravimą atmetė.

418. Byloje *Schmidt prieš Latviją*, 2017, §§ 72–75 pareiškėja išsiskyrė su vyru, su kuriuo gyveno Latvijoje, ir persikėlė į buvusią poros gyvenamąją vietą Vokietijoje. Pareiškėjai nežinant, jos vyras vėliau Latvijoje iškėlė skyrybų bylą. Skyrybų bylą nagrinėjusiam teismui jis pranešė, kad nežino jos dabartinio adreso. Po pirmojo nesėkmingo bandymo santuokos nutraukimo dokumentus įteikti pareiškėjai poros adresu Latvijoje, santuokos nutraukimo bylą nagrinėjantis teismas du pranešimus paskelbė Latvijos oficialiajame leidinyje. Nežinodama apie procesą, pareiškėja teismo posėdyje nedalyvavo ir santuoka buvo nutraukta jai nedalyvaujant. Apie tai, kad jos santuoka nutraukta ir kad jos vyras sudarė naują santuoką, ji sužinojo tik tada, kai atvyko į jos manymu, vyro laidotuves. Pareiškėja skundėsi, kad skyrybų procesas pažeidė 6 straipsnį. Teismas nusprendė, kad nebuvo pagrindo konstatuoti, jog pareiškėja nepatyrė didelės žalos, be kita ko, pažymėdamas, kad negalima nuvertinti bylos svarbos pareiškėjai ir jos poveikio jos asmeniniam ir šeimos gyvenimui.

419. Teismas ne kartą yra pabrėžęs asmens laisvės svarbą demokratinėje visuomenėje ir dar nėra didelės žalos nebuvimo kriterijaus taikęs byloje dėl 5 straipsnio. Byloje *Čamans ir Timofejeva prieš Latviją*, 2016, §§ 80–81, vyriausybė tvirtino, kad tariami pareiškėjų teisės į tai, kad jiems nebūtų atimta laisvė, apribojimais truko tik kelias valandas. Teismas konstatavo, kad pareiškėjai patyrė žalą, kurios negalima laikyti nedidele. Kitas su 6 straipsniu susijęs asmens laisvės

pavyzdys – byla *Hebat Aslan ir Firas Aslan prieš Turkiją*, 2014. Toje byloje apeliacinių skundų dalykas ir baigtis buvo itin svarbūs pareiškėjams, nes jie kreipėsi į teismą dėl jų suėmimo teisėtumo ir, jei jis būtų pripažintas neteisėtu, dėl suėmimo panaikinimo. Atsižvelgdamas į teisės į laisvę svarbą demokratinėje visuomenėje, Teismas negalėjo pripažinti, kad pareiškėjai nepatyrė didelės žalos, įgyvendindami savo teisę tinkamai dalyvauti apeliacinių skundų nagrinėjimo procese.

420. Byloje *Van Velden prieš Nyderlandus*, 2011, §§ 33–39, pareiškėjo skundas buvo susijęs su Konvencijos 5 straipsnio 4 dalimi. Vyriausybė įrodinėjo, kad pareiškėjas didelės žalos nepatyrė, nes visas suėmimo laikotarpis buvo įskaitytas į jam paskirtą laisvės atėmimo bausmę. Visgi Teismas nustatė, kad pagal daugelio Susitariančiųjų Šalių baudžiamąjį procesą suėmimo laikotarpiai yra nustatomi anksčiau nei priimamas galutinis nuosprendis ir paskiriama bausmė. Jei Teismas apskritai nuspręstų, kad dėl ikiteisminio suėmimo patiriama žala pagal Konvenciją *ipso facto* yra nedidelė, didelė dalis galimų skundų pagal 5 straipsnį būtų jo nenagrinėjami. Todėl vyriausybės prieštaravimas, pareikštas remiantis didelės žalos nebuvimo kriterijumi, buvo atmestas. Kita su 5 straipsniu susijusi byla, kurioje vyriausybės prieštaravimas pagal šį kriterijų buvo atmestas – *Bannikov prieš Latviją*, 2013, §§ 54–60. Toje byloje kardomojo kalinimo laikotarpis buvo vieneri metai, vienuolika mėnesių ir aštuoniolika dienų.

421. Vyriausybės prieštaravimai, pareikšti remiantis tuo, kad nebuvo patirta didelės žalos, buvo atmesti ir kitose bylose, susijusiose su skundais pagal 8, 9, 10 ir 11 straipsnius. Byloje *Biržietis prieš Lietuvą*, 2016, §§ 34–37, pagal kalėjimo vidaus tvarkos taisykles pareiškėjui buvo draudžiama auginti barzdą ir jis teigė, kad šis draudimas sukėlė jam dvasinių kančių. Teismo nuomone, šioje byloje buvo keliami klausimai, susiję su kalinių asmeninio pasirinkimo dėl pageidaujamos išvaizdos apribojimais, o tai neabejotinai yra svarbus principinis klausimas. Byloje *Brazzi prieš Italiją*, 2018, § 24–29, susijusioje su jokių finansinių pasekmių neturėjusia krata namuose, Teismas atsižvelgė į subjektyvią šio klausimo svarbą pareiškėjui (jo teisė netrukdomai naudotis savo nuosavybe ir būstu), taip pat į objektyviai svarbius šios bylos klausimus, t. y. į tai, ar šalies vidaus teisėje taikoma veiksminga teisminė kratos priežiūra. Byloje *Cordelia ir kiti prieš Italiją*, 2019, §§ 135–139, kuri buvo susijusi su tariamai nepakankama valstybės reakcija dėl plieno gamyklos keliamos oro taršos, kuri kėlė grėsmę aplinkinių gyventojų sveikatai, Teismas atsižvelgė į pareiškėjų pateiktą (pagal 8 straipsnį) skundų pobūdį ir į tai, kad buvo atlikti moksliniai tyrimai, rodantys plieno gamyklos išmetamų teršalų žalingą poveikį aplinkai ir paveiktose teritorijose gyvenančių asmenų sveikatai. Byloje *Vartic prieš Rumuniją (Nr. 2)*, 2013, §§ 37–41, pareiškėjas skundėsi, kad kalėjimo administracija, atsisakydama užtikrinti pagal jo budistinius įsitikinimus jam būtiną vegetarišką mitybą, pažeidė 9 straipsnyje įtvirtintą jo teisę išpažinti savo religiją. Teismas padarė išvadą, kad skundo dalykas buvo susijęs su svarbiu esminiu klausimu (taip pat žr. *Stavropoulos ir kiti prieš Graikiją*, 2020, §§ 29–30, dėl gimimo liudijimo, atskleidžiančio tėvų pasirinkimą nekrikštyti savo vaiko ir jų teisę nedemonstruoti savo įsitikinimų). Byloje *Eon prieš Prancūziją*, 2013, § 34, pagal 10 straipsnį pareikštas skundas buvo susijęs su tuo, ar valstybės vadovo įžeidimas turėtų ir toliau būti laikomas baudžiamuoju nusikaltimu. Atmesdamas vyriausybės prieštaravimą, Teismas konstatavo, kad šis klausimas buvo subjektyviai svarbus pareiškėjui ir objektyviai susijęs su viešuoju interesu. Kitas pagal 10 straipsnį pareikštas skundas *Jankovskis prieš Lietuvą*, 2017, §§ 59–63, buvo susijęs su laisvės atėmimo bausmę atliekančio nuteistojo teise gauti informaciją. Pareiškėjui buvo neleista susipažinti su interneto svetaine, kurioje buvo pateikiama informacija apie mokymosi ir studijų programas. Ši informacija buvo tiesiogiai susijusi su pareiškėjo interesu įgyti išsilavinimą, kuris savo ruožtu buvo svarbus jo reabilitacijai ir vėlesnei reintegracijai į visuomenę. Atsižvelgdamas į šio apribojimo pasekmes pareiškėjui, Teismas atmetė vyriausybės prieštaravimą, kad pareiškėjas nepatyrė didelės žalos. Byloje *Šeks prieš Kroatiją*, 2022, § 49, kurioje pareiškėjas skundėsi dėl nacionalinių valdžios institucijų atsakymo išslaptinti tam tikrus dokumentus, kuriuos jis laikė būtiniais jo mokslinei monografijai, Teismas vyriausybės prieštaravimą atmetė, remdamasis tuo, kad atitinkama knyga galiausiai buvo išleista net ir be atitinkamų nuorodų. Byloje *Panioglu prieš Rumuniją*, 2020, §§ 75–76, Teismas taip pat atmetė vyriausybės prieštaravimą ir nusprendė, kad tariamas 10 straipsnio

pažeidimas (byla dėl etikos kodekso pažeidimo, teisėjai iškelta dėl to, kad ji paviešino teiginius, keliančius abejonių dėl Kasacinio teismo pirmininko moralinio ir profesinio sąžiningumo), atsižvelgiant į subjektyvų pareiškėjos suvokimą, kad tai paveikė jos karjeros perspektyvas ir ji buvo nubauta už dalyvavimą visuotinės svarbos diskusijoje dėl teisingumo sistemos reformos ir veikimo, buvo susijęs su „svarbiais esminiais klausimais“. Byloje *Berladir ir kiti prieš Rusiją*, 2012, § 34, Teismas nemanė, jog, remiantis Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies b punktu, buvo tikslinga atmesti pagal 10 ir 11 straipsnius pareikštus skundus dėl to, kad jie be abejonės buvo susiję su esminiu klausimu. Byloje *Akarsubaşı ir Alçıçek prieš Turkiją*, 2018, §§ 16–20, pareiškėjams, profesinės sąjungos nariams, buvo paskirta bauda už tai, kad nacionalinės mobilizacijos dieną prie vidurinės mokyklos tvoros pritvirtino plakatą su užrašu „Darbovietė streikuoja“. Jie skundėsi pagal Konvencijos 11 straipsnį. Teismas atmetė vyriausybės prieštaravimą, kad pareiškėjai nepatyrė didelės žalos. Jis pabrėžė esminę teisės į taikius susirinkimus svarbą ir pažymėjo, kad tariamas pažeidimas galėjo turėti didelį poveikį pareiškėjų teisės įgyvendinimui, nes baudos galėjo atgrasyti juos nuo dalyvavimo kituose vykdančios profesinių sąjungų veiklą rengiamuose susirinkimuose. Atmesdamas Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies b punkto pagrindą vyriausybės pareikštą prieštaravimą, itin didelė taikių susirinkimų laisvės svarba Teismas rėmėsi ir byloje *Öğrür ir kiti prieš Turkiją*, 2017, §§ 53–54, (dėl žmogaus teisių aktyvistų). Dėl asociacijos laisvės žr. bylą *Yordanovi prieš Bulgariją*, 2020, §§ 49–52, (dėl baudžiamosios bylos dėl bandymo įsteigti politinę partiją).

422. Du pavyzdžiai, kai Teismas atmetė vyriausybės prieštaravimus dėl pagal Protokolo Nr. 1 1 straipsnį pareiktų skundų: *Siemaszko ir Olszynski prieš Lenkiją*, 2016, ir *Statileo prieš Kroatiją*, 2014. Pirmoji byla buvo susijusi su suimtaisiais, kurie skundėsi dėl įpareigojimo į taupomąją sąskaitą įnešti pinigų sumas, kurios kaip santaupos jiems būtų perduotos išeinant į laisvę, taikant tokią mažą palūkanų normą, kad jų santaupų vertė sumažėjo. Antroji byla buvo susijusi su Kroatijos teisės aktais dėl būsto. Pareiškėjas skundėsi, kad savo butu negalėjo naudotis ar jo perduoti, išnuomoti savo pasirinktam asmeniui ar už jo nuomą imti rinkos sąlygas atitinkančio nuomos mokesčio.

4. Apsaugos sąlyga: ar pagarba žmogaus teisėms reikalauja bylos nagrinėjimo iš esmės

423. Pagal minėtą principą nustatęs, kad didelė žala nesukelta, Teismas patikrina, ar pagal 35 straipsnio 3 dalies b punkte numatytą apsaugos sąlygą jis vis dėlto privalėtų nagrinėti skundą iš esmės.

424. Antrasis elementas yra apsaugos sąlyga (žr. Protokolo Nr. 14 *Aiškinamąją ataskaitą*, § 81), pagal kurią peticija nebus pripažįstama nepriimtina, jeigu iš pagarbos žmogaus teisėms pagal Konvenciją ir jos protokolus peticiją reikia nagrinėti iš esmės. Tokie bendrojo pobūdžio klausimai kyla, pavyzdžiui, tais atvejais, kai būtina paaiškinti valstybių įsipareigojimus pagal Konvenciją arba paskatinti valstybę atsakovę išspręsti struktūrinį trūkumą, turintį poveikio kitiems asmenims, esantiems tokioje pat situacijoje, kaip ir pareiškėjas (*Savelyev prieš Rusiją* (nut.), 2019, § 33).

Ši formuluotė įtvirtinta Konvencijos 37 straipsnio 1 dalies antrajame sakinyje, kuriame ji atlieka panašią funkciją kaip ir priimant nutarimus, ar išbraukti peticijas iš Teismo bylų sąrašo. Ta pati formuluotė 39 straipsnio 1 dalyje vartojama kaip taikaus šalių susitarimo užtikrinimo pagrindas.

425. Konvencijos institucijos šias nuostatas nuosekliai aiškino kaip įpareigojančias jas tęsti bylos nagrinėjimą, neatsižvelgiant į tai, kad šalis ją išsprendė tarpusavyje, arba į tai, kad yra kitas bylos išbraukimo iš sąrašo pagrindas. Taigi, net ir tuo atveju, kai tenkinami kiti skundo atmetimo pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies b punktą kriterijai, iš pagarbos žmogaus teisėms gali būti reikalaujama, kad Teismas nagrinėtų bylą iš esmės (*Maravić Markeš prieš Kroatiją*, 2014, §§ 50–55). Byloje *Daniel Faulkner prieš Jungtinę Karalystę*, 2016, § 27, Teismui nekilo būtinybė nustatyti, ar pareiškėjas patyrė „didelę žalą“, nes jo skunde buvo keliamas naujas

esminis klausimas pagal 5 straipsnį, t. y. klausimas, kurį Teismas turėjo išnagrinėti.

426. Būtent tokio požiūrio laikytasi byloje *Finger prieš Bulgariją*, 2011, §§ 67–77, kurioje Teismas manė esant nebūtina nustatyti, ar pareiškėjas patyrė didelę žalą, nes iš pagarbos žmogaus teisėms buvo būtina byla nagrinėti iš esmės (dėl galimos sisteminės problemos, susijusios su nepagrįstai ilga civilinio proceso trukme ir tariamu veiksmingos teisinės gynybos priemonės nebuvimu).

427. Byloje *Živić prieš Serbiją*, 2011, §§ 36–42, Teismas taip pat nusprendė, kad net darant prielaidą, jog pareiškėjas nepatyrė didelės žalos, byloje buvo keliami bendro intereso klausimai, kuriuos buvo būtina išnagrinėti. Tai lėmė nenuosekli Belgrado apylinkės teismo praktika dėl teisės į teisingą darbo užmokestį ir vienodą užmokestį už vienodą darbą, t. y. dėl tokio paties atlyginimo padidینimo tam tikros kategorijos policijos pareigūnams.

428. Panašiai ir byloje *Nicoleta Gheorghe prieš Rumuniją*, 2012, Teismas, nepaisant to, kad ginčijama suma buvo nedidelė (17 EUR), naujuoju kriterijumi nesirėmė, nes nacionalinei jurisdikcijai buvo būtinas principinis sprendimas šiuo klausimu (byla buvo susijusi su nekaltumo prezumpcijos ir šalių lygiateisiškumo baudžiamajame procese klausimu ir tai buvo pirmasis sprendimas po nacionalinės teisės pakeitimo). Byloje *Juhas Đurić prieš Serbiją* (peržiūra), 2012, pareiškėjas skundėsi dėl to, jog ikiteisminiame baudžiamajame tyrime turėjo mokėti policijos paskirtam gynėjui. Teismas nusprendė, kad klausimai, kuriais buvo skundžiamasi, negalėjo būti laikomi nereikšmingais ar atitinkamai tokiais, kurių nereikėtų nagrinėti iš esmės, nes jie buvo susiję su baudžiamąjį teisingumo sistemos veikimu. Taigi vyriausybės prieštaravimas, grindžiamas naujuoju priimtino kriterijumi, buvo atmestas, nes pagarba žmogaus teisėms reikalavo nagrinėjimo iš esmės. Byloje *Strezovski ir kiti prieš Šiaurės Makedoniją*, 2020, Teismas vyriausybės prieštaravimą atmetė, nes, be kita ko, byloje buvo keliami visuotinės svarbos klausimai (tokioje pačioje padėtyje kaip pareiškėjai buvo 12 000 namų ūkių) ir Teisme buvo nagrinėjama daugiau kaip 120 panašių bylų (§ 49).

429. Kaip pažymėta Protokolo Nr. 14 *Aiškinamosios ataskaitos* 39 punkte, taikant priimtino reikalavimą, turėtų būti užtikrinama, kad nebūtų atmetamos bylos, kuriose, nepaisant jų nereikšmingumo, yra keliami rimti klausimai, turintys įtakos Konvencijos taikymui ar aiškinimui, arba svarbūs su nacionaline teise susiję klausimai (*Maravić Markeš prieš Kroatiją*, 2014, § 51).

430. Teismas jau yra konstatavęs, kad pagarba žmogaus teisėms nereikalauja toliau nagrinėti peticijos, jeigu, pavyzdžiui, pasikeičia atitinkamas įstatymas ir panašūs klausimai jau yra išspręsti kitose jo nagrinėtose bylose (*Léger prieš Prancūziją* (išbraukimas) [DK], 2009, § 51; *Rinck prieš Prancūziją* (nut.), 2010; *Fedotova prieš Rusiją*, 2006). To nereikalaujama ir tais atvejais, jei atitinkamas įstatymas yra panaikintas ir Teismui pateiktas skundas turi tik istorinę reikšmę (*Ionescu prieš Rumuniją* (nut.), 2010). Taip pat dėl pagarbos žmogaus teisėms Teismas neprivalo nagrinėti peticijos, jeigu Teismas ir Ministrų Komitetas šį klausimą sprendė kaip sisteminę problemą, pavyzdžiui, dėl nacionalinių teismų sprendimų nevykdymo Rusijos Federacijoje (*Vasilchenko prieš Rusiją*, 2010) arba Rumunijoje (*Gaftoniuc prieš Rumuniją* (nut.), 2011; *Savu prieš Rumuniją* (nut.), 2011), Moldovos Respublikoje (*Burov prieš Moldovą* (nut.), 2011) arba Armėnijoje (*Guruyan prieš Armėniją* (nut.), 2012). Be to, tose bylose, kuriose buvo keliamas klausimas dėl proceso trukmės Graikijoje (*Kiousi prieš Graikiją* (nut.), 2011, arba Čekijos Respublikoje (*Havelka prieš Čekijos Respubliką* (nut.), 2011), Teismas šį klausimą turėjo daug galimybių išnagrinėti ankstesniuose sprendimuose. Tai taikytina ir byloms dėl viešo sprendimų ir (arba) nuosprendžių paskelbimo (*Jančev prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją* (nut.), 2011) arba dėl galimybės susipažinti su kitos šalies pateiktomis pastabomis ar įrodymais ir dėl jų pasisakyti (*Bazelyuk prieš Ukrainą* (nut.), 2012).

Cituojamų bylų sąrašas

Šiame vadove cituojamos bylos apima Teismo priimtus sprendimus ar nutarimus, taip pat Europos žmogaus teisių komisijos („Komisijos“) sprendimus ar ataskaitas.

Jei nenurodyta kitaip, visos nuorodos yra pateikiamos į Teismo kolegijos priimtą sprendimą dėl bylos esmės. Santrumpa „(nut.)“ nurodo, kad cituojamas Teismo nutarimas, o santrumpa „[DK]“ – kad byla buvo nagrinėta Didžiojoje kolegijoje.

Teismo kolegijos sprendimai, kurie nebuvo galutiniai pagal Konvencijos 44 straipsnį, kai buvo paskelbtas šis atnaujinimas, žemiau esančiame sąrašė pažymėti žvaigždute (*). Konvencijos 44 straipsnis numato: „Kolegijos sprendimas tampa galutiniu: a) šalims paskelbus, kad jos neprašo perduoti bylos svarstyti Didžiajai kolegijai; ar b) praėjus trims mėnesiams nuo sprendimo datos, jei nebuvo prašymo perduoti bylą svarstyti Didžiajai kolegijai; ar c) Didžiosios kolegijos teisėjų komisijai atmetus prašymą pagal 43 straipsnį“. Bylose, kuriose Didžiosios kolegijos komisija patenkino prašymą dėl bylos perdavimo, galutiniu laikomas Didžiosios kolegijos, o ne Kolegijos sprendimas.

Elektroninėje šio vadovo versijoje pateiktos nuorodos į bylas nukreipia į HUDOC duomenų bazę (<http://hudoc.echr.coe.int>), kurioje galima susipažinti su Teismo (Didžiosios kolegijos, Kolegijos ir Komiteto sprendimais ir nutarimais, komunikuotomis bylomis, konsultacinėmis išvadamis ir teisinėmis santraukomis iš teismų praktikos informacinės pažymos), Komisijos (sprendimais ir ataskaitomis) praktika, ir Ministrų Komiteto rezoliucijomis.

Teismas sprendimus ir nutarimus priima anglų ir (arba) prancūzų kalbomis, kurios yra oficialios kalbos. HUDOC duomenų bazėje taip pat talpinami daugelio svarbių bylų vertimai į daugiau nei trisdešimt neoficialių kalbų, taip pat pateikiamos nuorodos į apytiksliai šimtą elektroninių praktikos rinkinių, kuriuos parengė trečiosios šalys.

—A—

- 3A.CZs.r.o. prieš Čekijos Respubliką*, Nr. 21835/06, 2011 m. vasario 10 d.
A, B ir C prieš Airiją [DK], Nr. 25579/05, ECHR 2010
A ir B prieš Kroatiją, Nr. 7144/15, 2019 m. birželio 20 d.
A. ir B. prieš Sakartvelą, Nr. 73975/16, 2022 m. vasario 10 d.
A. prieš Jungtinę Karalystę, 1998 m. rugsėjo 23 d., Sprendimų ir nutarčių rinkinys 1998-VI
A.M. prieš Prancūziją, Nr. 12148/18, 2019 m. balandžio 29 d.
A.M. ir kiti prieš Lenkiją (nut.), Nr. 4188/21, 2023 m. gegužės 16 d.
A.N.H. prieš Suomiją (nut.), Nr. 70773/11, 2013 m. vasario 12 d.
Abdulkhakov prieš Rusiją, Nr. 14743/11, 2012 m. spalio 2 d.
Abdulrahman prieš Nyderlandus (nut.), Nr. 66994/12, 2013 m. vasario 5 d.
Abramyan ir kiti prieš Rusiją (nut.), Nr. 38951/13 ir 59611/13, 2015 m. gegužės 12 d.
Açış prieš Turkiją, Nr. 7050/05, 2011 m. vasario 1 d.
Adam ir kiti prieš Vokietiją (nut.), Nr. 290/03, 2005 m. rugsėjo 1 d.
Ādamsons prieš Latviją, Nr. 3669/03, 2008 m. birželio 24 d.
Aden Ahmed prieš Maltą, Nr. 55352/12, 2013 m. liepos 23 d.
Adesina prieš Prancūziją, Nr. 31398/96, Komisijos 1996 m. rugsėjo 13 d. sprendimas
Agbovi prieš Vokietiją (nut.), Nr. 71759/01, 2006 m. rugsėjo 25 d.
Ahmet Sadik prieš Graikiją, 1996 m. lapkričio 15 d., Rinkinys 1996-V
Ahmet Tunç ir kiti prieš Turkiją (nut.), Nr. 4133/16 ir 31542/16, 2019 m. sausio 29 d.
Ahtinen prieš Suomiją (nut.), Nr. 48907/99, 2005 m. gegužės 31
Ahunbay ir kiti prieš Turkiją (nut.), Nr. 6080/06, 2019 m. sausio 29 d.
Aizpurua Ortiz ir kiti prieš Ispaniją, Nr. 42430/05, 2010 m. vasario 2 d.

Akarsubaşı ir Alçıçek prieš Turkiją, Nr. 19620/12, 2018 m. sausio 23 d.
Akbay ir kiti prieš Vokietiją, Nr. 40495/15 ir 2 kiti, 2020 m. spalio 15 d.
Akdivar ir kiti prieš Turkiją, 1996 m. rugsėjo 16 d., Rinkinys 1996-IV
Akif Hasanov prieš Azerbaidžaną, Nr. 7268/10, 2019 m. rugsėjo 19 d.
Aksoy prieš Turkiją, 1996 m. gruodžio 18 d., Rinkinys 1996-VI
Aksu prieš Turkiją [DK], Nr. 4149/04 ir 41029/04, ECHR 2012
Al Husin prieš Bosniją ir Hercegoviną (Nr. 2), Nr. 10112/16, 2019 m. birželio 25 d.
Al Nashiri prieš Lenkiją, Nr. 28761/11, 2014 m. liepos 24 d.
Al Nashiri prieš Rumuniją, Nr. 33234/12, 2018 m. gegužės 31 d.
Al-Dulimi ir Montana Management Inc. prieš Šveicariją [DK], Nr. 5809/08, 2016 m. birželio 21 d.
Al-Jedda prieš Jungtinę Karalystę [DK], Nr. 27021/08, ECHR 2011
Al-Moayad prieš Vokietiją (nut.), Nr. 35865/03, 2007 m. vasario 20 d.
Al-Nashif prieš Bulgariją, Nr. 50963/99, 2002 m. birželio 20 d.
Al-Saadoon ir Mufdhi prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 61498/08, ECHR 2010
Al-Skeini ir kiti prieš Jungtinę Karalystę [DK], Nr. 55721/07, ECHR 2011
Albayrak prieš Turkiją, Nr. 38406/97, 2008 m. sausio 31 d.
Albert ir kiti prieš Vengriją [DK], Nr. 5294/14, 2020 m. liepos 7 d.
Aleksanyan prieš Rusiją, Nr. 46468/06, 2008 m. gruodžio 22 d.
Alekseyev ir kiti prieš Rusiją, Nr. 14988/09 ir 50 kitų, 2018 m. lapkričio 27 d.
Aliiev prieš Sakartvelą, Nr. 522/04, 2009 m. sausio 13 d.
Aliyeva ir Aliyev prieš Azerbaidžaną, Nr. 35587/08, 2014 m. liepos 31 d.
Allan prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 48539/99, 2001 m. rugpjūčio 28 d.
Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão ir kiti prieš Portugaliją, Nr. 29813/96 ir 30229/96, ECHR 2000-I
Amarandei ir kiti prieš Rumuniją, Nr. 1443/10, 2016 m. balandžio 26 d.
An ir kiti prieš Kiprą, Nr. 18270/91, Komisijos 1991 m. spalio 8 d. sprendimas
Anchugov ir Gladkov prieš Rusiją, Nr. 11157/04 ir 15162/05, 2013 m. liepos 4 d.
Andrášik ir kiti prieš Slovakiją (nut.), Nr. 57984/00 ir 6 kiti, ECHR 2002-IX
Andreasen prieš Jungtinę Karalystę ir 26 kitas Europos Sąjungos valstybes nares (nut.), Nr. 28827/11, 2015 m. kovo 31 d.
Andronicou ir Constantinou prieš Kiprą, 1997 m. spalio 9 d., Rinkinys 1997-VI
Ankarcrona prieš Švediją (nut.), Nr. 35178/97, ECHR 2000-VI
Antilly savivaldybės skyrius prieš Prancūziją (nut.), Nr. 45129/98, ECHR 1999-VIII
Apinis prieš Latviją (nut.), Nr. 46549/06, 2011 m. rugsėjo 20 d.
Aquilina prieš Maltą [DK], Nr. 25642/94, ECHR 1999-III
Arat prieš Turkiją, Nr. 10309/03, 2009 m. lapkričio 10 d.
Agrotexim ir kiti prieš Graikiją, 1995 m. spalio 24 d., Serija A Nr. 330-A
Arlewin prieš Švediją, Nr. 22302/10, 2016 m. kovo 1 d.
Armonienė prieš Lietuvą, Nr. 36919/02, 2008 m. lapkričio 25 d.
Asgarova ir Veselova prieš Armėniją (nut.), Nr. 24382/15, 2023 m. rugsėjo 12 d.
Aspiotis prieš Graikiją (nut.), Nr. 4561/17, 2022 m. kovo 1 d.
Assanidze prieš Sakartvelą [DK], Nr. 71503/01, ECHR 2004-II
Association Innocence en Danger ir Association Enfance et Partage prieš Prancūziją, Nr. 15343/15 ir 16806/15, 2020 m. birželio 4 d.
Association Les témoins de Jéhovah prieš Prancūziją (nut.), Nr. 8916/05, 2010 m. rugsėjo 21 d.
Ataykaya prieš Turkiją, Nr. 50275/08, 2014 m. liepos 22 d.
Aydarov ir kiti prieš Bulgariją (nut.), Nr. 33586/15, 2018 m. spalio 2 d.

Ayuntamiento de Mula prieš Ispaniją (nut.), Nr. 55346/00, ECHR 2001-I
Azemi prieš Serbiją (nut.), Nr. 11209/09, 2013 m. lapkričio 5 d.
Azinas prieš Kiprą [DK], Nr. 56679/00, ECHR 2004-III

—B—

Bagdonavicius ir kiti prieš Rusiją, Nr. 19841/06, 2016 m. spalio 11 d.
Bagheri ir Maliki prieš Nyderlandus (nut.), Nr. 30164/06, 2007 m. gegužės 15 d.
Baillard prieš Prancūziją (nut.), Nr. 6032/04, 2008 m. rugsėjo 25 d.
Bakanova prieš Lietuvą, Nr. 11167/12, 2016 m. gegužės 31 d.
Balan prieš Moldovą (nut.), Nr. 44746/08, 2012 m. sausio 24 d.
Banković ir kiti prieš Belgiją ir kitas valstybes (nut.) [DK], Nr. 52207/99, ECHR 2001-XII
Bannikov prieš Latviją, Nr. 19279/03, 2013 m. birželio 11 d.
Barberà, Messegué ir Jabardo prieš Ispaniją, 1988 m. gruodžio 6 d., Serija A Nr. 146
Bartolo prieš Maltą (nut.), Nr. 40761/19, 2021 m. rugsėjo 7 d.
Baumann prieš Prancūziją, Nr. 33592/96, ECHR 2001-V
Bazelyuk prieš Ukrainą (nut.), Nr. 49275/08, 2012 m. kovo 27 d.
Bazorkina prieš Rusiją, Nr. 69481/01, 2006 m. liepos 27 d.
Beer ir Regan prieš Vokietiją [DK], Nr. 28934/95, 1999 m. vasario 18 d.
Beganović prieš Kroatiją, Nr. 46423/06, 2009 m. birželio 25 d.
Behrami prieš Prancūziją ir Saramati prieš Prancūziją, Vokietiją ir Norvegiją (nut.) [DK], Nr. 71412/01 ir 78166/01, 2007 m. gegužės 2 d.
Beizaras ir Levickas prieš Lietuvą, Nr. 41288/15, 2020 m. sausio 14 d.
Bekauri prieš Sakartvelą (pirminiai prieštaravimai), Nr. 14102/02, 2012 m. balandžio 10 d.
Bekirski prieš Bulgariją, Nr. 71420/01, 2010 m. rugsėjo 2 d.
Belevitskiy prieš Rusiją, Nr. 72967/01, 2007 m. kovo 1 d.
Belilos prieš Šveicariją, 1988 m. balandžio 29 d., Serija A Nr. 132
Belli ir Arquier-Martinez prieš Šveicariją, Nr. 65550/13, 2018 m. gruodžio 11 d.
Belošević prieš Kroatiją (nut.), Nr. 57242/13, 2019 m. gruodžio 3 d.
Belozorov prieš Rusiją ir Ukrainą, Nr. 43611/02, 2015 m. spalio 15 d.
Ben Salah Adraqui ir Dhaima prieš Ispaniją (nut.), Nr. 45023/98, ECHR 2000-IV
Benavent Díaz prieš Ispaniją (nut.), Nr. 46479/10, 2017 m. sausio 31 d.
Bencheref prieš Švediją (nut.), Nr. 9602/15, 2017 m. gruodžio 5 d.
BENet Praha, spol. s r.o., prieš Čekijos Respubliką (nut.), Nr. 38354/06, 2010 m. rugsėjo 28 d.
BENet Praha, spol. s r.o., prieš Čekijos Respubliką, Nr. 33908/04, 2011 m. vasario 24 d.
Berdzenishvili prieš Rusiją (nut.), Nr. 31697/03, ECHR 2004-II
Berić ir kiti prieš Bosniją ir Hercegoviną (nut.), Nr. 36357/04 ir 25 kiti, 2007 m. spalio 16 d.
Berladir ir kiti prieš Rusiją, Nr. 34202/06, 2012 m. liepos 10 d.
Bernardet prieš Prancūziją, Nr. 31406/96, Komisijos 1996 m. lapkričio 27 d. sprendimas
Beygo prieš 46 Europos Tarybos valstybes nares (nut.), Nr. 36099/06, 2009 m. birželio 16 d.
Biç ir kiti prieš Turkiją (nut.), Nr. 55955/00, 2006 m. vasario 2 d.
Bijelić prieš Juodkalniją ir Serbiją, Nr. 11890/05, 2009 m. balandžio 28 d.
Biržietis prieš Lietuvą, Nr. 49304/09, 2016 m. birželio 14 d.
Bivolaru prieš Rumuniją, Nr. 28796/04, 2017 m. vasario 28 d.
Bivolaru prieš Rumuniją (Nr. 2), Nr. 66580/12, 2018 m. spalio 2 d.
Blagojević prieš Nyderlandus (nut.), Nr. 49032/07, 2009 m. birželio 9 d.
Blazheski prieš Šiaurės Makedoniją (nut.), Nr. 38692/16, 2023 m. liepos 4 d.
Blečić prieš Kroatiją [DK], Nr. 59532/00, ECHR 2006-III
Blokhin prieš Rusiją [DK], Nr. 47152/06, 2016 m. kovo 23 d.
„Blondje“ prieš Nyderlandus (nut.), Nr. 7245/09, ECHR 2009
Blyudik prieš Rusiją, Nr. 46401/08, 2019 m. birželio 25 d.
Boač ir kiti prieš Rumuniją, Nr. 40355/11, 2016 m. sausio 12 d.

Bochan prieš Ukrainą (Nr. 2) [DK], Nr. 22251/08, ECHR 2015
Bock prieš Vokietiją (nut.), Nr. 22051/07, 2010 m. sausio 19 d.
Boelens ir kiti prieš Belgiją (nut.), Nr. 20007/09, 2012 rugsėjo 11 d.
Boicenco v. Moldova, Nr. 41088/05, 2006 m. liepos 11 d.
Boivin prieš 34 Europos Tarybos valstybes nares (nut.), Nr. 73250/01, ECHR 2008
Borg ir Vella prieš Maltą (nut.), Nr. 14501/12, 2015 m. vasario 3 d.
Borislav Tonchev prieš Bulgariją, Nr. 40519/15, 2024 m. balandžio 16 d.
Boronenkov prieš Ukrainą (nut.), Nr. 9987/14, 2024 m. balandžio 2 d.
Boškočević prieš Serbiją, Nr. 37364/10, 2024 m. kovo 5 d.
Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi prieš Airiją [DK], Nr. 45036/98, ECHR 2005-VI
Bottaro prieš Italiją (nut.), Nr. 56298/00, 2002 m. gegužės 23 d.
Bouglame prieš Belgiją (nut.), Nr. 16147/08, 2010 m. kovo 2 d.
Bouhamla prieš Prancūziją (nut.), Nr. 31798/16, 2019 m. birželio 25 d.
Božinovski prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją (nut.), Nr. 68368/01, 1 Vasario 2005
Bratři Zátkové, A.S., prieš Čekijos Respubliką (nut.), Nr. 20862/06, 2011 m. vasario 8 d.
Brazzi prieš Italiją, Nr. 57278/11, 2018 m. rugsėjo 27 d.
Brežec prieš Kroatiją, Nr. 7177/10, 2013 m. liepos 18 d.
Brincat ir kiti prieš Maltą, Nr. 60908/11 ir 4 kiti, 2014 m. liepos 24 d.
Broca ir Texier-Micault prieš Prancūziją, Nr. 27928/02 ir 31694/02, 2003 m. spalio 21 d.
Broniowski prieš Lenkiją (nut.) [DK], Nr. 31443/96, ECHR 2002-X
Brudnicka ir kiti prieš Lenkiją, Nr. 54723/00, ECHR 2005-II
Brumărescu prieš Rumuniją [DK], Nr. 28342/95, ECHR 1999-VII
Brusco prieš Italiją (nut.), Nr. 69789/01, ECHR 2001-IX
Bryan ir kiti prieš Rusiją, Nr. 22515/14, 2023 m. birželio 27 d.
Bui Van Thanh ir kiti prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 16137/90, Komisijos 1990 m. kovo 12 d. sprendimas, DR 65
Buldakov prieš Rusiją, Nr. 23294/05, 2011 m. liepos 19 d.
Bulgarijos Helsinkio komitetas prieš Bulgariją (nut.), Nr. 35653/12 ir 66172/12, 2016 m. birželio 28 d.
Bulinwar OOD ir Hrusanov prieš Bulgariją, Nr. 66455/01, 2007 m. balandžio 12 d.
Burden prieš Jungtinę Karalystę [DK], Nr. 13378/05, ECHR 2008
Burdov prieš Rusiją, Nr. 59498/00, ECHR 2002-III
Burdov prieš Rusiją (Nr. 2), Nr. 33509/04, ECHR 2009
Burlyja ir kiti prieš Ukrainą, Nr. 3289/10, 2018 m. lapkričio 6 d.
Burov prieš Moldovą (nut.), Nr. 38875/03, 2011 m. birželio 14 d.
Bursa Barosu Başkanlığı ir kiti prieš Turkiją, Nr. 25680/05, 2018 m. birželio 19 d.
Buzadji prieš Moldovos Respubliką [DK], Nr. 23755/07, 2016 m. liepos 5 d.

—C—

Carême prieš Prancūziją (nut.) [DK], Nr. 7189/21, 2024 m. balandžio 9 d.
C.N. prieš Liuksemburgą, Nr. 59649/18, 2021 m. spalio 12 d.
C.P. prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 300/11, 2016 m. rugsėjo 6 d.
Çakıcı prieš Turkiją [DK], Nr. 23657/94, ECHR 1999-IV
Çakir ir kiti prieš Kiprą (nut.), Nr. 7864/06, 2010 m. balandžio 29 d.
Călin ir kiti prieš Rumuniją, Nr. 25057/11 ir 2 kiti, 2016 m. liepos 19 d.
Calvi ir C.G. prieš Italiją, Nr. 46412/21, 2023 m. liepos 6 d.
Čamans ir Timofejeva prieš Latviją, Nr. 42906/12, 2016 m. balandžio 28 d.
Cankoçak prieš Turkiją, Nr. 25182/94 ir 26956/95, 2001 m. vasario 20 d.
Cantoni prieš Prancūziją, 1996 m. lapkričio 15 d., Rinkinys 1996-V
Carson ir kiti prieš Jungtinę Karalystę [DK], Nr. 42184/05, ECHR 2010

Castells prieš Ispaniją, 1992 m. balandžio 23 d., Serija A Nr. 236
Catan ir kiti prieš Moldovą ir Rusiją [DK], Nr. 43370/04 ir 2 kiti, ECHR 2012
Čavajda prieš Čekijos Respubliką (nut.), Nr. 17696/07, 2011 m. kovo 29 d.
Çelik prieš Nyderlandus (nut.), Nr. 12810/13, 2013 m. rugpjūčio 27 d.
Çelik prieš Turkiją (nut.), Nr. 52991/99, ECHR 2004-X
Celniku prieš Graikiją, Nr. 21449/04, 2007 m. liepos 5 d.
Centro Europa 7 S.r.l. ir Di Stefano prieš Italiją [DK], Nr. 38433/09, ECHR 2012
Červenka prieš Čekijos Respubliką, Nr. 62507/12, 2016 m. spalio 13 d.
Cestaro prieš Italiją, Nr. 6884/11, 2015 m. balandžio 7 d.
Chagos Islanders prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 35622/04, 2012 m. gruodžio 11 d.
Chaldayev prieš Rusiją, Nr. 33172/16, 2019 m. gegužės 28 d.
Chapman prieš Belgiją (nut.), Nr. 39619/06, 2013 m. kovo 5 d.
Chappex prieš Šveicariją, Nr. 20338/92, Komisijos 1994 m. spalio 12 d. sprendimas
Charzyński prieš Lenkiją (nut.), Nr. 15212/03, ECHR 2005-V
Chennouf ir kiti prieš Prancūziją (nut.), Nr. 4704/19, 2023 m. birželio 20 d.
Chernenko ir kiti prieš Rusiją (nut.), Nr. 4246/14 ir 4 kiti, 2019 m. sausio 24 d.
Chernitsyn prieš Rusiją, Nr. 5964/02, 2006 m. balandžio 6 d.
Chevol prieš Prancūziją, Nr. 49636/99, ECHR 2003-III
Chiarello prieš Vokietiją, Nr. 497/17, 2019 m. birželio 20 d.
Chiragov ir kiti prieš Armėniją (nut.) [DK], Nr. 13216/05, 2011 m. gruodžio 14 d.
Chiragov ir kiti prieš Armėniją [DK], Nr. 13216/05, ECHR 2015
Chong ir kiti prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 29753/16, 2018 m. rugsėjo 11 d.
Church of X. prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 3798/68, Komisijos 1968 m. gruodžio 17 d. sprendimas, Collection 29
Çınar prieš Turkiją (nut.), Nr. 28602/95, 2003 m. lapkričio 13 d.
Ciupercescu prieš Rumuniją, Nr. 35555/03, 2010 m. birželio 15 d.
Cocchiarella prieš Italiją [DK], Nr. 64886/01, ECHR 2006-V
Çölgeçen ir kiti prieš Turkiją, Nr. 50124/07 ir 7 kiti, 2017 m. gruodžio 12 d.
Colibaba v. Moldova, Nr. 29089/06, 2007 m. spalio 23 d.
Collins ir Akaziebie prieš Švediją (nut.), Nr. 23944/05, 2007 m. kovo 8 d.
Communauté genevoise d'action syndicale (CGAS) prieš Šveicariją [DK], Nr. 21881/20, 2023 m. lapkričio 27 d.
Connolly prieš 15 Europos Sąjungos valstybių narių (nut.), Nr. 73274/01, 2008 m. gruodžio 9 d.
Constantinescu prieš Rumuniją, Nr. 28871/95, ECHR 2000-VIII
Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. prieš Nyderlandus (nut.), Nr. 13645/05, ECHR 2009
Cordella ir kiti prieš Italiją, Nr. 54414/13 ir 54264/15, 2019 m. sausio 24 d.
Cotlet prieš Rumuniją, Nr. 38565/97, 2003 m. birželio 3 d.
Croatian Radio-Television prieš Kroatiją, Nr. 52132/19 ir 19 kiti, 2023 m. kovo 2 d.
Cudak prieš Lietuvą [DK], Nr. 15869/02, ECHR 2010
Cvetković prieš Serbiją, Nr. 17271/04, 2008 m. birželio 10 d.

—D—

D.B. prieš Turkiją, Nr. 33526/08, 2010 m. liepos 13 d.
D.H. ir kiti prieš Čekijos Respubliką [DK], Nr. 57325/00, ECHR 2007-IV
D.J. ir A.-K.R. prieš Rumuniją (nut.), Nr. 34175/05, 2009 m. spalio 20 d.
Dalban prieš Rumuniją [DK], Nr. 28114/95, ECHR 1999-VI
Dalia prieš Prancūziją, 1998 m. vasario 19 d., Rinkinys 1998-I
Daniel Faulkner prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 68909/13, 2016 m. spalio 6 d.
De Becker prieš Belgiją, Nr. 214/56, Komisijos 1958 m. birželio 9 d. sprendimas
De Ieso prieš Italiją, Nr. 34383/02, 2012 m. balandžio 24 d.

De Pace prieš Italiją, Nr. 22728/03, 2008 m. liepos 17 d.
De Saedeleer prieš Belgiją, Nr. 27535/04, 2007 m. liepos 24 d.
De Tommaso prieš Italiją [DK], Nr. 43395/09, 2017 m. vasario 23 d.
De Wilde, Ooms ir Versyp prieš Belgiją, 1971 m. birželio 18 d., Serija A Nr. 12
Delecolle prieš Prancūziją, Nr. 37646/13, 2018 m. spalio 25 d.
Demir ir Baykara prieš Turkiją [DK], Nr. 34503/97, ECHR 2008
Demirbaş ir kiti prieš Turkiją (nut.), Nr. 1093/08 ir 18 kitų, 2010 m. lapkričio 9 d.
Demopoulos ir kiti prieš Turkiją (nut.) [DK], Nr. 46113/99 ir 7 kiti, ECHR 2010
Denisov prieš Ukrainą [DK], Nr. 76639/11, 2018 m. rugsėjo 25 d.
Dennis ir kiti prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 76573/01, 2002 m. liepos 2 d.
Depauw prieš Belgiją (nut.), Nr. 2115/04, 2007 m. gegužės 15 d.
Di Salvo prieš Italiją (nut.), Nr. 16098/05, 2007 m. sausio 11 d.
Di Sante prieš Italiją (nut.), Nr. 56079/00, 2004 m. birželio 24 d.
Diacenco prieš Rumuniją, Nr. 124/04, 2012 m. vasario 7 d.
Dimitar Yanakiev prieš Bulgariją (Nr. 2), Nr. 50346/07, 2016 m. kovo 31
Dimitras ir kiti prieš Graikiją (nut.), Nr. 59573/09 ir 65211/09, 2017 m. liepos 4 d.
Dimitrescu prieš Rumuniją, Nr. 5629/03 ir 3028/04, 2008 m. birželio 3 d.
Dimo Dimov ir kiti prieš Bulgariją, Nr. 30044/10, 2020 m. liepos 7 d.
Dinchev prieš Bulgariją (nut.), Nr. 17220/09, 2017 m. lapkričio 21 d.
Dink prieš Turkiją, Nr. 2668/07 ir 4 kiti, 2010 d. rugsėjo 14 d.
Dırjan ir Ştefan prieš Rumuniją (nut.), Nr. 14224/15 ir 50977/15, 2020 m. balandžio 15 d.
Djokaba Lambi Longa prieš Nyderlandus (nut.), Nr. 33917/12, ECHR 2012
Doğan ir Çakmak prieš Turkiją (nut.), Nr. 28484/10 ir 58223/10, 2019 m. gegužės 14 d.
Döner ir kiti prieš Turkiją, Nr. 29994/02, 2017 m. kovo 7 d.
Dos Santos Calado ir kiti prieš Portugaliją, Nr. 55997/14 ir 3 kiti, 2020 m. kovo 31 d.
Döşemealti Belediyesi prieš Turkiją (nut.), Nr. 50108/06, 2010 m. kovo 23 d.
Doshuyeva ir Yusupov prieš Rusiją (nut.), Nr. 58055/10, 2016 m. gegužės 31 d.
Drijfhout prieš Nyderlandus (nut.), Nr. 51721/09, 2011 m. vasario 22 d.
Drozd ir Janousek prieš Prancūziją ir Ispaniją, 1992 m. birželio 26 d., Serija A Nr. 240
Društvo za varstvo upnikov prieš Slovėniją (nut.), Nr. 66433/13, 2017 m. lapkričio 21 d.
Dubovtsev ir kiti prieš Ukrainą, Nr. 21429/14 ir 9 kiti, 2021 m. sausio 21 d.
Dubská ir Krejzová prieš Čekijos Respubliką [DK], Nr. 28859/11 ir 28473/12, 2016 m. lapkričio 15 d.
Dudgeon prieš Jungtinę Karalystę, 1981 m. spalio 22 d., Serija A Nr. 45
Dukmedjian prieš Prancūziją, Nr. 60495/00, 2006 m. sausio 31 d.
Dumpe prieš Latviją (nut.), Nr. 71506/13, 2018 m. spalio 16 d.
Duringer ir kiti prieš Prancūziją (nut.), Nr. 61164/00 ir 18589/02, ECHR 2003-II
Durini prieš Italiją, Nr. 19217/91, Komisijos 1994 m. sausio 12 d. sprendimas, DR 76
Dvořáček ir Dvořáčková prieš Slovakiją, Nr. 30754/04, 2009 m. liepos 28 d.
Dziedzava prieš Rusiją, Nr. 16363/07, 2016 m. gruodžio 20 d.

—E—

E.M. ir kiti prieš Norvegiją, Nr. 53471/17, 2022 m. sausio 20 d.
Eberhard ir M. prieš Slovėniją, Nr. 8673/05 ir 9733/05, 2009 m. gruodžio 1 d.
Egić prieš Kroatiją, Nr. 32806/09, 2014 m. birželio 5 d.
Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası prieš Turkiją, Nr. 20641/05, ECHR 2012
Egmez prieš Kiprą (nut.), Nr. 12214/07, 2012 m. rugsėjo 18 d.
Egmez prieš Kiprą, Nr. 30873/96, ECHR 2000-XII
Ekimdzhev ir kiti prieš Bulgariją, Nr. 70078/12, 2022 m. sausio 11 d.
Eldar Hasanov prieš Azerbaidžaną, Nr. 12058/21, 2024 m. spalio 10 d.
El Majjaoui ir Stichting Toubā Moskee prieš Nyderlandus (išbraukimas) [DK], Nr. 25525/03, 2007

m. gruodžio 20 d.

El-Masri prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją [DK], Nr. 39630/09, ECHR 2012
Enukidze ir Girgvliani prieš Sakartvelą, Nr. 25091/07, 2011 m. balandžio 26 d.

Eon prieš Prancūziją, Nr. 26118/10, 2013 m. kovo 14 d.

Epözdemir prieš Turkiją (nut.), Nr. 57039/00, 2002 m. sausio 31 d.

Er ir kiti prieš Turkiją, Nr. 23016/04, 2012 m. liepos 31 d.

Ergezen prieš Turkiją, Nr. 73359/10, 2014 m. balandžio 8 d.

Eskerkhanov ir kiti prieš Rusiją, Nr. 18496/16 ir 2 kiti, 2017 m. liepos 25 d.

E.T. prieš Moldovos Respubliką, Nr. 25373/16, 2024 m. lapkričio 12 d.

Euromak Metal Doo prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją, Nr. 68039/14, 2018 m. birželio 14 d.

Eyoum-Priso prieš Prancūziją, Nr. 24352/94, Komisijos 1997 m. balandžio 9 d. ataskaita

—F—

Fábián prieš Vengriją [DK], Nr. 78117/13, 2017 m. rugsėjo 5 d.

Fabris ir Parziale prieš Italiją, Nr. 41603/13, 2020 m. kovo 19 d.

Fairfield prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 24790/04, ECHR 2005-VI

Fakhretdinov ir kiti prieš Rusiją (nut.), Nr. 26716/09 ir 2 kiti, 2010 m. rugsėjo 23 d.

Farcaş prieš Rumuniją (nut.), Nr. 32596/04, 2010 m. rugsėjo 14 d.

Fedotov prieš Moldovą (nut.), Nr. 51838/07, 2011 m. gegužės 24 d.

Fedotova prieš Rusiją, Nr. 73225/01, 2006 m. balandžio 13 d.

Fener Rum Patrikliği (Ecumenical Patriarchy) prieš Turkiją (nut.), Nr. 14340/05, 2007 m. birželio 12 d.

Fernandez prieš Prancūziją (nut.), Nr. 65421/10, 2012 m. sausio 17 d.

Fernie prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 14881/04, 2006 m. sausio 5 d.

Ferrara ir kiti prieš Italiją (nut.), Nr. 2394/22 ir 18 kity, 2023 m. gegužės 16 d.

Ferreira Alves prieš Portugaliją (Nr. 6), Nr. 46436/06 ir 55676/08, 2010 m. balandžio 13 d.

Fetisov ir kiti prieš Rusiją, Nr. 43710/07 ir 3 kiti, 2012 m. sausio 17 d.

Filipović prieš Serbiją, Nr. 27935/05, 2007 m. lapkričio 20 d.

Financial Times Ltd ir kiti prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 821/03, 2009 m. gruodžio 15 d.

FINE DOO ir kiti prieš Šiaurės Makedoniją (nut.), Nr. 37948/13, 2022 m. gegužės 17 d.

Finger prieš Bulgariją, Nr. 37346/05, 2011 m. gegužės 10 d.

Folgerø ir kiti prieš Norvegiją (nut.), Nr. 15472/02, 2006 m. vasario 14 d.

Forcadell i Lluís ir kiti prieš Ispaniją (nut.), Nr. 75147/17, 2019 m. gegužės 7 d.

Foti ir kiti prieš Italiją, 1982 m. gruodžio 10 d., Serija A Nr. 56

Fressoz ir Roire prieš Prancūziją [DK], Nr. 29183/95, ECHR 1999-I

Friedrich ir kiti prieš Lenkiją, Nr. 25344/20 ir 17 kity, 2024 m. birželio 20 d.

Fu Quan, s.r.o. prieš Čekijos Respubliką [DK], Nr. 24827/14, 2023 m. birželio 1 d.

—G—

Gäfgen prieš Vokietiją [DK], Nr. 22978/05, ECHR 2010

Gaftoniuc prieš Rumuniją (nut.), Nr. 30934/05, 2011 m. vasario 22 d.

Gagiu prieš Rumuniją, Nr. 63258/00, 2009 m. vasario 24 d.

Gagliano Giorgi prieš Italiją, Nr. 23563/07, ECHR 2012

Gaglione ir kiti prieš Italiją, Nr. 45867/07 ir 69 kity, 2010 m. gruodžio 21 d.

Galev ir kiti prieš Bulgariją (nut.), Nr. 18324/04, 2009 m. rugsėjo 29 d.

Galić prieš Nyderlandus (nut.), Nr. 22617/07, 2009 m. birželio 9 d.

Galović prieš Kroatiją (nut.), Nr. 54388/09, 2013 m. kovo 5 d.

García Ruiz prieš Ispaniją [DK], Nr. 30544/96, ECHR 1999-I

Gard ir kiti prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 39793/17, 2017 m. birželio 27 d.

Gardean ir S.C. Grup 95 SA prieš Rumuniją (peržiūra), Nr. 25787/04, 2013 m. balandžio 30 d.

Gas ir Dubois prieš Prancūziją (nut.), Nr. 25951/07, 2010 m. rugpjūčio 31 d.

Gasparini prieš Italiją ir Belgiją (nut.), Nr. 10750/03, 2009 m. gegužės 12 d.

Genderdoc-M ir M.D. prieš Moldovos Respubliką, Nr. 23914/15, 2021 m. gruodžio 14 d.

Gennari prieš Italiją (nut.), Nr. 46956/99, 2000 m. spalio 5 d.

Genovese prieš Maltą, Nr. 53124/09, 2011 m. spalio 11 d.

Gentilhomme, Schaff-Benhadj ir Zerouki prieš Prancūziją, Nr. 48205/99 ir 2 kiti, 2002 m. gegužės 14 d.

Georgian Labour Party prieš Sakartvelą, Nr. 9103/04, ECHR 2008

Gernelle ir S.A. Société d'Exploitation de l'Hebdomadaire Le Point prieš Prancūziją (nut.), Nr. 18536/18, 2024 m. balandžio 9 d.

Gevorgyan ir kiti prieš Armėniją (nut.), Nr. 66535/10, 2020 m. sausio 14 d.

Ghazaryan ir Bayramyan prieš Azerbaidžaną, Nr. 33050/18, 2023 m. spalio 5 d.

Gherardi Martiri prieš San Mariną, Nr. 35511/20, 2022 m. gruodžio 15 d.

Gherghina prieš Rumuniją (nut.) [DK], Nr. 42219/07, 2015 m. liepos 8 d.

Ghoumid ir kiti prieš Prancūziją, Nr. 52273/16 ir 4 kiti, 2020 m. birželio 25 d.

Gillow prieš Jungtinę Karalystę, 1986 m. lapkričio 24 d., Serija A Nr. 109

Giuliani ir Gaggio prieš Italiją [DK], Nr. 23458/02, ECHR 2011

Giummarra ir kiti prieš Prancūziją (nut.), Nr. 61166/00, 2001 m. birželio 12 d.

Giuran prieš Rumuniją, Nr. 24360/04, ECHR 2011

Giusti prieš Italiją, Nr. 13175/03, 2011 m. spalio 18 d.

Gogitidze ir kiti prieš Sakartvelą, Nr. 36862/05, 2015 m. gegužės 12 d.

Göktaş prieš Prancūziją, Nr. 33402/96, ECHR 2002-V

Gorraiz Lizarraga ir kiti prieš Ispaniją, Nr. 62543/00, ECHR 2004-III

Gough prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 49327/11, 2014 m. spalio 28 d.

Grădinar prieš Moldovą, Nr. 7170/02, 2008 m. balandžio 8 d.

Grande Stevens ir kiti prieš Italiją, Nr. 18640/10 ir 4 kiti, 2014 m. kovo 4 d.

Grässer prieš Vokietiją (nut.), Nr. 66491/01, 2004 m. rugsėjo 16 d.

Gratzinger ir Gratzingerova prieš Čekijos Respubliką (nut.) [DK], Nr. 39794/98, ECHR 2002-VII

Graikijos bankų darbuotojų sąjungų federacija prieš Graikiją (nut.), Nr. 72808/10, 2011 m. gruodžio 6 d.

Griškankova ir Griškankovs prieš Latviją (nut.), Nr. 36117/02, ECHR 2003-II

Groni prieš Albaniją, Nr. 25336/04, 2009 m. liepos 7 d.

Grosam prieš Čekijos Respubliką [DK], Nr. 19750/13, 2023 m. birželio 1 d.

Gross prieš Šveicariją [DK], Nr. 67810/10, ECHR 2014

Grossi ir kiti prieš Italiją (peržiūra), Nr. 18791/03, 2012 m. spalio 30 d.

Grozdanić ir Gršković-Grozdanić prieš Kroatiją, Nr. 43326/13, 2021 m. sausio 28 d.

Grzinčić prieš Slovėniją, Nr. 26867/02, 2007 m. gegužės 3 d.

Guðmundur Gunnarsson ir Magnús Davíð Norðdahl prieš Islandiją, Nr. 24159/22 ir 25751/22, 2024 m. balandžio 16 d.

Guisset prieš Prancūziją, Nr. 33933/96, ECHR 2000-IX

Gülen prieš Turkiją, Nr. 28226/02, 2008 m. spalio 14 d.

Güneş prieš Turkiją (nut.), Nr. 53916/00, 2004 m. gegužės 13 d.

Gürdeniz prieš Turkiją (nut.), Nr. 59715/10, 2014 m. kovo 18 d.

Guruyan prieš Armėniją (nut.), Nr. 11456/05, 2012 m. sausio 24 d.

Güzelyurtlu ir kiti prieš Kiprą ir Turkiją [DK], Nr. 36925/07, 2019 m. sausio 29 d.

—H—

H.F. ir kiti prieš Prancūziją [DK], Nr. 24384/19 ir 44234/20, 2022 m. rugsėjo 14 d.

H.F. K-F prieš Vokietiją, Nr. 25629/94, Komisijos 1996 m. rugsėjo 10 d. ataskaita

Haas prieš Šveicariją (nut.), Nr. 31322/07, 2010 m. gegužės 20 d.
Haász ir Szabó prieš Vengriją, Nr. 11327/14 ir 11613/14, 2015 m. spalio 13 d.
Hadrabová ir kiti prieš Čekijos Respubliką (nut.), Nr. 42165/02 ir 466/03, 2007 m. rugsėjo 25 d.
Hambardzumyan prieš Armėniją, Nr. 43478/11, 2019 m. gruodžio 5 d.
Hamidovic prieš Italiją (nut.), Nr. 31956/05, 2011 m. rugsėjo 13 d.
Hanan prieš Vokietiją [DK], Nr. 4871/16, 2021 m. vasario 16 d.
Hanzl ir Špadrna prieš Čekijos Respubliką (nut.), Nr. 30073/06, 2013 m. sausio 15 d.
Harkins prieš Jungtinę Karalystę (nut.) [DK], Nr. 71537/14, 2017 m. birželio 15 d.
Hartman prieš Čekijos Respubliką, Nr. 53341/99, ECHR 2003-VIII
Hartung prieš Prancūziją (nut.), Nr. 10231/07, 2009 m. lapkričio 3 d.
Harutyunyan prieš Armėniją, Nr. 36549/03, ECHR 2007-III
Hasan Tunç ir kiti prieš Turkiją, Nr. 19074/05, 2017 m. sausio 31 d.
Hasanov ir kiti prieš Azerbaidžaną (nut.), Nr. 2059/16 ir 3 kiti, 2023 m. rugsėjo 12 d.
Hassan prieš Jungtinę Karalystę [DK], Nr. 29750/09, ECHR 2014
Havelka prieš Čekijos Respubliką (nut.), Nr. 7332/10, 2011 m. rugsėjo 20 d.
Hebat Aslan ir Firas Aslan prieš Turkiją, Nr. 15048/09, 2014 m. spalio 28 d.
Hingitaq 53 ir kiti prieš Daniją (nut.), Nr. 18584/04, ECHR 2006-I
Hirsi Jamaa ir kiti prieš Italiją [DK], Nr. 27765/09, ECHR 2012
Hokkanen prieš Suomiją, Nr. 25159/94, Komisijos 1996 m. gegužės 15 d. sprendimas
Hollir prieš Švediją (nut.), Nr. 27700/08, 2010 m. vasario 9 d.
Holub prieš Čekijos Respubliką (nut.), Nr. 24880/05, 2010 m. gruodžio 14 d.
Hoppen ir AB „Amber Grid“ darbuotojų profesinė sąjunga prieš Lietuvą, Nr. 976/20, 2023 m. sausio 17 d.
Horsham prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 23390/94, Komisijos 1995 m. rugsėjo 4 d. sprendimas
Horvat prieš Kroatiją, Nr. 51585/99, ECHR 2001-VIII
Hoti prieš Kroatiją, Nr. 63311/14, 2018 m. balandžio 26 d.
Hristozov ir kiti prieš Bulgariją, Nr. 47039/11 ir 358/12, ECHR 2012
Hromadka ir Hromadkova prieš Rusiją, Nr. 22909/10, 2014 m. gruodžio 11 d.
H.T. prieš Vokietiją ir Graikiją, Nr. 13337/19, 2024 m. spalio 15 d.
Hudecová ir kiti prieš Slovakiją (nut.), Nr. 53807/09, 2012 m. gruodžio 18 d.
Humen prieš Lenkiją [DK], Nr. 26614/95, 1999 m. spalio 15 d.
Husayn (Abu Zubaydah) prieš Lenkiją, Nr. 7511/13, 2014 m. liepos 24 d.
Hussein prieš Albaniją ir 20 kitų Susitariančiųjų Valstybių (nut.), Nr. 23276/04, 2006 m. kovo 14 d.
Hutten-Czapska prieš Lenkiją [DK], Nr. 35014/97, ECHR 2006-VIII

I.J.L. prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 39029/97, 1999 m. liepos 6 d.
Iambor prieš Rumuniją (Nr. 1), Nr. 64536/01, 2008 m. birželio 24 d.
İçyer prieš Turkiją (nut.), Nr. 18888/02, ECHR 2006-I
Idalov prieš Rusiją [DK], Nr. 5826/03, 2012 m. gegužės 22 d.
Ignats prieš Latviją (nut.), Nr. 38494/05, 2013 m. rugsėjo 24 d.
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi prieš Turkiją (nut.), Nr. 40355/14, 2020 m. sausio 28 d.
Ilaşcu ir kiti prieš Moldovą ir Rusiją [DK], Nr. 48787/99, ECHR 2004-VII
İlhan prieš Turkiją [DK], Nr. 22277/93, ECHR 2000-VII
Ilias ir Ahmed prieš Vengriją [DK], Nr. 47287/15, 2019 m. lapkričio 21 d.
Illiu ir kiti prieš Belgiją (nut.), Nr. 14301/08, 2009 m. gegužės 19 d.
Imakayeva prieš Rusiją, Nr. 7615/02, ECHR 2006-XIII
Ionescu prieš Rumuniją (nut.), Nr. 36659/04, 2010 m. birželio 1 d.
İordache prieš Rumuniją, Nr. 6817/02, 2008 m. spalio 14 d.
Iosub Caras prieš Rumuniją, Nr. 7198/04, 2006 m. gruodžio 11 d.

İpek prieš Turkiją (nut.), Nr. 39706/98, 2000 m. lapkričio 7 d.
Irelir prieš Jungtinę Karalystę, 1978 m. sausio 18 d., Serija A Nr. 25
Isaak ir kiti prieš Turkiją (nut.), Nr. 44587/98, 2006 m. rugsėjo 28 d.
Islamic Republic of Iran Shipping Lines prieš Turkiją, Nr. 40998/98, ECHR 2007-V
Issa ir kiti prieš Turkiją, Nr. 31821/96, 2004 m. lapkričio 16 d.
Ivančot ir kiti prieš Moldovą ir Rusiją, Nr. 23687/05, 2011 m. lapkričio 15 d.
Ivko prieš Rusiją, Nr. 30575/08, 2015 m. gruodžio 15 d.
Izmiro vyriausiojo rabinato žydų bendruomenė prieš Turkiją, Nr. 1574/12, 2023 m. kovo 21 d.

—J—

J.B. prieš Lenkiją, Nr. 57675/10, 2015 m. lapkričio 3 d.
J.B. ir kiti prieš Vengriją (nut.), Nr. 45434/12 ir 2 kiti, 2018 m. lapkričio 27 d.
J.M.B. ir kiti prieš Prancūziją, Nr. 9671/15 ir 31 kitas, 2020 m. sausio 30 d.
Jakovljević prieš Serbiją (nut.), Nr. 5158/12, 2020 m. spalio 13 d.
Jakutijos respublikinė profesinių sąjungų federacija prieš Rusiją, Nr. 29582/09, 2021 m. gruodžio 7 d.
Jalloh prieš Vokietiją [DK], Nr. 54810/00, ECHR 2006-IX
Jaloud prieš Nyderlandus [DK], Nr. 47708/08, ECHR 2014
Jančev prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją (nut.), Nr. 18716/09, 2011 m. spalio 4 d.
Jankovskis prieš Lietuvą, Nr. 21575/08, 2017 m. sausio 17 d.
Janowiec ir kiti prieš Rusiją [DK], Nr. 55508/07 ir 29520/09, ECHR 2013
Januškevičienė prieš Lietuvą, Nr. 69717/14, 2019 m. rugsėjo 3 d.
Jasinskis prieš Latviją, Nr. 45744/08, 2010 m. gruodžio 21 d.
Jelić prieš Kroatiją, Nr. 57856/11, 2014 m. birželio 12 d.
Jeličić prieš Bosniją ir Hercegoviną (nut.), Nr. 41183/02, ECHR 2005-XII
Jensen ir Rasmussen prieš Daniją (nut.), Nr. 52620/99, 2003 m. kovo 20 d.
Jensen prieš Daniją (nut.), Nr. 48470/99, ECHR 2001-X
Jeronovičs prieš Latviją [DK], Nr. 44898/10, 2016 m. liepos 5 d.
Jian prieš Rumuniją (nut.), Nr. 46640/99, 2004 m. kovo 30 d.
JKP Vodovod Kraljevo prieš Serbiją (nut.), Nr. 57691/09 ir 19719/10, 2018 d. spalio 16 d.
Joannou prieš Turkiją, Nr. 53240/14, 2017 m. gruodžio 12 d.
Johti Sappmelaccat Ry ir kiti prieš Suomiją (nut.), Nr. 42969/98, 2005 m. sausio 18 d.
Joos prieš Šveicariją, Nr. 43245/07, 2012 m. lapkričio 15 d.
Jørgensen ir kiti prieš Daniją (nut.), Nr. 30173/12, 2016 m. birželio 28 d.
Jovanović prieš Kroatiją (nut.), Nr. 59109/00, ECHR 2002-III
Juhas Đurić prieš Serbiją (peržiūra), Nr. 48155/06, 2012 m. balandžio 10 d.
Jurica prieš Kroatiją, Nr. 30376/13, 2017 m. gegužės 2 d.

—K—

K2 prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 42387/13, 2017 m. vasario 7 d.
K.S. ir K.S. AG prieš Šveicariją, Nr. 19117/91, Komisijos 1994 m. sausio 12 d. sprendimas, DR 76
Kaburov prieš Bulgariją (nut.), Nr. 9035/06, 2012 m. birželio 19 d.
Kadiķis prieš Latviją (nut.), Nr. 47634/99, 2000 m. birželio 29 d.
Kafkaris prieš Kiprą (nut.), Nr. 9644/09, 2011 m. birželio 21 d.
Kaganovskyy prieš Ukrainą, Nr. 2809/18, 2022 m. rugsėjo 15 d.
Kalashnikov prieš Rusiją, Nr. 47095/99, ECHR 2002-VI

Kalfagiannis ir Pospert prieš Graikiją (nut.), Nr. 74435/14, 2020 m. birželio 9 d.
Kamaliyevy prieš Rusiją, Nr. 52812/07, 2010 m. birželio 3 d.
Kandarakis prieš Graikiją, Nr. 48345/12 ir 2 kiti, 2020 m. birželio 11 d.
Karácsony ir kiti prieš Vengriją [DK], Nr. 42461/13 ir 44357/13, 2016 m. gegužės 17 d.
Karakó prieš Vengriją, Nr. 39311/05, 2009 m. balandžio 28 d.
Karapanagiotou ir kiti prieš Graikiją, Nr. 1571/08, 2010 m. spalio 28 d.
Karastelev ir kiti prieš Rusiją, Nr. 16435/10, 2020 m. spalio 6 d.
Karelin prieš Rusiją, Nr. 926/08, 2016 m. rugsėjo 20 d.
Karner prieš Austriją, Nr. 40016/98, ECHR 2003-IX
Karoussiotis prieš Portugaliją, Nr. 23205/08, ECHR 2011
Karpulyenko prieš Ukrainą, Nr. 15509/12, 2016 m. vasario 11 d.
Kashlan prieš Rusiją (nut.), Nr. 60189/15, 2016 m. balandžio 19 d.
Kátai prieš Vengriją (nut.), Nr. 939/12, 2014 m. kovo 18 d.
Kavala prieš Turkiją, Nr. 28749/18, 2019 m. gruodžio 10 d.
Kaczmarek prieš Lenkiją, Nr. 16974/14, 2024 m. vasario 22 d.
Kefalas ir kiti prieš Graikiją, 1995 m. birželio 8 d., Serija A Nr. 318-A
Kemal Çetin prieš Turkiją, Nr. 3704/13, 2020 m. gegužės 26 d.
Kemmache prieš Prancūziją (Nr. 3), 1994 m. lapkričio 24 m., Serija A Nr. 296-C
Kerechashvili prieš Sakartvelą (nut.), Nr. 5667/02, ECHR 2006-V
Kerimov prieš Azerbaidžaną (nut.), Nr. 151/03, 2006 m. rugsėjo 28 d.
Kerman prieš Turkiją, Nr. 35132/05, 2016 m. lapkričio 22 d.
Kerojärvi prieš Suomiją, 1995 m. liepos 19 d., Serija A Nr. 322
Kezer ir kiti prieš Turkiją (nut.), Nr. 58058/00, 2004 m. spalio 5 d.
Khadzhialiyev ir kiti prieš Rusiją, Nr. 3013/04, 2008 m. lapkričio 6 d.
Khadzhimuradov ir kiti prieš Rusiją, Nr. 21194/09 ir 16 kitų, 2017 m. spalio 10 d.
Khan prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 35394/97, ECHR 2000-V
Hashiyev ir Akayeva prieš Rusiją, Nr. 57942/00 ir 57945/00, 2005 m. vasario 24 d.
Khayrullina prieš Rusiją, Nr. 29729/09, 2017 m. gruodžio 19 d.
Khlaifia ir kiti prieš Italiją [DK], Nr. 16483/12, 2016 m. gruodžio 15 d.
Khodorkovskiy ir Lebedev prieš Rusiją, Nr. 11082/06 ir 13772/05, 2013 m. liepos 25 d.
Khural ir Zeynalov prieš Azerbaidžaną (Nr. 2), Nr. 383/12, 2023 m. sausio 19 d.
Kiiskinen ir Kovalainen prieš Suomiją (nut.), Nr. 26323/95, ECHR 1999-V
Kikots ir Kikota prieš Latviją (nut.), Nr. 54715/00, 2002 m. birželio 6 d.
Kiousi prieš Graikiją (nut.), Nr. 52036/09, 2011 m. rugsėjo 20 d.
Kipras prieš Turkiją [DK], Nr. 25781/94, ECHR 2001-IV
Kiril Zlatkov Nikolov prieš Prancūziją, Nr. 70474/11 ir 68038/12, 2016 m. lapkričio 10 d.
Kitanovska ir Barbulovski prieš Šiaurės Makedoniją, Nr. 53030/19, 2023 m. gegužės 9 d.
Klass ir kiti prieš Vokietiją, 1978 m. rugsėjo 6 d., Serija A Nr. 28
Klausecker prieš Vokietiją (nut.), Nr. 415/07, 2015 m. sausio 6 d.
Klyakhin prieš Rusiją, Nr. 46082/99, 2004 m. lapkričio 30 d.
Koç ir Tambaş prieš Turkiją (nut.), Nr. 46947/99, 2005 m. vasario 24 d.
Koç ir Tosun prieš Turkiją (nut.), Nr. 23852/04, 2008 m. lapkričio 13 d.
Koch prieš Lenkiją (nut.), Nr. 15005/11, 2017 m. kovo 7 d.
Köhler prieš Vokietiją (nut.), Nr. 3443/18, 2021 m. rugsėjo 7 d.
Kondrulin prieš Rusiją, Nr. 12987/15, 2016 m. rugsėjo 20 d.
Kongo Demokratinė Respublika prieš Belgiją (nut.), Nr. 16554/19, 2020 m. spalio 6 d.
Kongresna Narodna Stranka ir kiti prieš Bosniją ir Hercegoviną (nut.), Nr. 414/11, 2016 m. balandžio 26 d.
Konstantin Stefanov prieš Bulgariją, Nr. 35399/05, 2015 m. spalio 27 d.
Konstantinidis prieš Graikiją, Nr. 58809/09, 2014 m. balandžio 3 d.
Kopecký prieš Slovakiją [DK], Nr. 44912/98, ECHR 2004-IX
Korenjak prieš Slovėniją (nut.), Nr. 463/03, 2007 m. gegužės 15 d.

Korizno prieš Latviją (nut.), Nr. 68163/01, 2006 m. rugsėjo 28 d.
Kornakovs prieš Latviją, Nr. 61005/00, 2006 m. birželio 15 d.
Korolev prieš Rusiją (nut.), Nr. 25551/05, ECHR 2010
Kósa prieš Vengriją (nut.), Nr. 53461/15, 2017 m. lapkričio 21 d.
Kotilainen ir kiti prieš Suomiją, Nr. 62439/12, 2020 m. rugsėjo 17 d.
Kotov prieš Rusiją [DK], Nr. 54522/00, 2012 m. balandžio 3 d.
Koumoutsea ir kiti prieš Graikiją (nut.), Nr. 56625/00, 2001 m. gruodžio 13 d.
Kozacioğlu prieš Turkiją [DK], Nr. 2334/03, 2009 m. vasario 19 d.
Kozlova ir Smirnova prieš Latviją (nut.), Nr. 57381/00, ECHR 2001-XI
Krikščioniškoji Jehovos liudytojų Prancūzijoje federacija prieš Prancūziją (nut.), Nr. 53430/99, ECHR 2001-XI
Krišnos sąmonės bendrijų Rusijoje centras ir Frolov prieš Rusiją, Nr. 37477/11, 2021 m. lapkričio 23 d.
Kroatijos golfo federacija prieš Kroatiją, Nr. 66994/14, 2020 m. gruodžio 17 d.
Krstić prieš Serbiją, Nr. 45394/06, 2013 m. gruodžio 10 d.
Kudła prieš Lenkiją [DK], Nr. 30210/96, ECHR 2000-XI
Kurić ir kiti prieš Slovėniją [DK], Nr. 26828/06, ECHR 2012
Kurşun prieš Turkiją, Nr. 22677/10, 2018 m. spalio 30 d.
Kurt prieš Turkiją, 1998 m. gegužės 25 d., Rinkinys 1998-III
Kušić ir kiti prieš Kroatiją (nut.), Nr. 71667/17, 2019 m. gruodžio 10 d.
Kuzhelev ir kiti prieš Rusiją, Nr. 64098/09 ir 6 kiti, 2019 m. spalio 15 d.

L.R. prieš Šiaurės Makedoniją, Nr. 38067/15, 2020 m. sausio 23 d.
Labsi prieš Slovakiją, Nr. 33809/08, 2012 m. gegužės 15 d.
Ladygin prieš Rusiją (nut.), Nr. 35365/05, 2011 m. rugpjūčio 30 d.
Lagutin ir kiti prieš Rusiją, Nr. 6228/09 ir 4 kiti, 2014 m. balandžio 24 d.
Lambert ir kiti prieš Prancūziją [DK], Nr. 46043/14, ECHR 2015
Laska ir Lika prieš Albaniją, Nr. 12315/04 ir 17605/04, 2010 m. balandžio 20 d.
Łatak prieš Lenkiją (nut.), Nr. 52070/08, 2010 m. spalio 12 d.
Laurus Invest Hungary KFT ir kiti prieš Vengriją (nut.), Nr. 23265/13 ir 5 kiti, ECHR 2015
Leandro Da Silva prieš Liuksemburgą, Nr. 30273/07, 2010 m. vasario 11 d.
Lechesne prieš Prancūziją, Nr. 20264/92, Komisijos 1997 m. gegužės 21 d. ataskaita
Léger prieš Prancūziją (išbraukimas) [DK], Nr. 19324/02, 2009 m. kovo 30 d.
Lehtinen prieš Suomiją (nut.), Nr. 39076/97, ECHR 1999-VII
Lekić prieš Slovėniją [DK], Nr. 36480/07, 2018 m. gruodžio 11 d.
Lenzing AG prieš Vokietiją, Nr. 39025/97, Komisijos 1998 m. rugsėjo 9 d. sprendimas
Leon Madrid prieš Ispaniją, Nr. 30306/13, 2021 m. spalio 26 d.
Lepojić prieš Serbiją, Nr. 13909/05, 2007 m. lapkričio 6 d.
Leroy ir kiti prieš Prancūziją, Nr. 32439/19 ir 2 kiti, 2024 m. balandžio 18 d.
Lewit prieš Austriją, Nr. 4782/18, 2019 m. spalio 10 d.
Liblik ir kiti prieš Estiją, Nr. 173/15 ir 5 kiti, 2019 m. gegužės 28 d.
Lienhardt prieš Prancūziją (nut.), Nr. 12139/10, 2011 m. rugsėjo 13 d.
Liepānieks prieš Latviją (nut.), Nr. 37586/06, 2010 m. lapkričio 2 d.
Liga Portuguesa de Futebol Profissional prieš Portugaliją (nut.), Nr. 49639/09, 2012 m. balandžio 3 d.
Loizidou prieš Turkiją (bylos esmė), 1996 m. gruodžio 18 d., Rinkinys 1996-VI
Loizidou prieš Turkiją (pirminiai prieštaravimai), 1995 m. kovo 23 d., Serija A Nr. 310
Lopata prieš Rusiją, Nr. 72250/01, 2010 m. liepos 13 d.
Lopes de Sousa Fernandes prieš Portugaliją [DK], Nr. 56080/13, 2017 m. gruodžio 19 d.
Lopez Cifuentes prieš Ispaniją (nut.), Nr. 18754/06, 2009 m. liepos 7 d.

Lowe prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 12486/07, 2009 m. rugsėjo 8 d.
Luchaninova prieš Ukrainą, Nr. 16347/02, 2011 m. birželio 9 d.
Lukenda prieš Slovėniją, Nr. 23032/02, ECHR 2005-X
Lyons ir kiti prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 15227/03, ECHR 2003-IX

—M—

M. prieš Daniją, Nr. 17392/90, Komisijos 1992 m. spalio 14 d. sprendimas, DR 73
M. prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 13284/87, Komisijos 1987 m. spalio 15 d. sprendimas, DR 54
M.A. ir kiti prieš Lietuvą, Nr. 59793/17, 2018 m. gruodžio 11 d.
M.A. prieš Prancūziją, Nr. 9373/15, 2018 m. vasario 1 d.
M.C. prieš Turkiją, Nr. 31592/18, 2024 m. birželio 4 d.
M.H. ir kiti prieš Kroatiją, Nr. 15670/18 ir 43115/18, 2021 m. lapkričio 18 d.
M.K. ir kiti prieš Lenkiją, Nr. 40503/17 ir 2 kiti, 2020 m. liepos 23 d.
M.N. ir kiti prieš Belgiją (nut.) [DK], Nr. 3599/18, 2020 m. gegužės 5 d.
M.N. ir kiti prieš San Mariną, Nr. 28005/12, 2015 m. liepos 7 d.
M.S. prieš Kroatiją (Nr. 2), Nr. 75450/12, 2015 m. vasario 19 d.
M.S.S. prieš Belgiją ir Graikiją [DK], Nr. 30696/09, ECHR 2011
Magnitskiy ir kiti prieš Rusiją, Nr. 32631/09 ir 53799/12, 2019 m. rugpjūčio 27 d.
Magomedov ir kiti prieš Rusiją, Nr. 33636/09 ir 9 kiti, 2017 m. kovo 28 d.
Magyar Keresztény Mennonita Egyház ir kiti prieš Vengriją, Nr. 70945/11 ir 8 kiti, ECHR 2014
Magyar Kétfarkú Kutya Párt prieš Vengriją [DK], Nr. 201/17, 2020 m. sausio 20 d.
Makarashvili ir kiti prieš Sakartvelą, Nr. 23158/20 ir 2 kiti, 2022 m. rugsėjo 1 d.
Makharadze ir Sikharulidze prieš Sakartvelą, Nr. 35254/07, 2011 m. lapkričio 22 d.
Makuchyan ir Minasyan prieš Azerbaidžaną ir Vengriją, Nr. 17247/13, 2020 m. gegužės 26 d.
Malhous prieš Čekijos Respubliką (nut.) [DK], Nr. 33071/96, ECHR 2000-XII
Malkov prieš Estiją, Nr. 31407/07, 2010 m. vasario 4 d.
Malysh ir Ivanin prieš Ukrainą (nut.), Nr. 40139/14 ir 41418/14, 2014 m. rugsėjo 9 d.
Mamasakhlisi ir kiti prieš Sakartvelą ir Rusiją, Nr. 29999/04 ir 41424/04, 2023 m. kovo 7 d.
Mamatkulov ir Askarov prieš Turkiją [DK], Nr. 46827/99 ir 46951/99, ECHR 2005-I
Mamić prieš Kroatiją (nut.), Nr. 21714/22 ir 2 kiti, 2024 m. liepos 9 d.
Mann prieš Jungtinę Karalystę ir Portugaliją (nut.), Nr. 360/10, 2011 m. vasario 1 d.
Mannai prieš Italiją, Nr. 9961/10, 2012 m. kovo 27 d.
Manoilescu ir Dobrescu prieš Rumuniją ir Rusiją (nut.), Nr. 60861/00, ECHR 2005-VI
Manuel prieš Portugaliją (nut.), Nr. 62341/00, 2002 m. sausio 31 d.
Maravić Markeš prieš Kroatiją, Nr. 70923/11, 2014 m. sausio 9 d.
Margaretić prieš Kroatiją, Nr. 16115/13, 2014 m. birželio 5 d.
Margulev prieš Rusiją, Nr. 15449/09, 2019 m. spalio 8 d.
Marguš prieš Kroatiją [DK], Nr. 4455/10, ECHR 2014
Marić prieš Kroatiją, Nr. 50132/12, 2014 m. birželio 12 d.
Marion prieš Prancūziją, Nr. 30408/02, 2005 m. gruodžio 20 d.
Marković ir kiti prieš Italiją [DK], Nr. 1398/03, ECHR 2006-XIV
Marshall ir kiti prieš Maltą, Nr. 79177/16, 2020 m. vasario 11 d.
Martins Alves prieš Portugaliją (nut.), Nr. 56297/11, 2014 m. sausio 21 d.
Maslova ir Nalbandov prieš Rusiją, Nr. 839/02, 2008 m. sausio 24 d.
Mastilović ir kiti prieš Juodkalniją, Nr. 28754/10, 2022 m. vasario 24 d.
Mătăsaru prieš Moldovos Respubliką (nut.), Nr. 44743/08, 2020 m. sausio 21 d.
Mateuţ prieš Rumuniją (nut.), Nr. 35959/15, 2022 m. kovo 1 d.
Matoušek prieš Čekijos Respubliką (nut.), Nr. 9965/08, 2011 m. kovo 29 d.
Matthews prieš Jungtinę Karalystę [DK], Nr. 24833/94, ECHR 1999-I
Matveyev prieš Rusiją, Nr. 26601/02, 2008 m. liepos 3 d.
McCann ir kiti prieš Jungtinę Karalystę, 1995 m. rugsėjo 27 d., Serija A Nr. 324

McElhinney prieš Airiją ir Jungtinę Karalystę (nut.) [DK], Nr. 31253/96, 2000 m. vasario 9 d.
McFarlane prieš Airiją [DK], Nr. 31333/06, 2010 m. rugsėjo 10 d.
McFeeley ir kiti prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 8317/78, Komisijos 1980 m. gegužės 15 d., DR 20
McKerr prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 28883/95, ECHR 2001-III
McShane prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 43290/98, 2002 m. gegužės 28 d.
Medvedyev ir kiti prieš Prancūziją [DK], Nr. 3394/03, ECHR 2010
Mehmet Ali Ayhan ir kiti prieš Turkiją, Nr. 4536/06 ir 53282/07, 2019 m. birželio 4 d.
Mehmet Ali Eser prieš Turkiją, Nr. 1399/07, 2019 m. spalio 15 d.
Mehmet Zeki Doğan prieš Turkiją (Nr. 2), Nr. 3324/19, 2024 m. vasario 13 d.
Melnichuk ir kiti prieš Rumuniją, Nr. 35279/10 ir 34782/10, 2015 m. gegužės 5 d.
Melnik prieš Ukrainą, Nr. 72286/01, 2006 m. kovo 28 d.
Meltex Ltd prieš Armėniją (nut.), Nr. 37780/02, 2008 m. gegužės 27 d.
Mentzen prieš Latviją (nut.), Nr. 71074/01, ECHR 2004-XII
Merabishvili prieš Sakartvelą [DK], Nr. 72508/13, 2017 m. lapkričio 28 d.
Merger ir Cros prieš Prancūziją (nut.), Nr. 68864/01, 2004 m. kovo 11 d.
Merit prieš Ukrainą, Nr. 66561/01, 2004 m. kovo 30 d.
Micallef prieš Maltą [DK], Nr. 17056/06, ECHR 2009
Michalak prieš Lenkiją (nut.), Nr. 24549/03, 2005 m. kovo 1 d.
Michaud prieš Prancūziją, Nr. 12323/11, ECHR 2012
Migliore ir kiti prieš Italiją (nut.), Nr. 58511/13 ir 2 kiti, 2013 m. lapkričio 12 d.
Mikolajová prieš Slovakiją, Nr. 4479/03, 2011 m. sausio 18 d.
Mile Novaković prieš Kroatiją, Nr. 73544/14, 2020 m. gruodžio 17 d.
Milošević prieš Nyderlandus (nut.), Nr. 77631/01, 2002 m. kovo 19 d.
Milovanović prieš Serbiją, Nr. 56065/10, 2019 m. spalio 8 d.
Mirojubovs ir kiti prieš Latviją, Nr. 798/05, 2009 m. rugsėjo 15 d.
Miszczyński prieš Lenkiją (nut.), Nr. 23672/07, 2011 m. vasario 8 d.
Mitrović prieš Serbiją, Nr. 52142/12, 2017 m. kovo 21 d.
Mocanu ir kiti prieš Rumuniją [DK], Nr. 10865/09 ir 2 kiti, ECHR 2014
Moldovan ir kiti prieš Rumuniją (nut.), Nr. 8229/04 ir 29 kiti, 2011 m. vasario 15 d.
Monnat prieš Šveicariją, Nr. 73604/01, ECHR 2006-X
Moon prieš Prancūziją, Nr. 39973/03, 2009 m. liepos 9 d.
Mooren prieš Vokietiją [DK], Nr. 11364/03, 2009 m. liepos 9 d.
Moreira Barbosa prieš Portugaliją (nut.), Nr. 65681/01, ECHR 2004-V
Moreira Ferreira prieš Portugaliją (Nr. 2) [DK], Nr. 19867/12, 2017 m. liepos 11 d.
Moretti ir Benedetti prieš Italiją, Nr. 16318/07, 2010 m. balandžio 27 d.
Moskovets prieš Rusiją, Nr. 14370/03, 2009 m. balandžio 23 d.
Mouvement raëlien suisse prieš Šveicariją [DK], Nr. 16354/06, ECHR 2012
Mozer prieš Moldovos Respubliką ir Rusiją [DK], Nr. 11138/10, 2016 m. vasario 23 d.
MPP Golub prieš Ukrainą (nut.), Nr. 6778/05, ECHR 2005-XI
Mrkić prieš Kroatiją (nut.), Nr. 7118/03, 2006 m. birželio 8 d.
Mukhin prieš Rusiją, Nr. 3642/10, 2021 m. gruodžio 14 d.
Muratovic prieš Serbiją (nut.), Nr. 41698/06, 2017 m. kovo 21 d.
Muršić prieš Kroatiją [DK], Nr. 7334/13, 2016 m. spalio 20 d.
Mutu ir Pechstein prieš Šveicariją, Nr. 40575/10 ir 67474/10, 2018 m. spalio 2 d.
Mykhaylenky ir Kiti prieš Ukrainą, Nr. 35091/02 ir 9 kiti, ECHR 2004-XII

—N—

NA prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 25904/07, 2008 m. liepos 17 d.
Nacionalinė sportininkų asociacijų ir sąjungų Federacija (FNASS) ir kiti prieš Prancūziją,
Nr. 48151/11 ir 77769/13, 2018 m. sausio 18 d.
N.D. ir N.T. prieš Ispaniją [DK], Nr. 8675/15 ir 8697/15, 2020 m. vasario 13 d.

Nada prieš Šveicariją [DK], Nr. 10593/08, ECHR 2012
Nagovitsyn ir Nalgiyev prieš Rusiją (nut.), Nr. 27451/09 ir 60650/09, 2010 m. rugsėjo 23 d.
Narbutas prieš Lietuvą, Nr. 14139/21, 2023 m. gruodžio 19 d.
Nasr ir Ghali prieš Italiją, Nr. 44883/09, 2016 m. vasario 23 d.
Nassau Verzekering Maatschappij N.V. prieš Nyderlandus (nut.), Nr. 57602/09, 2011 m. spalio 4 d.
Navalnyy prieš Rusiją [DK], Nr. 29580/12 ir 4 kiti, 2018 m. lapkričio 15 d.
Naydyon prieš Ukrainą, Nr. 16474/03, 2010 m. spalio 14 d.
Nencheva ir kiti prieš Bulgariją, Nr. 48609/06, 2013 m. birželio 18 d.
Neshkov ir kiti prieš Bulgariją, Nr. 36925/10 ir 5 kiti, 2015 m. sausio 27 d.
Nešić prieš Juodkalniją, Nr. 12131/18, 2020 m. birželio 9 d.
Nicholas prieš Kiprą, Nr. 63246/10, 2018 m. sausio 9 d.
Nicklinson ir Lamb prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 2478/15 ir 1787/15, 2015 m. birželio 23 d.
Nicolae Virgiliu Tănase prieš Rumuniją [DK], Nr. 41720/13, 2019 m. birželio 25 d.
Nicoleta Gheorghe prieš Rumuniją, Nr. 23470/05, 2012 m. balandžio 3 d.
Nikula prieš Suomiją (nut.), Nr. 31611/96, 2000 m. lapkričio 30 d.
Nizomkhon Dzhurayev prieš Rusiją, Nr. 31890/11, 2013 m. spalio 3 d.
Nobili Massuero prieš Italiją (nut.), Nr. 58587/00, 2004 m. balandžio 1 d.
Nogolica prieš Kroatiją (nut.), Nr. 77784/01, ECHR 2002-VIII
Nolan ir K. prieš Rusiją, Nr. 2512/04, 2009 m. vasario 12 d.
Nold prieš Vokietiją, Nr. 27250/02, 2006 m. birželio 29 d.
Nölkenbockhoff prieš Vokietiją, 1987 m. rugpjūčio 25 d., Serija A Nr. 123
Norbert Sikorski prieš Lenkiją, Nr. 17599/05, 2009 m. spalio 22 d.
Normann prieš Daniją (nut.), Nr. 44704/98, 2001 m. birželio 14 d.
Novinskiy prieš Rusiją, Nr. 11982/02, 2009 m. vasario 10 d.
Nurcan Bayraktar prieš Turkiją, Nr. 27094/20, 2023 m. birželio 27 d.
Nurmagomedov prieš Rusiją, Nr. 30138/02, 2007 m. birželio 7 d.

O'Halloran ir Francis prieš Jungtinę Karalystę [DK], Nr. 15809/02 ir 25624/02, ECHR 2007-III
O'Keefe prieš Airiją [DK], Nr. 35810/09, ECHR 2014
OAQ Neftyanaya Kompaniya Yukos prieš Rusiją, Nr. 14902/04, 2011 m. rugsėjo 20 d.
Obote prieš Rusiją, Nr. 58954/09, 2019 m. lapkričio 19 d.
Öcalan prieš Turkiją [DK], Nr. 46221/99, ECHR 2005-IV
Oferta Plus SRL prieš Moldovą, Nr. 14385/04, 2006 m. gruodžio 19 d.
Öğrü ir kiti prieš Turkiją, Nr. 60087/10 ir 2 kiti, 2017 m. gruodžio 19 d.
Ohlen prieš Daniją (išbraukimas), Nr. 63214/00, 2005 m. vasario 24 d.
O.J. ir J.O. prieš Sakartvelą ir Rusiją, Nr. 42126/15 ir 42127/15, 2023 m. gruodžio 19 d.
Olaechea Cahuas prieš Ispaniją, Nr. 24668/03, ECHR 2006-X
Olczak prieš Lenkiją (nut.), Nr. 30417/96, ECHR 2002-X (ištraukos)
Oleksy prieš Lenkiją (nut.), Nr. 1379/06, 2009 m. birželio 16 d.
Oliari ir kiti prieš Italiją, Nr. 18766/11 ir 36030/11, 2015 m. liepos 21 d.
Oliyevskyy prieš Ukrainą (nut.), Nr. 65117/11, 2020 m. sausio 14 d.
Olkhovik ir kiti prieš Rusiją (nut.), Nr. 11279/17, 76983/17 ir 4597/20, 2022 m. vasario 22 d.
Ölmez prieš Turkiją (nut.), Nr. 39464/98, 2005 m. vasario 1 d.
Omkananda ir Divine Light Zentrum prieš Šveicariją, Nr. 8118/77, Komisijos 1981 m. kovo 19 d. sprendimas, DR 25
Orhan prieš Turkiją (nut.), Nr. 38358/22, 2022 m. gruodžio 6 d.
Oruk prieš Turkiją, Nr. 33647/04, 2014 m. vasario 4 d.
Osmanov ir Husseinov prieš Bulgariją (nut.), Nr. 54178/00 ir 59901/00, 2003 m. rugsėjo 4 d.
Österreichischer Rundfunk prieš Austriją (nut.), Nr. 57597/00, 2004 m. gegužės 25 d.
Otto prieš Vokietiją (nut.), Nr. 21425/06, 2009 m. lapkričio 10 d.

—P—

P. prieš Ukrainą (nut.), Nr. 40296/16, 2019 m. birželio 11 d.
P.C. prieš Airiją, Nr. 26922/19, 2022 m. rugsėjo 1 d.
Pais Pires de Lima prieš Portugaliją, Nr. 70465/12, 2019 m. vasario 12 d.
Paksas prieš Lietuvą [DK], Nr. 34932/04, ECHR 2011
Paladi prieš Moldovą [DK], Nr. 39806/05, 2009 m. kovo 10 d.
Palić prieš Bosniją ir Hercegoviną, Nr. 4704/04, 2011 m. vasario 15 d.
Panioglu prieš Rumuniją, Nr. 33794/14, 2020 m. gruodžio 8 d.
Papachela ir Amazon S.A. prieš Graikiją, Nr. 12929/18, 2020 m. gruodžio 3 d.
Papachelas prieš Graikiją [DK], Nr. 31423/96, ECHR 1999-II
Papamichalopoulos ir kiti prieš Graikiją, 1993 m. birželio 24 d., Serija A Nr. 260-B
Paradiso ir Campanelli prieš Italiją [DK], Nr. 25358/12, 2017 m. sausio 24 d.
Parizov Parizov prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją, Nr. 14258/03, 2008 m. vasario 7 d.
Parrillo prieš Italiją [DK], Nr. 46470/11, ECHR 2015
Paşa ir Erkan Erol prieš Turkiją, Nr. 51358/99, 2006 m. gruodžio 12 d.
Patera prieš Čekijos Respubliką (nut.), Nr. 25326/03, 2006 m. sausio 10 d.
Pauger prieš Austriją, Nr. 24872/94, Komisijos 1995 m. sausio 9 d.
Paul ir Audrey Edwards prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 46477/99, 2001 m. birželio 7 d.
Paulino Tomás prieš Portugaliją (nut.), Nr. 58698/00, ECHR 2003-VIII
Peacock prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 52335/12, 2016 m. sausio 5 d.
Pedersen ir kiti prieš Norvegiją, Nr. 39710/15, 2020 m. kovo 10 d.
Peers prieš Graikiją, Nr. 28524/95, ECHR 2001-III
Pellegriti prieš Italiją (nut.), Nr. 77363/01, 2005 m. gegužės 26 d.
Peñafiel Salgado prieš Ispaniją (nut.), Nr. 65964/01, 2002 m. balandžio 16 d.
Pentagiotis prieš Graikiją (nut.), Nr. 14582/09, 2011 m. gegužės 10 d.
Peraldi prieš Prancūziją (nut.), Nr. 2096/05, 2009 m. balandžio 7 d.
Perlala prieš Graikiją, Nr. 17721/04, 2007 m. vasario 22 d.
Petithory Lanzmann prieš Prancūziją (nut.), Nr. 23038/19, 2019 m. lapkričio 12 d.
Petra prieš Rumuniją, 1998 m. rugsėjo 23 d., *Reports* 1998-VII
Petrescu prieš Portugaliją, Nr. 23190/17, 2019 m. gruodžio 3 d.
Petroiu prieš Rumuniją (peržiūra), Nr. 33055/09, 2017 m. vasario 7 d.
Petropavlovskis prieš Latviją, Nr. 44230/06, ECHR 2015
Petrova prieš Latviją, Nr. 4605/05, 2014 m. birželio 24 d.
Petrović prieš Serbiją (nut.), Nr. 56551/11 ir 10 kiti, 2011 m. spalio 18 d.
Petrović prieš Serbiją, Nr. 40485/08, 2014 m. liepos 15 d.
Philis prieš Graikiją, Nr. 28970/95, Komisijos 1996 m. spalio 17 d. sprendimas
Piętka prieš Lenkiją, Nr. 34216/07, 2012 m. spalio 16 d.
Platini prieš Šveicariją (nut.), Nr. 526/18, 2020 m. vasario 11 d.
Pisano prieš Italiją (išbraukimas) [DK], Nr. 36732/97, 2002 m. spalio 24 d.
Pitsayeva ir kiti prieš Rusiją, Nr. 53036/08 ir 19 kitų, 2014 m. sausio 9 d.
POA ir kiti prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 59253/11, 2013 m. gegužės 21 d.
Pocasovschi ir Mihaila prieš Moldovos Respubliką ir Rusiją, Nr. 1089/09, 2018 m. gegužės 29 d.
Podeschi prieš San Mariną, Nr. 66357/14, 2017 m. balandžio 13 d.
Polanco Torres ir Movilla Polanco prieš Ispaniją, Nr. 34147/06, 2010 m. rugsėjo 21 d.
Polyakh ir kiti prieš Ukrainą, Nr. 58812/15 ir 4 kiti, 2019 m. spalio 17 d.
Pop-Ilić ir kiti prieš Serbiją, Nr. 63398/13 ir 4 kiti, 2014 m. spalio 14 d.
Popov prieš Moldovą (Nr. 1), Nr. 74153/01, 2005 m. sausio 18 d.
Porchet prieš Šveicariją (nut.), Nr. 36391/16, 2019 m. spalio 8 d.
Portu Juanenea ir Sarasola Yarzabal prieš Ispaniją, Nr. 1653/13, 2018 m. vasario 13 d.

Poslu ir kiti prieš Turkiją, Nr. 6162/04 ir 6 kiti, 2010 m. birželio 8 d.
Post prieš Nyderlandus (nut.), Nr. 21727/08, 2009 m. sausio 20 d.
Povilonis prieš Lietuvą (nut.), Nr. 81624/17, 2022 m. kovo 15 d.
Poznanski ir kiti prieš Vokietiją (nut.), Nr. 25101/05, 2007 m. liepos 3 d.
Prancūzijos demokratinė darbo konfederacija prieš Europos Bendrijas, Nr. 8030/77, Komisijos 1978 m. liepos 10 d. sprendimas, DR 13
Prancūzijos medicinos darbuotojų profesinių sąjungų federacija ir Nacionalinė slaugytojų federacija prieš Prancūziją (nut.), Nr. 10983/84, Komisijos 1986 m. gegužės 12 d. sprendimas, DR 47
Preda ir kiti prieš Rumuniją, Nr. 9584/02 ir 7 kiti, 2014 m. balandžio 29 d.
Predescu prieš Rumuniją, Nr. 21447/03, 2008 m. gruodžio 2 d.
Predil Anstalt prieš Italiją (nut.), Nr. 31993/96, 2002 m. kovo 14 d.
Prencipe prieš Monaką, Nr. 43376/06, 2009 m. liepos 16 d.
Pressos Compania Naviera S.A. ir kiti prieš Belgiją, 1995 m. lapkričio 20 d., Serija A Nr. 332
Preussische Treuhir GmbH & Co. KG a.A. prieš Lenkiją (nut.), Nr. 47550/06, 2008 m. spalio 7 d.
Project-Trade d.o.o. prieš Kroatiją, Nr. 1920/14, 2020 m. lapkričio 19 d.
Prystavka prieš Ukrainą (nut.), Nr. 21287/02, ECHR 2002-X
Puchstein prieš Austriją, Nr. 20089/06, 2010 m. sausio 28 d.

—Q—

Quark Fishing Limited prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 15305/06, ECHR 2006-XIV

—R—

Radio France ir kiti prieš Prancūziją (nut.), Nr. 53984/00, ECHR 2003-X
Radomilja ir kiti prieš Kroatiją [DK], Nr. 37685/10 ir 22768/12, 2018 m. kovo 20 d.
Raimondo prieš Italiją, 1994 m. vasario 22 d., Serija A Nr. 281-A
Ramadan prieš Maltą, Nr. 76136/12, 2016 m. birželio 21 d.
Ramos Nunes de Carvalho e Sá prieš Portugaliją [DK], Nr. 55391/13 ir 2 kiti, 2018 m. lapkričio 6 d.
Ramsahai ir kiti prieš Nyderlandus [DK], Nr. 52391/99, ECHR 2007-II
Ranđelović ir kiti prieš Juodkalniją, Nr. 66641/10, 2017 m. rugsėjo 19 d.
Rantsev prieš Kiprą ir Rusiją, Nr. 25965/04, ECHR 2010
Řehák prieš Čekijos Respubliką (nut.), Nr. 67208/01, 2004 m. gegužės 18 d.
Rezgui prieš Prancūziją (nut.), Nr. 49859/99, ECHR 2000-XI
Rhazali ir kiti prieš Prancūziją (nut.), Nr. 37568/09, 2012 m. balandžio 10 d.
Ryabov prieš Rusiją, Nr. 3896/04, 2008 m. sausio 31 d.
Riad ir Idiab prieš Belgiją, Nr. 29787/03 ir 29810/03, 2008 m. sausio 24 d.
Riđić ir kiti prieš Serbiją, Nr. 53736/08 ir 5 kiti, 2014 m. liepos 1 d.
Riener prieš Bulgariją, Nr. 46343/99, 2006 m. gegužės 23 d.
Rinck prieš Prancūziją (nut.), Nr. 18774/09, 2010 m. spalio 19 d.
Ringeisen prieš Austriją, 1971 m. liepos 16 d., Serija A Nr. 13
Robert Lesjak prieš Slovėniją, Nr. 33946/03, 2009 m. liepos 21 d.
Rodina prieš Latviją, Nr. 48534/10 ir 19532/15, 2020 m. gegužės 14 d.
Rõigas prieš Estiją, Nr. 49045/13, 2017 m. rugsėjo 12 d.
Roman Zakharov prieš Rusiją [DK], Nr. 47143/06, ECHR 2015
Romanov ir kiti prieš Rusiją, Nr. 58358/14 ir 5 kiti, 2023 m. rugsėjo 12 d.
Rooman prieš Belgiją [DK], Nr. 18052/11, 2019 m. sausio 31 d.
Rossi ir kiti prieš Italiją (nut.), Nr. 55185/08 ir 7 kiti, 2008 m. gruodžio 16 d.
Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd ir kiti prieš Sakartvelą, Nr. 16812/17, 2019 m. liepos 18 d.
Rutkowski ir kiti prieš Lenkiją, Nr. 72287/10 ir 2 kiti, 2015 m. liepos 7 d.

—S—

S.A.S. prieš Prancūziją [DK], Nr. 43835/11, ECHR 2014
S.L. ir J.L. prieš Kroatiją, Nr. 13712/11, 2015 m. gegužės 7 d.
S.L. ir J.L. prieš Kroatiją (teisingas atlyginimas), Nr. 13712/11, 2016 m. spalio 6 d.
S.P., d.P. ir A.T. prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 23715/94, Komisijos 1996 m. gegužės 20 d. sprendimas
Saakashvili prieš Sakartvelą (nut.), Nr. 6232/20 ir 22394/20, 2022 m. kovo 1 d.
Sabri Güneş prieš Turkiją [DK], Nr. 27396/06, 2012 m. birželio 29 d.
Sadak prieš Turkiją, Nr. 25142/94 ir 27099/95, 2004 m. balandžio 8 d.
Safaryan prieš Armėniją (nut.), Nr. 16346/10, 2020 m. sausio 14 d.
Sagayeva ir kiti prieš Rusiją, Nr. 22698/09 ir 31189/11, 2015 m. gruodžio 8 d.
Saghinadze ir kiti prieš Sakartvelą, Nr. 18768/05, 2010 m. gegužės 27 d.
Şahmo prieš Turkiją (nut.), Nr. 37415/97, 2003 m. balandžio 1 d.
Sakartvelas prieš Rusiją (I) [DK], Nr. 13255/07, ECHR 2014
Sakartvelas prieš Rusiją (II) [DK] (nagrinėjimas iš esmės), Nr. 38263/08, 2021 m. sausio 21 d.
Sakhnovskiy prieš Rusiją [DK], Nr. 21272/03, 2010 m. lapkričio 2 d.
Şakir Kaçmaz prieš Turkiją, Nr. 8077/08, 2015 m. lapkričio 10 d.
Sakvarelidze prieš Sakartvelą, Nr. 40394/10, 2020 m. vasario 6 d.
Salman prieš Turkiją [DK], Nr. 21986/93, ECHR 2000-VII
Sâmbata Bihor Greco-Catholic Parish prieš Rumuniją (nut.), Nr. 48107/99, 2004 m. gegužės 25 d.
Sánchez Ramirez prieš Prancūziją, Nr. 48787/99, Komisijos 1996 m. birželio 24 d. sprendimas, DR 86
Sancho Cruz ir kitos „Agrarinės reformos“ bylos prieš Portugaliją, Nr. 8851/07 ir 14 kitų, 2011 m. sausio 18 d.
Şandru ir kiti prieš Rumuniją, Nr. 22465/03, 2009 m. gruodžio 8 d.
Sanles Sanles prieš Ispaniją (nut.), Nr. 48335/99, ECHR 2000-XI
Sapeyan prieš Armėniją, Nr. 35738/03, 2009 m. sausio 13 d.
Sargsyan prieš Azerbaidžaną (nut.) [DK], Nr. 40167/06, 2011 m. gruodžio 14 d.
Sargsyan prieš Azerbaidžaną [DK], Nr. 40167/06, ECHR 2015
Satakunnan Markkinapörssi Oy ir Satamedia Oy prieš Suomiją [DK], Nr. 931/13, 2017 m. birželio 27 d.
Savelyev prieš Rusiją (nut.), Nr. 42982/08, 2019 m. gegužės 21 d.
Savenko ir kiti prieš Rusiją, Nr. 13918/06, 2021 m. rugsėjo 14 d.
Savridin Dzhurayev prieš Rusiją, Nr. 71386/10, ECHR 2013
Savu prieš Rumuniją (nut.), Nr. 29218/05, 2011 m. spalio 11 d.
Scavuzzo-Hager ir kiti prieš Šveicariją (nut.), Nr. 41773/98, 2004 m. lapkričio 30 d.
Ščensnovičius prieš Lietuvą, Nr. 62663/13, 2018 m. liepos 10 d.
Schipani ir kiti prieš Italiją, Nr. 38369/09, 2015 m. liepos 21 d.
Schmidt prieš Latviją, Nr. 22493/05, 2017 m. balandžio 27 d.
Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft ir publisuisse SA prieš Šveicariją, Nr. 41723/14, 2020 m. gruodžio 22 d.
Scoppola prieš Italiją (Nr. 2) [DK], Nr. 10249/03, 2009 m. rugsėjo 17 d.
Scordino prieš Italiją (nut.), Nr. 36813/97, ECHR 2003-IV
Scordino prieš Italiją (Nr. 1) [DK], Nr. 36813/97, ECHR 2006-V
Scozzari ir Giunta prieš Italiją [DK], Nr. 39221/98 ir 41963/98, ECHR 2000-VIII
Sebeleva ir kiti prieš Rusiją, Nr. 42416/18, 2022 m. kovo 1 d.
Secară prieš Rumuniją (nut.), Nr. 56658/22, 2025 m. sausio 28 d.
Segame SA prieš Prancūziją, Nr. 4837/06, ECHR 2012
Sejdić ir Finci prieš Bosniją ir Hercegoviną [DK], Nr. 27996/06 ir 34836/06, ECHR 2009
Sejdovic prieš Italiją [DK], Nr. 56581/00, ECHR 2006-II

[Şeker prieš Turkiją](#) (nut.), Nr. 30330/19, 2021 m. rugsėjo 7 d.
[Şeks prieš Kroatiją](#), Nr. 39325/20, 2022 m. vasario 3 d.
[Selahattin Demirtaş prieš Turkiją \(Nr. 2\)](#) [DK], Nr. 14305/17, 2020 m. gruodžio 22 d.
[Selami ir kiti prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją](#), Nr. 78241/13, 2018 m. kovo 1 d.
[Selmouni prieš Prancūziją](#) [DK], Nr. 25803/94, ECHR 1999-V
[Senator Lines GmbH prieš penkiolika Europos Sąjungos valstybių narių](#) (nut.) [DK], Nr. 56672/00, ECHR 2004-IV
[Sergey Zolotukhin prieš Rusiją](#) [DK], Nr. 14939/03, ECHR 2009
[Shalyavski ir kiti prieš Bulgariją](#), Nr. 67608/11, 2017 m. birželio 15, Nr. 52142/12, 2017 m. kovo 21
[Shamayev ir kiti prieš Sakartvelą ir Rusiją](#) (nut.), Nr. 36378/02, 2003 m. rugsėjo 16 d.
[Shamayev ir kiti prieš Sakartvelą ir Rusiją](#), Nr. 36378/02, ECHR 2005-III
[Shchukin ir kiti prieš Ukrainą](#) [Komitetas], Nr. 59834/09 ir 249 kiti, 2014 m. vasario 13 d.
[Shefer prieš Rusiją](#) (nut.), Nr. 45175/04, 2012 m. kovo 13 d.
[Shevanova prieš Latviją](#) (išbraukimas) [DK], Nr. 58822/00, 2007 m. gruodžio 7 d.
[Shibendra Dev prieš Švediją](#) (nut.), Nr. 7362/10, 2014 Spalio 21
[Shioshvili ir kiti prieš Rusiją](#), Nr. 19356/07, 2016 m. gruodžio 20 d.
[Shishanov prieš Moldovos Respubliką](#), Nr. 11353/06, 2015 m. rugsėjo 15 d.
[Shmelev ir kiti prieš Rusiją](#) (nut.), Nr. 41743/17 ir 16 kiti, 2020 m. kovo 17 d.
[Shmorgunov ir kiti prieš Ukrainą](#), Nr. 15367/14 ir 13 kiti, 2021 m. sausio 21 d.
[Shortall ir kiti prieš Airiją](#) (nut.), Nr. 50272/18, 2021 m. spalio 19 d.
[Shtefan ir kiti prieš Ukrainą](#) [Komitetas], Nr. 36762/06 ir 249 kiti, 2014 m. liepos 31 d.
[Shtukurov prieš Rusiją](#), Nr. 44009/05, ECHR 2008
[Sieć Obywatelska Watchdog Polska prieš Lenkiją](#), Nr. 10103/20, 2024 m. kovo 21 d.
[Siemaszko ir Olszyński prieš Lenkiją](#), Nr. 60975/08 ir 35410/09, 2016 m. rugsėjo 13 d.
[Siliadin prieš Prancūziją](#), Nr. 73316/01, ECHR 2005-VII
[Šilih prieš Slovėniją](#) [DK], Nr. 71463/01, 2009 m. balandžio 9 d.
[Simitzi-Papachristou ir kiti prieš Graikiją](#) (nut.), Nr. 50634/11 ir 18 kiti, 2013 m. lapkričio 5 d.
[Şimşek, Andiç ir Boğatekin prieš Turkiją](#) (nut.), Nr. 75845/12 ir 2 kiti, 2020 m. kovo 17 d.
[Sindicatul Păstorul cel Bun prieš Rumuniją](#) [DK], Nr. 2330/09, ECHR 2013
[Sine Tsaggarakis A.E.E. prieš Graikiją](#), Nr. 17257/13, 2019 m. gegužės 23 d.
[Sisojeva ir kiti prieš Latviją](#) (išbraukimas) [DK], Nr. 60654/00, ECHR 2007-I
[Škorjanec prieš Kroatiją](#), Nr. 25536/14, 2017 m. kovo 28 d.
[Škrlić prieš Kroatiją](#), Nr. 32953/13, 2019 m. liepos 11 d.
[Slavgorodski prieš Estiją](#) (nut.), Nr. 37043/97, ECHR 1999-II
[Slaviček prieš Kroatiją](#) (nut.), Nr. 20862/02, ECHR 2002-VII
[Slivenko ir kiti prieš Latviją](#) (nut.) [DK], Nr. 48321/99, ECHR 2002-II
[Slovėnija prieš Kroatiją](#) (nut.) [DK], Nr. 54155/16, 2020 m. lapkričio 18 d.
[Smirnov prieš Rusiją](#) (nut.), Nr. 14085/04, 2006 m. liepos 6 d.
[Sociedad Anónima del Ucieza prieš Ispaniją](#), Nr. 38963/08, 2014 m. lapkričio 4 d.
[Söderman prieš Švediją](#) [DK], Nr. 5786/08, ECHR 2013
[Soering prieš Jungtinę Karalystę](#), 1989 m. liepos 7 d., Serija A Nr. 161
[Sokolov ir kiti prieš Serbiją](#) (nut.), Nr. 30859/10 ir 6 kiti, 2014 m. sausio 14 d.
[Solmaz prieš Turkiją](#), Nr. 27561/02, 2007 m. sausio 16 d.
[Solonskiy ir Petrova prieš Rusiją](#) (nut.), Nr. 3752/08 ir 22723/09, 2020 m. kovo 17 d.
[Sorbalo prieš Moldovą](#) (nut.), Nr. 1210/10, 2023 m. sausio 31 d.
[Sperisen prieš Šveicariją](#), Nr. 22060/20, 2023 m. birželio 13 d.
[Spycher prieš Šveicariją](#) (nut.), Nr. 26275/12, 2015 m. lapkričio 17 d.
[Stamoulakatos prieš Graikiją \(Nr. 1\)](#), 1993 m. spalio 26 d., Serija A Nr. 271
[Stamoulakatos prieš Jungtinę Karalystę](#), Nr. 27567/95, Komisijos 1997 m. balandžio 9 d. sprendimas
[Star Cate – Epilekta Gevmata ir kiti prieš Graikiją](#) (nut.), Nr. 54111/07, 2010 m. liepos 6 d.

State Holding Company Luganskvugillya prieš Ukrainą (nut.), Nr. 23938/05, 2009 m. sausio 27 d.
Statileo prieš Kroatiją, Nr. 12027/10, 2014 m. liepos 10 d.
Stavropoulos ir kiti prieš Graikiją, Nr. 52484/18, 2020 m. birželio 25 d.
Ștefănescu prieš Rumuniją (nut.), Nr. 11774/04, 2011 m. balandžio 12 d.
Stella ir kiti prieš Italiją (nut.), Nr. 49169/09 ir 10 kiti, 2014 m. rugsėjo 16 d.
Stepanian prieš Rumuniją, Nr. 60103/11, 2016 m. birželio 14 d.
Stephens prieš Kiprą, Turkiją ir Jungtines Tautas (nut.), Nr. 45267/06, 2008 m. gruodžio 11 d.
Stephens prieš Maltą (Nr. 1), Nr. 11956/07, 2009 m. balandžio 21 d.
Stojkovic prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją, Nr. 14818/02, 2007 m. lapkričio 8 d.
Story ir kiti prieš Maltą, Nr. 56854/13 ir 2 kiti, 2015 m. spalio 29 d.
Stoyanov ir Tabakov prieš Bulgariją (Nr. 2), Nr. 64387/14, 2021 m. gruodžio 7 d.
Strir Lobben ir kiti prieš Norvegiją [DK], Nr. 37283/13, 2019 m. rugsėjo 10 d.
Strezovski ir kiti prieš Šiaurės Makedoniją, Nr. 14460/16 ir 7 kiti, 2020 m. vasario 27 d.
Studio Monitori ir kiti prieš Sakartvelą, Nr. 44920/09 ir 8942/10, 2020 m. sausio 30 d.
Stukus ir kiti prieš Lenkiją, Nr. 12534/03, 2008 m. balandžio 1 d.
Sulygov ir kiti prieš Rusiją, Nr. 42575/07 ir 11 kiti, 2014 m. spalio 9 d.
Šumbera prieš Čekijos Respubliką (nut.), Nr. 48228/08, 2012 m. vasario 21 d.
Sürmeli prieš Vokietiją (nut.), Nr. 75529/01, 2004 m. balandžio 29 d.
Sürmeli prieš Vokietiją [DK], Nr. 75529/01, ECHR 2006-VII
Svinarenko ir Slydanev prieš Rusiją [DK], Nr. 32541/08 ir 43441/08, ECHR 2014
Sy prieš Italiją, Nr. 11791/20, 2022 m. sausio 24 d.
Sylka prieš Lenkiją (nut.), Nr. 19219/07, 2014 m. birželio 3 d.
Szaxon prieš Vengriją (nut.), Nr. 54421/21, 2023 m. kovo 21 d.
Szott-Medyńska ir kiti prieš Lenkiją (nut.), Nr. 47414/99, 2003 m. spalio 9 d.

—T—

Tverdokhlebova prieš Ukrainą, Nr. 15830/16, 2025 m. sausio 16 d.
Tagiyev ir Huseynov prieš Azerbaidžaną, Nr. 13274/08, 2019 m. gruodžio 5 d.
Tahsin Acar prieš Turkiją [DK], Nr. 26307/95, ECHR 2004-III
Tănase prieš Moldovą [DK], Nr. 7/08, ECHR 2010
Taner Kılıç prieš Turkiją (Nr. 2), Nr. 208/18, 2022 m. gegužės 31 d.
Tanrikulu prieš Turkiją [DK], Nr. 23763/94, ECHR 1999-IV
Tamazount ir kiti prieš Prancūziją, Nr. 17131/19 ir 4 kiti, 2024 m. balandžio 4 d.
Tarakhel prieš Šveicariją [DK], Nr. 29217/12, ECHR 2014
Techniki Olympiaki A.E. prieš Graikiją (nut.), Nr. 40547/10, 2013 m. spalio 1 d.
Teisinių resursų centras veikiantis Valentin Câmpeanu vardu prieš Rumuniją [DK], Nr. 47848/08, ECHR 2014
Tempel prieš Čekijos Respubliką, Nr. 21429/14 ir 9 kiti, 2021 m. sausio 21 d.
The Holy Monasteries prieš Graikiją, 1994 m. gruodžio 9 d., Serija A Nr. 301-A
Thévenon prieš Prancūziją (nut.), Nr. 2476/02, ECHR 2006-III
Thibaut prieš Prancūziją (nut.), Nr. 41892/19, 2022 m. birželio 14 d.
Tomaszewscy prieš Lenkiją, Nr. 8933/05, 2014 m. balandžio 15 d.
Torreggiani ir kiti prieš Italiją, Nr. 43517/09 ir 6 kiti, 2013 m. sausio 8 d.
Transpetrol, a.s., prieš Slovakiją (nut.), Nr. 28502/08, 2011 m. lapkričio 15 d.
Treska prieš Albaniją ir Italiją (nut.), Nr. 26937/04, ECHR 2006-XI
Trivkanović prieš Kroatiją, Nr. 12986/13, 2017 m. liepos 6 d.
Trofimchuk prieš Ukrainą (nut.), Nr. 4241/03, 2005 m. gegužės 31 d.
Trubnikov prieš Rusiją, Nr. 49790/99, 2005 m. liepos 5 d.
Tsalikidis ir kiti prieš Graikiją, Nr. 73974/14, 2017 m. lapkričio 16 d.
Tucka prieš Jungtinę Karalystę (Nr. 1) (nut.), Nr. 34586/10, 2011 m. sausio 18 d.
Tuna prieš Turkiją, Nr. 22339/03, 2010 sausio 19 d.

Tunç prieš Turkiją (nut.), Nr. 45801/19, 2022 m. vasario 22 d.
Turgut ir kiti prieš Turkiją, Nr. 1411/03, 2008 m. liepos 8 d.
Turturica ir Casian prieš Moldovos Respubliką ir Rusiją, Nr. 28648/06 ir 18832/07, 2016 m. rugpjūčio 30 d.
Tyrer prieš Jungtinę Karalystę, 1978 m. balandžio 25 d., Serija A Nr. 26

—U—

Ukraina prieš Rusiją (dėl Krymo) (nut.) [DK], Nr. 20958/14 ir 38334/18, 2020 m. gruodžio 16 d.
Ukraina ir Nyderlandai prieš Rusiją (nut.) [DK], Nr. 8019/16, 43800/14 ir 28525/20, 2022 m. lapkričio 30 d.
Ukraine-Tyumen prieš Ukrainą, Nr. 22603/02, 2007 m. lapkričio 22 d.
Ulemek prieš Kroatiją, Nr. 21613/16, 2019 m. spalio 31 d.
Ülke prieš Turkiją (nut.), Nr. 39437/98, 2004 m. birželio 1 d.
Unédic prieš Prancūziją, Nr. 20153/04, 2008 m. gruodžio 18 d.
Unifaun Theatre Productions Limited ir kiti prieš Maltą, Nr. 37326/13, 2018 m. gegužės 15 d.
Uzun prieš Turkiją (nut.), Nr. 10755/13, 2013 m. balandžio 30 d.

—V—

V.D. prieš Kroatiją (Nr. 2), Nr. 19421/15, 2018 m. lapkričio 15 d.
V.D. ir kiti prieš Rusiją, Nr. 72931/10, 2019 m. balandžio 9 d.
V.P. prieš Estiją (nut.), Nr. 14185/14, 2017 m. spalio 10 d.
Vallianatos ir kiti prieš Graikiją [DK], Nr. 29381/09 ir 32684/09, ECHR 2013
Van Colle prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 7678/09, 2012 m. lapkričio 13 d.
Van der Putten prieš Nyderlandus (nut.), Nr. 15909/13, 2013 m. rugpjūčio 27 d.
Van der Tang prieš Ispaniją, 1995 m. liepos 13 d., Serija A Nr. 321
Van Velden prieš Nyderlandus, Nr. 30666/08, 2011 m. liepos 19 d.
Varadinov prieš Bulgariją, Nr. 15347/08, 2017 m. spalio 5 d.
Varbanov prieš Bulgariją, Nr. 31365/96, ECHR 2000-X
Varnava ir kiti prieš Turkiją [DK], Nr. 16064/90 ir kiti, ECHR 2009
Vartic prieš Rumuniją (Nr. 2), Nr. 14150/08, 2013 m. gruodžio 17 d.
Varyan prieš Armėniją, Nr. 48998/14, 2024 m. birželio 4 d.
Vasilchenko prieš Rusiją, Nr. 34784/02, 2010 m. rugsėjo 23 d.
Vasilescu prieš Belgiją, Nr. 64682/12, 2014 m. lapkričio 25 d.
Vasiliauskas prieš Lietuvą [DK], Nr. 35343/05, ECHR 2015
Vasiliciuc prieš Moldovos Respubliką, Nr. 15944/11, 2017 m. gegužės 2 d.
Vasiliy Ivashchenko prieš Ukrainą, Nr. 760/03, 2012 m. liepos 26 d.
Vasilkoski ir kiti prieš buvusią Jugoslavijos Respubliką Makedoniją, Nr. 28169/08, 2010 m. spalio 28 d.
Vassilios Athanasiou ir kiti prieš Graikiją, Nr. 50973/08, 2010 m. gruodžio 21 d.
Vasyanovich prieš Rusiją (nut.), Nr. 9791/05, 2016 m. rugsėjo 27 d.
Vatandaş prieš Turkiją, Nr. 37869/08, 2018 m. gegužės 15 d.
Vegotex International S.A. prieš Belgiją [DK], Nr. 49812/09, 2022 m. lapkričio 3 d.
Veeber prieš Estiją (Nr. 1), Nr. 37571/97, 2002 m. lapkričio 7 d.
Velev prieš Bulgariją, Nr. 43531/08, 2013 m. balandžio 16 d.
Velikova prieš Bulgariją (nut.), Nr. 41488/98, ECHR 1999-V
Velikova prieš Bulgariją, Nr. 41488/98, ECHR 2000-VI
Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) prieš Šveicariją (Nr. 2) [DK], Nr. 32772/02, ECHR 2009
Verein KlimaSeniorinnen Schweiz ir kiti prieš Šveicariją [DK], Nr. 53600/20, 2024 m. balandžio 9 d.
Veriter prieš Prancūziją, Nr. 31508/07, 2010 m. spalio 14 d.

Vernillo prieš Prancūziją, 1991 m. vasario 20 d., Serija A Nr. 198
Veronica Ciobanu prieš Moldovos Respubliką, Nr. 69829/11, 2021 m. vasario 9 d.
Victoria Cassar prieš Maltą (nut.), Nr. 14179/21, 2024 m. birželio 18 d.
Vidu ir kiti prieš Rumuniją (peržiūra), Nr. 9835/02, 2017 m. sausio 17 d.
Vijayanathan ir Pusparajah prieš Prancūziją, 1992 m. rugpjūčio 27 d., Serija A Nr. 241-B
Vistiņš ir Perepjolkins prieš Latviją [DK], Nr. 71243/01, 2012 m. spalio 25 d.
Vladimir Romanov prieš Rusiją, Nr. 41461/02, 2008 m. liepos 24 d.
Voggenreiter prieš Vokietiją, Nr. 47169/99, ECHR 2004-I
Vojnović prieš Kroatiją (nut.), Nr. 4819/10, 2012 m. birželio 26 d.
Volodina prieš Rusiją (Nr. 2), Nr. 40419/19, 2021 m. rugsėjo 14 d.
Vovk ir Bogdanov prieš Rusiją, Nr. 15613/10, 2020 m. vasario 11 d.
Vučković ir kiti prieš Serbiją (preliminarūs prieštaravimai) [DK], Nr. 17153/11 ir 29 kiti, 2014 m. kovo 25 d.

—W—

Waite ir Kennedy prieš Vokietiją [DK], Nr. 26083/94, ECHR 1999-I
Weber ir Saravia prieš Vokietiją (nut.), Nr. 54934/00, ECHR 2006-XI
Wikimedia Foundation, Inc. prieš Turkiją (nut.), Nr. 25479/19, 2022 m. kovo 1 d.
Williams prieš Jungtinę Karalystę (nut.), Nr. 32567/06, 2009 m. vasario 17 d.
Worm prieš Austriją, 1997 m. rugpjūčio 29 d., Rinkinys 1997-V

—X—

X prieš Prancūziją, 1992 m. kovo 31 d., Serija A Nr. 234-C
X ir Y prieš Rumuniją, Nr. 2145/16, 2021 m. sausio 19 d.
X. prieš Prancūziją, Nr. 9587/81, Komisijos 1982 m. gruodžio 13 d. sprendimas, DR 29
X. prieš Vokietiją, Nr. 1611/62, Komisijos 1965 m. rugsėjo 25 d. sprendimas
X. prieš Vokietiją, Nr. 7462/76, Komisijos 1977 m. kovo 7 d. sprendimas, DR 9
X. prieš Italiją, Nr. 6323/73, Komisijos 1976 m. kovo 4 d. sprendimas, DR 3
X. prieš Nyderlandus, Nr. 7230/75, Komisijos 1976 m. spalio 4 d. sprendimas, DR 7
X. prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 6956/75, Komisijos 1976 m. gruodžio 10 d., DR 8
X. prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 8206/78, Komisijos 1981 m. liepos 10 d. sprendimas, DR 25
Xenides-Arestis prieš Turkiją, Nr. 46347/99, 2005 m. gruodžio 22 d.
Xynos prieš Graikiją, Nr. 30226/09, 2014 m. spalio 9 d.

—Y—

Y prieš Latviją, Nr. 61183/08, 2014 m. spalio 21 d.
Y.F. prieš Turkiją, Nr. 24209/94, ECHR 2003-IX
Y.T. prieš Bulgariją (peržiūra), Nr. 41701/16, 2024 m. liepos 4 d.
Y.Y. ir Y.Y. prieš Rusiją, Nr. 43229/18, 2022 m. kovo 8 d.
Yam prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 31295/11, 2020 m. sausio 16 d.
Yaşa prieš Turkiją, 1998 m. rugsėjo 2 d., Rinkinys 1998-VI
Yatsenko prieš Ukrainą, Nr. 75345/01, 2012 m. vasario 16 d.
Yavuz Selim Güler prieš Turkiją, Nr. 76476/12, 2015 m. gruodžio 15 d.
Yepishin prieš Rusiją, Nr. 591/07, 2013 m. birželio 27 d.
Yevgeniy Dmitriyev prieš Rusiją, Nr. 17840/06, 2020 m. gruodžio 1 d.
Yonghong prieš Portugaliją (nut.), Nr. 50887/99, ECHR 1999-IX
Yordanovi prieš Bulgariją, Nr. 11157/11, 2020 m. rugsėjo 3 d.
Yorgiyadis prieš Turkiją, Nr. 48057/99, 2004 m. spalio 19 d.
Yurttas prieš Turkiją, Nr. 25143/94 ir 27098/95, 2004 m. gegužės 27 d.

Yusufeli İlçesini Güzelleştirme Yaşatma Kültür Varlıklarını Koruma Derneği prieš Turkiją (nut.), Nr. 37857/14, 2021 m. gruodžio 7 d.

—Z—

Zakharkin prieš Rusiją, Nr. 1555/04, 2010 m. birželio 10 d.
Žáková prieš Čekijos Respubliką (teisingas atlyginimas), Nr. 2000/09, 2017 m. balandžio 6 d.
Zambrano prieš Prancūziją (nut.), Nr. 41994/21, 2021 m. rugsėjo 21 d.
Zana prieš Turkiją, 1997 m. lapkričio 25 d., Rinkinys 1997-VII
Zastava It Turs prieš Serbiją (nut.), Nr. 24922/12, 2013 m. balandžio 9 d.
Zehentner prieš Austriją, Nr. 20082/02, 2009 m. liepos 16 d.
Zelčs prieš Latviją, Nr. 65367/16, 2020 m. vasario 20 d.
Zhdanov ir kiti prieš Rusiją, Nr. 12200/08 ir 2 kiti, 2019 m. liepos 16 d.
Zhidov prieš Rusiją, Nr. 54490/10 ir 3 kiti, 2018 m. spalio 16 d.
Ziętal prieš Lenkiją, Nr. 64972/01, 2009 m. gegužės 12 d.
Zihni prieš Turkiją (nut.), Nr. 59061/16, 2016 m. lapkričio 29 d.
Živić prieš Serbiją, Nr. 37204/08, 2011 m. rugsėjo 13 d.
Zubkov ir kiti prieš Rusiją, Nr. 29431/05 ir 2 kiti, 2017 m. lapkričio 7 d.
Zwinkels prieš Nyderlandus (nut.), Nr. 16593/10, 2012 m. spalio 9 d.
Žmogaus teisių gynėbos Rumunijoje asociacija – Helsinkio komitetas Ionel Garcea vardu prieš Rumuniją, Nr. 2959/11, 2015 m. kovo 24 d.